

ФОНДАЦИЯ “ФРИДРИХ ЕБЕРТ”

ЦЕНТЪР ЗА ИСТОРИЧЕСКИ И
ПОЛИТОЛОГИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

ЕВРОПЕЙСКАТА СОЦИАЛДЕМОКРАЦИЯ

**Сборник от нови
програмни документи**

София, 2008

© Фондация “Фридрих Еберт”

© Център за исторически и политологически изследвания

Редакционен екип:

Съставителство и научна редакция:

проф. Нора Ананиева

Редакция: д-р Таня Турлакова

Превод: проф. Нора Ананиева, доц. Татяна Липова, д-р
Евгений Кандиларов, Жулиета Авджиева

Компютърен набор: Жулиета Авджиева

ISBN 978-954-92194-5-6

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

ПРЕДГОВОР	5
АВСТРИЙСКА СОЦИАЛДЕМОКРАТИЧЕСКА ПАРТИЯ ПРОГРАМА НА ПРИНЦИПИТЕ (1998 г.)	7
ГЕРМАНСКА СОЦИАЛДЕМОКРАТИЧЕСКА ПАРТИЯ ПРОГРАМА НА ПРИНЦИПИТЕ (2007 г.) (ХАМБУРГСКА ПРОГРАМА)	77
ИСПАНСКА СОЦИАЛИСТИЧЕСКА РАБОТНИЧЕСКА ПАРТИЯ 100 НАМЕРЕНИЯ (2007 г.)	178
ПОРТУГАЛСКА СОЦИАЛИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ ДЕКЛАРАЦИЯ НА ПРИНЦИПИТЕ (2002 г.)	193
ФИНЛАНДСКА СОЦИАЛДЕМОКРАТИЧЕСКА ПАРТИЯ ПРИНЦИПИТЕ НА СОЦИАЛДЕМОКРАЦИЯТА (1999 г.)	215
ФРЕНСКА СОЦИАЛИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ ДЕКЛАРАЦИЯ НА ПРИНЦИПИТЕ (2008 г.)	226
ХОЛАНДСКА ПАРТИЯ НА ТРУДА МАНИФЕСТ (2005 г.)	237
ШВЕДСКА СОЦИАЛДЕМОКРАТИЧЕСКА ПАРТИЯ ПРОГРАМА (2001 г.)	255

ПРЕДГОВОР

В изпълнение на решението на 46-ия конгрес на БСП от 2005 г. значително напредна работата по нова партийна програма. Висшият съвет на БСП прие разгърнати Тезиси по проекта. Тяхното обсъждане продължава в дискуссионните клубове на партията, в рамките на различен вид семинари и конференции, в т.ч. и с международно участие. Проблематиката на новия програмен документ на БСП ще заеме своето място и в хода на предстоящата отчетно-изборна кампания в партията.

Още в своите първи документи с програмно значение, които въведоха дълбоката реформа в партията от началото на 90-те години, БСП се вписа в общия ценностен контекст на европейската социалдемокрация. Днес, когато партията ни е член на Социалистическия интернационал и на Партията на европейските социалисти, когато България е пълноправен член на Европейския съюз, такъв подход има двуяко значение. Внимателното запознаване с новите програмни документи на водещи европейски социалистически и социалдемократически партии ни дава възможност да сравним предлаганите отговори на общи глобални и европейски предизвикателства и едновременно с това да обогатим чрез своите специфични виждания многоликия процес на актуализиране на лявата алтернатива в Европа и в света.

За тази цел Центърът за исторически и политологически изследвания при ВС на БСП продължи една утвърдена традиция и с любезното съдействие на фондация “Фридрих Еберт” подготви настоящия сборник.

Проф.д.ф.н. Нора Ананиева
Директор на ЦИПИ

**ПРОГРАМА НА ПРИНЦИПИТЕ
НА АВСТРИЙСКАТА
СОЦИАЛДЕМОКРАТИЧЕСКА ПАРТИЯ
(приета през 1998 година)**

СЪДЪРЖАНИЕ

I. НОВИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА – НОВИ РЕШЕНИЯ	9
II. ПРИНЦИПИТЕ НА СОЦИАЛДЕМОКРАТИКТЕ И СОЦИАЛДЕМОКРАТИТЕ	14
II 1. Основни ценности на социалдемократията	14
II 2. Действие, подчинено на нашите ценности.....	16
III. ПОЛИТИЧЕСКИТЕ ПЕРСПЕКТИВИ.....	20
III 1. Работа за всички в едно ориентирано към бъдещето стопанство	20
III 2. Иновация в обществен интерес – наука, изследвания и технологично развитие през XXI век	26
III 3. Живот в условия на сигурност – измерения на обществото на благоденствието.....	29
III 4. Високо качество на живота в една хуманна среда	32
III 5. Равнопоставеността на жените като демократична цел – партньорство на половете в едно общество на шансовете	37
III 6. Солидарност между поколенията	41
III 7. Социалната демокрация като житейска практика – за участие в управлението и интегрираща политика	46

III 8.	Услуги вместо бюрокрация – за модерно разбиране на държавата.....	49
III.9.	Да се разгърнат способностите на човека и на обществото – бъдещето на нашата образователна система.....	53
III.10.	Идентичност и критична публичност – изкуство и медии.....	60
III.11.	Политика отвъд тесните граници – проектът Европа.....	65
III.12.	Да се създаде глобална справедливост – бъдещето на световното общество	69
IV.	ДЕМОКРАТИЧНОТО ОБНОВЛЕНИЕ КАТО ПРИНЦИП – НЕЩО ЕСТЕСТВЕНО ЗА АСП	72

I. НОВИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА – НОВИ РЕШЕНИЯ

1. Ние – социалдемократките и социалдемократите, сме обвързани с идеала за едно хуманно, демократично и справедливо общество. Ние се стремим към общество, в което са преодолените класовите противоречия, в което проблемите се решават по мирен път и в което човешката личност може да се развива и да разгръща своите способности, освободена от страх и нищета.

2. Този идеал за хуманно общество е целта, към чието постигане се стремим стъпка по стъпка в едно демократично състезание с други политически концепции.

3. Стремежът към осъществяване на древната човешка мечта за справедливо обществено устройство, в което всички хора живеят в мир и свобода, продължава да бъде жизнен и предлага основата за солидарно действие при осъществяването на социалдемократическия идеал и през XXI век.

4. Социалдемократията се опира на жени и мъже, готови да работят за осъществяването на социалдемократическите цели, които възприемат солидарното отношение към другите хора и действат в съответствие с това отношение.

5. В основата на програмата на социалдемократията лежи една представа за човека, според която всички хора са същества, надарени с разум и отговорност, родени с еднакви права и задължения и с еднакво достойнство; в основата е поставено и едно схващане за историята, според което историята е отворен и непредопределен процес, който съдържа шансове и рискове и който се моделира от нас – хората, във взаимодействие с нашата околната среда.

6. Австрийската социалдемокрация се разглежда като част от голямата общност на социалдемократическите партии в Европа и в целия свят.

7. Австрийската социалдемокрация е партия на реформите и на промяната в интерес на благото на хората. В хода на своята горда история на повече от сто години социалдемократите и социалдемократите последователно променяха обществото върху почвата на демокрацията и извоюваха значителна степен на социална справедливост. Днес Австрия показва висока икономическа и политическа стабилност, предлага широки права за наемните работнички и работници в една модерна икономика, има изградена социална държава и е интернационално признат член на обществото на народите.

8. Общественият прогрес, за който се застъпва социалдемократията, трябва отново и отново да се отвоюва. Нашите основни ценности – свобода, равенство, справедливост и солидарност, имат особено значение във времена на бързи обществени поврати. Ние избираме средствата и пътищата за тяхното осъществяване в съответствие с променените обществени и икономически отношения. Днес социалдемократията трябва да намери нови отговори на растящата интернационализация на икономиката и на капитала, на растящата взаимозависимост на всички пазари и общества, на изострената конкуренция и на ускореното технологическо развитие. Тези явления имат като последица обстоятелството, че с все по-малко работна сила се произвеждат все повече продукти. Ние продължаваме да се стремим към преодоляване на най-тежкия и заплашващ многократно здравето физически труд чрез въвеждането на най-модерни технологии. Наша централна цел естествено е да се гарантира и създаде такава платена работа, която да осигури издръжката на живота и да

увеличи шансовете за пълноценен живот. Затова ние се застъпваме за правото на труд.

9. В нашата партийна програма от 1978 г. ние – социалдемократите и социалдемократите, описахме “света, който искаме да променим”. Ние отбелязахме големия прогрес, който можахме да постигнем през предишните години, но и новите заплахи и проблеми, които произтичат от промяната на политическите и икономическите рамкови условия. Констатацията, че АСП се е развила от “партия на работниците в партия на всички работещи хора” не е загубила нищо от своята валидност.

10. Оттогава изминаха нови две десетилетия. Темповете на обществени промени не се забавиха, а се ускориха. Определяната и от социалдемократията политика не само помогна да се издигне равнището на социалната държава, а и за преодоляване на традиционните окови на мислене и действие. По този начин отчасти и в дълбочина се промениха житейските навици на хората. Увеличи се продължителността на живота, политическите структури станаха по-многопластови и гъвкави.

11. Срина се комунистическата система в Съветския съюз и в другите европейски държави, промени се следвоенното устройство. Австрия стана член на Европейския съюз, който се готви за следващите стъпки по разширяването. Тези само скицирани промени породиха чувство за несигурност у много хора. В някои части на Европа и национализмът надигна глава в най-уродливата си форма, за да насъсква хората едни срещу други.

12. Икономическото развитие осезаемо увеличи динамиката на своето развитие. Географските разстояния започват да губят своето значение, увеличава се мобилността на хора-

та. Расте международният конкурентен натиск като израз на изравняване на условията за оползотворяване на капитала.

13. Много от тези условия са обобщени чрез понятието “глобализация”, което налага далновидност и способност за преценка, за да се оценят правилно шансовете и рисковете на това развитие, техните позитивни и отрицателни въздействия.

14. Увеличи се безработицата в Европа, някои традиционни инструменти за борбата с нея губят своята ефективност. Безогледният неолиберализъм и несоциалният неоконсерватизъм се опитват да извлекат от това развитие трайни предимства в полза на интересите на капитала и във вреда на трудовите хора.

15. Едновременно с това се създава обаче голям шанс за Европа тя не само да постигне още по-голямо сцепление, но и да се развие като зона на стабилността и мира, да увеличи своята икономическа мощ, да доизгради общата валута. А това значи да се развие Европа като обща родина на хората и на мирното и социално гарантирано съжителство с равни шансове, с което да се превърне в значим стълб на демокрацията и стабилността в световен мащаб.

16. Това развитие е постижимо не само чрез общи политически действия на една обединена европейска социалдемокрация, но и ръка за ръка с едно обединено европейско профсъюзно движение.

17. Тъй като в центъра на тази политика е поставен човекът, ние не можем да се примирим с това хората да бъдат деградирани до количествени величини и консумиращи фактори. По този начин ще бъдат жертвани техните житейски шансове.

18. Не е случайно, че през последните години социалдемократията израсна до най-голямата политическа сила в Европа, а в много държави на Европейския съюз социалдемократките и социалдемократите играят водеща роля. Причина за това е, че гражданките и гражданите на Европа вярват в способността на социалдемократията да провежда реформи, но и да запазва социалната стабилност; те вярват, че тя има сила за промяна, без при това да губи от погледа си човешкия мащаб. С една дума, има увереност в това, че Европа на бъдещето ще бъде изградена върху социалдемократическите основни ценности и в това смисъл ще разшири влиянието си и отвъд границите на Европа.

19. Чрез тази програма на принципите Австрийската социалдемократия иска да постави ясни ориентири. Тя иска да внесе яснота по въпроса с какво се отличава политическото действие на социалдемократките и социалдемократите и защо застъпването за нашите цели е не само разумно, но и необходимо за мирното съжителство в един достоен за живот свят. В съревнованието с другите демократически партии в нашето общество ние оценяваме като съществени различията с тези партии.

20. Ние каним всички хора заедно с нас да работят за изграждане на бъдещето в духа на нашите основни ценности.

II. ПРИНЦИПИТЕ НА СОЦИАЛДЕМОКРАТКИТЕ И СОЦИАЛДЕМОКРАТИТЕ

II.1. Основните ценности на социалдемократията

Ние – социалдемократките и социалдемократите, се стремим към едно общество, в което човешката личност може свободно да се разгръща. Нашата политическа дейност има за цел да създаде общество без привилегии и отношения на господство, което е организирано демократично и почива върху ценностите на свободата, равенството, справедливостта и солидарността. Решаващи предпоставки за устройването на живота на всеки отделен човек трябва да бъдат преди всичко личната отговорност, отговорността за другите хора и за обществото, за околната среда, както и за бъдещите поколения.

Свобода

Ние – социалдемократките и социалдемократите, се застъпваме за свободата на всеки отделен индивид в духа на социално отговорното самоопределение. Свободата на отделния човек за нас е предпоставка за свободата на всички в обществото. Свободата означава не само отказ от всякаква форма на диктатура и авторитарни системи; тя има и материални и социални предпоставки. Само чрез образование, информация и съответните материални гаранции могат да се преодолеят зависимостите, да се създадат възможности за избор и по този начин – свободата да стане жизнеспособна. Само при такива предпоставки е възможен живот в условията на свобода и сигурност, само така се създава основата на самоопределението.

Равенство

Ние – социалдемократките и социалдемократите, сме убедени в това, че всеки човек е равноправен и равностоен по отношение на другите хора чрез своята уникалност и индивидуалност. От това следва, че всички хора, при своите различия, са еднакви в права и достойнство; затова искаме да осигурим за всички хора равенство на шансовете, независимо от пол, произход и имуществено положение, от физически и интелектуални способности, от сексуална ориентация, етническа принадлежност, мироглед, религиозни убеждения или индивидуален жизнен проект. Равенството на шансовете за нас означава правото на труд и на образование, както и равни политически и социални човешки права. Хората, които са по-слаби и неоправдани, имат правото на специална закрила и стимулиране.

Справедливост

Ние – социалдемократките и социалдемократите, се застъпваме за справедливост във всички обществени области. С оглед на това ние сме за справедливо разпределение на всички обществени шансове и блага, особено на труда и образованието, както и на доходите и имуществото. Ние се борим за равноправно участие в делата на обществото и при това сме на страната на социално слабите. Наша цел е обществото на свободни и равни хора, в което са преодолени класовите различия.

Солидарност

Солидарността в нейния смисъл на съобразяване с ближния и готовност за съвместни действия е основата за политическото осъществяване на целите на социалдемократките

и социалдемократите. Солидарност означава отговорност за общността и с това – дълг да се застъпваш за другите и да осъществяваш обществени задачи в интерес на нашите основни ценности. В крайна сметка солидарността е основата на общественото единение и най-действеният инструмент за установяване на по-справедливи условия за живот. Международната солидарност обхваща всички народи.

Всички тези основни ценности – свобода, равенство, справедливост и солидарност, са равнопоставени. Само общото им осъществяване може да гарантира пълноценен живот в мир и свобода за всички хора.

II.2. Подчинено на нашите ценности действие

II.2.1. ДОСТОЙНСТВОТО НА ЧОВЕКА е в центъра на социалдемократическата политика. Затова ние заставаме решително за опазването на човешките права и за една политика, която дава възможност на хората сами и съзнателно да определят живота си; за тази цел искаме да създадем обществени условия, които да отговарят на този принцип. Във връзка с това ние се противопоставяме на всяка политика, която използва или злоупотребява с хората или с човешките групи; затова ще променим и формираме според социалдемократическите принципи всяко икономическо устройство, което разглежда хората само като фактор на потреблението и производството.

II.2.2. За нас – социалдемократите и социалдемократите, **ДЕМОКРАЦИЯТА** е онази форма на човешко съжителство, при която най-добре могат да бъдат осъществени принципите на равенството и на свободата. Затова ние се застъпваме за това всички хора да получат правото да вземат участие в из-

работването на решенията, които ги засягат, а принципът на демокрацията да се приложи във всички обществени сфери.

Ксенофобия, расизъм и антисемитизъм, които се подклаждат и инструментализират от националистически и популистки сили, застрашават достойнството и сигурността на хората и затова са опасност за мирното и демократично съжителство. На основата на нашия болезнен исторически опит ние – социалдемократите и социалдемократите, сме последователни антифашисти, застъпваме се за изпълнение на антифашисткото послание на австрийската федерална конституция, а с това – за решителна борба срещу всякакъв род неонацистки и расистки действия. Освен това ние заставаме срещу всички презиращи човека и пренебрегващи човешките права авторитарни сили, както и срещу всяка форма на фундаментализъм, все едно дали той е мотивиран политически, религиозно или по друг начин.

Социалдемократията и религията не са противоположности. Ние сме за правото на свободно изповядване на религията. Но религията не бива да се използва за политически цели, по същия начин, по който политиката не бива да се инструментализира за религиозни цели.

II.2.3. В една социалдемократическа концепция за ИКОНОМИКАТА централно място има човекът. Нейна цел е благосъстояние за всички и с това – справедливо разпределение на работата, стоките и услугите, както и на доходите. При определени рамкови условия и при открита конкуренция пазарите, чрез тяхната динамика и иновационна способност, дават съществен принос за стимулиране на благосъстоянието чрез принудата за ефективно и умерено като цена предлагане на услуги и стоки в интерес на пот-

ребителките и потребителите. Сами по себе си силите на пазара не се грижат обаче за справедливо разпределение. Нещо повече. Необузданите пазари водят до опасна концентрация на капитала и до създаването на нови монополи. Затова пазарът трябва да се постави в рамка и чрез намеса да се коригира там, където силите на пазара се насочват срещу човека и околната среда.

II.2.4. ТРУДЪТ, разбран в обобщен смисъл, има централно значение за човешкия живот, както и за идентичността и самочувствието на човека. Той осигурява социалната и икономическата база на обществото. Трудът трябва да се разпределя справедливо. Ние – социалдемократките и социалдемократите, сме за правото на заетост за всички.

Ние се изказваме за гарантиране и създаване на работни места, както и за преустройство на трудовите процеси в духа на удовлетворяващия, стабилен, гарантиращ съществуването и отговорен труд в неговата социална взаимовръзка. Не става дума за разликата между самостоятелен и несамостоятелен труд, а за справедливото разпределение на доходите, при което приходите от капитал и имущество не са привилегирани по отношение на приходите от труда.

II.2.5. Ние – социалдемократките и социалдемократите, заставаме зад модела на австрийското социално партньорство, зад изграждането на европейското социално партньорство и се застъпваме за действено представителство на интересите на наемните работнички и работници чрез силни и надпартийни ПРОФСЪЮЗИ, които могат да гарантират участие в управлението чрез производствените съвети (и в Европа), чрез лично представителство, както и чрез представителки и представители на младежта.

Ние сме за това, сегашното неравностойно третиране на различните групи несамостоятелно заети да бъде заменено с равноправно и честно формиране на социалноправните отношения. Днешната ситуация вече не отговаря на новите времена. Затова за всички наемни работнички и работници трябва да има равностойни трудови и социални права. При това легалният, социалноосигурен труд е съществен, основен елемент. За да се постигнат честни трудови и социалноправни условия на работното място, ние ще се борим срещу всяка форма на експлоатация, особено – срещу организираната нелегална заетост.

II.2.6. Ние – социалдемократките и социалдемократите, се застъпваме за ИНТЕГРИРАЩА ПОЛИТИКА, която да гарантира солидарното единение на обществото и да противодейства на пренебрегването на отделния човек и на отделни социални групи.

Ние искаме да осъществим пълна равнопоставеност на жените и мъжете през всички фази на живота и във всички области на живота. Убедени сме, че едно справедливо общество трябва да носи белезите на творческия потенциал на жените и мъжете, на участието в демократичния процес на всички гражданки и граждани и на партньорското и равноправно съжителство на половете.

Ние сме за солидарността между поколенията и затова поддържаме моделите и проектите, които наред с осигуряването на материалното съществуване обръщат поглед и към различните житейски потребности и на обмяната на опит между поколенията.

Ние се застъпваме за малцинствата и за тяхното право на пълна интеграция в обществото при едновременното запазва-

не на тяхната идентичност. Изхождаме от това, че всички хора имат право на родина, народност, свой език и своя култура.

II.2.7. Ние – социалдемократките и социалдемократите, разбираме себе си като културно движение. КУЛТУРАТА е израз на взаимоотношението на човека с неговите условия за живот, с останалите хора, с неговия опит и усещания, страхове и надежди, а с това – и съществена съставна част на човешкото и общественото самосъзнание.

II.2.8. Ние – социалдемократките и социалдемократите, знаем, че политиката живее от ангажимента на активните граждани и граждани, особено на ОБЩИНСКО, ОБЛАСТНО И ПРОВИНЦИАЛНО РАВНИЩЕ. Но политиката в духа на нашите основни ценности може да стане действена едва тогава, когато стане възможно да се работи в солидарно взаимодействие за един справедлив свят както НА НАЦИОНАЛНО РАВНИЩЕ, ТАКА И В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ и отвъд него – НА МЕЖДУНАРОДНАТА АРЕНА. Затова ние работим активно в Партията на европейските социалисти и в Социалистическия интернационал и подкрепяме издигането на ролята и засилването на тези организации.

III. ПОЛИТИЧЕСКИТЕ ПЕРСПЕКТИВИ

III.1. Работа за всички в едно ориентирано към бъдещето стопанство

1. Трудът е определящ за разгръщането на личността и за самочувствието, за самосъзнанието на човека. Затова всички форми на обществено необходим труд, в т.ч. домашната и обществената работа, трябва да бъдат справед-

ливо и солидарно разпределени, особено между мъжете и жените.

2. Доходната работа подпомага социалното признание, определя житейските шансове и гарантира материална независимост. Затова борбата срещу безработицата днес е най-важната задача на социалдемократията, пълната заетост си остава наша първостепенна цел.

3. За нас – социалдемократките и социалдемократите, е важно също така по-нататъшното съдържателно развитие на наемния труд до една удовлетворяваща, трайно гарантираща съществуването, стимулираща личната отговорност и равнопоставена дейност в нейната социална взаимовръзка.

4. Един хуманен свят на труда предполага съчетаване на професия и семейство и за двата пола. Ние се изказваме за такива регулации на работното време, както и за създаването на заведения за отглеждане на децата, които да отговарят на потребностите както на децата, така и на родителите. Тези заведения трябва да бъдат достъпни за всички, независимо от тяхното социално положение.

5. За нас човекът е в основата на стопанското управление. Наемните работнички и работници, както и работодателите и работодателите имат общ интерес от силна икономика, в много отношения интересите им обаче са различни, като например в сферата на разпределението на приходите. Ние искаме да преодолеем тези противоречия в интересите чрез партньорски отношения, тъй като сме убедени, че само честните отношения в трудовия живот са подходящата база за добро социално и икономическо развитие. А това е в интерес на всички участници в икономическия процес. Ние искаме да

проведем активни промени, ние искаме да предложим воля за промяна и сигурност в промяната. Само по този начин ще стане възможно промените да не бъдат отречени и отхвърлени като заплаха, а да се разберат и приемат като шанс.

6. В самия трудов процес ние сме заинтересовани от гарантирането на честно партньорство и участие в управлението на наемните работнички и работници. Именно в Австрия партньорският модел на стопанско управление, основан върху производствено и надпроизводствено регулиране, доказва възможността да се съчетаят висока производителност и социална справедливост.

7. Повишаващото се качество на живота, социалната сигурност и пълната заетост се основават върху дееспособно народно стопанство. С оглед на това е налице общ интерес на всички от производителната сила и международната конкурентоспособност на австрийската икономика. Политиката не може и не трябва да замества участието в труда и инициативата на заетите в производството. На основата на разумното сътрудничество между наемни работнички и работници, работодателки и работодатели, респективно на представителите на техните интереси, както и на политически отговорните фактори могат да се създадат онези рамкови условия, които да направят възможни растящото благосъстояние и неговото справедливо разпределение, както и създаването на нови работни места и по-доброто разпределение на съществуващите.

8. Функциониращите пазари и честната конкуренция дават съществен принос за стимулиране на благосъстоянието чрез натиск за ефективно и достъпно като цени осигуряване на услуги и стоки в интерес на потребителите. Затова ние се

застъпваме за отворени пазари и сме противници на съществуващите и нови монополи с техните недостатъци и ценови последици. Затова едно модерно стопанско и картелно право има за задача да гарантира функционирането на пазара. Там, където потребностите на хората не могат да бъдат удовлетворени социално справедливо чрез пазара, ние настояваме за регулиране на пазарните сили, респективно за предоставяне на услуги чрез публичната власт.

9. Плодовете на стопанското действие трябва да се разпределят справедливо. В едно солидарно общество не равенството, а неравенството в доходи и имущество трябва да доказва своето оправдание. В този смисъл ние възприемаме различията в доходите, когато те са резултат от особени постижения, натоварване или отговорност. Но дори те могат да имат своите граници там, където е поставен под въпрос принципът на равното участие в обществените дела. Ние сме за една система на данъци и такси, както и за парични социални помощи, които гарантират справедливото разпределение на доходи и имуществено състояние.

10. В интерес на справедливото разпределение на шансовете за труд и доходи ние отстояваме отговарящо на специфичните потребности и възможности съкращаване на работното време. Това означава на първо място подкрепа на профсъюзите при техните свързани с това инициативи, но също така и засилване на индивидуалните права на работничките и работниците за обвързване на трудовия живот с времето за обучение и със свободното време. Чрез по-добро разпределение на работното време ние искаме да постигнем и това, че наемните работнички и работници да не бъдат изтласквани преждевременно от трудовия процес.

11. Ние сме за офанзива за квалификация, особено за широк избор на шансове за допълнително придобиване на образование и квалификация, както и за съответно гарантираните отпуски и изпитателни срокове за образование и за съпътстващи този процес стимули.

12. Борбата срещу безработицата е централна политическа задача. Затова ние сме за активна политика на пазара на труда. Безработните не бива да бъдат оставяни просто на себе си и на свързаните с безработицата психически и финансови проблеми. Чрез целенасочени мерки ние искаме да им дадем възможност отново да намерят работа, която ще им донесе самочувствие и признание. С оглед на това ние обръщаме особено внимание на мерките, които ще облекчат жените при постъпване на работа, при нова заетост и при израстването в професията. Ние сме за публичното стимулиране на онзи вид работа, която не се търси и не може да се постигне чрез пазара, но удовлетворява определени жизнени потребности.

13. Ние подкрепяме една целенасочена политика на растеж, на държавни инвестиции в публичната инфраструктура, данъчните и парични мерки, които благоприятстват инвестициите в производствения сектор и натоварват спекулативните капиталови вложения на националния и на международните финансови пазари. Подкрепяме данъчните облекчения на фактора труд и натоварването на употребата на естествените и невъзобновяеми ресурси. Застъпваме се за това, финансирането на системите за социално осигуряване да бъдат поставени на по-широка основа, която да съдържа и други елементи на създаване на ценности.

14. За да се съхранят благосъстоянието и социалната сигурност, както и да се оползотворят най-новите постижения на науката и икономиката, ние се застъпваме за отговорна, публично

контролирана и съфинансирана изследователска работа в интерес на хората. Ние сме за обвързване на малките и средните предприятия в мрежа, за да бъдат те в състояние на европейско равнище да се кооперират със съответните изследователски институции и по този начин да увеличат шансовете си в конкуренцията.

15. От особено значение е гарантирането на австрийските центрове за вземане на решения във важните предприятия на услугите и индустрията, за да се създаде по този начин основа за по-нататъшното развитие на продукти и услуги, но и да се задържат в страната чрез квалификация заетите в икономиката и науката. Това е важна предпоставка за австрийския принос към една отворена за света, основана на партньорство, коопериране и конкуренция икономика. Но то е нужно и за дългосрочното гарантиране на шансовете за заетост.

16. Една успешна икономическа политика трябва да заложи както на общоикономическото равнище на макроикономиката, така и на равнището на структурната и конкурентната политика. На общоикономическо равнище от значение е преди всичко гарантирането на търсене, отговарящо на целта за пълна заетост, като едновременно се взема под внимание стабилността на цените. На национално, но преди всичко на европейско равнище трябва да се вземат съответните мерки, за да се осигури функционираща координация на икономическата и социалната политика.

17. При оставена на самотек интернационализация на икономическите отношения расте натискът върху наемните работнички и работници да се появяват на пазара на труда като евтина и гъвкава работна сила. За да се осъществи отговорно стопанско управление в интерес на наемните работнички и работници и на потребителите, ние искаме да създадем на международно равнище еднакви рамкови условия за по-на-

татъшното развитие на икономиката. Затова за нас – социалдемократките и социалдемократите, е абсолютно необходимо да се поддържа на възможно най-високо равнище конвергенцията на регулиращите мерки от социален, фискален, екологичен характер и на пазара на труда. Осъществяването на този принцип изисква международно укрепване на социалдемократическите партии и на представителството на наемния труд.

18. Ние искаме да осъществим социална и конкурентоспособна Европа заедно с европейските социалдемократки и социалдемократи, както и заедно с всички, които споделят нашите ценности и цели. Ние искаме да тласнем напред хармонизацията на данъчните системи, за да осигурим справедливо разпределение при финансирането на държавните задачи. Искामе също така да проведем съгласувано екологизиране на европейските данъчни системи.

19. Процесът на глобализация на икономиката носи на засегнатите хора както шансове, така и рискове. Нашият социалдемократически икономически модел на солидарно общество на постиженията обвързва резултатността със социалната сигурност и залага на иновациите чрез партньорско управление на икономиката. Взаимодействието между тези качества е определящо за общия успех на нашия модел в глобалното съревнование на системите.

III.2. Иновация в обществен интерес – наука, изследвания и технологично развитие през XXI век

1. Ние – социалдемократките и социалдемократите, се отнасяме позитивно и открито към науката и изследванията. Само ако Австрия е привързана към международната ди-

намика на науката и изследванията, могат да бъдат запазени стопанската и духовната динамика на нашата страна.

2. Иновативните и демократично устроените сили в науката, изследванията и техниката са лидерите в модернизацията на икономиката и обществото. Ние виждаме в техните постижения шанса да моделираме нашето общество като хуманно и демократично и да повишим качеството на живота на всички хора. Защото технологичната и социалната иновация е необходима, за да се издържи на международната конкуренция, за да се подобрят условията на труд, да се произвежда с грижа за околната среда, да се постигне прогрес в медицината, да се облекчи достъпът и обмяната на информация и да се задълбочи разбирането на различните общества и култури.

3. Технологичните иновации имат нужда от възприемане от страна на обществото. Модернизацията чрез изследвания и технологии ще бъде призната от хората като шанс само тогава, когато е ясно, че прогресът е в техен интерес. Като граждани и граждани, като наемни работнички и работници, като консуматорки и консуматори ние трябва да имаме убеждението, че тази модернизация не е насочена срещу техните интереси, а им носи предимства. Техническият прогрес трябва да се ориентира според тези обществени очаквания и да бъде подложен на обществен контрол. А за да се провеждат и прилагат научните изследвания в служба на хората и на обществото, научните изследвания и икономиката трябва да откликнат на своята обществена отговорност.

4. Науката и техниката трябва да служат на целите на духовния и социалния прогрес. Централна задача на научната политика трябва да бъде научното обяснение на тези промени. Едновременно с това е важно да се гарантира човешкото

достойнство, както и да се предотвратят рисковете за здравето и околната среда. От тази гледна точка са задължителни правила за превенция и отговорност.

5. Ние поддържаме целенасоченото, ефективно и отговорно стимулиране на науката и изследванията като инвестиции в бъдещето. Искаме да засилим съвместната работа в тази област на международната арена и специално да подкрепим сътрудничеството между науката и икономиката. Имаме намерение да активизираме изследванията и технологичното развитие във всички ориентирани към бъдещето сфери и да подкрепим обмена между предприятията и в трансграничен обхват. Централна задача на технологичната политика е създаването на стимули.

6. В нашето общество знанието все повече се превръща във важен фактор на модерната икономика. Образованието и информацията стават още по-важни обществени ценности. Центърът на тежестта се пренася от производството на индустриални стоки към развитието, преработването и изнасянето на пазара на знанието и информацията. Новите информационни и комуникационни технологии променят не само обществените и културните отношения, но правят възможно и развитието на нов икономически сектор като поле за нова и допълнителна заетост. Ние виждаме шансовете и големия потенциал за развитие на тези технологии и ще стимулираме специално тяхното изграждане, но същевременно ще анализираме и рисковете, като се грижим всички хора да могат да участват в новото богатство на знание и информация и в издигането на качеството на своя живот. По този начин ние правим съществена крачка напред в посока към демократизацията на знанието.

7. Ние искаме да се погрижим тези технологии да бъдат приложени в услуга на хората и да не се стигне до ново разделение на класа на богатите с информация и на класа на

лишените от нея. При това трябва да се внимава за опазване на частната сфера и на интересите на потребителите, да се гарантира финансов достъпен и съразмерен достъп на всички до информационните технологии. Чрез реформа на системите за образование и квалификация трябва да бъдат подготвени най-вече младите хора за новите възможности и предизвикателства на дигиталните технологии. Заедно с индустрията и науката трябва бързо да се развият покриващи територията и достъпни комуникационни мрежи.

III.3. Живот в условията на сигурност. Измерения на обществото на благоденствието

1. Именно във времена на бързи обществени промени, в които от всички хора се изисква повече готовност за промяна, мобилност и гъвкавост, обществото и държавата са длъжни да се грижат за сигурността на екзистенциалните условия за живот. Само на основата на тази сигурност могат да се гарантират обществената сплотеност, социалният мир и предпоставките за свободното разгръщане на всяка личност.

2. При това ние разбираме сигурността и благосъстоянието в широк смисъл: това включва целта за постигане на пълна заетост, както и солидарните осигурителни системи за старост, болест, инвалидност, злополука и безработица, а също така и създаването на социално справедлива система за трансфер на плащанията. Не бива да се разбиват утвърдени принципи на нашата социална система като самоуправлението, задължителното осигуряване, механизмът за прехвърляне на данъците и федералните парични вноски. Пълноценната защита срещу бедността, социалната изолация, насилието и престъпленията, удовлетворителните жилищни условия, как-

то и образователна система, която не изключва никого – това са другите неотменими елементи.

3. Хората с увреждания, жертвите на злополуки, хронично болните и другите онеправдани имат правото на помощ и подкрепа, за да се възстановят, доколкото това е възможно, да се повиши качеството на техния живот и работоспособността им чрез квалификация, лечение и рехабилитация, както и чрез специфични възможности на пазара на труда. Те имат също така право на обществена среда, която да им спестява допълнителни затруднения. Цел на всички мерки трябва да бъде създаването на равни възможности на тези хора за участие в обществения живот.

4. Ние сме убедени, че една силна с успехите си и финансово здрава държава е присърце на всички хора. Само такава държава може да помага специално на най-слабите, само тя може да разгърне онази социална мрежа, която да улови имащите нужда от солидарността на обществото, все едно дали поради безработица, инвалидност, възраст или болест. Затова ние ще провеждаме активно реформите, които гарантират тази функция на държавата в дългосрочен план. Ние разбираме една силна социална мрежа не като акт на милосърдие към слабите в нашето общество, а като важен инструмент за справедливо разпределение на постиганото чрез общи усилия благосъстояние.

5. Ние искаме обаче постоянно да следим доколко отделните елементи на социалната държава постигат оптимално онова, което е тяхно задължение. Трябва да се внимава за това, да се помага реално на онези, които са попаднали в беда. Отговорност на гражданките и гражданите е също готовността в рамките на предоставените възможности сами

да си помагат, отговорно да оползотворяват успехите на общността, както и задължението да не се измъкват от лични и финансови ангажименти за общността.

6. Ние сме за пренасочване на изразходваните средства в посока към предотвратяване и превантивна грижа вместо последващо действие. Застъпваме се за уеднаквяване и хармонизиране на всички елементи на солидарно финансираното социално осигуряване, в това число и на днешните все още съсловни различни осигурителни системи.

7. Ние искаме да дадем възможност на всички хора да получат достъпно жилищно пространство. Публичната жилищна политика трябва да форсира социалното жилищно строителство и да създава стимули съобразно принципа на социалната справедливост. И за най-слабите в социално отношение, и за нуждаещите се от закрила трябва да се осигури възможност за достойно за човека жилище. Трябва да се гарантират ясни, защищаващи правата на наемателите правила за всички форми на обитаване. С оглед на това ние насочваме поглед към едно социално наемно право.

8. Държавата на благоденствието трябва да създаде стабилна база за всички хора. Само едно гарантирано съществуване изгражда основите за самоопределение, самосъзнание и свобода. Едно модерно общество на благоденствието не се състои обаче само от държавната социална система. Едно солидарно общество трябва да бъде пожелано и преживявано от самия човек. Социалната сигурност не се гарантира единствено чрез финансови помощи, а се нуждае от мрежа на социални служби за предоставяне на услуги, както и от ангажирането и отговорността на самите граждани и гражданки. Важна роля играят ангажиментите на обществени начала,

частните заведения в полза на общността. Инициативи, които подпомагат нуждаещи се в социален смисъл, заслужават подкрепа и стимулиране, тъй като са ценно допълнение към нашата социална система.

III.4. Високо качество на живота в една хуманна околна среда

1. Ние носим отговорност както за околната среда, така и за следващите поколения. За да запазим околната среда годна за живот, ние не бива да използваме повече ресурси, отколкото можем да възстановим или да обновим, трябва да доведем вредните отпадъци до поносими размери и да избегнем рисковете, които могат да доведат до непоправими щети за околната среда. Една разбрана в този смисъл екологична устойчивост е водеща линия в нашите политически и икономически действия.

2. Стратегиите за устойчивост трябва обаче винаги да вземат предвид социалната справедливост и проблемите на разпределението. За нас – социалдемократите и социалдемократите, е безспорно, че високото качество на живот е невъзможно без високо качество на околната среда за всички хора, а не само за единици.

3. Централни цели на екологичната политика са редуцията на вредните емисии и шумове, както и целенасоченото стимулиране на публичния транспорт и на поносимия от околната среда стокос транспорт.

4. Ние се застъпваме за транспортна система, която е ориентирана към благо на човека, към възможностите за икономическото развитие и към географското положение на Австрия в центъра на Европа. Ние настойчиво подкрепяме

създаването на трансевропейска релсова мрежа при включването на австрийската транспортна мрежа в нея. Застъпваме се за една система за финансиране, която да подпомага потребностите на транспорта при отчитане на околната среда и на интересите на съседите. По този начин ще се даде принос и за преодоляване на нелоялната финансова конкуренция между различните видове транспорт.

5. Една ориентирана към бъдещето международна транспортна политика трябва да отчита и реалните разходи при транспорта, и неизбежните трудности. На потребностите на хората от чиста околна среда и от сигурни и надеждни транспортни средства трябва да се откликне с по-добър баланс между различните видове транспорт чрез специфични мерки за личния транспорт, публичния транспорт на къси разстояния и на товарния транспорт.

6. Тази цел може да се постигне чрез подобряване на мобилността, чрез формиране на щадящия околната среда железопътен транспорт, чрез възможно най-ранното използване на постигнатото равнище на техниката и чрез мерките за формиране на съответното съзнание. Ние настояваме за национално и интернационално планиране на транспорта, което да е съгласувано с енергийното стопанство и с пространственото планиране. Регионалните транспортни концепции трябва да отговорят на потребностите на хората и на клиентите.

7. Устойчивото стопанско управление за нас е модел и за селското стопанство. Селянките и селяните имат важен принос за обществото, особено в по-неразвитите области и в планинските региони. Ние искаме в засилена степен да организираме финансовото стимулиране на селското стопанство според социални и екологични критерии. Искामе селско

и горско стопанство, които да произвеждат по възможност без вредни вещества. Трябва да се опазват водата, почвата и въздухът, като чрез действени мерки се отстраняват всякакви възможни вреди. При това трябва да се отчита принципът за намиране на причинителя. Защитата на природата и на животните е част от нашата концепция за солидарно общество.

8. Ние се изказваме за предпочитанието на благоприятни за околната среда форми на производство на енергия и искаме при това все пак да се откажем от ядрената технология. Възнамеряваме да подпомогнем отказа от ядрена сила и на международната арена.

9. Запазването и защитата на естествените ресурси и значителната редукция на натоварващите околната среда вредни вещества и отпадъци наред с другото трябва да се постигнат и чрез всеобхватна екологизация на данъчната система (облагане на ресурсите при едновременното облекчаване на фактора труд), чрез екологична модернизация на индустриалната система. Чрез строги правила за отговорността и за гарантиране на защитата трябва да се постигне производството на трайни, подлежащи на репарирание и на ново използване продукти.

10. Екологичните проблеми все по-рядко могат да се решават изключително на национално-държавно равнище. Международното сътрудничество е необходимо не само в смисъл на обща европейска стратегия, но и на глобалната арена. В рамките на международното разделение на труда замърсяването на околната среда не бива да се изнася в по-малко развитите страни. За да се подкрепят тези страни в тяхната отговорност за глобалното опазване на околната среда, необходимите трансфери на технологии и инвестиции в околната среда са първостепенни задачи на индустриалните държави.

11. На гарантирането на равни шансове за живот служи и една разгърната здравна система. Тя трябва да отговаря на многообразието от изисквания, а в случай на необходимост да гарантира бързо и лесно достъпно обслужване за всички, както и регионално балансирана и висококачествена грижа. Към по-нататъшното развитие на една висококачествена система на здравеопазване принадлежи и отчитането на специфичните здравни проблеми на жените. Особено трябва да се развиват мерки, които да отговорят на вредното за здравето двойно и тройно натоварване на жените.

12. Тъй като здравето и болестите не са само генетично обусловени, а са преди всичко резултат на житейските обстоятелства и социалните условия, толкова по-важно е здравеопазването и болничното обслужване да се изграждат според социалномедицинска и според по-цялостна гледна точка.

13. Здравното дело съществува заради пациентките и пациентите, а не обратното. Затова то отново и отново трябва да се приспособява към променящите се потребности на хората. И в бъдеще неговите постижения трябва да бъдат общодостъпни. В едно социално здравно дело няма място за “медицина на двете класи”.

14. Здравето има своята цена, но здраве на всяка цена не може да бъде финансирано както днес, така и в бъдеще. Затова са необходими едновременно планиращи инструменти, които да осигурят ориентирана към потребностите профилактика, както и гаранции за качеството и възпитаването на медицинска етика при професионалната квалификация и в практическото ежедневие.

15. В бъдеще ще има нужда от още по-тясно, вътре в специалностите и между тях, сътрудничество на здравните облас-

ти при ползването и на утвърдени допълнителни методи. С оглед на това ние се застъпваме и за включване на дисциплината по отглеждане на болните в университетското образование.

16. Укрепването на здравето и лекуването на болестите все повече проникват едно в друго. Още днес е немислимо откъсването на здравеопазването и профилактиката от модерното здравно дело. Ние се застъпваме за регионални програми за укрепване на здравето върху възможно най-широка обществена основа, в които ясно да се разграничи онова, което всеки отделен човек може да направи за своето здраве, от онова, което трябва да се осигури като публична услуга. Към действената грижа за здравето трябва да се причисли и убеждаването във вредните за здравето последици от консумацията на алкохол, цигари или наркотици. Грижата за здравето не познава възрастови граници.

17. Всеобхватната профилактика включва опазването на здравето в света на труда, особено чрез мерки за предотвратяване на трудови злополуки, както и чрез засилена грижа в областта на трудовата медицина и лекарската помощ в предприятията. Ние се застъпваме за такива условия на труд, които, доколкото това е възможно, да изключват физически или психически увреждания.

18. Ние сме за действена защита на потребителите, която да гарантира техните права в производството на стоки и на услугите. Тази защита не се свежда до отхвърлянето на недобросъвестни практики, а трябва да осъществи честни отношения между консуматорките и консуматорите, от една страна, и работодателите и работодателките, от друга.

19. Инструментите на политиката в интерес на консуматорите станаха многопластови: стимулирането на конкуренцията и на прозрачността увеличи значението си, особено в

довчера неразработени пазарни ниши; важна роля има също пълноценната информация за консуматорките и консуматорите и тяхното своевременно включване във важни процеси на развитието. Наред с това си остават необходими законите правила за защита на консуматорките и консуматорите. Налагането на техните права трябва да се облекчи както в извънсъдебните, така и при съдебните процедури.

20. Ние искаме да стимулираме многообразие от екологично благоприятни възможности за свободно време, които да допринасят за активен, творчески и здравословен начин на живот. Туризмът трябва да се съобрази с житейските интереси на местното население и с интересите на заетите в тази област. Той трябва да се организира при отчитане на устойчивото развитие, опазването на природата и ландшафта.

21. Спортът има голямо значение за съхраняването и укрепването на здравето. Преживяванията в общността и стремежът към успех с честни средства служи на социалния опит и на премахването на агресията. Затова ние подкрепяме с особена настойчивост масовия и училищния спорт, като смятаме, че трябва да се гарантира равен достъп до спорта и за двата пола, както и за всички социални групи. От стимулиране се нуждае състезателният спорт, доколкото той мотивира младежта за спортни занимания.

III.5. Равнопоставеността на жените като демократична цел – партньорство на половете в едно общество на шансовете

1. За нас – социалдемократките и социалдемократите, си остава централна цел да моделираме обществените условия по

такъв начин, че жените и мъжете да имат еднакви шансове и възможности. На жените все още се отказват шансове за индивидуално, социално, икономическо и политическо развитие.

2. Структурно обусловената дискриминация на жените трябва последователно да се преодолява и в крайна сметка да се ликвидира чрез активна политика на равнопоставеност. Активната политика на равнопоставеност означава справедливо разпределение на труда, доходите и властта между мъжете и жените.

- Разпределението на труда означава, че наличната платена и неплатена работа се разделя солидарно между мъжете и жените;

- Разпределението на доходите означава да се осъществи справедлива политика на заплати, данъци, финанси, заетост, както и социална политика;

- И накрая, разпределението на властта означава еднакво участие на жените и мъжете във всички процеси на вземане на обществени решения.

3. Трудът и професията носят собствени доходи, а с това и повече независимост на жените, дори при фалшивите ролеви очаквания, които им се поставят. Заетостта означава, че жените във всички житейски фази имат свобода на избор, идентичност и самоопределение.

4. Трудът е ключът към равнопоставеността. При платената работа, която е най-добрата предпоставка за самостоятелно осигуряване на съществуването, жените винаги са оцетени. Те носят обаче преобладаващата част от неплатената домашна работа, в отглеждането на децата и в грижата за останалите членове на семейството. Цел на нашата политика е да се даде възможност на жените да се възползват от своите

шансове в професията, както и да доведат до равновесно положение тези погрешно разпределени тежести. Въздействието на примера на всеки в собственото семейство и възпитаването на равноправно общуване са съществени за това развитие.

5. Неравенството в ролевите представи е също така причина за фрапантните разлики в заплатите и доходите между мъжете и жените. Едва справедливото разпределение на платен и неплатен труд, както и равното участие на жените и мъжете в процеса на формиране на политическата воля и в процесите на вземане на решения могат да доведат до справедливо разпределение на доходите.

6. Жените знаят своите качества, виждат своите възможности. Но обществото, такова, каквото го познаваме днес, най-често не им дава възможност да използват правата и шансовете, които им се полагат. Наша грижа е да пробием този “стъклен таван” и да отворим пътя за всички жени.

7. Затова за нас стимулирането на жените в духа на една активна политика на равнопоставеност означава създаването на ясни, законово уредени условия, които да дадат възможност на жените да засилят квалификацията си, както и да оползотворят тази квалификация в професионалната си дейност и кариера. Наша грижа е да открием шансове за бъдещето на жените чрез образование и професионално израстване, както и за преодоляване на ролевите клишета. Жените и мъжете трябва да могат да избират всички професии, в съответствие със своите склонности и интереси.

8. За нас – социалдемократките и социалдемократите, активната политика на равнопоставеност означава също така в кадровите решения, при еднаква квалификация, да се дава

предимство на жените, докато продължава да съществува обществено неравенство. В този смисъл ние се изказваме за позитивна дискриминация, т.е. за справедливо предимство на жените при кадровите решения в публичната сфера и за обвързване на договорните условия с мерки за стимулиране на жените и в частната сфера.

9. Това предполага съчетаване на професия и семейство и за двата пола. Затова са необходими детски заведения, които да отговарят на потребностите както на децата, така и на родителите. Трябва да се изработят модели на работното време, които да дават възможност и на двамата родители за определен срок да се оттеглят от професионалния живот, за да могат да се посветят в еднаква степен на възпитанието и отглеждането на децата.

10. Различните условия на живот на жените водят до неравенство в шансовете, а дискриминацията често продължава в още по-изострена форма в напреднала възраст. Следователно една справедлива система за осигуряване при определена възраст не може да се ориентира според средната възраст на мъжете. Затова ние се застъпваме за самостоятелно осигуряване за възраст при жените, което, от една страна, да отчита техния житейски път, и, от друга страна, в рамките на нашата солидарна система да се изгражда върху професионалната дейност и личния принос.

11. Като изход от една ситуация на принуда, за всички жени в Австрия трябва да се открие възможността да прекъсват непланирана или нежелана бременност в рамките на медицински обоснован срок, както и при възможно най-добрите медицински, психологически и социални грижи. Ние се противопоставяме на всички тенденции към ограничаване или оспорване на това право и осъждаме реакционните групировки, които превръщат в мишена на своята агитация жените в ситуация на принуда.

12. В духа на партньорството на половете ние заклеймяваме всякакъв род насилие срещу жените. Настояваме за действени мерки в защита на жените от насилие в семейството, от сексуални посегателства или от медийното представяне на такива форми на насилие и унижаване като безобидни, респективно привлекателни.

13. Ние искаме да водим борбата за правото на жените на достоен живот и на равнопоставеност и на международната арена. Ние отхвърляме всяка форма на потискане, дискриминация и експлоатация. Активно подкрепяме международното сътрудничество в борбата срещу търговията с жени във всичките ѝ форми като сексуална експлоатация, брачна търговия или експлоатация на имигрантките в трудовите отношения, при които те се третират като робини.

14. Целите, които преследваме в рамките на равнопоставеността на половете, се различават по своята социална, културна и икономическа среда. Като се отчита това, в борбата за демокрация от гледна точка на равнопоставеността на половете могат да се поставят различни приоритети. Но основна предпоставка за партньорство на половете си остава винаги правото на самоопределение, на свободен избор на формите на живот, както и правото на труд, на социално осигуряване и на достоен живот. В светлината на днешните реалности става дума за преразпределение на правата в посока към жените и за преразпределение на задълженията в посока към мъжете.

III.6. Солидарното съжителство на поколенията

1. Нашето общество се характеризира с дълбок демографски поврат, както и от значителна промяна в поведението на

поколенията. Растящата продължителност на живота и стагниращите данни за раждаемостта увеличават средната възраст на населението. Като резултат от подобрените социални условия хората могат да бъдат активни по-дълго, към трудовия живот се включват допълнителни периоди от живота. Като цяло все повече се заличават границите между младост, трудов живот и различните етапи на възрастта, а отделните поколения стават все по-диференцирани и нееднородни.

2. Ние – социалдемократите и социалдемократите, отговаряме на този обществен поврат, който се нуждае от солидарност между поколенията в житейската практика, за да се гарантира високо равнище в качеството на живота на всички. Наша политическа цел е както да отговорим на житейските интереси на всички възрастови групи по възможно най-добрия начин, така и да подкрепим разбирането и обмяната между поколенията в едно “общество на продължителния живот”. Оттук следва, че една обхващаща всички поколения политика не бива да разглежда младежката политика и политиката за по-възрастните като изолирани една от друга области.

3. Защото условията, в които израстваме и живеем, предопределят и дават отпечатък си не само върху нашето икономическо положение, но и върху нашите навици, ценности и изисквания до висока възраст. Това дали някой може достойно да остарее, не се решава едва на стари години; в много повече случаи решаващи са по-ранните житейски периоди. Политически активните възрастни хора като правило са били политически заинтересовани много по-рано, те са преживявали и усвоили съответните изисквания и възможности още от времето на младостта. Затова интегриращата политика на поколенията обхваща в своята пълнота сферите на образователната система, на трудовия живот, на семейните отношения, на здравеопазването, на формирането

на околната среда, на културното, социалното и политическото участие и на икономическото осигуряване и помощ.

4. Според нашето убеждение децата са гражданки и граждани със собствени права, а именно – правото на материална подкрепа, на грижа в семейството и извън него, на образование, на живот и поведение по собствен избор, както и правото на защита срещу насилие. Стимулирането на способностите, творческите заложби, критичността и самосъзнанието е важна предпоставка за шансовете и възможностите за развитие през целия живот.

5. Младежите трябва да получат реални възможности за участие в управлението и в политиката, за да представят своите желаниа, възгледи и цели и да успеят да ги въведат в демократичния процес на формиране на политическата воля. Първият опит в процесите на вземане на демократични решения се съхранява у младите хора за цял живот. Затова ние се застъпваме за въвличането на младежите в процеса на вземане на политическите решения. Една политика заедно с младежите, вместо политика за младежите в смисъла на всеобхватната демокрация, гарантира сериозното отношение към интересите на младежта в политическия живот. Ние искаме да развием АСП като платформа за въвличане на младите хора в политическия процес. Трябва да се предостави необходимото пространство, за да се развива и културата на децата и на младежите.

6. Нашето общество видимо се отличава с многообразни форми на човешко съжителство. Като политическа сила на свободата и срещу опеката ние разглеждаме като постижение това, че все по-малко хора са принудени да следват традиционни поведенчески модели. Ние не правим разлика между “по-добри” и “по-лоши” форми на съжителство, за нас реша-

ващи са благого на хората, особено на децата, правото на самоопределение на човека и неговата социална отговорност.

7. Ние разбираме под понятието “семејство” всяка форма на трајно съжителство в партньорска и демократична форма, която предлага на отделните членове на общността солидарност, право на участие и закрила. Ние искаме да създадем съответните рамкови условия, за да подобрим още повече условията на живот за семејствата и да сътворим справедливо за семејствата и децата общество. Всяка форма на семејство трябва да се подпомага от държавата чрез съчетание от парични плащания и предпоставки, данъчни мерки и социално-осигурителни права. При това трябва да се има предвид социалната гледна точка и затова трябва да се даде предимство на подкрепата за социално слабите семејства, каквито най-често са младите, лицата, които самостоятелно отглеждат децата си и многодетните семејства. В центъра на вниманието трябва да стои благого на детето.

8. Тъй като се изказваме в този смисъл, т.е. искаме да създадем възможности, наред с традиционните и на други форми на съжителство, от това следва и необходимостта постепенно да се стигне и до законодателно признаване на тези форми. Съществуващата дискриминация на еднополови съжителства трябва да се преодолее чрез равнопоставеност по законодателен път.

9. Размиващите се граници между младост, трудов живот и старост изискват и гъвкави отговори на тези предизвикателства. Това включва стимулирането на учението през целия живот, модели на плавен преход към пенсия, както и други форми на предаване на професионален опит след края

на трудовия живот на по-младите хора, но едновременно с това и жилищни условия, които да отговарят на потребностите на различните възрастови групи и да предотвратяват формирането на обособени според възрастта зони за живеене, особено в гъсто населените пространства. Ние искаме да подкрепим интеграцията между различните поколения и чрез възможности за организиране на свободното време, които не са предназначени единствено за възрастните хора.

10. Ние се застъпваме, възрастните хора да се въвличат активно в процесите на формиране на общественото мнение и при вземането на решения. Участието на по-възрастното поколение трябва да се гарантира на всички политически равнища чрез модели за партиципация, които отговарят на специфичните потребности на възрастта.

11. Ние искаме да създадем рамкови условия, които да дават възможност на възрастните хора колкото може по-дълго да живеят активно, самостоятелно и в предпочитаната от тях среда, и ще работим в тази посока. Съществена предпоставка за достойни старини е материалната сигурност. Ние се застъпваме за справедлива и ефективна пенсионна система, включително и за самостоятелно осигуряване за възраст на жените. Ние сме за социални реформи и структурни промени за целите на дългосрочното осигуряване, за да се предотврати връщането назад в пенсионното осигуряване.

12. За нас – социалдемократите и социалдемократите, договарянето между поколенията продължава да бъде общественият фундамент на едно стабилно осигуряване за възраст. За да се поддържа стабилно солидарността между поколенията, при отчитане на икономическото развитие, и особено на създаването на блага, трябва да се развият допълнителни форми

за финансиране. Производственото и индивидуалното подпомагане представляват допълнителен ресурс на задължителното осигуряване за възраст.

13. Хората, които на висока възраст са болни и страдат, имат правото на уважаваща човешкото им достойнство грижа. Ние искаме да им осигурим ориентирани към физическите и душевните им потребности и достъпни форми на подпомагане, при което грижата у дома допълва подвижните форми и стационарните заведения.

14. Към достойнството на човешкия живот се отнася и достойната смърт. Ние се застъпваме за хуманно придружаване до смъртта и за открит дискусия на всички свързани с това проблеми, но отхвърляме умъртвяването по желание на болния.

III.7. Живот в условията на социална демокрация – за участие в управлението и интегрираща политика

1. Само по-нататъшното развитие на политическата в икономическа, а с това и към социална, демокрация създава предпоставките за осъществяване на нашите основни ценности. При социалната демокрация демократичните принципи пронизват всички сфери на обществото. В този смисъл процесът на демократизация е постоянна задача, която никога няма да стигне до някаква крайна точка.

2. Демокрацията е единствената човешка и хуманна форма на организация на съвместния живот на хората, но тя е чувствителна и ранима. Затова тя трябва да се желае, да се защитава и да се развива постоянно.

3. Към сърцевината на демокрацията принадлежи един функциониращ парламентаризъм на различните равнища на нашата държава. Тази представителна парламентарна демокрация, т.е. легитимираното чрез всеобщи, равни, преки и тайни избори, ограничено чрез мандат овластяване да се вземат решения в общността, има своето допълнение чрез демократичната отговорност на гражданките и гражданите и чрез гражданското участие. Освен това растяща роля играят извънпарламентарните организации и инициативи, в които гражданките и гражданите се обединяват за защита на свои общи интереси. Тези форми заслужават съответното внимание в процеса на формиране на политическата воля.

4. Демокрацията се нуждае от публичност. Демократичните процеси на вземане на решения и демократичният контрол върху държавната и политическата власт според нас почиват върху достъпа на гражданките и гражданите до всякакъв вид съществена информация, върху възможността да осъзнаят, артикулират и оценят различните интереси, както и върху гаранциите за правото им на участие.

5. Ние се застъпваме за разширяване на демократичните права, чрез които повече граждани и гражданки ще контролират, ще се включват и ще участват в решаването на непосредствено засягащите ги въпроси. При тези нови модели на решения чрез гражданите ние имаме предвид да се допълнят елементите на представителната партийна демокрация в духа на по-силното ангажиране с проблемите на общността. Новите медии предлагат възможност в засилена степен да се стимулират и оползотворяват елементи на активно участие.

6. Демократичните принципи трябва да са валидни и в професионалната сфера, където заетите в трудовия процес да

участват в представителството на своите интереси, но освен това да бъдат въвлечени и при вземането на решения. Ние искаме по същия начин да подкрепим партньорското мислене и действие и в частния живот.

7. Господстващият при всяка демокрация принцип на решенията на мнозинството има своите граници там, където се засягат неотчуждаеми права на малцинствата или на отделните личности. Правата на малцинствата на своя идентичност не са поставени на разпореждане на мнозинството. Но и малцинствата не бива да накърняват основни права на индивида.

8. Австрийската идентичност носи устойчивите белези на исторически създаденото езиково-културно и етническо многообразие на нашата държава. За нас – социалдемократките и социалдемократите, е естествено да подкрепяме съхраняването и културното и езиково развитие на тези малцинства.

9. Съжителството между малцинства и мнозинство налага да се стимулира дух на толерантност и на диалог, както и да се провеждат мерки за развитие на взаимното уважение, разбирателство и сътрудничество на всички хора, независимо от тяхната етническа, културна, езикова или религиозна идентичност.

10. Това се отнася особено за нашите чуждестранни граждани и гражданки, за чиято интеграция в политическия живот, на трудовия и жилищния пазар, както и в образователната и социалната система ние се застъпваме.

11. В духа на една засилена демократизация на Европейския съюз ние защитаваме необходимостта от дълбока реформа на ЕС и на неговите институции, с оглед реализирането на интересите на гражданките и гражданите. Става дума, да се

гарантират увеличени права в процеса на вземане на решения на суверена, т.е. на гражданките и гражданите на Европа.

12. Ние сме за осъществяване на основните демократични права и свободи на глобално равнище и заедно с други демократи водим борба срещу всички форми на несвобода, дискриминация, срещу терора, смъртното наказание и изтезанията. Освен това ние сме за защита на човешките права, включително на правото на убежище в случаите на преследване по политически, религиозни, расистки или други причини.

III.8. Услуги вместо бюрокрация – за едно модерно разбиране за държавата

1. Държавата трябва да се грижи за балансиране на интересите в обществото, за социалното единение и социалната сигурност, и по този начин да гарантира мирното съжителство на гражданките и гражданите. Държавните органи и техните действия трябва да бъдат демократично легитимирани. Един траен вътрешен мир в обществото може да се постигне само чрез приложението на общопризнати честни правила и чрез справедливото и равноправно третиране на гражданките и гражданите.

2. Ние не вярваме, че оттеглянето на държавата е ценност сама по себе си. Убедени сме, че превръщането на дерегулирането в самоцел може да доведе до разцепление на обществото. Едновременно с това виждаме обаче ясно и опасността от прекален обем на регулация и бюрокрация, който може да ограничи хората в тяхната свобода, вместо да им помогне. Вярваме, че пътят към една ориентирана в бъдещето същност на държавата не се определя от повече или по-малко правила, а от по-добри и смислени правила.

3. Имаме нужда от активна, т.е. от дееспособна и ефективна държава, която ориентира своето развитие според съвременни модели: тя трябва да предоставя повече автономия, лична инициатива и отговорност в решенията на индивидите, съответно по-плоски йерархии и повече ориентация към потребителите и към постиженията.

4. Затова ние се застъпваме за преустройство на отношенията между държава и граждани, респективно граждани. При това трябва да се осигури повече свободно пространство и самостоятелност. Във връзка с това стоим зад разширяването на принципа, съгласно който на слабия трябва да се дадат по-силни права. Това се отнася не само за ежедневието и за гарантирането на честни договорни отношения, но и за всички въпроси на защитата на околната среда, на здравето и пр., при които тежестта на доказване много лесно лишава по-слабия от неговите права.

5. В демократичната правова държава може да има само такава власт, която се легитимира и ограничава чрез правото. Правосъдието трябва да служи на потребността от справедливост. Правовата държава обвързва упражняването на властта с правото и закона. Обвързването с демократичната конституция, с разделението на властите и с взаимния контрол на властите легитимира държавната компетентност по гарантиране на правовия ред и по упражняването на монопола във властта.

6. Функциите на демократичната правова държава имат предназначението да гарантират всеобхватно основните и човешките права, да подпомагат изграждането и осигуряването на хуманен строй, да служат на социалното балансиране, да осъществяват закрилата на по-слабите и да дават действителен принос в борбата срещу престъпността. Едно свободно, спра-

ведливо и солидарно общество трябва да гарантира на всеки човек своевременен и на поносима цена достъп до неговите права. Затова продължителните процесуални срокове са форма на отказ от правосъдие. Високите такси практически изключват социално по-слабите от правовата държава. Затова облекчаването на достъпа до правото и отстраняването на социалните препятствия при приложението му са централна задача на социалдемократическата политика.

7. Равенството пред закона и равенството чрез закона са ненакърними; но те трябва да се осъществяват и провеждат и при изпълнението на законите. Затова ние се застъпваме за изравняване на правата с оглед на равенството на шансовете. Ние сме за по-нататъшното развитие на жалбите на сдруженията в полза на онеправданите групи (напр. по въпросите за еднаквото третиране, включително в сферата на трудовото право). Затова ще настояваме за по-нататъшното развитие на правото и на правосъдието към повече превенция, към по-засилена гражданско-правна автономия на гражданите в техните отношения и за намаляване на инструментите за административна принуда.

8. В рамките на една всеобхватна сигурност всички хора имат правото на ефикасна защита срещу престъпността. Ние подкрепяме твърдо борбата срещу престъпността, но едновременно с това знаем, че едно общество не е толкова по-сигурно, колкото по-строги са наказанията, с които заплашва и които налага. Една успешна борба срещу престъпността трябва да започва много по-рано от времето в съдебната зала и да продължава много по-дълго от лишаването от свобода на един осъден.

9. Към това се отнася преди всичко борбата срещу причините за престъпността. Ограничаването на безработицата,

действената социална мрежа, функциониращата образователна система, целенасочената работа за интеграция и с младежта – всичко това противодейства на социалните корени на престъпността. Що се отнася до пряката борба срещу престъпленията, ние искаме да създадем най-добрите предпоставки за нея чрез по-добро оборудване, по-добро образование и квалификация на изпълнителните органи, както и чрез засилено международно сътрудничество.

10. Защитата на обществото предполага и модерно наказателно право, при което е отредено особено значение на интересите на жертвите на престъпленията. Един съвременен наказателен процес е най-добрата гаранция срещу нова наказуемост. Трябва да се доразвият моделите на извънсъдебното споразумение и на интегриращата социална дейност.

11. Независимостта на правосъдието и на отделните съдии в еднаква степен е основа на всяка правова държава, както и свободното упражняване на други юридически професии. В условията на една демокрация те се нуждаят обаче от демократичен контрол. Като цяло трябва да се засили демократичният характер на правосъдието, в т.ч. и по линия на мировото правосъдие, което има нужда от по-добра квалификация на мировите съдии.

12. В австрийския каталог на основни права и свободи липсват фиксирани в пълнота социални права. Затова ние настояваме за създаване на модерен каталог на правата, който да бъде основа за едно модерно, социално, свободно, справедливо и солидарно общество. Този каталог на основните права трябва не само да подреди по нов начин отношенията на гражданките и гражданите с държавата, но и да организира съжителството на хората при запазване на тяхното достойн-

ство и взаимно уважение. Затова този каталог на основните права ще трябва да сложи по-силен отпечатък върху практиката на правосъдието.

13. Ние отхвърляме приватизацията на държавни задачи във всички сфери, в които става дума за защита на основни права или за намеса в основните права. Това са неотменими държавни задачи, които трябва да подлежат на демократичен контрол и легитимация.

14. Въз основа на своята демократична легитимация държавата трябва да определи кои услуги трябва да бъдат публични, т.е. да се подчинят на обществения интерес. В това отношение ние – социалдемократите и социалдемократите, сме за ясна ориентация към благо на гражданите и гражданите, т.е. към качеството на услугите и към ефикасното и на поносими цени изпълнение на задачите. Дали услугите да се предлагат като публични или като частни, този въпрос трябва да се решава според това кой субект при сравними трудови, социални и екологични условия най-добре отговаря на изискванията за качество, ефективност и производителност. При това на първо място следва да се отчита ползата за цялото общество. В тази сфера ние отричаме монополисткото отношение.

III.9. Образованието като шанс за разгръщане на всички способности на човека и на обществото – бъдещето на нашата образователна система

1. Ние сме за общество, в което всички хора намират равни шансове за развитие и затова ще работим за такава образователна система, която открива и развива възможнос-

тите и заложибите на човека и едновременно стимулира способността за критика и солидарност. Образованието и квалификацията са основополагащи елементи на една култура на съжителството и на толерантността, но едновременно и централна предпоставка да се задържи жизненият стандарт и в условията на глобална конкуренция.

2. Образованието определя и в значителна степен равнището на зрялост, с която се отличава едно демократично общество. Хората, които са преживели и осъзнали образованието като шанс, като възможност сами да формират мнението си, като правило са по-добре въоръжени срещу мисленето в черно-бели категории, срещу политическо насъскване и демагогия. В променящия се свят образованието увеличава все повече своята роля при предоставянето на житейски шансове. Затова ние искаме образователна система, която във взаимодействие с икономическата и социалната политика да допринася за това, да се стимулира социалната справедливост, солидарността и активното участие в политическите процеси.

3. Образованието е основата, която дава възможност на всеки и на всички хора да се справят в света на все по-бързи промени. Затова ние се застъпваме за такова предлагане на алтернативи за образование, което, наред със специалните знания и подготовката за определена професия, помага за развитието на мислене отвъд отделните специалности, на социална компетентност и способност за межкултурно сътрудничество. Образованието е предпоставка за реализация на шансовете в обществото, а по този начин и ключ към един живот, който можеш да определяш и моделираш сам.

4. Затова ние искаме такава образователна система, която да развива любознателност, радост от учението, самостоя-

телност, както и интерес към другите хора и към света, която премахва страховете и помага да се формира смелост. В това отношение сегашната образователна система трябва да бъде доразвита. Ние искаме да направим преход от дисциплинирането към събуждането на интерес, от избора на особено “подходящи” към оптимално стимулиране на всички скрити в човека способности, от простото отстраняване на слабостите към целенасочено развитие на силните качества.

5. Нашата перспектива преодолява несвързаното с мислене запомняне и предаване на знания за факти и данни, за да се насочи към опосредстване на способността за правилно осмисляне и приложение на новото знание, преодолява чистото фронтално преподаване в интерес на форми на обучение, чрез които активно се преработва учебното съдържание и се стимулира развитието на личността и готовността за участие в дискусии и в процеса на формиране на демократичната воля. Принципът на общото обучение трябва да има предимство пред индивидуалните постижения.

6. Във връзка с това ние се застъпваме пълноценно да се развиват шансовете и потенциалът и на момичетата, и на момчетата. Възпитанието от детската градина до университета трябва да бъде общо, при отчитане на различните им потребности (чувствително към пола съвместно обучение). В това отношение равенството на шансовете означава и развитието и системната проверка на мерки за стимулиране на равнопоставеността.

7. Ние разглеждаме образованието като основно социално право на всички хора. Учащите се имат правото на образователна система и образователни алтернативи, които отговарят на техните потребности и желания и те трябва да се гарантират и

да се финансират от държавата по такъв начин, че да се реализират равни шансове за всички хора. Затова ние ще продължим да работим за постигането на равенство на шансовете там, където днес все още икономически, социални, географски, специфични според пола, езиково-културни или други препятствия и предразсъдъци пречат на еднакъв достъп до образователните учреждения и на тяхното ангажиране. Образователните алтернативи трябва да имат предвид както хората с особени проблеми, така и хората с изяви качества и дееспособност. Във връзка с това за нас централна цел е преди всичко интеграцията на хората с увреждания в нашата образователна система.

8. На фона на европейския интеграционен процес ние се застъпваме за развитието на общи европейски образователни концепции и алтернативи, както и за варианти за обучение, които да разрешават безпроблемно обмена между университетите на държавите-членки. Ние сме за засилен международен обмен на ученици и студенти. Във връзка с това настояваме за мерки, които да издигат чуждоезиковата компетентност на австрийките и австрийците, при което тези мерки не трябва да се ограничават само до езиците на държавите от Европейския съюз.

9. Ние ще създадем необходимите рамкови условия от правно естество и ще осигурим необходимите инвестиции, за да съумеем възможно най-рано да постигнем критично обяснение и овладяване на новите информационни и комуникационни технологии. Шансовете на информационната революция трябва да се използват в интерес на всички.

10. Застъпваме се за интензивен обмен и засилено сътрудничество между общество, икономика и образователна система, за да включим своевременно в програмите за обучение

новите обществени и икономически изисквания и по този начин да предложим приложима квалификация.

11. В интерес на по-нататъшната демократизация ние се изказваме за широка автономия на училищата при едновременното включване в регионалната среда на засилено участие както на родителите, така и на ученичките и учениците. Общото признаване на придобитите дипломи трябва да се запази обаче и при развитието на автономията.

12. Ние сме за образователна система, която осигурява свободно преминаване от детската градина през общообразователното училище на 6- до 14-годишните до многообразните по-нататъшни алтернативи на образование. В тази система учебните процеси трябва да се организират във формата на модули, които дават възможност първоначално придобитото образование по всяко време да може да се допълни и задълбочи.

13. Ние сме за по-нататъшното развитие на средното образование. То трябва да осигурява ориентирана към професията основна квалификация, всеобхватно общо образование и ключови квалификации. Това означава ясно отчитане на равнището на квалификация и по-интензивно сътрудничество между различните типове училища до създаването на нови, съобразени с изискванията на региона общообразователни учебни форми при включване и на професионалното училище.

14. При по-нататъшното развитие на дуалистката система за професионална квалификация задачата е да се разшири общообразователната база и се гарантира професионалната квалификация, разделяне на професионалната квалификация

от организацията на производството, подготовка на нови професии, които да отговорят на структурния поврат в икономиката. Става дума също така за съдържателно обвързване на професиите, на независимите от предприятията институции за практическа квалификация и на новите училищни форми на квалификация с висок относителен дял на практическите умения. За да се гарантира производствената част на учебната квалификация, необходим е баланс при поемане на тежестите между предприятията, които организират квалификация, и онези, които не организират квалификация, както и създаване на обединения за целите на квалификацията.

15. Ние сме за разтоварване на учениците и студентите от прекалено голям и бързо остаряващ научен материал в полза на развитието на методологическа сигурност, способност за мислене и за работа, както и за гарантирането на алтернативи, които в течение на целия живот правят възможно без финансови бариери да се получават по-нататъшни знания и образование, както и специализации и квалификации по втория път за получаване на образование.

16. Ние сме за премахване на препятствията, които усложняват достъпа към по-нататъшни форми на образование. Ние искаме в интерес на равенството на шансовете да създадем възможност за повече хора без традиционната матура и от социално слаби семейства да започнат да следват и да се дипломират успешно.

17. В областта на висшето образование и на университетите става дума за система, която осигурява пропусаемост, за да могат да се следват максимално най-добре индивидуалните интереси и да се използват оптимално възможностите на студентите в интерес на обществото. Това обхваща също

така засилено отчитане на извънуниверситетското предварително обучение и собствените предложения за образование на професионално заетите. Ние искаме да организираме постоянен процес на контрол върху квалификацията, който да установява доколко са предоставени оптимални шансове на абсолventките и абсолventите.

18. Ние сме за открит достъп до висшите училища, за автономия на университетите и висшите училища, но едновременно с това и за тяхното включване в обществото. Компетентността за самостоятелно регулиране трябва да върви заедно с по-голямата отговорност, отчетност, прозрачност и демократичен контрол, преди всичко в сферата на финансовото управление. Висшите училища и университетите трябва да изпълняват и важна функция като институции за публични услуги в развитието на регионите. Във връзка с това трябва да се създадат възможности на работодателите и на наемните работници, но също така на абсолventките и абсолventите.

19. В цялостната сфера на висшето образование трябва да се гарантира и разшири възможността за демократично участие. Освен това ние залагаме на особените мерки за развитието и за кариерата на жените. Ние искаме да постигнем справедливо представителство на жените на всички позиции в сферата на университетите и на специализираните нисши училища.

20. За да се подготвят и преподавателите за изпълнение на новите задачи, ние настояваме за по-добра система за квалификация на преподавателския състав, както и за квалифицирано предлагане на съпътстващо професионалната заетост наблюдение и по-нататъшно образование, което да засили преди всичко комуникационните способности. Една организация на учебния процес, която предлага на всички равни

шансове за развитие, може да бъде успешна само тогава, когато преподаватели и учаци се работят солидарно заедно.

21. Учението през целия живот става все по-важно. Ние го разглеждаме като публична задача и ще съдействаме в цяла Австрия да бъде на разположение съобразено с потребностите предлагане на възможности за продължаващо обучение, от което да не бъде изключен никой поради финансови причини. За да се осигури възможността за участие в процеса на продължаващо обучение и да се подобрят шансовете на трудовия пазар, ние се застъпваме за това, на всички трудови хора да се гарантира правото на платено време за обучение. Що се отнася до безработните, чрез целенасочени предложения за обучение те трябва да получат облекчено връщане на работа. Ние сме за организиране на образованието на възрастните, както и за разположена в цялата страна, достъпна и безплатна система за образователна информация и за консултации в интерес на ориентирането на хората в системата за продължаващо образование.

III.10. Идентичност и критична общественост – изкуство и медии

1. Ние – социалдемократките и социалдемократите, разбираме под понятието култура не само тясната област на изкуството, а и цялото многообразие от форми на човешко съжителство и справяне на хората с условията на живота им. Цел на социалдемократическата културна политика е да се даде възможност на всички хора да развият творческия си потенциал и да привлекат вниманието към него, за да участват във формирането на условията на своя живот в рамките на едно толерантно и солидарно общество.

2. Социалдемократическата културна политика се грижи за това и създава необходимото пространство, в което да се откриват, посочват, изразяват и дискутират публично тенденциите в общественото развитие. Затова тя стимулира и подкрепя не само изкуството, но и цялата творческа среда. В този смисъл полета на културна политика са също така образованието, науката и медиите, тъй като те в значителна степен допринасят за самооценката на едно общество и за неговото критично осмисляне, както и за развитието на културата на ежедневието.

3. Ние – социалдемократките и социалдемократите, се придържаме към принципа за свободата на изкуството и за многообразието в него. Политиката в сферата на изкуството не бива да се меси в творческия процес, а да създава рамкови условия и възможности, при които свободно да се разгръщат изкуствата. Затова тази политика трябва да подпомага хората на изкуството, като допринася за социалното им осигуряване от рода на инфраструктура, особено като създава и подкрепя институциите за обучение и възможностите за публично представяне, реализация и разпространяване на произведенията на изкуството.

4. В допълнение към утвърдените форми на изкуство трябва да се стимулират и онези творчески изразни форми, които представляват инвестиции в бъдещето – от рода на важната в обществен план сфера на младежка култура или иновативни направления, които се раждат в полето на аудиовизуалните медии и на новите информационни и комуникационни технологии.

5. Грижата за традицията на Австрия в областта на изкуството не бива да се ограничава до обозначаване на големите постижения от миналото. В критичното взаимодействие

на съвременни и ориентирани към бъдещето течения в изкуството трябва да се раждат плодотворни културни импулси. Ние искаме културен ландшафт, в който да намират място и експерименталното, и вече утвърденото. Това се отнася и за представянето на австрийското изкуство в чужбина.

6. В един свят на мрежи от комуникации и мобилност на хората вече е останало в миналото ограничаването на изкуството и културата в националното пространство. Ние се стремим към продуктивно стимулиране и реализация на преграждащи границите произведения на изкуството и културата, както и на диалога в тези измерения. Към такава интернационалност се стремим и в сферата на културната политика. Затова ние подкрепяме системния обмен на международен опит, както и координацията на общи програми, например на европейско равнище.

7. Иновативното и критичното към обществото изкуство често не може предварително да се оцени като продаваемо. Затова държавното подпомагане на изкуството може да се допълни от частни инвеститори, без да могат те да го заменят. Ние се изказваме също за достатъчно дотиране на бюджета за изкуство и в бъдеще. Във връзка с това е нужно развитието на съвременни модели на контракти, както и концептуално разделение на труда между публичното управление и изнесените форми като фондации и фондове.

8. Ние – социалдемократите и социалдемократите, искаме да създадем обществен климат, който да гарантира творческия плюрализъм и да направи възможна критичната дискусия. Затова желаем да водим и ще стимулираме публичната дискусия с творците върху проблемите на политиката в сферата на изкуството, като едновременно с това активно ще

работим за популяризиране на произведенията на изкуството. Безкомпромисно ще защитаваме конституционната свобода на творческа дейност срещу нейните противници.

9. Социалдемократическата културна политика работи за възможно най-широк достъп до многообразието на творческия живот. Тя се застъпва също така за премахване на бариерите, които могат да се създават например чрез формиране на цените, по линия на регионални дадености или на дефицити в образованието. Културното многообразие трябва да надхвърли ограничените пространства и образования елит с покупателна способност.

10. В съюз с училищата, музеите, библиотеките и медиите разпространението на изкуството получава особено място и ценност, които дават възможност да се създава богат културен живот. Ние ще насърчаваме съвременните форми и стратегии, чрез които се събужда интерес и се стимулира творческо и обвързано с днешния ден отношение към изкуството.

11. Публичността е основна предпоставка на всяка функционираща демокрация. Затова ние сме за широко медийно разнообразие, срещу медийната концентрация, която го застрашава, както и за подпомагане на икономически по-слабите медии чрез публични средства според критериите за многообразие и качество. Плурализмът на мненията може да се гарантира единствено чрез всеобхватна свобода на пресата и независимост на ангажираните в медиите (вътрешна свобода на медиите).

12. В сферата на електронните медии ще се стигне до особено големи промени въз основа на новите технологии. Наред с традиционните електронни медии като радио и телевизия, новите информационни технологии ще доведат преди

всичко до ново медийно предлагане, но заедно с това и до променено ползване на медиите.

13. В тази област (радио, ТВ, нови медии) ние сме за едновременно действие на публично-правните, некомерсиалните частни и комерсиалните източници на програми. При това очакваме от общественото радио и обществената телевизионна програма, която съдържа особено широк обхват от предлагане на информация, образование и култура, както и регионална информация. За да се постигне това, съществуването на обществените медии трябва да бъде осигурено в дългосрочен план чрез нови законодателни рамкови условия и икономическа база.

14. Към гаранциите за качеството на програмите принадлежи стимулирането на производството и разпространението на продукции, които да отговарят на културните стандарти и на изискванията за духовно многообразие и за широка специализирана информация. Интерактивните предложения, които дават възможност да се излезе от рамките на пасивната консумация на медиите, заслужават особена подкрепа.

15. Наред с всичко останало, ние искаме да подпомогнем компетентността на медиите в нашето общество и чрез съответни образователни предложения. На тази основа трябва да се предефинира отговорността между продуцентите – от една страна, и потребителите на медиите – от друга страна. В някои сфери трябва да се въведат нови форми на самоограничаване, но това може да се постигне и чрез публичен контрол чрез привличане на релевантни представители на потребителите на медиите. Целта е действено да се възпрепятства възхвалата и омаловажаването на насието, дискриминацията на обществени групи и експлоатацията на нуждаещи се от закрила в съдържанието на

всички медийни програми. Трябва да действат ясни правила в информационните задачи, баланс и едновременно с това защита на личната сфера на гражданките и гражданите.

III.11. Политика отвъд тесните граници – Проектът Европа

1. Ние – социалдемократките и социалдемократите, заставаме зад политика, която разглежда мира като определяща ценност на обществото. Затова за нас обединението на Европа е решаващ мирен проект. Само чрез постепенното изграждане на обща Европа могат да се създадат предпоставките за мирно решаване на конфликти между държавите, както и между етнически групи. Затова за нас Европейският съюз е общност на солидарността, на равенството на шансовете, на толерантността и сигурността, която трябва да бъде открита за всички онези държави в Европа, които споделят тези ценности и изпълняват общоприетите критерии.

2. Ние ще намерим широка подкрепа сред населението за нова Европа едва тогава, когато не става дума само за създаването на общ пазар, а и когато проектът за гарантиране на мира се допълни чрез една Европа на гражданките и гражданите, чрез Европа на труда и на социалната сигурност. При такова широко разбиране е необходимо да се развият по-нататък всички области на политиката на Европейския съюз в духа на ориентирана към средното равнище политика на равнопоставеност.

3. Ние виждаме особено предизвикателство и шанс в това, да засилим социалното измерение на Европа. Никога няма да приемем безработицата. Срещу нея трябва да се води борба на национално равнище, но и чрез още повече усилия

на европейско равнище. Новото качество на европейското обединение чрез създаването на икономически и валутен съюз трябва да намери своето необходимо допълнение чрез осъществяването на обединение на заетостта и на социален съюз. Във връзка с това важна международна роля имат и социалното партньорство, и профсъюзите.

4. Европа на гражданите е една Европа, която трябва да доразвие своите демократични структури. Процесът на обединение не е свързан задължително с изграждането на централни европейски институции. Такива институции винаги крият опасността от обособяване и отдалечаване от интересите на гражданите. Затова са необходими и една активна европейска социалдемократическа партия, и един силен Европейски парламент. Ние се нуждаем обаче и от жизнено гражданско общество с множество частни инициативи и организации на европейско равнище. Нашата Европа е континент на жизнеспособна демокрация, на правото и на свободата.

5. Сигурността в Европа днес не означава на първо място военна сигурност. Много остри заплахи имат невоенен характер: икономическите и екологичните кризи представляват по-реалистични заплахи от военните конфликти.

6. Ние искаме европейската политика на сигурност да не бъде разработвана концептуално и организирана само като военна политика. Европейската политика на сигурност трябва да включва прогностични и превантивни мерки за развитие на стабилността и за гарантиране на демокрацията. Социалдемократията се ръководи от мисълта за партньорство на сигурността с оглед на целта да се гарантира сигурността заедно, едни с други, вместо едни срещу други.

7. Най-ефективната превенция срещу насилието е развитието на Европа като зона на демократични правови държави. Демокрациите като правило не водят войни срещу други демокрации. Затова ние се застъпваме за разширяване на Европейската зона на стабилност. Това включва мерки за развитие на демокрацията, контрол върху въоръжаването и разоръжаването, инструменти за защита на правата на малцинствата, мирно разрешаване на споровете, както и консултации и сътрудничество, ранно предупреждаване и посредничество на преден план; всички тези мерки трябва да се допълнят от целия спектър за военен кризисен мениджмънт.

8. Перспективите за европейска система на сигурността се промениха радикално след края на двуполусния свят и на Студената война. Ако преди 1989/90 година за Запада на преден план стоеше защитата на Западна Европа и на САЩ, в обозримо бъдеще решаващи ще бъдат съвместното предотвратяване на конфликти и управлението на кризи.

9. За тези цели един военен съюз не е подходящият инструмент, тъй като политиката на мира след края на Студената война за щастие вече не може да включва в себе си заплахата с ядрено или конвенционално оръжие чрез колективен съюз за отбрана. Един европейски модел за сигурността в бъдеще трябва далеч да надхвърля това и да се основава на много гъвкави структури (превенция на конфликти, управление на кризи, мисии на международна солидарност и т.н.). Така ще станат възможни както за големите, така и за малките държави многообразни стратегии за сигурност и различни форми на сътрудничество и консултации.

10. Чрез формата на неутралитет, в комбинация с международната солидарност на сътрудничеството, Австрия разполага с доказана концепция за сигурност. Тя дава възможност

да се изпълняват съгласувани задължения по един лоялен на договора и солидарен начин. Затова ние отхвърляме автоматичното ангажиране за участие във военни операции в рамките на Съюза. Не се нуждаем от влизане в този съюз, за да докажем своята международна солидарност. И досега даваме своя принос към гарантирането на международния мир, който дори надхвърля пропорцията на нашето население.

11. В рамките на тази концепция ние отстояваме необходимостта от демократично организирана отбрана на провинциите. На включените във федералната войска трябва да се гарантират всички лични права, както и отчитащи човешкото им достойнство условия при изпълнението на техните задачи.

12. Развитието на националните държави от времето на Просвещението беше тясно свързано с борбата срещу индивидуалното юмручно право, което беше изтласкано и премахнато чрез изграждането на правовата държава и чрез създаването на властническия монопол на държавата.

13. Като последствие от това сега целта е чрез създаването на наднационални праводържавни структури и чрез монопола на властта на легитимните органи на международната общност да се изтласка на заден план “международното юмручно право” във формата на военна агресия, то да се преодолее и с това да се допринесе за гарантирането на траен мир.

14. Част от тези усилия би следвало да стане развитието на обща, ориентирана към мира европейска външна политика и политика на сигурност, която, включена в една политика на глобална сигурност, трябва да доведе до това, за Европа да останат в историята войните между държавите и приложението на сила за решаване на политически проблеми.

15. Колкото и да няма днес за Австрия приемлива причина за встъпване във военен съюз и за отказ от австрийския неутралитет, такава европейска система за сигурност и нова култура за преодоляване на конфликти би била мирен модел, от който не би трябвало да се откаже нито една европейска държава.

16. Ние разглеждаме разширяването на Европейския съюз като разширяване на една зона на мира и на стабилността. То трябва да се провежда постепенно и след грижлива подготовка, респективно – след период на сближаване на социалните и екологичните стандарти, за да се създадат гаранции, че разширяването ще донесе предимства за цяла Европа и от икономическа и социална гледна точка. Дори след приключване на процеса на разширяване на Европейския съюз Европа няма да се превърне в крепост срещу други народи и континенти, а ще има готовност за диалог и ще бъде отворена към света.

III.12. Да се създаде глобална справедливост – бъдещето на световното общество

1. Така в рамките на Европа ние искаме да се борим за осъществяването на нашите основни ценности и на глобалната арена. Нашата собствена съдба зависи също от това дали ще успеем да осъществим или да се приближим до целта за създаването на един мирен свят на демокрация и хуманизъм, на благоденствие и на опазващо околната среда управление на икономиката.

2. Задължителна предпоставка за това са нови структури на световното общество, които не се характеризират чрез военна сила или икономическо надмощие, а в които са ва-

лидни еднаквите права и еднаквата отговорност на големи и малки нации. Централно място за глобалното политическо действие трябва да бъдат Обединените нации, които, за да отговорят на своето наименование, трябва да бъдат снабдени със средства и инструменти, за да изпълняват успешно своята мирна мисия и други задачи, възложени им от международната общност.

3. Също толкова значима роля трябва да се отреди и на онези регионални организации, които, по подобие на ОССЕ за Европа, са легитимирани за целите на гарантирането на регионалната сигурност. Международното право трябва да има предимство пред националното право и да стои преди всичко над националните интереси. Задължението за спазването на международното право важи особено за големите държави. В международната система на утрешния ден, наред с правителствата, парламентите и другите съществуващи институции, трябва да намерят свое гарантирано място и нови актьори на международната политика – международни граждански движения и независими от правителствата организации. Специално за международната социалдемократия те трябва да се превърнат в привилегирован съюзен партньор за утрешния ден.

4. Глобалното гарантиране на мира, както и потушаването на локални конфликти, предполага примат на политиката пред логиката на военната сила. Разоръжаването и контролът върху въоръжаването под егидата на Обединените нации трябва да имат за цел изграждането на свят, свободен от оръжия за масово унищожение. Под стриктен международен контрол трябва да се постави и търговията с оръжия, преди всичко в конфликтните зони. Трябва да се обявят извън закона оръжията, които пренебрегват хуманитарното право – от рода на пехотните мини.

5. Защитата и разширяването на човешките права и основни свободи принадлежат към най-важните предпоставки за една стабилна световна политическа система. Човешките права и основните свободи са универсални и неделими; те в еднаква степен важат за всички култури и за всички фази на икономическо и социално развитие.

6. В ерата на глобализацията световната икономика и световната валутна система трябва да се насочват от обозрими и прозрачни правила. Както националните пазари, така и световните пазари имат нужда от създаден по демократичните правила на играта пазарен ред, който предоставя закрила срещу злоупотреба с икономическата власт, ограничава спекулациите на международните финансови пазари и минимизира опасността от кризи на световната икономическа система. Световната валутна система на утрешния ден не бива да зависи от капризите на пазарите, а трябва да съхранява управленските възможности на правителства, централни банки и световни валутни институции.

7. Една обновена световна икономическа система трябва да предоставя и на все още бедните днес нации равни шансове и да стимулира тяхната интеграция в световната търговия и в световната икономика като цяло. Все пак за нас – социалдемократите и социалдемократите, предпоставка за това са глобалните минимални социални и екологични стандарти, особено правото на сдружаване, правото на колективно договаряне, забраната на детския труд и труда на задържани или закрепостени работници. Друга предпоставка по този път си остава съгласуваната между всички донори политика на развитие, която е едновременно по-веля на международната солидарност. Партньорството при политиката на развитие не бива да заобикаля хората и трябва да служи и на създаването на модерни и демократични обществени и държавни структури в духа на отговорността и прозрачността.

IV. ДЕМОКРАТИЧНОТО ОБНОВЛЕНИЕ КАТО ПРИНЦИП – НЕЩО ЕСТЕСТВЕНО ЗА АСП

1. Ние – социалдемократките и социалдемократите, отстояваме политическото действие в интерес на хората. АСП е партия с ясни принципи и се противопоставя на политическия произвол и популизъм. В процеса на постоянна промяна ние искаме да осъществим едно ново и по-добро общество. Нашата политическа задача си остава актуална – както са актуални принципите и основните ценности, от които тръгваме.

2. В нашето динамично променящо се общество гражданките и гражданите в растяща степен поставят изискването сами да бъдат носители на процеса на тази промяна. Едновременно с това мнозина са скептични по отношение на държавните институции, но също така и към представителството на интересите и към партиите. Само там, където хората могат отговорно да участват във формирането на политиката и да преживеят този опит, където могат да внесат своите разбирания, само там ще получат простор онези сили, от които се нуждае политическата култура при социалната демокрация.

3. Партньорството между гражданките и гражданите и демократичните институции трябва да бъде поставено на нова основа. То трябва преди всичко да стане по-открито и повече ориентирано към диалога. Но за демокрацията политическите партии си остават неотменими, за да се организират и да бъдат представени интересите по легитимен начин. Не бива да се остава обаче само с тази констатация.

4. За нас политиката е немислима без дискусия. По начина, по който дискутираме, трябва да се разчитат целите, ко-

ито преследваме. В споровете за политиката целта не оправдава средствата. Ние приемаме фундаменталния консенсус с всички обществени сили, които стоят в защита на основните права и на основните правила на демокрацията и на конституцията. Този консенсус трябва да остане видим във формата на дискутиране.

5. Политическата култура се нуждае от различаването между проекта за бъдещето и реалността. Нашите политически цели ще бъдат действени само тогава, когато осъзнатите граждани и граждани познаят в тях себе си. Нашата политика почива върху приемането и стремежа към постигане на мнозинство, без по този начин да бъдат ограничавани или дискриминирани малцинствата в правата им и в тяхното достойнство.

6. За социалдемократията откритостта към обществото и вътрешнопартийната демокрация са взаимно обусловени. Тя има основа е широкото членство и готовността на много хора да работят активно, да дават осъзнато своя принос и да представят своите политически убеждения в диалог с гражданите и гражданите. Всички членове трябва да могат да участват с решаващ глас в политиката на партията в духа на нашите основни ценности. Хората, които са готови да се включат в партиите, са важни стълбове на нашата демократична система.

7. Привързаността към демокрацията на половете трябва да бъде изпълнена с живот и в нашето собствено движение. Равноправното участие на жени и мъже трябва да е валидно и за вътрешнопартийния процес на вземането на решения, както и при заемането на функции и мандати. Наша цел е в много по-голяма степен ръководни позиции да бъдат заети от жени, тъй като за всички позиции трябва да важи равенството

на шансовете и справедливостта. Оттук ще тръгне и сигнал за жените в другите обществени области.

8. Членовете на социалдемократическата партия, особено сътрудничките и сътрудниците, организационните работнички и работници, носителките и носителите на изборни мандати, чрез своя ангажимент към целите на нашето движение трябва да бъдат пример. Оттук следва, че те трябва да се ръководят от социалдемократическите принципи в своя професионален и личен живот и последователно да ги спазват и представляват в своята политическа работа. Това е още една причина за централното значение, което АСП отделя на оптималния и демократичен подбор на кандидатите както за изборни длъжности, така и за партийна работа.

9. За социалдемократките и социалдемократите не подлежи на съмнение: в степената, в която ние предявяваме претенцията да реформираме и модернизираме обществото, в същата степен ние сме длъжни постоянно да доразвиваме нашата собствена дейност и нашата организация. Основните ценности, които искаме да претворим в обществото, трябва да стоят в основата и на работата в нашата партия, където да се изпълват с живот.

10. За нас това може да означава единствено, че трябва да продължим по пътя на едно динамично организационно развитие, на радикалното отваряне и на изпълването с живот на нашата организационна култура. Между другото, това означава и да предлагаме многообразни форми на съвместна работа и нови, гъвкави възможности за включване на хората при формулирането на нашата политика, особено на по-младото поколение. Това означава още да подкрепяме личната инициатива и самоорганизацията там, където те са ориенти-

рани към социалдемократическите принципи, да предлагаме и платформа за тази цел.

11. По този начин ние искаме да гарантираме възможността, всички активни и творчески мислещи хора, които искат да се включат в борбата за един по-справедлив свят, в различна форма да могат да работят в АСП, независимо от това по какви причини биха желали да се ангажират.

12. Отдавна вече е безспорно, че социалдемократия и религия не представляват противоположности. Ние се радваме, че религиозните послания, които апелират за любов към ближния и за подпомагане на слабите, за много хора са едновременно и мотив за ангажиране със социалдемократията.

13. В нашето многолико общество обединението на политически и обществени сили често е необходимата база за провеждане на политиката на промяна. Ние търсим партньорството на всички прогресивни и обществено-политически ангажирани групи, организации и инициативи.

14. Съществува особена привързаност и между социалдемократията и профсъюзното движение, особено, когато става дума за подобряване на жизнения стандарт на трудовите хора, както и на социално по-слабите.

15. Диалог, обединение, компромис с другомислещи е възможен тогава, когато не се поставят под въпрос основните ценности на Втората република, особено демокрацията, правовата държавност, човешките права, социалната сигурност, толерантността и равноправието, и когато тяхната политика не е изградена върху омраза или изолация.

16. Ние се стремим към политическа отговорност, защото вярваме, че чрез тази програма разполагаме с най-добрата концепция за бъдещето на нашата страна и за по-нататъшното развитие на нашето общество. Ние каним членовете и приятелите на социалдемократията, както и извън тях всички гражданки и граждани, да работим заедно, да участваме демократично във вземането на решения и да помагаме за това, всички ние, но също така и нашите деца, и техните наследници да могат да живеят в един хуманен, мирен, социален и справедлив свят.

**ПРОГРАМА НА ПРИНЦИПИТЕ
НА ГЕРМАНСКАТА
СОЦИАЛДЕМОКРАТИЧЕСКА ПАРТИЯ
(приета на Хамбургския федерален конгрес
на 28 октомври 2007 г.)**

ВЪВЕДЕНИЕ	78
1. ВРЕМЕТО, В КОЕТО ЖИВЕЕМ	79
2. НАШИТЕ ОСНОВНИ ЦЕННОСТИ И ОСНОВНИ УБЕЖДЕНИЯ	86
3. НАШИТЕ ЦЕЛИ, НАШАТА ПОЛИТИКА	95
3.1. Мирен и справедлив свят	95
3.2. Социална и демократична Европа	103
3.3. Солидарно гражданско общество и демократична държава.....	107
3.4. Равнопоставеност на половете.....	119
3.5. Устойчив прогрес и качествен растеж.....	121
3.6. Добра работа за всички.....	133
3.7. Предвидлива социална държава	138
3.8. По-добро образование, обърнато към децата общество, здрави семейства	143
4. НАШИЯТ ПЪТ	151

ВЪВЕДЕНИЕ

Прогрес и справедливост през XXI век

Бъдещето е отворено – пълно с нови възможности, но и заредено с опасности. Затова прогресът и социалната справедливост трябва да се отвоюват по демократичен път. Германската социалдемократия стои пред своите задачи в света на XXI век с отговорност към хората, вярна на гордата традиция на демократичния социализъм, с чувство за реалността и с воля за действие. За траен мир и за гарантиране на екологичните условия за живот. За равнопоставеност и за самоопределение на всички хора – независимо от произход и пол, свободни от бедност, експлоатация и страх.

Ние се стремим към мирен и справедлив световен ред. Залагаме на силата на правото, за да преодолеем правото на по-силните. Социална Европа трябва да се превърне в нашия отговор на глобализацията. Само в условията на обща сигурност и отговорност, само в солидарност и партньорство народите, държавите и културите могат да гарантират оцеляването на човечеството и на планетата.

Ние работим за устойчив прогрес, който обединява икономическата динамика, социалната справедливост и екологичния разум. Ние искаме да преодолеем бедността и експлоатацията чрез качествен растеж, да направим възможни за всички благосъстоянието и добрата работа и да посрещнем климатичните промени, които ни заплашват. Целта е да се гарантират естествените условия за живот и за бъдещите поколения и да подобрим качеството на живота. За тази цел искаме да поставим в служба на хората възможностите на научния и техническия прогрес.

Ние ще развием предвидлива социална държава, която се бори срещу бедността, разкрива равни шансове за всички сами да определят живота си, гарантира справедливо участие

и надеждна защита срещу големите житейски рискове. Ние залагаме на разбирателството между поколенията и на равноправието между жените и мъжете. На нашата подкрепа могат да разчитат семействата, а на нашата специална солидарност – най-слабите в нашето общество. Ние искаме здравословен живот и добро образование за всички. Ние не искаме да изоставим нито едно дете.

Разчитаме на силата на солидарното гражданско общество. Чрез съзидателната сила на демократичната политика искаме да засилим единението в нашата страна, да направим възможни чувствата за принадлежност и за родина. Искामе да стимулираме култура на признанието в Германия: хората трябва да живеят заедно във взаимно уважение към достойнството, културата и постиженията на своите съграждани. Ще работим за нашата социална и демократична правова държава, която да гарантира сигурност в условията на свобода.

В днешното време на бързи промени много хора търсят ориентири и перспектива. Ние знаем: милиони хора от цялото общество споделят нашите ценности и нашите цели. Искаме да спечелим това солидарно мнозинство за социалдемократическата политика.

1. ВРЕМЕТО, В КОЕТО ЖИВЕЕМ

Двадесет и първият век е първият наистина глобален век. Никога преди хората по света не са били толкова взаимозависими. С рухването на комунизма и с успеха на германското единство бяха преодолени разделението на нашата страна и политическото разделение на света. Оттогава насам ние преживяваме най-дълбокия исторически преврат след индустриалната революция – политически и икономически, социален и културен. Науката и техниката тласкат напред промяната. Този век ще бъде или век на социалния, екологичния и науч-

ния прогрес, който ще открие за всички хора повече благосъстояние, справедливост и демокрация, или век на ожесточени битки за преразпределение и на развихрено насилие.

Днешният начин на живот в нашето индустриално общество ще претовари екологичната издръжливост на земята най-късно тогава, когато вече не шест, а скоро девет милиарда души произвеждат и консумират по същия начин, по който досега правим това ние в богатата част на света. На карта е поставен достойният за човека живот, мирът по света и, не на последно място – обитаемостта на нашата планета. Все по-голяма част на световното население вече страда от последиците на затоплянето на земната атмосфера, от формирането на нови пустини и от недостига на питейна вода. Все повече хора от регионите, в които екологичните условия водят до глад, се насочват към по-малко застрашените части на света. Затова едно от централните предизвикателства на XXI век е ограничаването и задържането на поврата в климата.

Противоречията на глобализацията

Светът става все по-взаимосвързан. Дигитализираните медии и другите постижения на технологията революционизираха значението на пространството и времето. За пръв път в историята преживяваме световно разделение на труда, в което са въввлечени големи части на човечеството. Глобализацията, отварянето на границите и на пазарите е резултат не само на техническите иновации, но и на политически решения. Тя предлага шанс за преодоляване на глад, бедност и епидемии. Световната търговия носи на много хора работа и благосъстояние. Едновременно с това обаче глобалният капитализъм се отличава с дефицит на демокрация и справедливост. По този начин той противодейства на целта за постигане на свободен и солидарен

свят. Той изостря стари несправедливости и създава нови. Затова ние се борим за една политика, която да формулира социален отговор на глобалния капитализъм и в собствената ни страна, и в Европа, и в света.

Глобалният капитализъм натрупва големи количества капитал, които обаче не водят задължително до ново благосъстояние. Разкрепостените финансови пазари пораждаят спекулации и очаквания, които противостоят на един устойчив и дългосрочно ориентиран начин на производство. Там, където единствената цел са бързите и високи печалби, най-често се унищожават работни места и се пречи на иновациите. Капиталът трябва да служи за създаване на стойност и на благосъстояние.

Чрез глобализацията светът все повече става един общ пазар. Икономическата власт се концентрира в глобално функциониращи предприятия, банки и фондове. Транснационалните предприятия планират своите стратегии за печалба отвъд всички граници, те се измъкват от демократично легитимираните решения. Националните държави, дори най-големите сред тях, са поставени пред опасността да се превърнат в обикновени територии, които се конкурират за инвестициите на глобалния капитал. Затова националните държави трябва да се обединят и заедно да засилят влиянието си. Европа тръгна по този път. Една социална Европа може да стане пример и за други части на света.

Никога преди светът не е разполагал с толкова знание. Техническият прогрес достигна огромни темпове. Тежкият физически труд може да бъде заменен. Ние можем да се справим с болести, които дълго време се смятаха за nelечими. Расте средната продължителност на живота. Но знанието и другите публични блага не могат да се ползват от всички хора, защото се превръщат в продаваема стока. В много страни се увеличава разстоянието между бедност и богатство. В целия свят протича процес на разрушаване на природата.

Там, където падат границите, растат шансовете за мирно съжителство на народите и културите. В същата степен, в която светът става все повече взаимозависим, той става обаче и по-уязвим. Свидетели сме на разпадане на държави, на създаване на огнища на анархия и тероризъм, а религиозни и политически фундаменталисти произволно делят света на добър и лош. Приватизираната, отнета от държавата, власт и разпространението на оръжия за масово унищожение пораждаат нови опасности. Всичко това застрашава мира.

След две убийствени световни войни и след Холокоста народите от Европа създадоха през XX век континент на мира и на откритите граници. Мирните революции от 1989 г. преодоляха разделението на Европа на Изток и Запад. Германското единство донесе свобода и демокрация за цялата ни страна. Не само в Германия, но почти в цяла Европа по-голямата част от хората се радват на небивало преди благосъстояние и качество на живота. Но в същото време Европа преживява криза на доверието от страна на гражданките и гражданите. Хората от европейските държави, в т.ч. и от Германия, изискват повече демокрация, повече внимание към социалните интереси, повече респект към националната идентичност и културните традиции. Те настояват за отговорно насочване на имиграцията и затова Европа трябва да бъде нещо повече от съюз на държави; тя трябва да стане социално и демократично обединение на своите гражданки и граждани.

Прелом в света на труда и в обществото

За пръв път наред със световния пазар на капитали и стоки се появява глобална конкуренция на услуги и труд. Повече отвсякога все по-голяма част от хората са засегнати непосредствено от глобализацията и международната конкуренция. Русия, Китай и Индия за нас са бъдещи пазари. Но чрез тяхното влизане на световния пазар се увеличава не-

имоверно броят на работещите, които са на разположение в рамките на глобалното разделение на труда. Конкуренцията става все по-изострена.

Благодарение на мощта на своята индустрия Германия се числи към спечелилите от глобализацията. Но не всеки в нашата страна спечели. Наемните работнички и работници са свидетели на това как дори процъфтяващи предприятия биват премествани на друго място. Анонимни управители на фондове купуват и продават фирми като търговци на пазара на едро.

Нашето трудово общество преживява дълбок поврат. Растат темповете на иновациите, увеличава се многообразието на формите на заетост. Все по-важни стават квалификацията и знанието. Възникват нови творчески професии. Губи предишното си значение традиционното трудово отношение – безсрочно и с регулирано работно време. Трудовият живот на много хора се определя от смяната на наемна работа, незаетост, фази на семеен труд и на самонаемане.

Тези промени, които нерядко се възприемат като принудителни, могат да претоварят и изплашат хората. Мнозина се страхуват от това да станат зависими, пренебрегнати или дори изоставени, в това число и от политиката. Онзи, който има ниска квалификация или вече не е млад, често бива изключван от трудовия пазар. Дори при най-добро образование жените не разполагат с еднакъв достъп до професионална кариера и до гарантираща оцеляването работа. А който има работа, за да оцелее, често трябва да поставя своето качество на живот пред заплахата от растящ натиск, по-жестоката конкуренция и повече изисквания.

След Втората световна война социалдемократията, синдикатите и социалните движения във Федералната република постигнаха голям напредък. Никога преди толкова много хора не са имали възможност да участват в културния, социалния и политическия живот. Социалното осигуряване също пос-

тигна високо равнище. Необузданият глобален капитализъм застрашава тези успехи. Бедността отново се увеличава, продължава да се задълбочава разривът между бедност и богатство, включително и в Германия. Не всеки може да осигурява издръжката на живота си сам. Това се отнася особено за много хора от новите федерални провинции.

Много имигрантски семейства и семейства на самотните родители са принудени да се борят упорито децата им да получат своя шанс. Но някои живеят вече трето поколение от социални помощи. Бедността се наследява не на последно място и затова, защото в Германия, по-силно, отколкото в други страни, доброто образование зависи от произхода. Социалното израстване все още не е еднакво достъпно за всички.

Нашето общество отиде далеч напред по пътя на равнопоставеността на жените и мъжете. Но старото разпределение на ролите все още не е преодоляно. Равенството пред закона още не означава равнопоставеност. Именно в света на професията и на труда продължава да съществува предишната дискриминация. Съчетаването на семейство и професия все още обаче е почти изключително проблем на майките. Жените печелят по-малко от мъжете, губят по-лесно работните си места и по-често са застрашени от бедност.

В Германия расте продължителността на живота. Това е голям подарък: да можеш да живееш по-дълго, означава да имаш повече време за активна дейност, за образование и развлечения, които дълго време трябваше да бъдат забравени. От друга страна, все повече възрастни хора, особено когато живеят сами, разчитат на помощта на обществото.

Едновременно с това все по-малко мъже и жени осъществяват желанието си да имат деца. Това води до промени във всички области на ежедневието – от трудовия процес до социалните системи. Променя се цялата атмосфера на нашето общество. От цели региони се изнасят малкото млади хора,

а остават възрастните. Ако не искаме да се откажем от нито един регион, трябва да помогнем на хората в тези райони да създадат перспективи за бъдещето на родните си места.

Глобализацията има и културно измерение. Повече от всякога се срещат непосредствено религиите и културите. Днес хората намират почти по всички краища на света принадлежащи към тяхната култура, стоки от своята родина и медии, чрез които да поддържат жив контакта със страната на своя произход. А в същото време в своята родина те се срещат с хора от други култури. Различното става по-близко, а с това се увеличава шансът то да бъде разбрано. Там, където преобладава страхът от чуждото, расте опасността от предразсъдъците да се породят конфликти. А където културните конфликти се изострят чрез социални противоречия, там се ражда насилието. Но днес културното многообразие е отличителен белег на проспериращите общества.

Демокрация и политика

Глобализацията ограничава съзидателните възможности на демократичната национална държава. Едновременно с това политиката се нагърбва с нови задачи. Към тях спадат защитата на климата, социалната интеграция на милиони хора и демографският поврат.

Много хора усещат, че в глобалната ера държавата губи власт. Те престават да вярват, че нещата могат да се променят политически. Една от най-важните задачи на социалдемократията е да възстанови доверието във възможността да се формира обществото и да се окуражат хората сами да определят съдбата си и солидарно да я вземат в ръцете си.

Нашата демокрация се намира в криза на доверието. Отслабват традиционните партийни връзки. Но все още е налице готовността за обществен ангажимент, защото не живеем в не-

политическа ера. Партиите си остават задължителен елемент на всяко демократично общество. Те свързват убеждения и интереси сред населението, пренасят потребностите и очакванията на гражданките и гражданите в процеса на формиране на политическата воля на всички равнища на вземане на решения и на практически действия в нашата общност. За тази цел те се нуждаят от демократични вътрешни структури, подвижност, фантазия, ясен профил, достоверност и доверие.

Ние – социалдемократките и социалдемократите, сме убедени: хората имат правото сами да изграждат своето бъдеще като мирно, справедливо и солидарно. Ние извеждаме своите представи за бъдещето, в което си заслужава да се живее, от ясен и реалистичен анализ на времето, в което живеем. Няма път назад към ерата на старото индустриално общество и към националните държави на ХХ век. Голямата задача на ХХІ век е да се промени глобализацията чрез демократична политика. Ние насочваме погледа си напред.

2. НАШИТЕ ОСНОВНИ ЦЕННОСТИ И ОСНОВНИ УБЕЖДЕНИЯ

Германската социалдемократия, най-старата демократична партия в Германия, винаги е била част от едно международно движение за свобода. Още от своето създаване тя беше едновременно движение за еманципация на работниците и движение за демокрация, което трябваше да преодолее авторитарната държава. Тя беше партията, която продължи идеите на Френската революция и на Революцията от 1848 г. Демократичната история на Германия е неделима от историята на социалдемократията. Тя извоюва правата, свободите и демокрацията, избирателното право на жените, противопостави се на всякакъв вид диктатура. Много рано тя прозря опасността от националсоциализма и отхвърли закона за

пълномощията в Райхстага. Много социалдемократки и социалдемократи се включиха в съпротивата и станаха жертви на терора на нацизма. Волята за свобода направи неизбежен разрива с комунистите. Възстановяването на социалдемократията в ГДР стана сигнал за свободата.

Социалдемократията възникна като част от работническото движение. Тя извоюва права за работниците, изгради социалната държава и заедно с профсъюзите превърна презрените пролетарии в равноправни и самоуверени граждани и граждани на държавата.

За разлика от други партии, социалдемократията винаги е била интернационална и европейски ориентирана. Затова ние продължаваме да работим върху проекта за обединена Европа, който беше само неосъществима визия в Хайделбергската програма на ГСДП от 1925 г.

Макар че много решителни пацифисти видяха в социалдемократията своята политическа родина, партията никога не е била пацифистка. Но тя винаги се е противопоставяла на шовинизма и милитаризма. Там, където е поемала правителствената отговорност, тя е служила на мира. Ние сме горди, че никога не сме донесли на нашия народ война, потисничество или насилствено господство.

От самото си начало социалдемократията е партия на демокрацията. Тя определи в решаваща степен политическата култура в нашата страна. В нея работят заедно жени и мъже с различен произход, различни религиозни и мирогледни убеждения. След Годесбергската програма от 1959 г. ние се оценяваме като лява народна партия, която има своите корени в юдаизма и християнството, хуманизма и просвещението, в марксисткия обществен анализ и в опита на работническото движение. Лявата народна партия дължи важни импулси на женското движение и на новите социални движения.

Ние знаем, че всяко време изисква отговори на своите социални и политически въпроси. В борбата за съвременни програмни отговори на общественото развитие ние залагаме на свободната борба на мнения. Приветстваме и уважаваме личните убеждения и позиции. Те не трябва никога да се подчиняват на партийни решения. Онова, което ни обединява, е убеждението, че обществото може да се моделира и не трябва да капитулира пред сляпото действие на капиталистическата глобализация. И още: нас ни обединява историческата поука, че социалдемократическата политика може да бъде успешна само тогава, когато е свързана с демократичната ангажираност на хората в профсъюзите, в движенията за мир, на жените, на еколозите, за граждански права, на критичните към глобализацията движения. ГСДП се чувства свързана с тези движения и за в бъдеще.

Нашият образ за човека

Изходен пункт и цел на нашата политика е еднаквото достойнство на всички хора. Хората носят в себе си различни възможности. Те не са програмирани нито за добро, нито за лошо. Те са надарени с разум и със способността да се учат. Затова е възможна демокрацията. Но те могат и да грешат, да се заблуждават и да губят човечността си. Затова е нужна демокрацията. Всеки човек носи отговорност за своя живот. Никой не може или не трябва да му я отнема. Нашето разбиране за политика противоречи на всякаква претенция за всемогъщество над човека. Ако самата политика обещава щастие и осъществяване, тя съдържа опасност да се подхлъзне към тоталитарно господство.

Демокрацията е единственото политическо устройство, което съответства на самостоятелната отговорност на хората и което измерва с нея границите на политиката. Човешките и гражданските права поставят граници на политиката и на държавните институции, без които не може да има де-

мократия. Човекът обаче не е само индивид със свои права и задължения, а и социално същество, следователно в него е заложена способността и готовността за сътрудничество. Демокрацията подкрепя готовността за сътрудничество чрез своите институции; тя организира солидарност отвъд различията в социално положение, възраст и произход.

Всеки човек трябва да може сам да определя живота си в съжителство с другите, “свободни и равни в достойнство и права”, както се казва във Всеобщата декларация за правата на човека. Ние се стремим към едно общество, в което всеки човек свободно може да развива своята личност, без да накърнява достойнството и свободата на другите. Ние се противопоставяме на всяка форма на дискриминация. Достойнството на човека не зависи от неговия успех и от неговата икономическа полезност. Затова обществото има особена отговорност за защитата на човешкото достойнство при увреждания, напреднала възраст, в началната и заключителната фаза на живота.

Нашите основни ценности

“Свобода, Равенство, Братство” – тези основни повели на Френската революция са основа на европейската демокрация. След като политическата модерност превърна равната свобода в същина на свободата, справедливостта и солидарността, те станаха основни ценности на свободния демократичен социализъм. Те си остават нашият критерий за оценка на политическата действителност, мерило за по-добро устройство на обществото, ориентация за действията на социалдемократите и социалдемократите.

В своята история социалдемокрацията винаги е залагала наред с правните да се извоюват и материалните предпоставки за свободата, наред с равенството пред закона – и равенството на участието и на житейските шансове, т.е. справедливостта.

Консерватори и либерали често заиграват с противопоставянето на основните ценности: колкото повече е свободата, толкова по-малко е справедливостта, и обратното. В социалдемократическото разбиране двете ценности са в единство. Те имат еднаква стойност и еднакъв ранг. И преди всичко: те взаимно се обуславят, допълват, подкрепят и ограничават. Нашето разбиране за основните ценности ни предпазва от това да свеждаме свободата до свободата на пазара, справедливостта – до правовата държава, солидарността – до грижата за бедните.

Свободата означава възможността сам да определяш живота си. Всеки човек е призван и способен на свобода. Обществото решава дали той може да живее в съответствие с това призвание. Той трябва да бъде освободен от унизителни зависимости, от материална нужда и от страх, трябва да има шанса да разгърне способностите си и отговорно да се включи в обществото и в политиката. Само онзи, който има усещането за достатъчна социална сигурност, може да се ползва от свободата си.

Свободата на отделния човек свършва там, където тя накърнява свободата на другия. Онзи, който се осмелява да причинява на другите несвобода, сам никога не може да бъде свободен.

Справедливостта е израз на еднаквото достойнство на всеки човек. Тя означава еднаква свобода и равни шансове, независимо от произход или пол. Следователно справедливостта означава равно участие в образование, труд, социална сигурност, култура и демокрация, равен достъп до всички публични блага. Несправедливото разпределение на доходи и имущество разделя обществото на такива, които се разпожват над други, и на останалите, върху които се властва; то влиза в противоречие с равната свобода и затова е несправедливо. Защото големите неравенства в това разпределение

застрашават равенството на жизнените шансове. Именно затова е нужна социалната демокрация.

Равните житейски шансове не означават уравниловка. Напротив: те предоставят пространство за разгръщане на индивидуалните склонности и способности. Хората са и си остават различни. Но естествените неравенства и различният социален произход не бива да се превръщат в социална съдба. Житейските пътища не бива да бъдат предопределени. Ние се изправяме срещу всяка форма на привилегии или дискриминация въз основа на произход, съсловие, цвят на кожата, пол, сексуална ориентация, религия.

Трябва да се оценява и уважава постижението на всеки човек. Справедливо е съответстващото на постиженията разпределение на доходи и имущество. Собствеността задължава: който печели повече от средното равнище и разполага с повече имущество от други, трябва да допринася и повече за благо на обществото.

Солидарност означава взаимна обвързаност, съпринадлежност и помощ. Това е готовността на хората да се застъпват едни за други и да си помагат взаимно. Това важи за отношенията между силните и слабите, между поколенията, между народите. Солидарността ражда сила за промяна. Такъв е опитът на работническото движение. Солидарността е онази мощна сила, която задържа обществото ни консолидирано – в спонтанна и индивидуална готовност за помощ, с общи правила и организации, в социалната държава като политически гарантирана и организирана солидарност.

Демократичен социализъм

Нашата история е белязана от идеята за демократичния социализъм – за едно общество на свободните и равните, в

което са осъществени основните ни ценности. То изисква определено устройство на икономика, държава и общество, при което са гарантирани гражданските, политическите, социалните и икономическите основни права за всички хора, и те могат да живеят без експлоатация, потисничество и насилие, в социална и лична сигурност.

Крайт на държавния социализъм от съветски тип не опроверга идеята за демократичния социализъм, а потвърди по убедителен начин ориентацията на социалдемократията към основните ценности. Демократичният социализъм за нас си остава визията за едно свободно, справедливо и солидарно общество, чието осъществяване е постоянна задача. Принципът на нашето действие е социалната демокрация.

Примат на политиката и принцип на устойчивостта

Тъй като се придържаме към тази цел, ние държим на примата на демократичната политика и се противопоставяме на подчиняването на политическото от икономическото. При това нашето понятие за политическото е широко; то не бива да се свежда до държавата, а трябва да включва обединенията и мрежите на гражданското общество, както и свободното, самостоятелно действие на хората. Затова политиката трябва да има грижата да не се превръща в стока всичко онова, което не бива да е стока: право, сигурност, образование, здраве, култура, природна среда.

В бъдеще демокрацията ще трябва да се доказва, като гарантира достъпа до тези публични блага, като утвърждава политическата отговорност за съществуването на хората, която единствена прави възможно справедливото разпределение на житейските шансове. В един свят с все по-оскъдни ресурси това е повече от необходимо и не бива да се оставя на пазара.

За нас пазарът е необходимо средство, което превъзхожда другите стопански форми на координация. Но оставеният на самотек пазар е сляп в социално и екологично отношение. Сам по себе си той не е в състояние да осигури в необходимия обем публичните блага. За да разгърне своята позитивна ефективност, пазарът се нуждае от правила, от санкционираща държава, действени закони и честно ценообразуване.

Пред лицето на предизвикателствата на XXI век, на глобализацията и екологичната криза ние разглеждаме устойчивостта като единствения подлежащ на отговорност основен принцип на политическото и икономическото действие. Принципът устойчивост означава: да се мисли с категориите на бъдещето; да се противодейства на примата на краткосрочността и на доминирането на икономическата, на чисто производствената логика; концепцията за политиката да се извежда от идеята за обществото, а демократичното многообразие, екологичната сигурност, социалната интеграция и културното участие да се разбират като водещи идеи на социалдемократическата политика.

Нашето разбиране за прогреса през XXI век изисква обвързване на социалната, икономическата и екологичната отговорност. Целта е качественият растеж и подобряване на качеството на живота, разширяване на житейските възможности и на индивидуалната свобода чрез насочване на технологиите, научния прогрес и отговорното ползване на ограничените природни ресурси и на неограничените възможности на човешкото творчество.

Политика на социалната демокрация

Социалната демокрация противопоставя на икономически ограниченото разбиране за обществото един образ на човека, който е ориентиран към хуманните ценности за равното достойнство и еднаквото уважение. Хората не са само в конкуренция едни с други, а и се нуждаят едни от други.

Смисълът на техния живот не произтича от разполагането с пазарни стоки. Хората са нещо повече от консуматори и производители и затова ние се противопоставяме на икономизирането на жизнените сфери.

Качеството на живота е нещо повече от преследване на материално благосъстояние. Хората се нуждаят от безупречни общности, в които се общува мирно и солидарно, в които важат равните шансове и права, в това число и между половете. Хората търсят признание, чувството, че са потребни не само в професията. Те живеят вътре и от отношенията в семейството, към партньорите, децата и приятелите. За тази цел те имат нужда от време. Наистина богати са хората само в общество, което им дава повече свободно време. Един живот само според стрелката на часовника, в ритъма на непрекъснатата ангажираност, противоречи на това.

Ние искаме общество, в което динамиката и иновациите създават прогрес. При това искаме едновременно да запазим и укрепим основите на човешката общност. Индивидуалността и шансът за многообразие на житейските проекти са висши ценности, но те могат да доведат и до загуба на обвързаности и до нови конфликти. Необозримостта е обратната страна на многообразието и на обществената промяна; тя засилва желанието за спиране и ориентация. Затова искаме да помогнем на хората да се чувстват възприемани, принадлежащи към общността и затова – сигурни.

Социалната демокрация гарантира не само гражданските, политическите и културните права, но в същата степен и социалните, и икономическите основни права на всички хора. Тя осигурява равноправно социално участие на всички чрез обществената демократизация, преди всичко чрез участието в управлението, с което се гарантира основаната на гражданските права предвидлива социална държава, а с координирано пазарно стопанство се дава предимство на демокрацията пред пазара.

3. НАШИТЕ ЦЕЛИ, НАШАТА ПОЛИТИКА

3.1. Мирен и справедлив свят

Международната политика на Германската социалдемократия служи на целта да се предотвратяват конфликти и да се изгражда мир. Затова наши принципи са разбирателството, международната солидарност и общата сигурност чрез сътрудничество. Ние залагаме на убеждението, че властта трябва да се подчинява на правото.

За пръв път в своята история човечеството може да разреши проблемите на своето оцеляване само заедно. Всеобхватна сигурност може да се постигне също само обединено. Затова ние трябва да създаваме обща световна вътрешна политика, със силни Обединени нации и справедлив световен икономически ред. При осъществяването и на двете цели Европа трябва да играе ключова роля. Европейският съюз трябва да се превърне в нашия политически отговор на глобализацията.

Социалдемократките и социалдемократите искат всички нации, народи и хора да спечелят от мира и благосъстоянието. ГСДП пледира сътрудничеството да се превърне в ключова дума на новото столетие.

Социалдемократията осъзнава нарасналата отговорност на Германия за мира в света. Ние активно поемаме тази международна роля. ГСДП е сила на мира и в Германия, и в Европа. Отхвърляме всяка форма на нападателни и превантивни войни.

Неделимостта и универсалната валидност на човешките права за нас са неоспорими. Основният закон, Европейската Харта за човешките права, Хартата на Обединените нации, Всеобщата декларация за правата на човека, хуманитарното международно право и Целите на Хилядолетието за развитие са определящи за нашата международна

политика. Смъртното наказание трябва да се забрани със закон в целия свят.

Не правото на силните, а силата на правото създава международната сигурност. В глобалната ера нито една държава не може да постигне траен успех, ако се опитва едностранно да наложи своите интереси. Ние се обявяваме за мултилатерализъм, т.е. за организирано сътрудничество на държавите. Правим връзка с успешната политика на разведряване на Вили Бранд в Европа, важни елементи на която бяха концепцията за общата сигурност, стъпките по изграждане на доверие, икономическото и гражданското сътрудничество. Ние пледираме за нова политика на разведряване, която да направи възможно разбирателството, да избегне надпреварата във въоръжаването и да постигне мирно решение на конфликтите.

В основата на нашата международна политика поставяме едно разгърнато понятие за сигурност: сигурността за всички хора предполага мир, справедливост и свобода, демокрация, социално, икономическо, културно и устойчиво развитие.

Ние се обръщаме към другите народи с приятелство, откритост и уважение. Много цивилизации са допринесли за културното наследство на човечеството. Ясно се разграничаваме от онези, които се кълнат в борбата между културите. Културната политика зад граница е съставна част на добрата външна политика; тя събужда интерес и разбиране към нашата страна и стимулира диалога с други култури.

След края на конфликта Изток – Запад все още не е изградена архитектура на сигурността през глобалната ера. На световната сцена напират нови сили. Нашата външна политика, политиката за сигурност и развитие трябва да установи тесни отношения със страните от Азия, Латинска Америка и Африка. Те са партньори при изграждането на справедлив световен ред.

Германия има особена отговорност за правото на съществуване на Израел. Това е още една причина за нашия ангажимент към каузата на всеобхватния мир в Близкия Изток върху основата на международните договори. Ние се застъпваме за самоопределение на палестинския народ и за създаването на жизнеспособна палестинска държава.

Социалдемокрацията иска да обнови трансатлантическото партньорство. Германия, Европа и САЩ споделят общи ценности. Върху тази основа те си сътрудничат непосредствено и в НАТО. След провала на комунизма Трансатлантическият съюз се нуждае обаче от ново целеполагане, което да се ориентира според изискванията на глобалната ера. Мирен световен ред е постижим само заедно със Съединените щати и затова за нас отношенията със САЩ имат особена тежест.

Германо-френското приятелство и сътрудничество бяха и си остават не само мотор на европейското обединение, а имат и запазват своята собствена ценност. По същия начин искаме да продължим да развиваме и отношенията с Полша.

За Германия и за Европейския съюз стратегическото партньорство с Русия е жизнено необходимо. Отварянето на Русия гарантира мир и стабилност на нашия континент.

Засилване на глобалното и регионалното сътрудничество

За да се постигне мир по света, трябва да се подсилят общите интереси, съюзи и организации. Затова ние сме за утвърждаване на Обединените нации като върховна инстанция на един глобален правов ред. Искаме да се създаде и приложи глобално право. За тази цел трябва да се подкрепи международната подсъдност. Международното право ще придобие задължителен характер и ще решава конфликти само при условие, че могат да се прилагат санкциите.

За да се увеличи легитимността на Обединените нации, техните институции трябва да се реформират и демократизират. Ние искаме да разширим правата на Общото събрание на ООН и да засилим позицията на Генералния секретар на ООН. При реформата на Съвета за сигурност на ООН трябва да се осигури съответното участие на всички континенти. Отхвърляме правото на вето на отделните държави-членки. Германия трябва да поеме повече конкретна отговорност в Обединените нации, в това число и чрез постоянно място в Съвета за сигурност на ООН. В дългосрочен план Европейският съюз трябва да получи постоянно място в тази институция.

Ние пледираме за Глобален съвет на ООН по икономическата, социалната и екологичната политика. Той трябва да балансира икономическите интереси, социалните потребности и екологичните изисквания, да помага за ограничаване на опасностите от неконтролирано движение на капитали, от социален и екологичен дъмпинг. Всички региони и международни търговски и финансови институции трябва да бъдат представени в този съвет на най-високо равнище.

Мирът и сигурността са глобални публични блага. Затова финансовата и икономическата стабилност, предпазването от климатични катастрофи, гарантирането на екосистемите и защитата от епидемии са глобални политически задачи. За да могат Обединените нации да поемат своята отговорност за тези цели, налага се международната общност от държави в свой собствен интерес да предостави необходимите средства.

Неконтролираното движение на капитали на финансовите пазари може да застраши цели национални икономики. Ние се стремим към действени политически рамки за финансовите пазари на международната арена.

Международни институции и организации от рода на Международния валутен фонд, Световната банка и Световната търговска организация трябва да се оценяват според крите-

риите на икономическата, социалната и екологичната защита, според човешките права и правата на наемните работници. Техните решения трябва да бъдат прозрачни. Разпределението на правото на глас трябва да отразява по-добре интересите на развиващите се страни, особено на най-бедните.

Ние искаме да засилим Международната организация на труда (МОТ). При решения на Международния валутен фонд, на Световната банка, на Световната търговска организация и на ООН трябва по-твърдо да се прилагат и зачитат основополагащите норми за труда, утвърдени от МОТ. За да се засилят правата на наемните работници, в целия свят има нужда от свободни профсъюзи.

Като регионални организации Съветът на Европа и Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа са пример за преодоляването на противоречия между народите. Германия ще подкрепя създаването на подобни организации и в други региони на света.

Особено значение за разбирателството между народите имат организациите на гражданското общество. Ние разглеждаме себе си като партньор на Международния синдикален съюз, на неправителствените организации и църквите, които отново и отново обръщат поглед към уреждането на международни конфликти и търсят подходи за намиране на решения.

Подкрепяме засилената роля на Социалистическия интернационал като транснационален, политически дееспособен съюз на социалдемократическите партии по света. Той трябва да играе още по-сериозна роля при демократизацията на международната политика, особено за формирането на една глобална общественост.

Всеобхватна политика на сигурност

За нас мирът означава нещо повече от липсата на вой-

на. Мирът е елементарна предпоставка за едно цивилизовано общество. Предотвратяването на кризите е най-ефикасната политика на сигурност. Ние сме убедени, че трайният мир е възможен само тогава, когато се преодолеят структурните причини за конфликтите като глада, бедността и недостига на ресурси. Войната не бива да бъде средство на политиката.

Един справедлив световен икономически ред и партньорското сътрудничество в интерес на развитието за нас са не само повеля на хуманизма, а и базисни елементи на една всеобхватна политика на сигурност. Затова ние искаме стъпка по стъпка да увеличим средствата за борбата с бедността и недоразвитостта до 2015 г. на 0,7 процента от брутния национален продукт. Борбата срещу корупцията, за стимулирането на доброто управление, за системното намаляване на дълга на развиващите се страни, борбата срещу СПИН и срещу епидемиите си остават важни цели при преодоляване на бедността.

В много общества жените носят главната отговорност за социалното и икономическото развитие. Без равноправното участие на жените в целия свят не са възможни демокрацията, глобалната справедливост и устойчивото развитие.

Ние се нуждаем от повече справедливост в световната търговия. Развиващите се страни не искат подаяния; те искат справедливи шансове на пазарите. За тази цел индустриалните страни трябва да отворят своите пазари в рамките на Световната търговска организация, стъпка по стъпка да редуцират и накрая да премахнат въобще субсидиите за аграрния износ.

Разоръжаване и неразпространение на ядрените оръжия

Увеличаващото се разпространение на средства за масово унищожение изисква нова политика на ефективен контрол върху въоръжаването, ограничаване на въоръжаването и разоръжаване. Ние сме за изтегляне на всички ядрени бойни гла-

ви, които са разположени на немска земя. Поддържаме нашата цел за свят без ядрени оръжия и настояваме обогатяването на уран да се постави под международен контрол. Настояваме да бъде приложена по международноправен път забрана за употребата на ядрени оръжия. Световното пространство трябва да бъде освободено от оръжия. Ще посветим още повече усилия на ограничаването и контрола върху конвенционалните оръжия. Именно при разоръжаването трябва да се засилят и доразвият съществуващите многостранни договори. Трябва да бъдат забранени производството и експортът на наземни мини и осколочни бомби.

И в бъдеще ще гарантираме Германия да не се стреми към производство, притежание и приложение на оръжия за масово унищожение. Дължни сме да водим строга политика на износ на оръжия. Средствата за въоръжаване не са нормални търговски стоки. Спазването на човешките права, доброто управление и забраната за доставяне на оръжия в конфликтни региони за нас ще бъдат меродавни при разрешенията за износ. Трябва да се отхвърли експортът на оръжия за развиващите се страни, тъй като те застрашават устойчивото развитие на всяка страна.

Отговорност за сигурността и за мира

Все по-оскъдните ресурси и климатичните катастрофи крият огромен конфликтен потенциал. В глобалната ера опазването на климата и достъпът до енергия, суровини и вода се превръщат в първостепенен въпрос на международната сигурност. Възобновяемите енергийни източници и повишаването на енергийната ефективност са ключ към мирното развитие.

Разпадът на държави води до разширяване на анархията и беззаконието. Германия трябва да бъде готова да поеме своята отговорност за възстановяване на държавността и на структурите на гражданското общество.

Тероризмът е най-опасната форма на извъндържавното насилие. При борбата срещу терора не става дума за война, а за преодоляване на престъпление. Това е задачата на полиция, правосъдие и тайни служби. Едва тогава, когато в международната борба срещу терора тези органи са включени пълноценно, последна възможност остава въвеждането на военните. Но и пред лицето на тероризма ние отхвърляме всяко отклоняване от международното право.

Конфликтите могат да се решават с военни средства, но никога само по военен път. Затова ние преследваме политика на мир, която се основава преди всичко на предотвратяването на конфликтите.

Поставянето в действие на Бундесвера трябва винаги да бъде включвано в пакет с политически, дипломатически, икономически и културни мерки, с действието на една политика на развитие. Затова ние искаме да изградим средствата за цивилна превенция на кризите, да засилим реакцията при кризи и да усъвършенстваме инструментите на тази политика. Използването на военните средства е и си остава за нас последното средство за постигане на мир. И за целите на стабилизирането на мира ние искаме войниците да бъдат включвани само тогава, когато другите средства не са достатъчни.

Германия може да се включва в тези мисии само тогава, когато те са легитимирани чрез международноправен мандат на ООН, когато това включване служи на немския интерес за мир в света и не противоречи на благото на нацията; при това във всички случаи трябва да има съгласие на Германския Бундестаг.

С преодоляването на разделението на Европа и чрез обединението на Германия Бундесверът пое повече отговорност в рамките на нашата обща политика на мир и сигурност. Нашите войници при своето международно участие се радват на висок престиж и доверие. Обществената подкрепа и общественото приемане на Бундесвера трябва да се съхранят. По-нататъшното развитие на

военната служба е гарант на тази цел. Затова ние залагаме на укрепването на доброволния характер на военната служба.

Всеки човек има правото да се откаже от военна служба по причини на свободата на съвестта. Това право трябва да се приложи в международен план.

3.2. Социална и демократична Европа

Още от 1925 г. със своето искане за Съединени щати на Европа, социалдемократията се застъпва за европейското единство. Онова, което тогава изглеждаше непостижимо, днес е действителност: Европейското обединение след две световни войни направи възможен най-мирния период от съществуването на този континент. Европейският съюз е един мирен проект, който искаме да превърнем в дееспособна сила на мира. Европа едновременно с това е и демократична и социална ценностна общност. Европейският обществен модел свързва икономическия прогрес, социалното равенство и индивидуалната свобода. Той създава условия за равнопоставеността на жените и мъжете и гарантира правата на малцинствата. Социалдемократията се застъпва за толерантна Европа, която разглежда различните нации и региони, култури и религии като богатство, за което се грижи.

Там, където националната държава не може да постави социални и екологични граници на пазарите, трябва да го направи Европейският съюз.

Европейският съюз трябва да се превърне в нашия отговор на глобализацията.

Демократична Европа

Европейският съюз придоби нови черти на собствена държавност. Към все повече сфери на живота се отнасят европей-

ски решения. Ние искаме да създадем Европа на гражданите. Ние искаме да проявим смелост за повече европейска демокрация.

Нашият модел е политически съюз, който предоставя на всички европейски граждани права за демократично участие. Демократична Европа се нуждае от парламентарно отговорно правителство въз основа на една нова европейска конституция.

Ние искаме федерална Европа, в която наред с Европейския парламент и националните държави участват в европейското законотворчество.

Онова, което засяга хората по места, в региона, в отделна провинция, е в тяхна компетентност, за да се решава близо до гражданите. Този принцип не бива да се отнема от европейските директиви.

Трябва да се засили компетентността на Европейския парламент. Само по този начин той ще може да участва наравно с представените в Министерския съвет национални правителства при европейското нормотворчество.

Европейският парламент има нужда от всеобхватни контролни права по отношение на Европейската комисия, както и от право на собствена законодателна инициатива. Президентът на Европейската комисия трябва да се избира от Европейския парламент.

Европейската демокрация има нужда от европейска публичност. За тази цел са крайно необходими европейските медии, гражданските организации, социалните партньори, но и силни европейски партии. Наша цел е да доразвием Партията на европейските социалисти като дееспособна масова и програмна партия. Изказваме се за изработването на социалдемократическа Програма на принципите за Европа и искаме да се явим на изборите за Европейски парламент с общоевропейски водещ кандидат.

По-нататъшното развитие на Европейския съюз към една истинска демокрация не бива да се проваля от нежеланието на отделни държави или отделни правителства. Затова той трябва да приеме формата на засилено сътрудничество на няколко държави-членки. Тази възможност трябва да бъде открита за всички държави-членки.

Социална Европа

Европа създаде най-големия вътрешен пазар в света и въведе с успех единна валута. Това беше в интерес на гражданите на Европа. Но нито в Германия, нито в Европа ще приемем като нещо естествено, че от пазарното стопанство трябва да произлиза пазарно общество. След приемането на обща парична и валутна политика, ние пледираме за ориентирана към растежа и заетостта координация на икономическата, финансовата и паричната политика. За тази цел има нужда от задължителни общоикономически директиви.

Наред с икономическия и валутния съюз със същия ранг трябва да се утвърди и европейският социален съюз. Има различни национални особености и традиции на европейския социален модел. Общи основи за всички социални държави в Европа са: дееспособна държава, социални системи за гарантиране на елементарните житейски рискове, високо равнище на образование, публични социални грижи, регулирани условия на труд, както и права на работничките и работниците на участие (и съучастие) в управлението.

Европейският социален съюз уважава националните държавни традиции, но едновременно с това създава задължителни европейски правила и стандарти, които не бива да се подценяват. Ние не искаме да унифицираме социалните системи, а да постигнем съгласие с другите държави-членки върху един социален пакт за стабилност. За постигането на

такъв социален пакт за стабилност между държавите-членки предлагаме цели и стандарти за националните социални и образователни разходи, които да се ориентират според конкретната икономическа производителност.

Там, където икономическата активност надхвърля границите, правата на наемните работници не бива да спират на границите. Затова искаме да гарантираме и развием участието на наемните работници в управлението на европейските предприятия. За да се засили и наложи тарифната автономия на европейско равнище, ние се изказваме за европейска правна основа на трансграничните тарифни преговори и договори.

За да не доведе съревнованието за най-ниски данъци до фалит на националните държави, искаме на европейско равнище да се установят минимални данъци и единна данъчна основа.

Свободният достъп до публични услуги е част от европейския обществен модел. Всяка държава-членка по свой начин се грижи за това, но принципът трябва да се превърне в задължителен за Европейския съюз.

Страните от Европейския съюз в интерес на своето бъдеще трябва да инвестират повече в образование, изследвания и иновации. Тези приоритети трябва да се отразят и в европейския бюджет. Ние пледираме за по-малко субсидии и за дългосрочно изграждане на собствени приходоизточници. Това във всички случаи предполага прозрачна, ефективна и демократично контролирана бюджетна политика на Европейския съюз.

За да се превърне Европа в собствен опит на младите хора и за да се укрепи нашата обща европейска идентичност, ние искаме всички младежи да получат възможността чрез програми за обмен или чрез младежки срещи да опознаят ежедневието в други европейски страни.

Европа като сила на мира

Нашият стремеж е по-нататъшното развитие на Европейския съюз като дееспособна сила на мира. Самостоятелната европейска мирна политика трябва да се концентрира върху силните си страни: дипломацията, диалога и подкрепата на демокрацията и човешките права, в това число и чрез оказване на помощ за икономическото развитие в конфликтни региони.

Европа има съвпадащи интереси в сферата на сигурността. Ние се стремим към обща европейска външна политика и политика на сигурност. За тази цел армиите на европейските национални държави трябва да постигнат още по-тясно сцепление. В дългосрочен план ние се стремим към създаването на европейска армия, чието използване трябва да бъде легитимирано по парламентарен път.

Разширяването на Съюза създаде мир, стабилност и благосъстояние. Ние искаме да се спазят дадените съгласия по отношение на страните, които са получили европейска перспектива и изпълняват критериите. Това се отнася и за Турция. Една Турция, която се чувства задължена към европейските ценности, може да изпълни важната функция на мост към други ислямски страни. Не на последно място това е в интерес както на Германия, така и на Европа.

По отношение на държави и региони, които дори в средносрочна перспектива нямат изгледи за членство в Съюза, ние ще развием европейската политика на добросъседство.

3.3. Солидарно гражданско общество и демократична държава

Демокрацията живее чрез ангажимента на гражданите и гражданите. Затова искаме силно, жизнено граж-

данско общество, в което хората се ползват от свободата на мнение, на сдружаване и на събрания. Демократичната държава е политическата самоорганизация на гражданките и гражданите.

Едно жизнено гражданско общество може и трябва да контролира, коригира, стимулира, облекчава и допълва държавното действие. Но то не може да го замени. Само там, където държавата изпълнява задълженията си, може да се създаде жизнеспособно гражданско общество. Без будно гражданско общество демократичната държава винаги е застрашена. Двете – държава и гражданско общество, имат нужда едно от друго.

Едно силно гражданско общество ни предоставя дом във времена на бурни промени. Готовността за отговорност, чувството за справедливост, взаимното признание, солидарността и съпричастието при ползване на личната свобода са възможни само там, където хората се застъпват за други хора. Демокрацията е призвана да развива чрез образование и житейски опит такива достойнства.

В гражданското общество хората по вътрешно убеждение поемат отговорността за другите, действат в интерес на общото благо. Често пъти те забелязват по-рано от властите къде е нужна помощ. Те работят на обществени начала в обединения, фондации, инициативи и неправителствени организации. Ние искаме обществените да получат повече признание и по-добри гаранции. Една култура на взаимопомощта може и трябва да направи обществото по-разнообразно и по-човечно.

Демократичните партии, профсъюзите, църквите и религиозните общности, както и социалните и екологичните обединения, са носещи колони на гражданското общество. Те са наши партньори по пътя към хуманно, ориентирано към бъдещото общество.

Спортът е важна част от нашата култура. Той служи на грижата за здравето, възпитава честност и толерантност, свързва хората и помага за преодоляване на социалните противоречия. Затова ние ще стимулираме масовия и състезателния спорт, както и спорта при хората с увреждания. Към това принадлежи и борбата срещу допинга.

През XX век авторитарното и тоталитарното господство дискредитира държавата. Това се използва от пазарните радикали, които искат да сведат държавата до защитата на собствеността и организацията на пазарите. Където е възможно, те се опитват да прехвърлят на пазарите държавни задачи. Но всичко, което се предоставя на пазара, трябва да се превърне в стока, която някои могат да си разрешат, но за други е недостъпна. Демократичната правова и социална държава, подкрепяна и ограничавана чрез гражданското общество, е отговорна за всичко онова, което не бива да се превръща в стока.

Образованието не е стока, а човешко право, което държавата е длъжна да осигури.

Сигурността от престъпления никога не трябва да се превръща в стока. Тя е отговорност на държавата, другата страна на нейния монопол върху властта.

Културата е нещо повече от стока; тя е израз на едно хуманно общество. Държавата няма задължението да предприема какво е културата, а е длъжна да направи културата възможна, в това число и онази част от нея, която не може да се утвърди на пазара. Държавата не е отговорна за истината, все едно дали философска, религиозна или историческа, но тя трябва да създаде условията за намиране на истината.

Социалната сигурност не е стока, а задача на всяка държава, която има дълг към достойнството на човека.

Държавата съществува, за да създава и налага правото и с това задължителните норми. Едно тотално нормиране на всички житейски ситуации не води обаче до повече справед-

ливост. Дерегулирането става необходимо винаги, когато остарели норми се превръщат в окови. Но дерегулирането като принцип противоречи на целите на всяка държава.

Демократичната правова държава може и трябва да подчинява на правото всяка власт, в това число и собствената. Това легитимира нейния властови монопол. Ние ще защитаваме този монопол на властта, защото няма по-несправедливо общество от онова, в което малцина могат да си купят сигурност, но за множеството това е невъзможно.

ГСДП се застъпва за ефективно, ориентирано към гражданите социално подпомагане като публична отговорност. Държавата не трябва сама да прави всичко, но тя е длъжна да гарантира достъп до публичните блага.

Приватизацията може да бъде целесъобразна и отговорна. Ние се противопоставяме обаче на приватизиране, което възпрепятства достъпа до публичните блага и поставя под въпрос властовия монопол на държавата. Там, където трябва да бъдат приватизирани публични грижи, ние няма да търсим краткосрочната полза за публичните финанси, а и въздействието върху бъдещите възможности за политическо действие и демократичната отговорност. Ние не искаме да излагаме публичните социални грижи на комерсиалните преценки на глобалните капиталови пазари.

На връзката между действащата държава и активното гражданско общество служи и прякото участие на гражданите и гражданите чрез народни допитвания и референдуми. В законово определени граници те трябва да допълват парламентарната демокрация, при това не само в общините и провинциите, но и във федерацията. Там, където конституцията поставя граници на парламентарното мнозинство, тези граници са валидни и за преките решения на гражданите.

По-голямата част от гражданите се срещат с държавата във формата на нейната администрация. Затова имаме нужда

от близка до гражданите администрация, която да служи на гражданите и гражданите. Ще премахнем ненужната бюрокрация. Ние не искаме държава-опекун.

Демократичните партии имат ключова функция при формирането на политическата воля. Те са необходимите посредници между гражданското общество и държавата. Те трябва да превръщат в обект на политическо действие всичко, което вълнува гражданите. Те са школа за политическа дискусия и носят отговорността избирателките и избирателите да могат да гласуват за жени и мъже, които са готови за работа в общинските съвети и в парламентите. Демокрацията има нужда от силни, жизнени, способни да вземат решения партии и също толкова силни парламенти. Парламентите са сърцето на формирането на демократичната воля.

Силни общини

Солидарното гражданско общество има своето място преди всичко в общините. Те са, които носят отговорността за социалните грижи и слагат отпечатък върху ежедневието на хората. В общините се решава дали всички деца ще получат добро развитие още в ранното си детство, дали хората от различни култури живеят заедно или едни до други, дали младежите организират смислено свободното си време, дали възрастните остават интегрирани и дали хората се чувстват сигурни в публичното пространство. Това се отнася в еднаква степен и за провинцията, и за големите градове. Именно обзримият свят за живеене в общините и регионите, със своята уникална история и култура, предлага на хората родина, общност и сигурност в повратните времена.

Затова ние ще засилваме местното самоуправление, ще подобряваме неговото качество и ще увеличаваме неговата

организационна свобода. Ще разширяваме пространството за финансово действие на общините и няма да им прехвърляме задачи без необходимите за целта средства.

Социална градска политика

Повече от половината от населението днес още живее в градските пространства. Бъдещето на градовете ще решава бъдещето на обществото. Да се организира съвместният живот на хора с различен произход, с различно социално положение и с различна житейска ориентация – това е задачата на една социална градска политика. Модел на нашата политика е солидарният град, който включва всички жители в съзидателно участие в обществения, икономическия и културния живот.

Съхраняването и укрепването на гъсто населените центрове на градовете е възможно само там, където има достатъчно и достъпно пространство за живеене. Жилищното пространство не бива да става обект на спекулации. Да се задържат както по-възрастните хора, така и семействата с деца в централните части на градовете е предпоставка за жизнеспособния град.

Цел на социалдемократическата политика е да подобри социалната интеграция в градовете и в кварталите. Ние искаме да намерим освободени от бариери и обхващащи всички поколения форми за живеене. За да бъдат жизнеспособни и остаряващите градове, ние искаме да повишим потенциала на активната възраст и да стимулираме гражданския ангажимент именно на по-възрастните. Трябва да се прегради пътят на процесите на подценяване и изолация в изоставените градски квартали. Има нужда от цялостни концепции и общи действия за повече работни места, за засилване на интеграцията и участието и за подобряване на достъпа до образование и квалификация. “Социалният град” е задача, която пронизва всички сфери на политиката.

Социалната федерална държава

Германската федерална република е и си остава социална федерална държава. Във федералната държава важи принципът на субсидиарността: само онова, което не може да изпълни малката единица, се поема от по-голямата. Ние сме верни на тази федерална държава, тъй като тя отговаря на германската традиция, предотвратява концентрацията на власт, затруднява злоупотребата с власт и прави възможно формирането на демократичната воля на всички равнища.

Демократичната и социална федерална държава е една от най-важните предпоставки за успеха на Федерална Република Германия. Ние твърдо се придържаме към този принцип. Той означава: решенията трябва да се вземат там, където са най-близо задачите и проблемите. И тук ще следваме идеята за субсидиарност. Това значи: по-малката политическа единица има предимство пред по-голямата.

Ние искаме дееспособни провинции в един дееспособен съюз. При това трябва да се вижда ясно кой за какво е отговорен. Разграничаването на компетенциите трябва да се ориентира по това как най-добре да се изпълнят задачите, а не по това как да се запазят правомощията.

Нараснаха различията в икономическата и финансовата сила на регионите и провинциите. Нашият модел е постигането на еднаква ценност на жизнените условия. Затова ние залагаме на солидарната взаимопомощ между всички части на Германия, на Изток и на Запад, на Север и на Юг. Източна Германия има правото на общогерманска солидарност.

Не всяко прехвърляне на правото на решения върху Европейския съюз води задължително до отслабване на националната държава. Това важи и за данъчната политика. Минималните размери за корпоративните данъци, определени с решения на ЕС, дори ще засилят държавата.

Сигурност в условията на свобода

Свободата и правовата държавност са критерий за социалдемократическата правова и вътрешна политика. Правовата държава означава за нас безусловно спазване на човешките и гражданските права от всички държавни власти, упражняване на независимо правосъдие и неговата достъпност за всички граждани. Хората имат потребност от сигурност. Те могат реално да се ползват от свободата си само тогава, когато се чувстват сигурни. Правовата държава има грижа за сигурността. В Германия тя е застрашена от престъпността, в т.ч. организирана и в международни мрежи, от екстремистите и от терористите. Ние ще се борим с тези опасности със средствата на правовата държава. Непосредствено отговорни за това са полицията и съдебната власт. Отхвърляме използването за тази цел на Бундесвера. Онзи, който иска да се справи с враговете на правовата държава, никога не бива да предава принципите на правовата държава. От оправдание има нужда не защитата на гражданските права и свободи, а тяхното ограничаване. Забраната на произвола и мъченията е абсолютна. Борбата срещу насилието, омразата и престъпленията може обаче да се спечели само тогава, когато се води със същата последователност борбата срещу техните причини.

Ние гарантираме правото на информационното самоопределение и се застъпваме за ефективната защита на личните данни.

Ние – социалдемократите и социалдемократите, отхвърляме десния екстремизъм, расизма и антисемитизма. В Германия те доведоха до най-голямата катастрофа. Затова ние винаги ще се борим нашата страна никога вече да не се върне към варварството.

Всяка форма на насилие, както и да е мотивирана, е похищение срещу солидарното гражданско общество, все едно дали става дума за насилие между мъже или за домашно на-

силие над жени и деца. Принудителни бракове, проституция по принуда или тъй наречените убийства на честта на жени трябва да бъдат препятствани или наказвани.

В нашата страна няма място за религиозно мотивиран екстремизъм. Човешките права не могат да бъдат обезсилвани чрез позоваване на религиозни норми или традиции; тук лежи границата на нашата толерантност към други култури.

Интеграция и имиграция

Германия е страна на имиграцията. Имиграцията обогати нашата страна в икономическо и в културно отношение. Тя ще продължи и ние искаме да подготвим нашето общество за нея. Нуждаем се от повече квалифицирани имигранти.

Имиграцията изисква интеграция. Тя предполага общи усилия. И двете страни трябва да бъдат готови за това. Имигрантите трябва да се интегрират, а ние трябва да им дадем всички възможности за участие в живота на нашето общество. Затова интеграцията изисква равни шансове, но и ясни правила.

Нашият Основен закон предоставя пространство за културно многообразие. Затова никой няма нужда да отрича своя произход. Но законът поставя и ясни граници, които никой не бива да прекрива, в това число и чрез позоваване на традиция или религия. Затова никой не бива да пречи на жените и на девойките да се развиват свободно и да се образуват.

Всеки, който иска да има и да се ползва от равни шансове в Германия, трябва да изучава и в крайна сметка да владее немския език. Ние искаме да подобрим предложенията за образование. Надяваме се и очакваме те да бъдат използвани. Интеграция, в това число и езикова, е най-успешна, когато започне в детска възраст. Искаме да използваме шансовете, които са заложили в многоезичието на имигрантите.

Ние се стремим към включване на идващите при нас хора. Това не е краят на интеграцията, но това дава възможност за пълно политическо участие. Затова не изключваме двойното гражданство. На онези, които още нямат германско гражданство, но от дълго време живеят тук, ние искаме да дадем изборително право на местни избори, дори и на онези, които не идват от държави-членки на ЕС.

Отстояваме основното право на убежище за политически преследвани. Онзи, който е бил принуден да избяга от преследване или дискриминация, все едно дали държавно, недържавно или във връзка с пола си, трябва да получи закрила и убежище в Германия, а в крайна сметка и гарантирано пребиваване. Ние сме за изработването на обща политика към бежанците на европейско равнище, която да се бори и срещу причините за бягствата и гоненията.

Хората с увреждания

Едно солидарно гражданско общество се отличава с това, че хората с увреждания имат равни шансове и равноправни възможности за участие. По този път има да се прави още много, за да стигнем до готовността и хората с увреждания да получат възможно най-доброто образование, наемна работа, която да осигурява съществуването им и безпрепятствено участие в политическия, културния и обществения живот. Ние искаме да отговорим на желанията на хората с увреждания и да им предоставим възможност за цялостно обществено участие.

Публичност и медии

Демокрацията се нуждае от публичност. Свободните медии правят възможно просвещението, формирането на

мнение, политическото участие и контрола върху властта. Наред с вестника, книгата, телевизията и радиото все по-голяма роля играят компютрите, Интернет и мобилните връзки. Медийните разклонения се срастват и слагат все по-силен отпечатък върху всички области на нашето ежедневие. Боравенето с тях трябва да се научи. Ние искаме да превърнем медийната компетентност в централен пункт на образованието.

Ние защитаваме независимостта на медиите от държавна намеса и от интересите на икономическата власт. Не искаме да се откажем от ефективния самоконтрол на медиите и от стандартите на журналистическата етика. Към демократичната публичност за нас задължително се включва публично-правното радиоразпространение, което е важен коректив по отношение на набиращата скорост комерсиализация на медиите. Ние ще се противопоставяме на манипулацията, политическата едностранчивост и заплахите за младите. Ще се борим срещу всяко сексистко, расистко и изпълнено с насилни съдържание.

Културата на демократичното общество

От самото начало социалдемократията винаги е била и културно движение. Ние сме носители на традицията на едно широко понятие за култура. Това понятие надхвърля изкуствата и обхваща също така културното образование, историческото наследство и формите на нашето съжителство. Ние се нуждаем от политическа култура, която да поддържа нашата демокрация. По особен начин културата е пространството, в което обществото се уверява в своите ценностни представи и цели. Тя дава сила на хората, създава чувство за принадлежност, съзнание за корените и по този начин допринася за общественото сцепление.

Ние се изказваме за диалог между културите. Той служи на вътрешния и на външния мир, а и на интеграцията. За да има успех мирната глобализация, ние се нуждаем от култура на признанието, която противодейства на изолацията на малцинствата, както и на създаването на паралелни общества. Ние искаме културно многообразие вместо фундаменталистка ограниченост и политизация на религиозните и културните различия, но сме против налагането на глобална монокултура. Само една жизнена култура на признаването прави възможно обществото, в което без страх всички ние можем да бъдем различни хора.

Мирното многообразие ще бъде възможно само тогава, когато осъзнаем нашите духовни корени: от християнско-юдейската традиция, която носи и влиянието на гръцката философия, римското право, арабската култура, до хуманизма и просвещението. Само една едновременно ценностно базирана и толерантна култура може да се изправи срещу опита да се злоупотребява с културата и религията за обосноваване на изолацията. За диалога на религиите и за мирното съжителство в Германия от особено значение е приносът на живеещите тук мюсюлмани.

Културата е обществено благо. Задача на гражданското общество и на държавата е да я стимулира. Необходима е и частната, гражданската ангажираност. Но държавата има своята неотменима отговорност. Ние заявяваме верността си към Германия като културна държава. Тя гарантира многообразието на културния пейзаж, културното образование, опазването на нашето наследство и на нашата култура на паметта. Тя подпомага изкуствата и поема отговорност за социалното битие на свободните творци. Тя пропагандира нашата култура в чужбина. Поощряването на културата не е субсидия, а инвестиция в бъдещето на нашата демократична общност.

Църкви, религиозни и мирогледни общности

Ние се застъпваме за юдейско-християнското и хуманистичното наследство на Европа и за толерантност по въпросите на вярванията. Защиатаваме свободата на мисълта, на съвестта, на вярванията и на проповядването. Основа и критерий за тази цел е нашата конституция. За нас дейността на църквите, на религиозните и мирогледните общности не може да се замени с нищо друго, особено там, където стимулира хората към отговорност за другите хора и за общото благо и разпространява достойнства и ценности, от които живее демокрацията.

Ние търсим разговор с тях и там, където виждаме общи задачи, работим съвместно в свободно партньорство. Ние уважаваме правото им да регулират автономно вътрешните си работи в рамките на валидните за всички закони.

3.4. Равнопоставеността на половете

Ние – социалдемократите и социалдемократките, искаме жените и мъжете да имат равни права и шансове не само на хартия, но и в ежедневието на живота. Ние се борим за общество, в което мъжете и жените ще могат да живеят като равни, свободни и солидарни помежду си. Ние искаме жените и мъжете сами да избират своя път – заедно или разделени, със или без семейство.

ГСДП и женското движение, които произлизат от движението за мир на XIX век, са обединени от идеята за равнопоставеността на жената и мъжа. Много права на жените са извоювани от социалдемократките и социалдемократите: изборителното право на жените, равните права в брака и семейството и равният достъп до образование.

Днес жените са уверени в себе си и искат да уреждат живота си според собствените си представи. Взаимоотношенията между мъжете и жените се променят. Все повече жени и мъже искат партньорски да споделят професията и семейните задачи.

Равенството пред закона още не е действителна равнопоставеност. Затова ние се нуждаем от активно стимулиране на жените, по подобие на “Gender mainstreaming”, така че всяко политическо решение да се оценява и променя с оглед на неговото въздействие върху живота на жените и мъжете, на девойките и младежите.

Особено в професията и в трудовия живот все още продължават да съществуват старите неравенства. Ключовите позиции в икономиката и в обществото почти изцяло са заети от мъже. Жените получават многократно по-малки заплати в сравнение с мъжете със същата квалификация.

Претенциите за гъвкавост и постоянно разположение в света на труда трудно се съчетават със семейство и деца. Именно при жените в ежедневието се натрупват професионалните и семейните отговорности. Едно партньорско разпределение на задачите между жените и мъжете все още не е правило. Голяма част от домашния труд и днес се носи от жените, често допълнително към професионалната заетост, което усложнява действителната равнопоставеност в професионалния живот. Прекалено често жените са поставени пред алтернативата: отказ от деца или отказ от професия.

Съчетаването на професия и семейство трябва да бъде гарантирано чрез разгърната и отговаряща на изискванията мрежа от детски заведения, както и чрез по-добро осигуряване на различните фази на отглеждане на децата. В различните житейски фази жените и мъжете са поставени пред различни изисквания: професионално израстване, отглеждане на деца, грижа за членове на семейството или квалификация, полити-

чески или граждански ангажименти; те трябва да имат време за всичко това. Ние искаме да организираме трудовия живот чрез гъвкаво работно време по такъв начин, че професията и личният живот да могат да се балансират. Ние искаме повече самостоятелно време за жените и мъжете. Това е нужно именно за целите на свободния избор.

Ние искаме равноправно и справедливо участие на жените и мъжете в гарантиращата съществуването трудова дейност. Работа, която се изпълнява в преобладаващата си част от жени, много често е по-лошо платена. За еднаква работа трябва обаче да се плаща еднаква заплата. Ние искаме да преодолеем разделението на типично женски и типично мъжки професии. Необходими са законодателни мерки за равното участие на жените на ръководни позиции в предприятията, администрацията, науката и изследванията, както и в контролните органи.

Ние искаме да преустроим данъчното право по такъв начин, че за жените то вече да не бъде пречка за професионалната трудова заетост, да не стои на пътя на тяхната професионална еманципация.

Ако искаме да осъществим еднакво участие на жените и мъжете, трябва да преустроим всички жизнени сфери: който иска човешко общество, трябва да преодолее мъжкото.

3.5. Устойчив прогрес и качествен растеж

Благосъстояние и високо качество на живота за всички бяха и си остават целите на социалдемократическата икономическа политика. В миналото прогресът се разбираше преди всичко като количествен растеж. Днес бързите промени в климата, претоварването на екосистемите и ръстът на световното население придават на развитието ново, способно да оцелее в бъдещето направление. От това зависи дали от

развитието ще се роди прогрес. Ние искаме устойчив растеж, който обединява икономическа динамика, социална справедливост и екологична отговорност. За тази цел е необходим качествен растеж с редуцирано ползване на ресурси. Хората трябва да могат да печелят за издръжката на своя живот, свободни от експлоатация и страх, и чрез добра работа. Всеки човек трябва да получи справедлив дял от произведеното богатство. Ние искаме да гарантираме основите за живота и на идващите поколения.

Залагаме на научния и техническия прогрес, на образованието и квалификацията, за да направим възможно устойчивото развитие. Качественият растеж предполага конкурентоспособно народно стопанство с висока производителност и създаване на добавена стойност. Така се създават икономическите основи, за да се сложи край на бедността, експлоатацията и разхищаването на природни ресурси.

Ние разбираме глобализацията като шанс за нови работни места и за развитие на благосъстоянието по целия свят. Искаме да поставим динамиката на пазарите в служба на човека. За тази цел се нуждаем от организация на конкуренцията, която да разгръща дългосрочния растеж и да преодолява съсредоточаването върху краткосрочна печалба.

Социално пазарно стопанство през XXI век

Чрез социалното пазарно стопанство през XX век се създаде изключително успешен модел. Той съединява икономическа мощ с благосъстояние за широки слоеве от населението. Социалното пазарно стопанство, в решаваща степен формирано от социалдемократията и профсъюзите, превърна участието и съучастието на работничките и работниците в управлението в производителна сила и стимулира социалния мир.

Но глобалните финансови и капиталови пазари, които вече не знаят граници, поставят този доказан ред под въпрос. Ориентацията изключително към краткосрочни и извънредни печалби застрашава социалното единение и е сляпа за екологичните изисквания. Едновременно с това тя подкопава дългосрочния икономически успех на нашите предприятия и нашето народно стопанство.

Пазарите се нуждаят от политическо насочване; в ерата на глобализацията това е нужно и извън националните граници. За нас е валидно правилото: конкуренция, колкото е възможна, регулирана държава, колкото е нужна. За бъдещето на социалното пазарно стопанство от решаващо значение е общото действие в Европейския съюз.

Икономическата демокрация е крайно необходима, за да се изпълни с живот изискването на Основния закон: “Собствеността задължава. Нейното ползване трябва да служи едновременно и на благо на общността”.

Участието в управлението на предприятията и фирмите, тарифната автономия и правото на стачка са от основно значение за социалното пазарно стопанство. Вътрешнопроизводствената демокрация означава участие в собствеността и в решенията. Тя стимулира предприемаческия успех. Ние сме за паритетно участие в контролните съвети на големите предприятия. Наша цел в разширяващата се европейска икономика е да се гарантират правата на наемните работници и тяхното участие в управлението на европейско равнище.

Според нас силните профсъюзи са изключително необходими. При създаването на трудовите условия ние държим на доказаното разделение на труда между законодателите, партньорите при тарифните договори, производствените и персоналните съвети. Тарифната автономия има неограничена валидност. Искаме да засилим тарифния договор за единица мярка. Ние ще гарантираме правата на наемните работници.

Към това спада и защитата на правото на предупреждение при уволнение.

В Германия доходи и имущество са несправедливо разпределени. Социалдемократическата данъчна политика трябва да ограничи неравенството и да стимулира равни шансове. Ние подкрепяме увеличаването на заплатите, когато то е ориентирано според ръста на производителността и инфлацията. Ние искаме повече активи в ръцете на наемните работници. Участието на работничките и работниците в капитала на предприятията като допълнителен източник на доход гарантира по-справедливо участие на заетите в просперитета на фирмата. Освен това то стимулира иновации и по-висока производителност. Производствените фондове могат да гарантират рисковете на предприятието да не се пренасят върху наемните работници.

Допълнителни работни места се създават преди всичко там, където творчески личности осъществяват идеите си и ги изнасят на пазара. Ние ще подобрим условията за създаване на предприятия както за малки и средни собственици, така и за занаятчии и самонаети. Едно силно средно съсловие увеличава произвежданата стойност. Важна част на социалното пазарно стопанство са общополезните предприятия и кооперациите.

Предприемаческата свобода и социалната отговорност за нас са двете страни на медала. Социалдемократическата политика стимулира отговорно предприемачество чрез честно съревнование. Ние искаме в Германия да има култура на самостоятелността. Искаме да създадем по-добро социално осигуряване за свободните професии с ниски доходи и за частните занаятчии.

Модерна политика на услуги

Не всички работни места в Германия са включени в еднаква степен в международната конкуренция. Но висококва-

лифицирани и обикновени услуги за хората в образованието и в здравеопазването, в локалната манифактура, в личното стопанство и в социалните служби носят голям потенциал за заетост. За да се разкрие този потенциал, имаме нужда от повече публично и лично търсене на такива услуги. Една висока квота за заетост на жени и мъже може да увеличи търсенето на услуги.

Стратегическа и екологична индустриална политика

Човечеството стои пред големи социални и екологични предизвикателства. За да се справим с тях, ние се нуждаем от иновативни и висококачествени продукти и услуги. Залагаме на по-добрите идеи, на новите технологии и методи, на специализацията и качеството. Така можем да опазим ресурси и да спестим енергия, да се преборим с промените в климата, да лекуваме болестите, да подобрим мобилността и да облекчим комуникацията.

Държавата може и трябва да не замества пазарите. Но тя трябва да дава импулси на водещите пазари. Тя е длъжна да поставя индустриално-политически приоритети и да се концентрира върху стратегическите полета в партньорство с икономиката и науката. Държавата трябва да води чрез своите средства и инструменти – от изследванията през целенасоченото регулиране до създаването на определени продукти.

За германското народно стопанство индустрията продължава да е от решаващо значение. Много услуги, квалифицирани или обикновени, зависят непосредствено от индустрията. Индустриалните продукти все по-силно се опират на знанието и услугите. Една стратегическа индустриална политика залага на създаването на качествени авангардни продукти в нашето икономическо пространство. Тя подсилва индустриалните ядра и регионалните икономически компетенции. И в новите

федерални провинции ядрата на растеж показват как от знанието се ражда нова стопанска мощ. Чрез съвместна работа в ЕС ние искаме да направим това развитие на Изток също толкова силно, колкото са регионалното стимулиране на икономиката и регионализираната структурна политика в цяла Германия.

Стратегическата индустриална политика трябва да бъде съобразена с екологията. Екологичните пазарни импулси са подтик за качествен растеж. Нашият шанс е да приемаме такива решения на проблемите, които могат да се приложат в целия свят. За да могат новите идеи бързо да се преобразуват в нови продукти и нови работни места, ние искаме политика, която свързва непосредствено изследвания, развитие на продукти и предприемачески инвестиции.

Дееспособна държава и активна политика на растеж

Социалната демокрация изисква дееспособна държава. Само богатите могат да си разрешат бедна държава. За политическата си дейност държавата има нужда от достатъчно и надеждни приходи.

За нас солидната финансова политика означава, че днес не можем да живеем за сметка на бъдещите поколения. Във всички случаи консолидирането на публичните бюджети не бива да води до това, да оставим на идващото поколение една съсипана инфраструктура. Нашият дълг към идващите поколения означава: трябва да намалим задлъжнялостта на публичните бюджети и едновременно да инвестираме повече пари в образование, изследвания и инфраструктура.

Предприятията и частните бюджети трябва да участват според своята продуктивност във финансирането на държавните дела. Това означава: ние се изказваме за изпитания прогресивен подоходен данък. Ние искаме справедливо облагане на големите имуществата и наследства.

Искаме да засилим системите за социална сигурност чрез данъци върху всички доходи и по-малко чрез вноски.

Високото вътрешно търсене създава по-голяма заетост. Затова е не само справедливо, но и икономически обоснова-но, увеличението на заплатите да се ориентират най-малкото по производителността и по инфлацията. За да се попречи на експлоатацията и да се гарантира честно съревнование, има-ме нужда от минимални заплати.

Нашата финансова и парична политика в Германия и в Европа е насочена към това, да заздравя конюнктурата и да стимулира постоянен, мощен растеж. Чрез национална и ин-тернационална политика на стабилизация държавата трябва да допринесе за това, да се преодоляват конюнктурни кризи. Публичната ръка трябва да дава пари, за да получава конюнк-турата импулси и от това да печели цялото общество. Устой-чивият ръст има нужда от постоянно нарастващи публични инвестиции в образование, изследвания и инфраструктура.

Капиталови и финансови пазари: да се използват шансовете, да се контролират рисковете

Едно модерно, свързано в глобална мрежа народно сто-панство има нужда от функциониращ капиталов и финансов пазар. Ние искаме да използваме потенциала на капиталови-те пазари за качествен растеж. Нашата политика ще гаранти-ра възможността иновативните предприятия да получат по-добър достъп до рисковия капитал.

Там, където финансовите пазари се стремят само към краткосрочни печалби, те застрашават дългосрочните стра-тегии за растеж на предприятията и по този начин унищожават работни места. При помощта и на данъчното, и на акцио-нерното право ние искаме да засилим вложенията в борсите, които вместо бързи печалби разчитат на дългосрочен анга-

жимент. Имаме нужда от правила на играта за инвеститори и фондове, които препятстват едностранчивата ориентация към печалба за сметка на дългосрочните приходи на предприятията. Чрез разрастващата се международна мрежа на стоковите и финансовите пазари тяхното международно регулиране става все по-значимо. Само откритите финансови пазари са ефективни финансови пазари. Стабилните национални и международни финансови пазари са важно публично благо. За да се подобри правната сигурност и доверието, ние искаме да действаме заедно с други държави и международни институции. Чрез ясни правила и действен надзор трябва да се прегради пътят на рисковете за стабилността и на вредните за народното стопанство погрешни развития. Там, където е възможно, ние искаме да подкрепим това чрез националното данъчно и акционерно право.

За малките и средните предприятия решаваща роля играят по-малките банки и спестовни каси. Затова искаме да запазим тяхната особена роля. Множество банки в Германия и преди всичко спестовни каси и взаимоспомагателни банки се отличават чрез своето дългосрочно финансиране на предприемателската дейност. Едновременно с това чрез своята ориентация към общото благо спестовните каси изпълняват важна обществена задача; затова и в бъдеще те трябва да запазят публично-правния си характер. Искаме да засилим тези ценни опори на нашата конкурентоспособност.

Знанието и идеите като производителни сили

Богатството на изобретения, добрите идеи и иновациите, които се раждат от тях, са най-важните производителни сили на нашата страна. Ние разглеждаме като важна обща задача на предприятия, профсъюзи и политика тяхното разгръщане и грижата за квалифицирани специалисти.

Пиратството на продукти и марки нанася вреда не само на икономиката и на нейната сила за иновации, но застрашава също така и потребителите чрез нискокачествени стоки. Затова искаме да защитим интелектуалната собственост и авторското право. Това включва свободата на всеки да може да предоставя на разположение на общността своята собствена интелектуална собственост.

Растящо значение придобива творческата дейност. Ние виждаме рецептата за успех в постигането на повече иновации, творчески продукти и ценности в правилната комбинация между технология, талант и толерантност. Трябва да създадем в Германия атмосфера на откритост за нови идеи и за влияние на нестандартно мислене. Да се стимулира творчеството, за нас означава да се осигури по възможност достъп на всички до новите технологии.

Не всяко откритие служи на прогреса. Затова ние ще ги изпробваме по това дали служат на свободното разгръщане, на достойнството, на сигурността и на съвместния живот на хората. Това се отнася също така за био- и генните технологии и за новите възможности на медицината. Тези постижения ни отвеждат в сфери на етическите норми. Тяхната разработка и приложение изискват етични размисления и широка дискусия. Ние търсим разговора по тези теми както с науката, така и с църквите и с религиозните общности. Достойнството на човешкия живот не бива да се накърнява във всички негови фази. Твърдо се придържаме към искането за забрана на целенасочената генетична намеса в човешките зародиши.

Поврат в енергията и опазване на околната среда

Енергията, също както въздухът и водата, са жизнени предпоставки на нашата цивилизация. Съвременният начин

на разхищаване на енергия и ресурси вече няма бъдеще. Затова за нас повратът в енергията е ключова задача за XXI век. Ние последователно ще тласкаме напред смяната на изчерпаеми с неизчерпаеми и от съдържащи вредни вещества към безвредни ресурси. Наша цел е соларният енергиен век.

За да се противодейства на затоплянето на земята, световното изхвърляне на парникови газове до 2050 г. трябва да бъде намалено наполовина. Ние настояваме за нови, амбициозни споразумения за редуциране на парниковите газове.

Разбиването на атома изглеждаше на мнозина като голямата надежда за трайно разполагане с енергия. То не може обаче да изпълни тези надежди. Една ядрена авария заплашва милиони хора. Ядрените отпадъци са огнище на заплаха за десетки хиляди години напред. Пред лицето на новите терористични заплахи атомната енергия става източник на опасност. Ние ще осъществим излизането от ядрената сила.

Възобновяемите енергийни източници навсякъде са най-големите и трайно достъпни енергийни потенциали у нас. Повишаването на ефективността, спестяването на ресурси и преминаването към обновяеми енергии изискват многообразни нови технологии и средства за съхранение. Те създават многобройни нови работни места в индустрията, занаятите и услугите, както и в селското и горското стопанство.

Ние искаме да се отдалечим от изчерпващите се енергийни източници, при които разчитаме на вноса. Като мост към соларната енергийна ера залагаме на модерните централи на въглища и газ с високоефективно включване на мощност и топлина.

В индустрията също искаме да заменим изчерпаемите с обновяеми суровини. Това е възможно най-вече при химичните елементи. Методи за повторно използване пестят материал, предотвратяват отпадъци и вреди за околната среда. Така може да се създаде модерно стопанство на кръговрата, с постоянни шансове за средните и по-малките предприятия.

Ще стимулираме необходимата и желана мобилност. Искане да избегнем излишния транспорт чрез по-добра логистика и по-разумни структури на населените места.

В нашата транспортна инфраструктура трябва мощно да се инвестира. При това ще дадем предимство на благоприятните в екологично отношение транспортни средства и на комбинирания транспорт. Искане модерен и дееспособен релсов транспорт. Той има голямо значение за единството на Европа. Той ще осигури качество на живота на градовете и регионите. Публичният, достъпен до хората, транспорт за нас е публична задача. Автобусният и релсовият транспорт трябва да станат по-ефективни.

Техническите иновации ограничават противоречието между околна среда и моторизиран индивидуален транспорт. Ние искане да ги ускорим и решително да използваме шансовете за хибридни, водородни и клетъчни горивни технологии.

Ние искане да запазим природата в нейното многообразие и богатство на видовете и видимо да намалим разхищаването на площите, за да запазим пространства за почивка. Искане ефективна защита на моретата и крайбрежните региони. За нас природата има самостоятелна ценност, искане да се учим от нея и да използваме нейната сила за по-добър живот. Ще опазваме националното природно наследство.

За нас е в сила етичното задължение за грижливо отношение към животните, дори и там, където от това не следва непосредствена полза за хората. Навсякъде, където това е възможно, трябва да се избягват опитите с животни. Трябва да се наложи справедливо за вида гледане на животни. Ще се борим срещу измъчването на животни.

Устойчиво селско стопанство и селски райони

Интернационализирането на аграрните пазари продължава. Ние искаме и в бъдеще да имаме силно селско стопанство в Германия. То трябва да запази културните пейзажи, да съхранява естествените условия за живот и да допринася за устойчивото развитие на селските райони. Ние ще стимулираме селско стопанство, което да покрива растящите нужди от здравословни, високостойностни хранителни стоки, не на последно място и чрез екологично производство, като едновременно с това се опазват природните ресурси. Селските стопани и ползватели имат претенция за свободно от генна техника обработване на земята.

Искаме селско стопанство, в което си заслужава да се произвежда с отношение към природната среда и към животните. За да засилят позициите си по отношение на силно концентрираната търговия на дребно на хранителни стоки, селските стопани се нуждаят наред с класическите обединения и от нови форми на коопериране.

Селските райони имат собствени шансове за развитие, които са обвързани с устойчивата обработка на земята. Такива са например туризмът и възобновяемите суровини. Структурният поврат в селските райони, който се ускорява от демографските промени, прави наложително приспособяването на инфраструктурата. Ние искаме да развием по-нататък силните качества на селските райони.

Отговорност и сила на потребителите

Отговорните консуматори са начело на устойчивия прогрес. Чрез всяка своя покупка всеки може да оказва влияние. При това отделният човек може да бъде слаб, но потребителите нарастват и тяхната организирана сила е действено сред-

ство за придаване на по-добра и устойчива посока на икономическото развитие. Еманципираните потребители, които са готови да купуват качествени стоки с висока цена, създават нови пазари за иновативни продукти. Затова ние искаме да дадем публичност на условията, при които се произвеждат продуктите и се извършват услугите на глобалните пазари. Активната политика на потребителите с разширени права на информираност дава сила на купувачите срещу предприятия, които предлагат нискокачествени стоки или не зачитат правата на наемните работници. Необходими за целта са консултации за потребителите, надеждни критерии за качество и всеобхватно обучение на потребителите. Публичният сектор трябва да бъде пример в това отношение чрез своите персонални и инвестиционни решения.

3.6. Добра работа за всички

Всяка жена и всеки мъж имат правото на труд. Трудът е ключът към участие в обществения живот. Той дава смисъл на живота и признание. Трудът предотвратява социална изолация и създава възможност за самостоятелно управление на живота. И обратното. Безработицата, ако не е по лични причини, накърнява човешкото достойнство, изолира и може да доведе до заболяване.

Всяка добре свършена работа заслужава уважение, но не всяка работа е добра. Работата е част от живота с човешко достойнство, но тя също трябва да бъде достойна за човека.

Ние искаме такава работа, която да получава справедливо възнаграждение, да прави възможно участието в системите за социално осигуряване, да предлага признание, да не разболява, да използва и доразвива получената квалификация, да гарантира демократично участие и да облекчава съчетаването на професия и семейство. Добрата работа обхваща и

самостоятелните форми на заетост. Трябва да се насърчава и работата на обществени начала и ценният за обществото труд извън наемната работа.

Работа за всички

Ние искаме да постигнем добра работа за всички.

Не се отказваме от целта за пълна заетост след десетилетията на висока безработица в Германия. Знаем, че тази цел не може да се постигне лесно. Глобализацията променя пазара на труда: от една страна, расте предлагането на работна сила от хора, които търсят заетост извън границите на своята родина. От друга страна, появява се конкуренция, не на последно място в един и същ концерн. Заплатите и трудовите условия попадат под натиск. Много често доминират краткосрочни предприемачески стратегии. Принудата към постоянна ангажираност в трудовия живот върви успоредно с ръста на несигурността на трудовите условия. Чрез съкращения на работното време, отделяне на части от предприятията, работа на ишлеме и масивен ръст на нискоквалифицирания труд за много хора трудът вече не е сигурна основа за живот. Растящата икономическа динамика изисква от хората да сменят работното място и професията си, преди всичко обаче постоянно да се обучават.

Затога за нас днес пълната заетост вече не е категорична гаранция, че всеки през целия си живот в една и съща фирма ще има същото работно място. Пълната заетост днес за нас означава: всеки човек трябва отново и отново да получава шанс за добра работа и да получава необходимата за тази работа квалификация. Подходящото и желано време за квалификация и по-нататъшно образование, за отглеждане на деца и за домашен труд, за обществена и политическа работа трябва да получат съответното признание и да бъдат социално гарантирани чрез обществена солидарност.

В Германия работата не свършва. Задачата е да се включват наличните и нови потенциали.

Социалдемократическата политика за пълна заетост се опира на четири стълба. Първо, на един възможно висок и качествен растеж, на изпреварващо действие при иновативни продукти и особена динамика на заетостта в сферата на услугите, които водят до видимо по-високо предлагане на работни места. Второ, чрез своята политика на трудовия пазар, в образованието, в равнопоставеността и по отношение на семейството изпреварващо действащата социална държава подпомага хората при преходни периоди и прекъсвания в професионалната им дейност да се справят и да не губят способността си за нова заетост. Трето, за хората, които нямат перспективи на първия пазар на труда, са необходими особени оферти за публично стимулирана и ориентирана към общото благо работа. И четвърто, наложителна е модерна политика на работното време, която да подпомага самостоятелното действие и гъвкавостта, както и да включва повече хора в заетост чрез съкращаване на работното време.

Участие в собствеността и решенията

Заедно с профсъюзите ние се застъпваме за справедлив дял на наемните работници в резултатите от обществения труд и за правото на участие в икономическия и обществения живот. Тарифната автономия е голямо благо. В Германия работодателите и наемните работници разполагат със собствена компетентност да решават въпросите на заплатите и на трудовите условия. Това ще остане ненакърнимо. Ние искаме силни и дееспособни профсъюзи, които да представляват преобладаващата част от персонала и да са способни на стачки.

Предвид на растящото влияние на финансовите пазари трябва да се засилят демократичните права за участие на на-

емните работници в решенията на предприятията. С оглед на поврата в пазара на труда трябва да се доразвие производственото участие в управлението. Правата за участие трябва да се уредят и на европейско равнище.

Справедливото участие в постигнатите резултати е повеля на социалната справедливост и на икономическия разум. Ние искаме увеличения на заплатите, които да са ориентирани по производителността и по ръста на цените. Тъй като ножицата между доходите от трудова дейност и капиталовите печалби продължава да се разтваря, ние искаме допълнително повече натрупване на активи в ръцете на наемните работници.

Онзи, който работи на пълен работен ден, трябва да може да покрива от заплатата си своята жизнена издръжка. Ние се борим за минимални заплати в Германия и в Европа, които да гарантират съществуването. Такива заплати трябва да се нормират по тарифен и по законодателен път.

Нашата цел си остава: равна заплата за равен труд – както за жените, така и за мъжете.

Сигурност в промяната

Само този, който има надеждни перспективи в живота си, може пълноценно да развие таланта и способностите си. Добрата работа съчетава гъвкавост и сигурност.

Темповете на научно-техническия прогрес, все по-бързите промени в света на труда, ожесточеното съревнование изискват повече гъвкавост. Едновременно с това те предоставят повече шанс за индивидуално уреждане на собствения живот. Печалба е да се учи отново и отново. Новият професионален опит обогатява. Хората искат да разгърнат талантите си. Повече от хората се стремят към по-голяма самостоятелност при разполагане със собственото време. Хората имат право на свободно време.

За да се свържат сигурност и гъвкавост и да се гарантира сигурност при промяната, ние искаме да развием модерна политика на работното време и да преобразуваме осигуряването за безработица в осигуряване на работа.

Модерна политика на работното време е възможна в различни форми: чрез премахване на извънредния труд, чрез гарантирано конто за работно време, чрез гъвкави форми на съкращаване на работното време. Към това трябва да се прибавят и желаните в обществен план и избирани индивидуално фази, през които хората отглеждат деца, продължават образованието си, грижат се за близките си или си вземат почивка. Това, което е обществено необходимо, трябва да се подпомага със солидарни усилия.

Затова нашите социални системи трябва по-добре да се приспособят към променящите се трудови биографии. Трудовото осигуряване трябва да гарантира професионални преходи и прекъсвания в трудовата дейност, както и възможността за обучение през целия живот. За тази цел искаме да прокараме право на по-нататъшно образование. То трябва да разшири възможностите за избор и да съхрани способността за заетост.

Хуманизирането на света на труда е постоянна задача. Лошите трудови условия и високият натиск за трудови резултати застрашават качеството на работата, но и здравето на наемните работнички и работници. Охраната на труда и на здравето трябва да се усъвършенстват. Трудовите условия трябва да се съобразяват с потребностите на един застаряващ трудов персонал.

Необходимата емиграция и увеличаващите се преселвания на наемни работнички и работници не бива да водят до социален дъмпинг при заплащането. Правото и редът на трудовия пазар гарантират добрата работа. Ние ще се борим срещу нелегалната заетост.

Колкото и необходима и желана да е гъвкавостта, толкова повече с нея не бива да се злоупотребява. Ние искаме да укрепим безсрочните и социално гарантирани трудови отношения. Искаме да преодолеем несигурната работа, за да не бъдат наемните работници беззащитни.

Добрата работа включва гарантирани права на работниците: неотменими са участието в управлението, вътрешният правилник, тарифната автономия, защитата на труда и закрилата от уволнение.

3.7. Предвидлива социална държава

Социалната държава е голямо постижение на цивилизацията на XX век. Тя допълва гражданските права и свободи със социални права за гражданите. Затова за нас демокрация и социална държава са единно цяло. Социалната държава освободи милиони хора от принудата на техния произход, запази ги от жестокостта на пазара и им откри шансове сами да устроят живота си. Тя е решаваща предпоставка за икономическата динамика, която твори нашето благосъстояние. Социалната държава е организираната солидарност между силните и слабите, младите и старите, здравите и болните, работещите и безработните, хората с увреждания и здравите хора. Фундамент на социалната държава ще продължават да бъдат държавно гарантираното социално осигуряване и участие, защитената правна претенция за социални услуги и правата на наемните работници.

Глобалният капитализъм задълбочава разрыва между богати и бедни. В нашето общество също се изострят социалните противоречия. Някои страни приемат това като съдба. Но успешните социални държави пазят хората от бедност и правят възможно социалното им израстване.

Там, където формите на заетост стават все по-гъвкави, а често и все по-несигурни, централната функция на социал-

ната държава става още по-важна: да гарантира сигурност в промяната. Страхът от провал парализира. Само онзи, който знае, че е осигурен, ще поеме рискове. Само който има шансове, ще се напегне.

За да се обнови това обещание за сигурност и напредък в наше време, ние ще развиваме по-нататък социалната държава към грижовна, предвидлива социална държава. Тя ще се бори с бедността и ще създава възможности на хората сами да управляват живота си. Една предвидлива социална политика стимулира трудовата дейност, която гарантира съществуването, помага при отглеждането на децата, залага на здравната профилактика. Тя управлява демографския поврат и стимулира по-високи квоти за заетост на жените и на по-възрастните. Тя предотвратява изолацията и облекчава професионалната интеграция. Тя не освобождава никого от отговорност за собствения му живот. Предвидливата социална държава разбира образованието като централен елемент на социалната политика.

Приоритетна задача на предвидливата социална държава е интеграцията на всички хора в обществото. Затова при нея социалната политика обвързва в мрежа различните задачи като тези на икономическата, финансовата, трудовата, образователната, здравната, семейната политика, политиката на равнопоставеност или на интеграцията на имигрантите.

Централните цели на предвидливата социална държава са сигурността, участието и еманципацията.

Сигурност означава защита на хората от екзистенциална нищета, от експлоатация, от дискриминация, от елементарни житейски рискове като безработица, болест и необходимост от гледане. Едновременно с това само сигурността създава предпоставките за самостоятелно уреждане на живота.

Участието на всички хора в икономическото, културното, социалното и политическото развитие е цел на социалдемо-

кратическата политика. Централни при това са доброто образование, гарантиращата съществуването работа и здравето, но и справедливото разпределение на благосъстоянието. Качеството на социалната държава не се измерва само с обема на оказаните услуги, а чрез осъществяването на реални житейски шансове, които трябва да са достъпни за всички от самото начало и да бъдат гарантирани постоянно.

Еманципацията предполага сигурност и участие. Хората искат да управляват живота си свободно и по своя воля. Никой не бива да бъде дискриминиран заради произхода си.

Предвидливата социална политика иска да осъществи за всички сигурност, участие и еманципация, независимо от социален произход, пол, възраст или някакво увреждане.

Колкото по-рано индивидуално и действено се практикува принципът за социалната загриженост, толкова повече социалната държава ще бъде в състояние солидарно да гарантира защита от големите житейски рискове. Още в Берлинската програма беше формулирано: “Социалната политика не само ще поправи и ще се включва в бедствени случаи, а ще действа, като предвижда нещата”.

Повече и по-добри социални услуги за децата, за младите хора, за семействата, за възрастните и за хората с увреждания – това е ключът към едно общество, което няма да изключи никого. В нашите детски градини, училища и университети, болници и социални заведения ние искаме да насочим стрелките натам. Онзи, който работи в социални институции, трябва да отговори на изискването за първокласна квалификация и стимулиране. Който се грижи за другите чрез социална професия, заслужава признание, уважение и честно заплащане. Социалните услуги не трябва задължително да се предоставят от държавата. Свободните обединения на доброволци за нас са важни партньори, особено задължени сме на работническите комитети за обществено подпомагане и на работническия червен кръст. Дър-

жавата носи обаче отговорността за гарантиране на качеството и еднаквия достъп за всички до социални услуги.

Справедливостта и солидарността трябва да важат и за финансирането на нашата социална държава. Паритетно плащаните от наемните работници вноски и в бъдеще ще формират основата на нашите осигурителни системи. Ние искаме да ги допълним чрез по-високо и гарантирано данъчно финансиране, което да включи участието на всички според тяхната трудоспособност. Финансирането на социалната държава трябва да се постави на по-широка основа и поради икономически причини, за да се намали тежестта на наемния труд. Затова предвиждащата социална държава трябва да заложи по-силно на гражданския и по-малко на професионалния статус.

Здраве

Предвиждащата социалдемократическа здравна политика иска да предпазва от болести, да опазва здравето и да премахне различията в шансовете за добро здраве. Ние се стремим към здравословни жизнени условия за всички хора и насърчаваме съзнателната грижа за здравето. Ще стимулираме здравното образование още от самото начало и задължителните профилактични прегледи, в това число в детските заведения и в училищата. Всяко дете има правото да израсне здраво.

Същевременно трябва да се използват възможностите на прогреса в медицината, за да се лекуват болестите и да се полага достойна за човека грижа за нелечимо болните. Болните имат еднакво право на грижа и на ползване от прогреса на медицината, независимо от произход, възраст или пол. Ние не искаме медицина на двете класи. Затова сме за солидарно гражданско осигуряване, в което да бъдат включени всички хора.

Принципите на солидарното гражданско осигуряване ще приложим и при гледането на болни хора. За да се осигури достойно за човека гледане, взаимно и действено трябва да се допълват семейство, частен сектор, амбулаторни и стационарни заведения. В края на живота си хората се нуждаят от особена солидарност. Всеки човек има правото на достойна смърт.

Сигурни и активни в зряла възраст

Обществото на бъдещето ще бъде общество на по-продължителния живот. Тъй като хората ще остават и по-продължително време здрави, към трудовия живот ще се прибавя все повече една трета, разширена житейска фаза. Ние искаме да организираме по-гъвкаво прехода към почивка. Всеки човек на възраст трябва да има възможността активно и творчески да взема участие в обществения живот и в света на труда. Ангажирането и опитът на по-възрастните обогатяват нашата страна икономически, политически и културно.

Законовото пенсионно осигуряване основа носещата колона на осигуряването за възраст. То трябва обаче да се допълни от производствени пенсии и публично стимулирани частни фондове, за да могат хората на възраст да запазят своя жизнен стандарт.

В дългосрочен план искаме да разпространим законовото пенсионно осигуряване върху всички заети. При това ще се придържаме към доходите от труда и от трудовия стаж като мярка за размера на пенсиите.

Пенсията трябва да остане обвързана с осигурителния доход. Отхвърляме единната пенсия. Искане да избегнем бедността при възрастните. Въвеждането на основно осигуряване за възраст беше важна крачка в тази посока. Към това трябва да се прибави самостоятелното осигуряване на жените за възраст.

Предвиждаща социална политика в общините

Една добре предвиждаща социална политика се изпълва с живот преди всичко в общините: в качествени детски градини и училища в благоприятна за живот среда, с многообразни възможности за интеграция на имигрантите, за заетост и квалификация, за спорт, почивка и здравеопазване. Ние подкрепяме комуналната политика, която се развива в този смисъл в градските квартали и в общините. При това задачата е да се окуражава готовността на гражданките и гражданите да живеят заедно, във взаимопомощ и с поемане на отговорност.

Общините имат задачата да предоставят подходяща помощ на хората в специфични ситуации на беда.

Ние подкрепяме усилията на общините да запазват жилища за наемане. Защистваме правата на наемателите.

3.8. По-добро образование, обърнато към децата общество, здрави семейства

Социалното участие и образованието бяха първите цели на работническото движение през XIX век, от което се роди социалдемократията. “Един ден децата ни трябва да живеят по-добре” – това беше важен мотив в борбата на много хора за по-добро бъдеще. Тези цели трябва да се поставят отново в центъра на политическата практика и при променените съвременни условия.

Ние искаме равни жизнени шансове за всички. Тези равни жизнени шансове се определят най-напред и преди всичко от образованието и от семейството. Затова искаме да осъществим по-добро образование за всички и да укрепим семействата. Наша цел е да създадем общество, обърнато с грижа към децата.

Образованието решава нашето бъдеще, то е големият социален въпрос на нашето време. Само то дава възможност на човека сам да определя целите си и да осъществява мечтите си. То му открива достъп до един свят на промяна. То го прави способен за демокрация и социална отговорност. То му открива шанса за работа, грижи се отново и отново за неговото участие и за перспективите на социалното му издигане. Образованието е икономическа производителна сила с бързо растящо значение. Ние искаме видимо да увеличим относителния дял на по-добре квалифицираните заети. Само общества, които имат открита, социално пропускаща и високоразвита образователна система, могат да виреят в глобалното общество на знанието.

Образованието е нещо повече от преподаването на професионално полезни знания. Ние искаме единно образование, в което в еднаква степен става въпрос за познание и знания, както и за социална компетентност, творчество, естетически опит, етична рефлексия и чувствителност за ценности. Ориентацията не произтича задължително от знанието и затова се нуждаем от повишаване стойността на политическото образование и на възпитанието за демокрация. Образованието засилва личността и възпитава толерантност.

Знанието расте с темпове, от които спира дъхът; придобитите знания бързо са надминати. Хората винаги са учили за живота, но днес – и цял живот. Ние искаме да разпространяваме радост от учението и да събудим интерес към постиженията на науката.

Образование за всички

Държавата трябва да се грижи всички да имат еднакъв достъп до образование, независимо от техния произход. Всеки човек има правото на безплатно образование от детската ясла и детската градина до висшето училище. Ние искаме да

осъществим това. Безправие е да се стига до изолация поради липса на шансове за образование.

По-доброто образование изисква по-високи разходи. Те имат приоритет като инвестиции в хората.

Ние се нуждаем от култура на втория и третия шанс. Който в хода на живота си е попаднал в задънена улица, трябва да получи шанса да навакса без заплащане пропуснатото образование и да получи диплома за професия.

Нашето образователно дело трябва още от самото начало да обърне поглед към равнопоставеността на момчетата и момчетата и към преодоляване на ограничаващите ролеви модели. Образованието е ключът и за интеграцията на имигрантите. Общото обучение стимулира социалната интеграция. Това се отнася и за хората с увреждания.

За да стигне образованието до всички, ние се борим с неграмотността. Насърчаваме също така компетентното, осъзнато и критично боравене с компютри, Интернет и други медии.

Но образованието винаги зависи от хората, които се обучават. Всички те, все едно дали в детските заведения, в училището или в университета, могат да работят толкова успешно, колкото повече разбиране, признание и подкрепа намират в обществото. Ние искаме да подобрим тяхната квалификация и да стимулираме продължаване на образованието им. Трябва да обърнем внимание на това, че съотношението между жени и мъже сред преподавателите – от детските заведения до висшето училище – става все по-балансирано. Само по този начин момчетата и момчетата ще намерят своя пример за подражание.

Никой не може да освободи родителите от отговорността за децата им. Ние искаме да им помогнем чрез предложения за обучение и помощ, за да осъществят своята отговорност.

Обучение от самото начало

Тъй като първите седмици, месеци и години могат да бъдат решаващи за един живот, родителите, но също така акушерките, лекарките и лекарите, медицинските сестри и санитарите трябва да бъдат подготвени за своята задача.

Детските заведения не служат само за отглеждане, а и за възпитание и обучение. Ние искаме да ги преустроим в центрове Родители-Деца, където семействата могат да намират ежедневно съвет, обучение и надеждна помощ. Там могат също така, не на последно място и заради изисквания за езика, да бъдат преодолені някои свързани с произхода затруднения.

Социалдемократите се пребориха за отмяната на училищните такси. Сега настояваме за безплатно целодневно отглеждане на всички деца от най-ранна възраст. Ние ще осъществим правото на добро отглеждане, като се започне от втората година на децата.

Да учим заедно

В нашата образователна система прекалено рано се разделят пътищата и шансовете за образование. Затова ние пледираме за една училищна система, в която децата учат заедно и едно от друго, колкото е възможно по-дълго време. Това най-добре може да се постигне в общообразователно училище до десети клас.

Ние искаме да свържем по-дългото общо учение с по-добро индивидуално стимулиране. Опитът на други страни показва, че това може да бъде от полза не само на слабите, но и на силните ученици. Само по този начин може да се прекъсне зависимостта на образователните шансове от социалния произход. Германия се нуждае от повече социална достъпност в образователното дело.

Ние искаме да доразвием целодневното училище – като място за обучение и за социално общуване. Наред със семейството то ще се превърне в централно място за живота на децата и на младежите. Родителите ще бъдат облекчени, децата ще могат да открият и развият своите силни качества. Целодневното училище се включва в една среда, към която принадлежат предприятия, спортни клубове, музикални училища, народни университети или институции за младежка помощ и църкви.

Ние искаме училищата да работят по-самостоятелно. Те ще получават задължителни стандарти и тяхната работоспособност ще се проверява редовно. Но все пак те трябва да могат да разгръщат много повече своите творчески възможности и компетентност. Нашият модел е демократичното училище, в което при вземането на решения са включени както преподавателите, така и учащите се и техните родители.

Модерно професионално обучение

Базисното професионално обучение е важна основа за по-нататъшната професия. Едно широко базисно образование създава и предпоставки за професионално обучение през целия живот. То трябва да изгражда способност за овладяване на професията. Всички млади хора имат право на такова обучение.

Ние искаме да доразвием дуалистичната система. Тя трябва да бъде модернизирана по такъв начин, че да се движи едновременно с бързото развитие в света на труда. При това трябва да помогнат солидарни модели за финансиране, както и разпределяне на данъците в полза на образователните предприятия. За да се гарантира на всички млади хора базисно професионално образование, там, където дуалистичната система вече не предлага достатъчно места за обучение,

имаме нужда от висококачествено и обществено отговорно професионално обучение. Общото образование трябва да се обвърже по-силно с професионалното обучение, за да се подготвят младите хора по-добре за избора на професия и за професионалните изисквания.

В дуалистичната система предприятията имат задължението да се грижат за квалификацията на новите попълнения от специалисти. Те трябва да участват солидарно в издръжката на обучението. Ние поддържаме моделите за финансиране, които служат на създаването на допълнителни места за квалификация и стимулират предприятията, които осигуряват обучение и извън своите нужди.

За силно висше образование и изследвания

Ние искаме да подобрим качеството на обучение и изследвания в нашите висши училища, да създадем повече места за студенти. Отговорна за висшите училища е и си остава държавата; тя трябва да осигури тяхното финансиране. Към това трябва да се прибави необходимостта от финансово изравняване между федералните провинции. Въпреки това, висшите училища трябва да запазят колкото е възможно по-широка автономия. Всички, които участват в живота на висшите училища, трябва да участват в тяхното управление.

Изследванията и обучението са взаимосвързани, тяхното единство и тяхната свобода трябва да си останат сърцето на университета. Висшите училища като цяло трябва да предлагат широкия спектър от обучение и изследвания. Социалните и хуманитарните науки трябва да се стимулират по същия начин като природните и техническите.

Извънуниверситетските изследователски институции през последните десетилетия се превърнаха в носеща колона на системата на нашата наука. Ние ще насърчаваме по-силно-

то сътрудничество между извънуниверситетските изследвания и университетите.

Искаме открит достъп до висшето образование и увеличаване на относителния дял на студентите от отдалечени от образованието семейства. Следването трябва да стане финансово възможно и за хората, които вече са се квалифицирали за определена професия. Ние се изказваме против студентските такси при първо следване. На потребностите отговаря необходимостта да се развие още повече държавната помощ за висше образование.

Подпомагането на следването трябва да гарантира повече студенти да придобият международен опит. Едновременно с това нашата страна трябва да бъде отворена за студенти от други страни.

Продължаващо обучение в учещото се общество

За целите на учещото се общество ние искаме да доразвием продължаващото обучение като четвърта колона на нашата образователна система. То също е публична отговорност. Ние искаме да гарантираме това обучение финансово и чрез право на стипендии. При това искаме да въвлечем тарифните партньори и предприятията. По-нататъшното развитие на осигуряването при безработица в осигуряване за заетост трябва да помогне при това финансиране.

Ще подпомагаме също общото, културното и политическото продължаващо образование. То трябва да бъде от полза и за по-възрастните. Чрез продължаващото обучение по-възрастните хора могат да останат активни в професията и в обществото.

Укрепване на децата и семействата

Децата олицетворяват радостта от бъдещето. Те са фундаментът на всяко общество. Ние искаме общество, което

предоставя на семействата и на децата най-добрите условия, както и климат на откритост към потребностите на децата. Една успешна политика за семействата и децата е ключова за бъдещето на нашата страна.

В семейството хората преживяват обич, защитеност и закрила, ориентация и подкрепа, усещат сигурност и се учат на отговорност един за друг. Ние ориентираме нашата представа за семейството по обществената действителност. Не искаме да предписваме на хората модел на живот. Повечето хора желаят да сключат брак и ние ги ценим. Едновременно с това ние подкрепяме и други варианти на общи житейски пътища, съжителства без брак, еднополови партньорства, самостоятелни родители. Майки и бащи, които сами отглеждат децата си, имат нужда от нашата специална подкрепа. Семейството е там, където са децата, и където партньорите в живота или поколенията се грижат едни за други. Искामе да подобрим условията за семействата с деца, да събудим откритост и разбиране за децата и климат, при който децата, дори когато не са собствени, се възприемат като радост и насърчение, а не като бреме.

Ние трябва улесним младите двойки да изпълнят желанието си за деца, без за тази цел да трябва да изостанат професионално. Това се отнася най-вече за родители, които се решават на повече деца. Двойки, които искат две или повече деца, не бива да се отказват от това по финансови причини. Младите семейства имат нужда от целенасочена подкрепа още при създаването на семейство и във всяка житейска фаза. Ние искаме да осъществим това чрез добри и надеждни предложения за помощ при отглеждане на децата, съобразено със семейните ангажименти работно време и чрез финансови помощи.

Икономиката също носи отговорност за семейството. Лошите трудови отношения усложняват решението за децата. Там, където в идеал е превърнат намиращият

се постоянно на разположение наемен работник, страдат семействата. Работно време, което се ориентира по потребностите на родителите, в крайна сметка е от полза и за предприятията. Ние искаме благоприятен за семействата свят на труда, за да могат родителите да съчетават професия и семейство и да имат повече време за децата. Това е и в интерес на предприятията.

Когато родителите се разделят, това не бива да се превръща в риск от обедняване на децата. Сами отглеждащите деца си родители, като правило – майките, без допълнителна помощ не са в състояние да упражняват професия. Това прави наложителна възможността за помощ при отглеждане на децата.

Правата на родителите имат своите граници там, където се нарушават правата на децата. Децата имат собствени права, не на последно място и на възпитание без насилие. Ние искаме да фиксираме тези права в конституцията. Там, където те се нарушават, трябва да се намесят държавата и обществото.

4. НАШИЯТ ПЪТ

Бъдещето е открито. Ние не обещаваме на никого, че ще превърнем в земен рай един свят, изпълнен с конфликти и противоречия. Ние осъзнаваме реалностите, но не се примиряваме с отношенията, такива, каквито са. Ние искаме да вървим по пътя към едно бъдеще, което си заслужава да се изживее. Ние искаме да подготвим нашата страна за бъдещето.

Искаме един по-мирен и по-справедлив свят.

Искаме социална и демократична Европа.

Искаме солидарно гражданско общество, култура на уважението и на признанието и една дееспособна демократична държава.

Искаме да осъществим равнопоставеността на половете.

Искаме чрез качествен растеж да направим възможни за всички благосъстоянието и качеството на живота, да опазим естествените условия на нашия живот.

Искаме добра работа и справедливи заплати за всички.

Искаме грижовна и предвиждаща социална държава, която дава сигурност, предполага участие и обърнато към семейството общество.

Ние искаме по-добро образование за всички в едно приятелски настроено към децата и семейството общество.

Историята ни научи: не системите, а хората променят отношенията. Едно по-добро бъдеще не идва от само себе си, то трябва да бъде обмислено и отвоювано. Една партия може винаги да бъде толкова силна, колкото са хората, които споделят нейните ценности и подкрепят нейните цели.

Много хора се ангажират в профсъюзи, обединения, съюзи, църкви, социални движения и мрежи. Много хора искат по-добро и по-справедливо общество. Мнозинството иска солидарна Германия.

Това солидарно мнозинство искаме да спечелим за нашата политика. Ние се застъпваме и окуражаваме всички за участие.

Социалдемократическата партия на Германия се бори за устойчив растеж и за социална справедливост през XXI век.

И през XXI век централен си остава въпросът как да бъде разпределено общественото благосъстояние и какви възможности за дял се откриват по този начин за всеки индивид. Твърдението на застъпниците на пазарния радикализъм, че неравенството било стимул на икономическия прогрес, е не само антихуманно, но и погрешно. Само общество, което се стреми към модела на благосъстояние и на участие с дял за всеки, е общество, което има бъдеще. Именно при отчитане на многообразието от начини на живот и от гъвкави форми на заетост централната функция

на социалната държава става особено важна, тъй като тя трябва да гарантира сигурност в промяната. Само тогава, когато хората знаят, че техните елементарни социални житейски рискове са надеждно гарантирани, те ще бъдат готови да поемат риск и да бъдат мобилни. За да се спази това обещание за сигурност, ние ще продължим да развиваме социалната държава в посока към една предвидлива социална държава.

Новият модел

Моделът на нашата социална политика за XXI век е предвидливата социална държава. Тя помага на хората сами да управляват живота си, като поставя в центъра на вниманието активизиращи, превантивни и инвестиционни цели. Тя насърчава гарантираното съществуването наемен труд, помага при отглеждането на децата, залага на превантивното здравеопазване и прегражда пътя на бедността. Тя насочва демографската промяна и разглежда образованието като централен елемент на социалната политика. Тя стимулира по-висока квота на заетостта за жените и за възрастните. Тя препятства изолацията и облекчава професионалната интеграция. Тя не освобождава никого от отговорността за собствения му живот.

Превантивната и инвестираща в хората социална политика допринася за финансовата стабилизация на системите за социална сигурност. Едновременно с това предвидливата социална държава дава солидарна гаранция срещу големи житейски рискове като безработица, болест или необходимост от гледане, гарантира грижата за възрастните. Като се имат предвид променените биографии на професия и труд, ние искаме да развием нашите системи за социално осигуряване по такъв начин, че да се даде сигурност за различните фази на живот и на труд. Колкото по-успешно действа превантивната грижа, толкова по-целенасочено социалната държава може

да помогне на онези, които се нуждаят от особена подкрепа. При това предвидливата социална държава преодолява разпространеното ведомствено мислене.

Ние разбираме социалната интеграция на всички хора в обществото като свръхзадача на предвидливата социална държава. Затова много области на политиката трябва да се обвържат в мрежа и да организират съвременна превантивна грижа. Още в Берлинската програма се казва: “ Социалната политика не иска само да поправя и да се притичва на помощ при бедствени случаи, а да действа предвидливо”. В този смисъл превантивната социална държава обхваща икономическата, финансовата, образователната, семейната политика и политиката на равнопоставеност, тя включва предвидлива социална политика в общините, честно регулиране на труда, както и адекватна на времето политика на интеграция на имигрантите. Същевременно резултатите в отделните области на политиката зависят от това, доколко тези области са успешно взаимосвързани и организирани в мрежа.

Еманципация, участие и сигурност

Превантивната социална държава преследва три централни цели: на еманципацията, на участието и на сигурността.

Еманципацията е предпоставка за самостоятелно уреждане живот на гражданите и гражданите. Хората искат да могат свободно и сами да управляват живота си. Освобождането от принуди, свързани с произхода и наследени представи, което бе най-голямото обещание на Просвещението, винаги е било централна част на социалдемократията.

Участието в социалните блага на образованието, на гарантиращата съществуването работа и на здравеопазването

трябва да бъде достъпно от самото начало и постоянно да се държи открито за всеки, независимо от социален произход, възраст или пол. Това се отнася особено за хората, които не могат да се грижат за издръжката си със собствени сили: за безработни, болни, немощни, престарели и хора с увреждания, но също така и за онези, които сами се грижат за отглеждане на децата си.

Сигурността означава не само защита на хората от екзистенциална беда, от житейски рискове и дискриминация. Нещо повече. Сигурността е предпоставката за самостоятелното определяне на живота. Основа на сигурността са не само трудът, материалните блага и правните претенции, но и индивидуално придобитата културна и социална компетентност.

За да можем да постигнем тези цели в наше време, предвидливата социална държава трябва да бъде свързана по-силно с гражданския статус и по-слабо с професионалния статус. Ние ще насърчаваме възможно най-ранното участие на хората и ще поставим образованието и възпитанието на нашите деца в центъра на своето действие. За тази цел са необходими по-добра квалификация, стимули и обществена оценка за онези, които работят в обществените институции като детски градини, училища или дневни занимални.

Ние се нуждаем от повече и по-добри социални услуги и заведения. Такива могат да се изграждат от държавата, но и от доброволните обединения, както и чрез частна инициатива. При това чрез законови рамкови условия държавата осигурява качеството и свободния и равен достъп на всички до тях.

Справедливост и солидарност са принципите за финансиране на нашата социална държава. Едностранчивото натоварване на свободните професии с финансирането на обществените задачи нито е справедливо, нито е стопански

рационално. И занапред паритетно финансираните социални осигуровки ще си останат централен стълб на нашата социална държава. Ние искаме да укрепим още повече основите на финансирането на системите за социална сигурност и да допълним паритетно финансиращия принос чрез по-високо и стабилно, гарантирано данъчно финансиране. При това за нас е валидно правилото: делът на вноските трябва да се намалява, делът на данъците трябва да се увеличава, ако трябва да направим възможно едно по-справедливо, по-щедро и по-стабилно финансиране на социалната държава.

Искането за участие и правото на самоопределение съществуват независимо от пол, възраст или увреждания. Хората с увреждания се нуждаят от подкрепата и солидарността на всички. Ние искаме равноправно участие във всички обществени области. Предпоставка за това е свободата от бариери във всички жизнени сфери, за да могат хората с увреждания да живеят самостоятелно. Важен е също така силният публичен ангажимент, за да бъдат стимулирани децата и младежите с увреждания чрез специализирани заведения, а по-късно – да се постигне тяхната интеграция при първата им работа.

Добрата работа: гъвкавостта се нуждае от сигурност

Трудовият свят се променя. Гъвкавост, мобилност и социални рискове нараснаха неимоверно по значение. Въпреки това, и в бъдеще трябва да се гарантират социална сигурност и правна защита. Гъвкавостта се нуждае от сигурност. Тя не бива да води до несигурни трудови отношения. Еднаквият труд трябва да се заплаща еднакво; това се отнася особено за труда на жените. Да се работи достойно означава: честни и добри трудови условия, защита на труда и здравето и ефективна защита срещу дискриминация и сексуално мотивирано отношение. Тарифната автономия и тарифните договори си остават за

нас основополагащи механизми за договаряне и изграждане на трудовите отношения. Защитата при предупреждение за уволнение пази наемните работнички и работници от произвол.

Ние искаме да подобрим възможностите за социално израстване, да повишим степента на пробиваемост на обществото на труда и да подкрепим готовността на хората за трудови постижения. Готовността да се успява трябва да се стимулира по-силно и съответно да се заплаща.

Една по-висока квота за заетост на жените, но също така и на възрастните, ще допринесе, да се попречи на изолацията и да се облекчи професионалната интеграция. По този начин ще се подобрят възможностите на хората за участие и приходната база за данъци и социални осигуровки. Растящото благосъстояние върху основата на нарастване на производителността и на националния брутен продукт допринася за преодоляване на демографските предизвикателства пред системите за социално осигуряване.

Жените и мъжете трябва да участват равноправно и на партньорска основа както в наемния труд и в кариерното израстване, така и във всички други форми на труд като домашния или обществено полезен.

Политиката на работното време и на неговата организация за нас имат висока стойност. Те имат обществено значение, тъй като влияят върху участието в обществения живот, в културните, социалните и обществените занимания на хората. С оглед на бъдещето политиката на работното време трябва да отговори на оправданите интереси на предприятията от засилване на иновациите и на конкурентоспособността. По същия начин бъдещата политика на работното време трябва да отговори на изискванията на заетите за повече самостоятелно време и шансове за квалификация, както и за съчетаване на семейство и професия. Важен инструмент за хармонизиране на претенциите на предприятията, от една страна, и

на наемните работнички и работници, от друга, са сметките за работното време. Те обаче имат нужда от достатъчно защита срещу неплатежоспособност и от правнозадължителна възможност за запазване при смяна на работното място.

Ние се застъпваме за това, работното време да може да се приспособява към съответните житейски фази. Именно това ще доведе до по-добро съчетаване на семейство и професионална заетост. Ние искаме хуманна организация на работното време и на трудовите условия, за да се осигури закрила срещу претоварване заради продължителността при едновременно уплътняване на работното време. Ние искаме да насърчим онези модели на работното време, които дават възможност в еднаква степен и на майките, и на бащите да изпълняват родителските си задължения.

Наша цел е да предотвратим безработицата още в нейния зародиш. За тази цел трябва по-добре да се защитят преходите между различните житейски фази. Едновременно с това от особено значение е дали ще се запази и развие индивидуалната работоспособност и квалификация. Затова ние искаме активна политика на пазара на труда, която с предимство стимулира съхраняването на способността за труд чрез квалификация. Съществен инструмент на тази активизираща политика е превръщането на осигуряването срещу безработица в осигуряване за заетост, за да се утвърди нова култура на продължаващото образование. Чрез въвеждането на осигуряване за заетост ние искаме да поставим ударението върху запазването на трудоспособността и върху постоянното квалифициране на работниците и работничките. Към това следва да се прибавят: защитата на правото на продължаващо образование, обвързването на алтернативите за квалификация и създаването на централни сметки за времето на обучение.

Централен социален въпрос е интеграцията на хора без завършено професионално образование в пазара на труда. За

хора, които нямат шанс на първия пазар на труда, е важно съществуването на ориентиран към общото благо и публично подкрепян пазар на труда, който предлага заетост при задължително социално осигуряване.

Активната политика на пазара на труда не може да замени политиката на заетост. Без висок растеж за дълго време няма да успеем да намалим безработицата осезаемо. Социалдемократическата политика за растеж и заетост трябва да координира в този дух всички мерки на икономическата, структурната, финансовата политика и на политиката на пазара на труда.

Да се живее здравословно

Социалдемократическата политика на здравеопазване започва от предотвратяването на болестите и запазването на здравето. Тя е насочена обаче и към лечението, рехабилитацията, както и към достойния за човека живот при nelечими болести и достойната за човека грижа в края на живота. В случай на заболяване тя гарантира равни възможности за здравна грижа за всички гражданки и граждани, независимо от произход, възраст и пол; тя дава гаранции, всички да могат да се възползват от прогреса в медицината. Да се осигури здравна помощ за всички и по еднакъв начин – това е задача на социалното здравеопазване.

Ние искаме въвеждането на гражданско осигуряване в здравеопазването. Всички гражданки и граждани трябва да бъдат осигурени и в съответствие със своята трудоспособност да допринасят за финансирането на здравните системи. Те трябва да бъдат въввлечени в солидарността на нашето здравеопазване, независимо от своя трудов статус. И в бъдеще нашето здравеопазване трябва да се финансира преди всичко чрез паритетен принос на работодателите и наемните

работници. Въпреки това е необходим растящ и гарантиран данъчен дял, за да се покриват растящите обществени задачи и дейностите на социалното здравно осигуряване.

Превантивната здравна политика започва от предотвратяването на болестите още в началото на живота. Ние искаме да подсилим правото на здравословно израстване за всяко дете, да стимулираме съзнателно по отношение на здравето поведение и превенцията. Нашата цел гласи: здраве за всички хора. Това включва добро възпитание в здравно отношение още от самото начало, задължителни прегледи, в т.ч. в детските заведения и в училищата, както и офанзивна организация на условията на живот и труд, за да се помага активно на здравето.

Прогресът в медицинската техника открива нови възможности за по-добра грижа и лечение на болните хора. Този прогрес трябва да бъде достъпен в еднаква степен за всички хора. Вече видимите елементи на “медицината на двете класи” са неприемливи за едно демократично общество.

Достойна за човека грижа

Солидарните принципи на гражданското осигуряване искаме да приложим и в социалните грижи. Осигуряването за социални грижи трябва да продължи да се развива, като неговото функциониране се приспособява към променящите се потребности. Нашето понятие за социална грижа в бъдеще трябва по-силно да се ориентира към потребността от грижа за отделния индивид. Достойната за човека грижа и в бъдеще ще се осъществява и в семейството, в частна среда, и в подвижни и стационарни заведения; затова тя трябва да се допълва действено във всички форми. Ние искаме да засилим частната и общинската инициатива, защото социалните грижи си остават многостранен ангажимент. Хората се нуждаят

от особена солидарност в края на живота си. Всеки човек има правото на достойна смърт.

Сигурни и активни в старостта

Обществото на бъдещето ще бъде общество на по-продължителния живот. Хората ще живеят по-дълго и ще остават здрави по-дълго. След фазата на трудовия живот, за разлика от минали времена, се прибавя една трета активна житейска фаза с нови възможности. Това открива нови шансове за нашето общество, поставя ни обаче и пред нови предизвикателства. Ние искаме по-старите хора да могат да участват активно и съзидателно в икономическия и общественения живот.

Постижение на социалната държава е, че старите хора могат да уреждат живота си, освободени от материална нужда. За да разполагат възрастните хора и в бъдеще с доходи, които да гарантират жизнения им стандарт, законовото осигуряване за пенсия трябва да се запази като носеща колона на осигуряването за старост. То трябва обаче да се допълни чрез средства за осигуряване за старост от работното място, както и чрез доброволно, но стимулирано от държавата частно осигуряване.

Ние искаме да доразвием законовото осигуряване за пенсия от осигуряване на наетите в осигуряване на работещите, в което ще се включат както самонаетите, така и служителите, и ще се отговори на променените условия за трудов живот. При това ние се придържаме към дохода от заетостта като мащаб за размера на пенсията. Обвързаността на пенсията с приноса трябва да бъде допълнена от целта за предотвратяване на бедността. Не бива да се допускат прекъсвания в осигуряването по време на житейски фази, в които заетостта е била невъзможна.

Предпоставка за самостоятелното осигуряване за пенсия на жените е по възможност непрекъснатата професионална заетост с доходи, които гарантират издръжката, както и равнопоставеността на мъжете и жените при достъпа до професия и кариера. Докато това не е постигнато, ориентираното към потребностите основно социално осигуряване трябва да допълва законово гарантираната пенсия, за да се предотврати бедността при старост.

Предвидлива социална политика в общините

Предвидливата социална политика на общините започва от причините за необходимостта от подкрепа. Съществените принципи са: “Помощ за самопомощ”, “Подпомагане и изискване”, “Предпазване вместо последваща грижа”. В общините хората получават целенасочена помощ, за да могат да преодолеят специфичните си житейски проблеми. Комуналната социална политика трябва да помогне за преодоляване на бедствени ситуации. При това трябва да се организира и подкрепят силите за самопомощ.

Качеството на превантивната социална държава се доказва преди всичко в комуналната практика, като например във висококачествените детски градини и училища, в една заслужаваща си, свободна от бариери жизнена среда за всички поколения и с многообразни възможности за спорт и свободно време.

Една превантивна комунална политика се ориентира към социалните пространства. Ние виждаме в тези социални пространства полета за действие и координираме там мерки от различни сфери, за да се съхрани и насърчи социалното единение в общините. Затова ние практикуваме политика на активно развитие на градските квартали в Социалния град. Политиката на Социалния град съединява проблемите на заетостта, на живота, на квалификацията, на

жителския стил и на участието в обществения живот. Централно поле за действие е засилването на способностите на гражданите и гражданите за обща работа, за общуване и за изграждане на социални мрежи. Чрез стимулиране на самопомощта, поемането на отговорност и създаването на структури на сътрудничество, както и чрез необходимата за целта инфраструктура, искаме да дадем възможност на хората да участват, както и да укрепим съжителството на различните социални и етнически групи.

Социалдемократическата политика подкрепя този ангажимент на общините, застъпва се за платено жилищно осигуряване и за опазване правата на наемателите.

Образование в учещото се общество

Образованието решава нашето бъдеще. То е големият социален въпрос на нашето време. Образованието открива пътища за всекиго и за всеки поотделно. Именно то дава възможност на човека да си поставя самостоятелно цели и да осъществява мечтите си. То му открива достъп до един свят в промяна. То го прави способен за демокрация и отговорност. То му отваря шанса за труд и подобрява социалната му сигурност, от младите години до висока възраст. Образованието се грижи постоянно за участието и за перспективите на социално израстване. Образованието е ключ към свободното, мирното, справедливото и демократичното общество. То е икономическа производителна сила с бясно увеличаващо се значение. Само общества, които имат отворена, социално проходима и високоразвита образователна система, просперират в глобалното общество на знанието.

Нашето образование още от самото начало трябва да бъде обърнато към равнопоставеността на момичетата и момчетата и към интеграцията на имигрантите.

Знанието се увеличава с темпове, които спират дъха. Получените знания бързо са надминати. Доброто образование е постоянна задача. Хората учат за живота, но преди всичко – цял живот. Нито един индивид не може да събере в себе си цялото достъпно знание, но заедно с другите ние можем да извлечем възможно най-голяма полза от прогреса в знанието. Ние искаме да разпространим радост от учението и откритост към постиженията на науката.

Искаме цялостно образование. То се ориентира по теоретичното знание, социалните компетенции и професионално приложимото съдържание. То обхваща не по-малко от естетическия опит, етичната рефлексия и ценностната ориентация. За да се укрепи нашето отворено общество, ние се нуждаем от повишаване стойността на политическото образование и възпитание за демокрация. Обширното културно и социално образование засилва личността. Силните личности са способни на толерантност и уважават другите култури.

Образование за всички

Ние искаме свободен достъп до информация, образование и знание. Едно справедливо общество трябва да осъществява равенство на шансовете. Ние трябва да преодолеем всяка форма на изолация, породена от липсата на шансове за образование. От образованието в ранно детство до получаването на първата професия – ние трябва да освободим пътя за родители и деца и да отстраним финансовите препятствия. Всеки човек има правото на образование без заплащане, от детската градина до следването.

Задача на държавата е да се погрижи, образованието да бъде достъпно за всички, независимо от произхода им. Трябва да се увеличат публичните разходи за образование. Те следва да бъдат в синхрон с растящото значение на образованието. Разходите за образование трябва да бъдат признати за инвес-

тиции. Инвестициите в човека трябва да получат приоритет.

Ние се нуждаем от култура на втория, на третия шанс. Който през живота си е попаднал в задънена улица, трябва да получи възможността да навакса безплатно учебните степени и да придобие професия.

Ние имаме нужда от по-добро и по-широко образование. Ще се борим срещу неграмотността. Всички хора трябва да получат възможността да си служат с модерните медии. Ние ще попречим на дигиталните разделения в нашето общество, като осигурим боравенето с компютър и Интернет във всички сфери на образованието и продължаващото образование. В това отношение момчетата и жените трябва да участват равноправно. По-добрата медийна компетентност създава предпоставката за осъзнато и критично отношение към медиите.

Онзи, който преподава знания и ценности в детските заведения, училищата, професионалните училища и университетите, изпълнява изключително важна задача за нашето общество. Възпитателките и възпитателите, учителките и учителите, преподавателките и преподавателите във висшите училища носят голяма отговорност. Те заслужават повече признание и подкрепа. Ние искаме да засилим тези професии. Трябва да внимаваме, да се постигне повече баланс в съотношението между жени и мъже при преподавателите – от детската градина до висшето училище. Само така момчетата и момичетата ще имат пример. Трябва да се подобри системата за квалификация и за продължаващо обучение.

Родителите играят решаваща роля за развитието на децата и младежите. Ние искаме да ги подкрепим в тяхната задача. Там, където родителите не са в състояние да гарантират на децата си достатъчно развитие, образователната система и разширяващата се система за подпомагане на деца и младежи трябва да приложат всички усилия, за да дадат на всяко дете равни шансове за развитие.

Образование от самото начало

Подпомагането на децата според нас започва с целенасочената подкрепа на бременните и родителите. Първите седмици и години на живота са решаващи. На страната на родителите лекарките и лекарите, акушерките, медицинските сестри и санитарите са първите, които помагат за благо и развитието на детето. Ние искаме добре да ги подготвим за това.

За нас детските заведения са неотменима част от образователната верига. Те могат своевременно да преодолеят дискриминация, свързана с произхода. Ние искаме да засилим отговорността за образование и възпитание на предучилищните заведения. Ще превърнем дневните детски заведения в центрове за родители и деца. Там семействата ще получават добри съвети, надеждна помощ в ежедневието и в по-нататъшното образование. Обучението на възпитателките и възпитателите ще насочим по-определено към образованието в ранна детска възраст. Особено внимание трябва да се обърне на проблемите с говора, на здравословното развитие на всяко дете и на равнопоставеността на момичетата и момчетата.

Ние – социалдемократките и социалдемократите, извоювахме успех с отмяната на училищните такси. Сега настояваме за безплатно целодневно отглеждане за всички деца от самото начало. След втората година трябва да има съдебна защита на това право.

Да учим заедно

Ние искаме разгръщане на целодневното училище. В целодневното училище децата намират надеждно обучение и преподаване. Това е и време за социално обучение и за опит от човешко общуване. Училището се превръща в средище на живота на децата и младежите.

Целодневното училище има социални корени. То е свързано със спортните клубове, музикалните школи, народните университети и съседните предприятия; то е също така носител на свободната младежка взаимопомощ. Ние искаме да създадем в целодневните училища повече възможности за стимулиране на ученичките и учениците според личните им потребности. Така ще можем да открием и развием силните им страни. Родителите ще бъдат облекчени чрез целодневни занятия.

Искаме да съединим по-дългото общо обучение с по-доброто индивидуално насърчаване. Опитът от други страни показва, че както слабите, така и силните ученици могат по този начин да постигнат високо равнище на компетентност. Ние искаме училищна система, в която ще стане възможно да се премахне връзката между образователни шансове и социален произход.

Ние искаме училищата да работят самостоятелно. Те ще получават задължителни стандарти и тяхната способност ще бъде редовно проверявана. При това обаче трябва да се разгръщат много повече собствена творческа инициатива и компетентност. Към това следва да се прибави и подборът на персонал, и наличието на надежден училищен бюджет. Нашият модел е демократичното училище, в което както преподавателите, така и учащите се и техните родители са въввлечени във вземането на решения.

Модернизиране на професионалното образование

Първоначалното професионално образование е важна основа за упражняването на професия и за професионалното обучение през целия живот. Затова то трябва да дава и способности, които надхвърлят професията. Ние искаме всички млади хора да получат възможността да минат през квалифицирано обучение, което да им даде възможност да се включат

в трудовия живот и сами да насочват живота си. Искаме да доразвием двойната система. Тя трябва да бъде модернизирана по такъв начин, че да бъде в крак с изключително бързото развитие на трудовия свят. Двойната система трябва да бъде въведена по-силно в новите браншове. Необходими са добро обвързване на предприятието и училище, ангажирана помощ за нови предприятия. Слабите ученици се нуждаят от особена, конкретизирана за тях помощ. При това предприятията са длъжници в грижата за обучението на младото попълнение специалисти. Тук могат да помогнат солидарни модели за финансиране. Допълващото професионалното училище общо обучение трябва да води до еднакви дипломи.

Училищата и предприятията трябва да работят добре заедно. Крачката от общообразователното училище към професионалното обучение се удава на младите хора много по-лесно, ако още в училищата те са се ориентирали реалистично към дадена професия. Момичетата и жените трябва сами да решават какви да станат. Трябва да се отхвърлят наследени ролеви модели. Ние искаме при избора на образование и професия жените по същия начин, като мъжете, да се ориентират към техническите и природонаучните дисциплини. Ние трябва да извадим и младите хора от старото фиксиране на ролите, за да могат да се справят по-добре в общообразователните училища.

Засилване на висшето образование и на науката

Обществото и икономиката все повече се нуждаят от висококвалифицирани специалисти. Затова много повече хора в Германия трябва да следват успешно. Ние искаме да подобрим качеството на преподаване и изследване в нашите висши училища и да разширим броя на студентите. Обявяваме се за отговорността на държавата за висшите училища. Тя има задачата да гарантира финансирането на висшите училища.

Висшите училища трябва да бъдат автономни, колкото това е възможно. Ние искаме да осигурим участието на всички, които имат отношение към живота на висшето училище.

Изследванията и преподаването са в единство. Като цяло висшите училища трябва да предлагат широкия спектър от преподаване и изследване. Социалните и хуманитарните науки трябва да бъдат подпомагани по същия начин, както природните и техническите. Висшите училища и изследователските институции трябва да работят непосредствено заедно.

Ние искаме открит достъп до следването. Искаме да увеличим относителния дял на студентите от семейства без висшисти. Изборът и талантът трябва да бъдат решаващи, а не социалният произход. За да се осъществи честно съревнование между страните и да се предоставят стимули за разкриване на студентски места, ние се застъпваме за финансово изравняване на страните.

Следването трябва да бъде възможно и след професионална квалификация. Държавата подкрепя следването чрез парични добавки, кредити и стипендии.

Искаме да увеличим международния опит на студентите и съответно да усъвършенстваме подпомагането на обучението. Едновременно с това нашата страна трябва да бъде отворена и атрактивна за студенти от други страни. За тази цел трябва да бъдат премахнати и бюрократичните пречки за достъп. За да спечелим по-умните глави, имаме нужда от стипендии за даровити студенти от чужбина.

Продължаващото образование в учещото се общество

Ние искаме едно учещо се общество, в което хората могат да се развиват през целия си живот. Ние искаме да превърнем продължаващото образование в четвърта колона на образователната система и да направим кариерата чрез обра-

зование възможна за всички. Четвъртата колона също носи публична отговорност. За да продължат хората да се обучават ангажирано, ние искаме да ги подкрепим чрез право на стипендии и финансови стимули. При това трябва да се отчитат особените интереси на майките и бащите. За тази цел имаме нужда от общи решения на политиците, договорните партньори и предприятията. Ние ще развием съществуващото осигуряване за безработица в осигуряване за заетост и с това ще дадем принос за финансиране на по-нататъшното обучение. Във висшите училища искаме да развием като самостоятелна задача професионалното продължаващо обучение. За да не се провали готовността за образование през целия живот поради финансови бариери, ние се нуждаем от нов ред и по-нататъшно развитие на държавното стимулиране на продължаващото образование.

Участието в обучение през целия живот само по себе си не гарантира способност за професионална дейност, а е ключов елемент на един пълноценен начин на живот в личен и в обществен план. Затова наред с професионалното образование важно значение има и общото, политическото и културното продължаващо образование. Народните университети би трябвало да играят отново една по-важна роля.

Чрез продължаващо образование по-възрастните хора могат да останат активни и в професията, и в обществото. Ние искаме да се увеличи тяхното участие в продължаващото образование. Това ще осигури иновационна сила в едно общество на дълголетие. Искаме учението и образованието през третата житейска фаза да обогатят отношенията между поколенията.

Укрепване на децата и семействата

Децата олицетворяват радостта пред бъдещето. Те са фундаментът на всяко общество. Ние искаме общество, ко-

ето предоставя на семействата с деца най-добрите условия и климат на откритост и чувствителност към потребностите на децата. В семейството хората могат да намерят любов, защитеност и опора, ориентация и взаимна подкрепа.

Една успешна политика за децата и семейството е ключов въпрос за готовността на страната ни за бъдещето – в социално, икономическо и политическо отношение. Между другото, причините за устойчиво ниската раждаемост в Германия са и в изостаналите ролеви образи, и в политическите пропуски. Политиката за децата и семейството трябва да бъде преместена от периферията в центъра на нашето внимание. Ние имаме нужда от политика за децата и семействата, която да преодолява границите на ресори и равнища на компетентност. Само едно благоразположено към децата общество може да бъде динамично и способно на растеж. Ние искаме да се погрижим, всеки човек да има шанса да осъществи своя житейски проект. Затова залагаме на политика, която да облекчава младите жени и мъже при осъществяване на желанието им за деца, без това да застрашава техните професионални желания и перспективи. Това се отнася най-вече за родителите, които се решават на повече деца. Младите хора се нуждаят във фазата на създаване на семейство от повече финансова помощ, но и от повече подкрепа от страна на обществото и на работодателите.

Ние искаме да подобрим из основи политическите рамкови условия, за да се решават младите жени и мъже отново да имат деца. При това те се нуждаят от целенасочена подкрепа във всяка житейска фаза, включително при квалификацията или започването на работа. И ние искаме хората, които желаят три или повече деца, да не се отказват от това поради финансови причини. Масивно ограничение на индивидуалната свобода и на житейските шансове е отказът от деца за много жени и мъже, които не могат да съчетаят семейство и професия.

Трудовият свят трябва да отчита потребностите на семействата. Трудовоправните отношения, които за продължително време не дават възможност нито за планиране, нито за икономическа самостоятелност, утежняват решението на младите хора за деца. Трудовите условия, които се изграждат все по-едностранчиво според идеала за поставения винаги на разположение индивид, застрашават стабилните междучовешки отношения и социалното единение в нашата страна. Работното време, но и производствените центрове за обучение трябва да се ориентират по-силно към потребностите на родителите. По този начин ще им бъдат предоставени равни шансове за работа, която гарантира съществуването, шансове за кариера и ръководни позиции, както и възможност за партньорско разпределяне на задачите от сферата на възпитанието и семейството. Това е от полза и за семействата, и за предприятията.

Когато родителите се разделят, нараства в голяма степен рискът за бедност на децата. Продължаващите сами родители, като правило – майките, поради липсата на възможности за гледане на децата, най-често не са в състояние да упражняват професията си. Финансовите трудности засягат живеещите разделени майки, но също и бащи, особено когато те имат заедно повече деца. Държавата е длъжна чрез възможности за образование и за отглеждане на децата да се погрижи за това, продължаващите сами родители да могат да работят.

Ние няма да се примирим с това, че и до днес социалната ситуация и произходът на родителите определят в решаваща степен образователните и по-късно и професионалните шансове на децата. Затова семейната политика е важна съставна част от политиката на интеграция.

Ние ориентираме своята представа за семейството по обществената действителност. По-голяма част от хората искат да сключат брак. Ние подкрепяме обаче и другите общи житейски пътища, партньорствата от еднакъв пол и самотните ро-

дители. Семейството е там, където са децата, и където партньорите в живота и поколенията взаимно се подкрепят. Всеки има семейство, и хората без собствени деца. Нашият модел е семейството, в което майката и бащата в еднаква степен отговарят за издръжката и грижите. Това е, което иска мнозинството от младите хора. То отговаря на потребностите на децата от майка и баща, то осигурява и икономическата независимост на семействата. Едновременно с това заслужават повече признание и подкрепа усилията на самотните родители.

Решението за деца е и си остава лично. Но едновременно с това всяко “Да” или “Не” за едно дете засяга бъдещето на нашата страна. Затова ние искаме да засилим обществената отговорност за децата. А това значи: интензивно компетентно консултиране за всички родители и право на целодневно отглеждане на децата след двегодишна възраст. Именно през първите години на своите деца родителите се нуждаят от повече подкрепа. Онова, което майките и бащите пропускат през тази ранна фаза, по-късно трудно може да се навакса. Двамата родители имат правото, но и задължението да възпитават своите деца.

Държавата има особена отговорност за децата, които не получават достатъчно помощ в своите семейства или дори са жертва на насилие. Родителското право има своите граници там, където се накърняват правата на детето. Децата имат собствени права и ние искаме те да бъдат заложени в конституцията. Когато конфликтите в семейството се изразяват в насилие срещу жените или изоставяне на децата, държавата и обществото трябва да се намесят.

Устойчив прогрес

Ние поставяме в основата на нашата политика във всички области принципът на устойчивостта. Устойчивото развитие

създава баланс на социалните, екологичните и икономическите цели. То включва потребностите на бъдещите поколения в нашите днешни решения.

Енергията е основа на живота на нашата цивилизация по същия начин като въздуха, водата и другите естествени ресурси. Днешният начин да се борави с енергията и да се прахосват ресурсите повече няма бъдеще. Природата реагира на човешкото въздействие. Промените в климата са една от най-големите глобални опасности. Световният ръст на потребността от енергия и увеличаването на изразходването на природата правят неотложно необходима бързата промяна в курса.

Технология и обществена отговорност

Един по-добър живот с по-високо благосъстояние е възможен, при това не само тук и сега, но и в глобален план, и за идващите поколения. Екологичните и социалните проблеми на модерния свят можем да решим със средствата на модерния свят. Знанието и моженето на човечеството открива възможности, които за дълго бяха немислими. Ние можем да победим болести, които бяха нелечими. Ние можем да се преборим с глада. Ние можем да бъдем мобилни с една дробна част от изискваната някога двигателна сила. Икономиката може да расте, без да разрушава природата. Всичко това е възможно, ако отприщим моженето си и го използваме разумно. Ние ще стимулираме идеи и откривателски дух. Ползите и рисковете на новите технологии ще изпробваме непредубедено по това, дали служат на свободното разгръщане, на достойнството, на сигурността и на социалното общуване на хората. Ние знаем: техническите новости се нуждаят от обществено приемане. А то расте в степената, в която прогресът подобрява живота и обогатява всички хора.

Био- и генотехнологии и новите възможности на медицината ни довеждат до гранични области на етиката. Затова тяхното изследване и приложение изискват етични разсъждения и широка дискусия. Ние търсим разговорите по тези въпроси с науката, както и с църквите и верските общности. Достойнството на човешкия живот не бива да се засяга във всички негови фази. Ние се изказваме за забраната на целенасочената генетична намеса в човешкия зародиш.

Осигуряване на ресурси, опазване на климата и природна основа на живота

Наличието на ресурси е предпоставка за икономическата и цивилизаторската активност. Затова осигуряването на ресурсна база е основно, екзистенциално изискване за всяка общност. Заради международното сътрудничество и гарантірането на мира осигуряването на ресурси трябва да става по такъв начин, който да не отнема на други общества също така крайно необходимите им ресурси. Това се отнася за енергията, суровините, водата, плодородието на почвата.

В модерните общества ползването на енергия и суровини става чрез тяхното преобразуване със съответни технологии. При това се стига до неизбежни загуби. Ако ресурсите съдържат вредни вещества, при преработката те се освобождават и с това застрашават здравето на хората и природните предпоставки на живота, колкото повече се използват такива ресурси.

От началото на индустриалната епоха се залагаше в растяща степен на наличните в ограничен обем и с това – подлежащи на изчерпване ресурси. При въвеждането на енергии от земни източници, заради постоянно увеличаващите се количества, има опасност вредните вещества да доведат до глобална екологична криза, заплашваща цивилизацията, най-вече във формата на климатични катастрофи. Мнозина

разглеждат атомната енергия като голямата надежда за приближаващия се постфосилен век. По много причини тя не може да отговори на тези надежди, между другото, и поради безотговорни рискови инциденти и изоставянето на ядрени отпадъци с трайност от десетки хиляди години. Нито едно поколение не бива да натовазва следващите с такъв товар за времето на техния живот.

Затова за нас ключова задача за ХХІ век е последователно да осъществим замяна на изчерпаемите с неизчерпаеми, на съдържащите вредни вещества със свободните от такива вещества ресурси. Наша цел е соларната епоха.

Като се имат предвид широкообхватният потенциал и вече наличните технологии, това е не само възможно, но представлява и голям шанс за съхраняване на цивилизаторския прогрес на модерното икономическо развитие и за участие в този процес на цялото човечество. Предпоставка за това е широкият структурен поврат към нови, децентрализирани форми на производство на енергия.

Най-големият мост в тази посока е революцията в ефективността и спестяването, която доведе до съществени ограничения в употребата на енергия и в загубите при преработката. Затова е възможно да се намали наполовина фактическото ползване на енергия от хората до 2020 г., а до средата на столетието да се стигне до фактор 4. Това, заедно с преминаването към обновяеми енергии, изисква многообразни нови технологии и прави възможно създаването на многобройни нови работни места в индустрията, занаятите и услугите, както и в селското и горското стопанство. По този начин ние ще дадем най-важния принос за предотвратяване на международни конфликти за ресурси, за икономическото развитие на досега неиндустриализирания свят и за преодоляване на енергийната екзистенциална зависимост, която поставя цели държави под натиск. Обновяеми енергии навсякъде са най-големите

и трайно използваеми собствени енергийни потенциали. Едновременно с това ще ограничим употребата на вода и с това ще допринесем за преодоляване на кризите за вода, тъй като насърчаването и използването на ядрени и земни енергийни ресурси изискват голям разход на вода.

Замяната на невъзобновяемите енергии трябва да се проведе с предимство при онези енергии, чиито резерви по-рано се изчерпват, т.е. при земните масла и земния газ, както и при онези, които сме принудени да внасяме. Това значи, че сред земните носители на енергия предимство имат нашите въглища.

Ние сме горди с това, че след 1998 г. като управляваща партия открихме пътя към слънчевата ера и при това възприехме световна пионерска роля. За да се ускори това развитие по целия свят, ние настояваме за създаването на Международна правителствена агенция за обновяеми енергии.

100 НАМЕРЕНИЯ НА ИСПАНСКАТА СОЦИАЛИСТИЧЕСКА РАБОТНИЧЕСКА ПАРТИЯ (2007 г.)

СОЦИАЛНО БЛАГОСЪСТОЯНИЕ И ЗАЕТОСТ

Заетост

1. Ще доближим нашата икономика до пълна заетост и ще подобрим качеството на труда и неговата стабилност, ръста на заплатите, равенството в труда и хармонизирането на личния и трудовия живот.

2. Ще създадем 2 милиона нови работни места, които ще се добавят към 3-те милиона създадени през настоящия мандат.

3. Ще намалим процента на безработицата до около 7 %.

4. Ще намалим процента на временната заетост на 25 %, гарантирайки по-стабилна заетост.

5. В рамките на социалния диалог ще подготвим нов Общ закон за заетостта, с цел да насърчим възможностите за по-качествена заетост и да подобрим системите на трудово посредничество.

6. Ще увеличим до 3000 броя на работещите в Инспекцията на труда.

7. Ще развием Статута на самостоятелния работник, с цел да осигурим правата му.

8. Ще включим наемните селскостопански работници в специална система в рамките на Общия режим на социална сигурност.

9. След като изпълнихме нашия ангажимент да увеличим на 600 евро интерпрофесионалната минимална заплата, ще продължим да я повишаваме, за да достигне 800 евро в 2012 г.

10. С цел да насърчим развитието на качествени работни места за младежите ще приемем Статут на стипендианта във фирмите, което ще помогне за наемането им на работа след завършване на тяхната подготовка.

Семейство

11. Ще съсредоточим нашия интерес върху децата чрез политики за подкрепа на семействата, основаващи се на качествени услуги, които да гарантират принципа на равенство на възможностите.

12. Ще разширим детското образование във възрастта от 0 до 3 години със създаването на 300 000 нови места в детски учебни заведения.

13. Ще разширим услугата “Грижи за устата и зъбите”, създадена през този мандат, за децата от 7 до 8 години, обхващащи децата до 15-годишна възраст.

14. Ще увеличим на 12 години възрастта на детето, през която бащата или майката имат право на намален работен ден.

15. Ще увеличим продължителността на отпуската по бащинство, създадена през този мандат, от 2 на 4 седмици.

16. Ще удължим от 16 на 18 седмици отпуската по майчинство при раждане на второ дете за семействата с един родител и на 20 седмици след третото дете.

17. Ще признаем специални облекчения за фирмите, които провеждат политики на подкрепа на семейството и на хармонизиране на трудовия, личния и семейния живот.

18. Ще осигурим прилагането на Закона за зависимостта (б.пр.: закон, който поставя основите за изграждане на Национална система за предоставяне на услуги на хора, намиращи се в зависимо положение от други лица поради болест или старост), с цел да осигурим условия за развитието на мрежата от услуги.

19. Ще подобрим нормативните изисквания за работниците от домакинските услуги и ще ги включим в Общия режим на социална сигурност.

20. Ще създадем Обсерватория за наблюдаване на цените в Интернет, за да могат потребителите по-добре да купуват и избират, развивайки по този начин принципа, че конкуренцията изисква информация.

Пенсии и възрастни хора

21. Ще продължим да повишаваме минималните пенсии до достигането на 850 евро на месец за пенсионерите, които се грижат за съпруг, и 700 евро за хората, които живеят сами, в повечето случаи – вдовици.

22. Ще увеличим пенсията за сираци над равнището на инфлацията и ще подобрим доходите на семействата с един родител и най-малко един сирак.

23. С цел да стимулираме активното остаряване, ще осигурим съчетаването на получаването на пенсия за трудов стаж с работа за чужда сметка и осъществяване на професионални дейности.

24. Ще подобрим Ваканционните програми на IMSERSO (Институт за възрастни хора и услуги) и Програмите за Социално балнеолечение, Туризм сред природата и Културните маршрути, с цел развитието и подкрепата на отдиха на възрастните хора.

25. Ще доближим Интернет до хората над 55-годишна възраст чрез провеждането на План Аванса 55+, който ще стимулира тяхното дигитално оgramотяване.

Нетрудоспособност

26. Ще работим през следващите 4 години да се създадат 200 000 качествени работни места за хора в нетрудоспособност.

27. Ще приемем нови скали за оценяване на нетрудоспособността, установявайки 6 месеца като максимален срок за получаване на сертификат за нетрудоспособност след подаване на молбата.

Младежи

28. Ще разширим отпускането на помощи от 1600 евро за изучаване на английски в чужбина за лица под 30-годишна възраст.

29. Ще разработим Държавен план в сътрудничество с общините и автономните общности за въвеждането на нощен публичен транспорт и транспорт в събота и неделя.

Жилища

30. Ще приемем широк “Пакт за жилища” с администрациите и с всички участници в сектора за осигуряването на 1 500 000 нови защитени жилища през следващите 10 години, 900 000 от които за продажба и 600 000 за отдаване под наем.

31. Ще насърчаваме осигуряването на жилища за семейства със средни доходи на нормирана цена, като по този начин ще облекчим условията за достъп до жилища с по-големи размери.

32. Ще стимулираме отдаването под наем, като подобрим гаранциите и сигурността на собственика и правата на наемателя.

Данъци

33. Ще намалим с 400 евро ДОД на наемните работници, пенсионерите и самостоятелните трудещи се.

34. Ще освободим от Данък наследство наследствата на стойност до 60 000 евро.

35. Ще премахнем Данъка върху имуществото, за да подобрим данъчното положение на средните класи.

Иновация, знание и устойчив прогрес

Иновация и конкурентоспособност

36. Нашата цел е да модернизираме испанската икономика, повишавайки производителността като гаранция за устойчивия растеж и за увеличаването на покупателната способност на заплатите.

37. Ще удвоим, както направихме и през този мандат, инвестициите в I+D+i (б. пр.: система за стимули и данъчни облекчения) и ще включим 50 000 изследователи, по-специално в частния сектор.

38. С цел развитието на научната дейност ще създадем Агенция за изследователска дейност, развитие и иновация, която ще разполага с общо гише и ще опростим режима за отпускане на помощи на I+D+i.

39. Ще създадем Програма за обществени заявки в областта на технологията, която ще стимулира фирмите да развиват технологични решения, по-специално за малките и средните предприятия.

40. Ще предложим на малките и средните предприятия Бонуси ТИК (технология, информация и комуникация), за да могат да финансират част от стойността на въвеждането на нови технологии.

41. Ще обединим в единна телематична платформа всички административни процедури и действия, за да може едно предприятие да се създаде за 24 часа. По същия начин ще намалим с 25 процента административните облагания на предприятията преди 2012 година.

42. Ще подкрепим присъствието на испанските фирми по света, по-специално в страни като Китай, Индия, Бразилия и страните от Организацията за икономическо сътрудничество и развитие чрез Интегрален план, договорен със социалните агенти и с подкрепата на публичните администрации.

43. Ще реформираме продължителността на мандатите в регулиращите органи, с цел да се гарантира приемствеността

в тяхното функциониране по отношение на промените в правителството.

44. Ще разработим специални планове, осигуряващи достъп на гражданите до технологиите на информацията и комуникацията, независимо от тяхната възраст или социално и трудово положение.

45. Ще подобрим сигурността и защитата на личността на гражданите в мрежата със създаването на фигурата на Защитник на потребителя на Интернет.

46. Ще стимулираме развитието на широк високоскоростен пояс, установяването на постове за достъп до WIFI, като отдадем специално внимание на селските райони и разширим покритието на главните транспортни пътища, библиотеки, публични организации и сдружения.

Знание

47. Образованието ще бъде бюджетен приоритет, като гарантираме достъп до него на гражданите, независимо от тяхното трудово положение или възраст.

48. Ще поставим нашата университетска система сред десетте най-добри в света.

49. Ще осигурим 50 % от учащите се в гимназиалния курс да получават икономическа помощ за обучение.

50. Ще отпуснем стипендии, за да могат младежите на възраст до 24 години, които работят и нямат основно образование, да завършат обучението си.

51. Ще създадем специален фонд за развитието на плановете за действие в районите с най-висок показател на непосещаемост на училищата.

52. Ще въведем програма за стипендии–заплати, които да осигуряват поне 516 евро IPREM (Публичен индекс за доходи), за да стимулираме лицата, които поради икономически причини рискуват да изоставят образованието си, да продължат обучението си в гимназиалния курс и професионалната подготовка.

53. Ще стимулираме включването на преподаватели с международен престиж в състава на обучаващите в нашите университети.

54. Ще увеличим стойността на стипендиите за обучение във вузове с недостатъчен брой учащи се във връзка със съществуващото търсене на пазара на такива висшисти.

55. Ще увеличим сумите на стипендиите Еразмус и ще разширим системата на кредити за завършването на магистратура в европейски университети.

56. Ще приемем Статут на изследователите в публичния сектор, с цел да подобрим техните условия на труд, да осигурим гарантирана научноизследователска кариера и да издигнем на по-високо ниво общественото им признание.

57. Ще създадем културен канал в Интернет с образователно предназначение, служещ за разпространението на културата на Испания в света под наименованието cultura.es.

58. Ще разширим броя на градовете, в които действа Институтът Сервантес като най-добро средство за разпространението на испански език и култура в света.

Инфраструктури

59. Поставяме си за цел в 2010 година Испания да стане страната с най-много километри за високоскоростни влакове в света и с най-много километри аутобани в Европа. Ще подобрим пряката комуникация между автономните общности и ще свържем нашите пътни и жп мрежи с европейските.

60. Ще разширим железопътната мрежа с високо техническо равнище, като включим поне 1300 нови километри и ще започнем изграждането на още поне 2200 километра.

61. Ще допълним висококачествената пътна мрежа с включването поне на 1500 км. нови аутобани и магистралаи и започването на изграждането на най-малко още 1600 километра.

Климатични изменения и селско развитие

62. Ще помогнем на 500 000 семейства да извършат цялостна енергийна рехабилитация на сгради с използването на обновяеми енергийни източници.

63. Ще приемем Закон за устойчивото движение, който да допринесе за намаляването на влиянието на транспорта за емисията на газове с парников ефект и да стимулира намаляването на придвижването с индивидуален транспорт.

64. Ще приемем Закон за енергийната ефективност и обновяемите енергийни източници, който ще засили юридичес-

ката сигурност на инвестициите и икономическата рентабилност за всички участващи сектори.

65. Ще засадим 45 милиона дървета от местни видове.

66. Постепенно ще заменим ядрената енергия с по-сигурни и по-чисти енергии, като закриваме ядрените централи по организиран във времето начин до изтичане на полезния им живот.

67. Ще подпишем договори с автономните общности за общо управление на крайбрежната ивица и ще продължим придобиването на недвижими имоти по крайбрежието, с цел да гарантираме защитата на околната среда.

68. Ще разгърнем програма ЕКО-градове' 2020 за всички градове с над 50 000 жители, с цел да отговорим на задълженията по отношение на енергетиката и смекчаването на промяната на климата, установени в Европейския съюз и в договореностите от Протокола в Киото.

69. В приложение на Закона за устойчиво развитие на селската среда слабо заселените селски райони, включени в мрежата Натура 2000 на Европейския съюз, и малките селски общини (с по-малко от 5 000 жители) ще се ползват с диференцирано и преферентно отношение.

70. Ще допълним мрежата от екологични пътища (зелени пътища, природни пътища, скотовъдни, брегови и речни пътища...) за да достигнем 16 000 км., с цел да повишим стойността на природното и културното богатство на нашата селска среда и да стимулираме развитието на здравословен туризъм.

71. Ще подкрепим системата за производство на селско-стопански хранителни продукти, за да повишим добавената му стойност и да засилим присъствието му на международните пазари.

72. Ще разработим Статут на агроспециалистите, който да отрази новите права и задължения, предизвикани от развитието на устойчиво селско стопанство.

Свобода, съжителство и човешки права

Демокрация и участие

73. Ще продължим да развиваме консенсуса на всички политически сили за частична реформа на Конституцията, с цел да я адаптираме към европейската интеграция, развитието на Държавата на автономните, включвайки наименованието на автономните общности и превръщайки Сената в автентична камара на териториалното представителство, както и да гарантираме равенството между мъжа и жената в наследяването на короната. Реформата на конституцията ще позволи също така да се създаде единен изборителен район в чужбина за общите избори.

74. Ще предложим пакт за прилагане на принципите на реформата на испанското радио и телевизия във всички автономни и публични местни телевизии, с цел да се осигури тяхната независимост и плурализъм.

75. Ще създадем арбитражна комисия, която да регулира и координира провеждането и излъчването на телевизионните предизборни дебати като гаранция за правото на гражданите.

76. Ще засилим сътрудничеството и координацията като важни инструменти за развитието на Испания на автономии-те, укрепвайки Конференцията на министър-председателите и развивайки национални планове за действие в области със споделена отговорност.

77. Ще приемем нова система за автономно финансиране с общ режим, задълбочавайки данъчната съотговорност, финансовата автономия, лоялността и солидарността между всички администрации.

78. Ще продължим да поставяме за обсъждане на Масата за социален диалог всички публични инициативи, които засягат пазара на труда и социалната защита на гражданите, с цел да осигурим устойчив и амбициозен напредък в областта на правата на гражданите.

Сигурност и правосъдие

79. Ще увеличим предлагането на работни места в полицията и цивилната гвардия с цел да постигнем стабилен минимален щат от 140 000 полицаи и членове на Цивилната гвардия.

80. Ще намалим още повече сегашното равнище на тежки престъпления и по-специално процента на убийства, грабежи с употреба на сила и заплахи и сексуално насилие срещу жените.

81. Ще разработим регистър на насилници със заповеди за спазване на разстояние на отдалеченост и издадени присъди.

82. Всички чужденци с издадени присъди като автори на престъпления с прилагане на насилие ще бъдат експулсира-

ни от испанската територия след излежаване на наказанието лишаване от свобода и със забрана за влизане в Испания за период от 10 години.

83. Ще засилим борбата срещу организираната престъпност, като включим в разузнавателните и оперативните служби на полицията и на цивилната гвардия още 800 специалиста.

84. Ще продължим да подобряваме сигурността по пътищата, разширявайки състава на пътната служба на цивилната гвардия до 11 000 души и засилвайки използването на нови технологии за контрол на дисциплината на пътното движение, като увеличим до 2 000 контролните постове за отчитане на скоростта с постоянни радары.

85. Ще реформиране националния съд, за да го превърнем в специализиран съдебен орган и да осигурим по-голяма ефективност в разследването и осъждането на престъпленията за тероризъм; организиран трафик на наркотици; пране на пари, получавани от тези дейности; особено тежки икономически престъпления; престъпления, извършени извън националната територия; и систематично извършвани престъпления от организирани структури.

86. Ще проведем дълбока реформа на гражданския регистър, която да осигури неговото гъвкаво функциониране в служба на гражданите.

87. Ще създадем служби за обслужване на гражданите, за да могат гражданите и специалистите в правосъдието да имат достъп до съдържанието и състоянието на процесите, към които проявяват законен интерес.

88. Ще гарантираме Генералният съвет на съдебната

власт да изпълнява своята конституционна мисия, недопускателни ситуации на институционално блокиране, на каквито сме били свидетели през този мандат.

89. Ще създадем съвети на правосъдието в автономните общности в съответствие с конституционния принцип на единство на съдебната власт.

Права на гражданите

90. Ще приемем общ закон за равенство в отношението и срещу дискриминацията на работното място и при наемане на работа по религиозни причини, убеждения, нетрудоспособност, възраст и сексуална ориентация и идентичност.

91. Ще гарантираме със закон правото на гражданите на достъп до информация и официална документация, намираща се в публичните администрации, освен в случаите на официална тайна или защита на данните.

92. Ще подобрим упражняването на правата на гражданите в техните отношения с публичните администрации, опростявайки процедурите, премахвайки ненужните облагания и ускорявайки постъпките за изготвяне на важни документи.

Външна политика

93. Ще продължим да се борим в глобален мащаб за мир, сигурност и човешки права, както и за демокрация, устойчиво развитие и срещу климатичните изменения.

94. Ще подкрепим създаването на Европейска агенция за основни права и ще подпишем Европейската конвенция сре-

щу търговията с хора. Ще подкрепим процеса на укрепване и реформиране на Обединените нации и Съвета за сигурност.

95. След като възстановихме нашата роля в Европейския съюз, ще подкрепим неговото превръщане в истински социален и политически съюз.

96. През този мандат увеличихме от 0.23 % на 0.50 % от брутния вътрешен продукт помощта за развитието. През следващия мандат ще продължим да засилваме нашата солидарност с по-слабо развитите страни, за да достигнем 0.7 % от БВП, както е записано в Целите на хилядолетието.

97. Ще продължим да развиваме правата, признати в Статута на испанското гражданство в чужбина, ще повишим социалните пенсии и помощите за разходи за здравето, ще създадем агенция за защита на испанеца в чужбина.

98. Ще провеждаме имиграционна политика, основаваща се на канализирането на потоците в зависимост от потребностите на испанския пазар на труда, борейки се срещу нелегалната имиграция и за интеграцията на имигрантите, гарантирайки зачитането на конституционните принципи и права на всички.

99. Ще засилим програмите за повишаване на качеството на публичните услуги с оглед понататъшното подобряване на обслужването на всички испанци.

100. Ще развиваме обща интегрална имиграционна политика в Европейския съюз и ще предложим създаването на обща гранична полиция.

ДЕКЛАРАЦИЯ НА ПРИНЦИПИТЕ НА ПОРТУГАЛСКАТА СОЦИАЛИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ (приета от XIII конгрес през ноември 2002 г.)

1. Социалистическата партия (СП) е политическата организация на португалските и другите живеещи в Португалия граждани, които неизменно защитават демокрацията и търсят в демократичния социализъм решение на националните проблеми и отговор на социално-политическите изисквания на съвременния свят.

Социалистическата партия се счита за наследник и представител на широкото обществено и политическо движение, което от средата на XIX век води борба за по-справедливо и солидарно общество. Тази борба, разгърната на идеологическия, синдикалния и политическия фронт, е определящ фактор за създаването и укрепването на съвременните демокрации и за утвърждаването на социалните права.

Социалистическата мисъл и дейност в Португалия също водят началото си от втората половина на XIX век. От тогава до сега идеалът на демократичния социализъм е преминал през различни кризи, но никога не е губил присъствие в португалското общество. Коренът на социалистическата партия е неразривно свързан с този оригинален модел.

В сегашния си вид като партия СП е основана в 1973 г. в резултат от трансформирането на Португалското социалистическо действие, създадено в 1964 година. Ражда се и се разраства в борбата срещу фашизма и за установяване на демокрацията. Нейната история се отъждествява със съпротивата срещу диктатурата и изграждането на плуралистична и развита в социално отношение демокрация. За СП свободата винаги е била съществен елемент от битката за едно по-солидарно, справедливо и сплотено общество, общество

на братство и равенство. Плурализмът на идеите и мненията винаги е бил характерна черта не само на функционирането и дейността ѝ като партия, но и на проекта за политическата и социалната организация на Португалия и на Европейския съюз.

Социалистическата партия се опира на цялата си история и наследство в осветляването на настоящата си дейност. Борбата срещу фашизма и колониализма, идеалът за „социализъм в условията на свобода” и разобличаването на тоталитаризма; ръководната роля в изграждането и институционализирането на представителната и плуралистичната демокрация и нейното конституционно утвърждаване като политическа, икономическа, социална и културна демокрация; европеизмът, каузата за солидарно и устойчиво развитие и съчетаването на модернизация и обществено съзнание – всички тези опции са в основата на еволюцията на СП, на нейните дълбоки корени сред народа и на утвърждаването ѝ като голяма демократична партия.

Демократичният социализъм е политическата кауза, с която се отъждествява СП. Тя го възприема като наследник на натрупаните през вековете хуманистични традиции в универсалното съзнание. За СП демократичният социализъм, социалдемократията и лейбъризмът очертават широкото политическо поле на демократичната левица. Именно от тази перспектива СП възприема хоризонта на едно по-свободно, по-справедливо, по-солидарно и мирно общество, по пътя на постоянното усъвършенстване и на хармоничното развитие на демокрацията. И именно от тази перспектива, без да губи своята идентичност, СП внимателно следи приносите и предизвикателствата на други политически семейства с реформистка ориентация, обръщайки се към всички граждани и развивайки критичен диалог с другите демократични сили.

2. Социалистическата партия се стреми португалското общество да се организира на основата на ценностите на свободата, равенството и солидарността, да е отворено към разнообразието, инициативата, иновацията и прогреса.

Ценностите на свободата, равенството и солидарността представляват морално изискване, което винаги е насочвало социалистическата мисъл и дейност. Борбите срещу експлоатацията, срещу потисничеството, срещу привилегиите в достъпа до благата на културата и духа, срещу всички форми на несправедливост и дискриминация, срещу фатализма и всички форми на подчинение, които отричат или принижават ролята на човека като субект на историята, са се водили и се водят в името на тези ценности. Тяхната актуалност е неоспорима. Необходимо е да се подчертае, че свободата и равенството на правата изискват недвусмислено зачитане на свободата и правата на едни по отношение на други. Обществото, което се организира на базата на тези универсални ценности, се характеризира също така със своята отвореност към различията между хората и културите, към инициативата на всеки, към иновацията, която е фактор за динамиката в различни области на колективния живот. Това е общество, което вярва в прогреса, вярва, че е възможно да се подобри положението, в което се намира.

3. Социалистическата партия се ангажира със защитата и развитието на човешките права и на мира.

В своята политическа практика СП поставя над всички цели защитата и развитието на човешките права, мирното съвместно съжителство между индивидите, народите и нациите и създаването на нов глобален ред, основаващ се на справедливостта и сътрудничеството, чрез развитието на принципите, установени в основните инструменти на Организацията на обединените нации. За СП универсалността и

неразривността на свободите и на гражданските, политическите и социалните права представляват крайъгълния камък на политиките за тяхното пълноценно реализиране. Естествено, съществуват различия между основните свободи и гаранции и социалните права, що се отнася до тяхната юридическа природа и последиците за дейността на държавата. Но за социалистите политическата дейност трябва да е ориентирана към развитието на всички права, така както са отразени поспециално в Общата декларация за правата на човека.

4. Социалистическата партия счита за приоритети защитата на основните права, свободи и гаранции на гражданите и развитието на политическата демокрация в организацията на обществото.

Плуралистичната демокрация е единствената форма на политически режим, възприемана от социалистите. Социализмът, който предлагат, е неделим от демокрацията. Демокрацията не е средство за постигане на нещо друго, тя е цел сама по себе си. Няма справедливост без свобода и без демокрация. Не може да има равенство на възможностите или солидарност без равенство на политическите права.

Защитата на демокрацията означава непоколебима, демократична конфронтация с враговете на демокрацията от всякакво естество. Означава да се води борба срещу тоталитаризма, който нарушава основните права на човека, както и срещу популизма, който подрива основите на правовата държава. Означава постоянно да се развива демокрацията, така че тя да става все по-силна, а не да излиза отслабена от сблъсъка с новите изисквания и възможности, пред които я изправя съвременният свят.

5. Социалистическата партия възприема демократизацията като постоянен процес, който се осъществява в раз-

лични измерения: в политическата организация, в паритета между половете, в гражданския, икономическия, културния и социалния живот.

Демокрацията не е нещо установено веднъж завинаги; тя е динамика. Демократичният дух и гражданското участие трябва да информират многобройните измерения и области на социалния живот, а средствата на демократичния метод могат и трябва да се прилагат, с необходимото адаптиране, към различните аспекти на икономическата и социалната организация. Политическата демокрация не е единственото необходимо условие за социалното развитие и единство. Друго важно условие е полагането на усилия за икономическа, социална и културна демократизация в името на правилното упражняване на политическите права.

Ето защо за СП съществува неразривна връзка между изграждането на демократичната правова държава, осъществяването на икономическата, социалната и културната демокрация и задълбочаването на демокрацията на участието.

6. Социалистическата партия се бори срещу неравенствата и дискриминациите, основаващи се на критерии за произход, пол, сексуална ориентация, расова принадлежност, богатство, религия и убеждения, генетични предразположения, както и срещу всички други техни прояви, които не са резултат от инициативата и приноса на хората в условия на равни права и възможности. Социалистическата партия защитава принципа на равните възможности в развитието на социалната справедливост.

За СП неравенствата в правата са нелегитимни и срещу тях трябва да се води непоколебима борба. Също така нелегитимни са неравенствата в положението и статута, които не са резултат от инициативата и приноса на хората. Те трябва да бъдат отстранявани в процеса на утвърждаването на отво-

рени шансове за всички. Неоснователните неравенства между класи и групи, както и запазването на привилегии за някои класи и групи, са обидни за човешкото съзнание и подриват основите на демокрацията.

В борбата срещу нелегитимните или нежелани неравенства и за активното развитие на равенството на правата и възможностите СП счита за важно да се прилага принципът на равните възможности. Това означава да се разгръща публична дейност в полза на необлагодетелстваните членове на обществото, с цел да се коригира неравенството в резултатите, постоянно да се създават нови възможности и да се осигуряват приемливи нива на социално единство.

7. Социалистическата партия е за икономика на благоденствието, отворена за плурализма на инициативите и за обществените, публичните и частните икономически форми, регулирана от пазара и от съответните публични институции.

Икономиката на модерната и развита демокрация изисква балансирано съчетаване между пазара като главен инструмент за координиране и организиране на производствените фактори, държавата като представителство и политическа и институционална организация на обществото и кооперативната инициатива на гражданите, свободно и доброволно обединени в различни форми на дейност за развитието на техни общи интереси. Ролята на пазара трябва да бъде оценена по-специално във функциите, които може да изпълнява по-добре, отколкото алтернативните начини за работа с ресурси. Но пълноценното използване на пазара изисква силни институции, способни да действат стратегически и да гарантират стабилността и дългосрочността, изисквани от определящите социални трансформации.

За СП пазарната икономика се основава на свободната инициатива и на плурализма на инициативите, осигуряващи

възможност за частната, публичната и социалната инициатива. Тя трябва да е обект на подходящо институционално регулиране, чиято самостоятелност и ефективност трябва да се осигури от държавата. Пазарната икономика трябва да приеме социално измерение, измерение на благоденствие. Това означава, че в нейната логика на функциониране трябва да се включи грижата за човешките права, за устойчивото развитие и за социалното единство. Държавата трябва да подкрепя със специфични средства кооперативизма и солидарните организации, изградени на базата на икономически и социални интереси.

8. Социалистическата партия защитава независимостта на политическата власт по отношение на икономическите власти. Дълг на държавата е да развива публичния интерес и общото благо, да провежда стратегии за национално развитие, да гарантира институционални условия, които да допринасят за създаването и разпределението на богатство, за изграждането на инфраструктура, за осигуряването на блага и услуги от общ интерес, да коригира неравенствата и недостатъците на пазара, да е арбитър при конфликти и да действа в името на социалното и териториалното единство.

Социалистическата партия защитава пазарната икономика със същата убеденост, с която отхвърля пазарното общество, т.е. нелегитимното подчиняване на цялата социална организация на пазарната логика. За СП развитието на демокрацията изисква установяването на връзка, нелишена от напрежения, между функционирането на пазара и дейността на политическата власт – власт, която е независима от икономическите власти, демократично формирана и контролирана, способна да гарантира функциите на суверенитет; да създава ясен и справедлив законен и институционален контекст за дейността на гражданите и организациите; да развива данъч-

ната справедливост; да провежда силна и ефективна социална политика. Участието на държавата в икономиката трябва да се извършва главно в областта на институционалното регулиране, в развитието на публичния интерес и осигуряването на стратегически условия за развитието и конкурентоспособността на националната икономика, в защитата на правата на трудещите се и потребителите и в постоянната грижа за преодоляване на породените от динамиката на пазара неравенства и недостатъци.

За СП създаването и разпределението на богатство не си противостоят, а са свързани помежду си. Предоставянето на немеркантилни блага и услуги в основни области за благополучието на хората трябва да върви ръка за ръка с пазарното предлагане. Последниците от пазарната икономика трябва да се преценяват и при необходимост да се коригират с оглед на критериите за устойчивост, социално и териториално единство. Ефективното използване на публичните средства и развитието на справедливо социално подпомагане са основни стълбове на политиката на преразпределение.

9. За социалистическата партия държавата на благоденствието, наричана още социална държава, представлява историческо завоевание на демократичните сили и неотменен стълб на демокрацията и развитието. Нейната форма не е статична, нито имунизирана срещу критика. Нуждае се от дълбока реорганизация в светлината на новите предизвикателства, които поставят икономиките и обществата в наше време. Но държавата на благоденствието може да бъде реорганизирана само ако твърдо я защитаваме и обновяваме. Политиките за развитие на труда, на заетостта и благоденствието, социалната защита, намаляването на неравенствата и справедливото разпределение на доходите са важни насоки за демократичната държава, така както я разбира СП. В този

дух СП защитава идеята, че публичните политики и услуги са от съществено значение за развитието и консолидирането на социалното единство в различни области и особено в предоставянето на основни услуги, както и в социалния сектор, в сектора на образованието и културата. Достъпността и качеството на публичните услуги представляват неотменна отговорност на държавата.

Ако пълното възприемане на пазарната икономика ясно отличава демократичната левица от колективистичните възгледи за икономическата и социалната организация, то защитата на социалната държава и признаването на ролята на публичните политики и услуги в основни области на колективния живот, както и грижата за осигуряване на достъпността и качеството на публичните услуги радикално разграничават демократичната левица от неолибералните форми, атакуващи държавата и подценяващи публичната администрация. В областта на важни услуги за хората, семействата и местните общности и в сектори, където се решават основни въпроси на равенството във възможностите и на социалната справедливост – като образованието, здравеопазването, социалната сигурност, културата и науката – публичната услуга, ефективна и достъпна за всички, е от решаващо значение за едно справедливо общество. Нейното конкретизиране не може да е дело само на държавата, но неотменно задължение на демократичната държава е да гарантира съществуването ѝ.

10. Социалистическата партия споделя разбирането, че практическото осъществяване на солидарността и развитието на социалната интеграция се извършват в условията на реално осъществяване на гражданските, политическите и социалните права на жените и мъжете. Именно реализацията на правата позволява да се върви към едно солидарно общество, което не се примирява с практиката на изключването.

Социалистическата партия гледа на себе си като на партия на демократичната солидарност. Поради това тя безусловно се разграничава от социалния консерватизъм, който смесва солидарност с протекционизъм. Борбата срещу социалното изключване, битката срещу бедността и работата в името на интегрирането на всички се основават на морално съзнание, което отхвърля толерирането на несправедливостта и дискриминацията и приема като свой дълг да действа в полза на най-беззащитните. Прилагането на солидарността и съставляващите я публични политики се извършва в името на изграждането на едно интегриращо общество и на осъществяването на правата на индивидите, независимо от конкретното им положение. Солидарността няма нищо общо с протекционизма и патернализма. Тя е свързана с правата и публичната отговорност за тяхната защита и развитие.

Следователно социалистите са категорични противници на протекционистката логика, която фактически увековечава бедността и изключването. Битката срещу различните форми на изключване, които още съществуват и дори се увеличават – изключване от богатството, от благоденствието, от пазара на труда, от информацията или от властта, се осъществява чрез активни публични политики в икономическата, социалната и културната области, които признават и осигуряват правата, стимулират ангажирането на различни участници и организират възможности за образование, квалификация, интеграция и гражданско участие. СП се обръща към хората и групите, които са изключени или рискуват да бъдат изключени, както и към онези, които са заплашени от маргинализиране, като към граждани, носители на отговорности и права, а не като хора, зависещи от помощи.

11. Социалистическата партия приема като основно задължение на демократичната държава пълното гарантиране

на функциите на суверенитет, по-специално правото на сигурност, достъпа до правосъдие, националното единство и националната отбрана.

Социалистическата партия високо оценява сигурността като ценност и убедено защитава ефективната и силна демократична власт, основаваща се на зачитането на правата, свободите и гаранциите и упражнявана в рамките на закона. Противно на десните политически течения, които индивидуализират сигурността като ценност сама по себе си, СП убедено я обвързва със свободата и равенството на правата и възможностите. Развитието на демокрацията и на социалната справедливост изисква рамка на колективна организация и на връзка между гражданите, която гарантира на всички условия на сигурност и бърз и равен достъп до правосъдието. СП защитава издигането на значението на функциите на суверенитет в цялата съвкупност от функции на демократичната държава. Тя се ангажира с провеждането на демократични политики на вътрешна сигурност, правораздаване и национална отбрана.

По същия начин СП изхожда от разбирането, че осъществяването на политики на децентрализация, подкрепящи местните и регионалните измерения на колективна организация, както и консолидирането на автономните области, представляват стратегически инструмент за развитие на националното единство и идентичност.

12. Социалистическата партия се обявява за защита на околната среда и за устойчиво развитие като важни елементи на политиките, ръководени от грижата за нашето общо бъдеще, основани на уважението към нас самите и към идващите поколения.

Защитата на околната среда и формирането на екологично съзнание представляват една от най-благородните каузи

и една от най-неотложните потребности на нашето време. Под въпрос се намира бъдещето на човечеството, както и солидарността, която дължим на следващите поколения. Принципите на защитата, субсидиарността и участието трябва да залегнат във всички публични политики, които са пряко свързани с развитието, територията и природата. Те трябва да бъдат широко разпространени като основна насока в поведението на всички граждани: трудещи се, предприемачи или потребители. СП приема като своя грижата на екологичните идеи и практика, но не в техния фундаменталистки вариант, който отказва да търси баланс между развитието и запазването на природата. Тя си поставя като задача намирането на позитивни решения за постигането на такъв баланс.

13. Социалистическата партия е убедена, че трябва да се действа радикално за защитата на демокрацията като политическа система, основаваща се на човешките права, на народния суверенитет, на върховенството на закона и на свободната конкуренция между идеи и програми, както и като социална система, която се базира на инициативата на хората и оценява различността и различията, взаимното уважение между хора и култури, творческата изява, участието и социалната иновация. За СП са приоритетни институционалните реформи, които благоприятстват демократичното участие, доближават до гражданите държавата и администрацията, подобрявайки ефективността в тяхната дейност, и задълбочават административната децентрализация, засилвайки местната власт.

Социалистите са радикални демократи, защото разбират, че няма алтернатива на демокрацията като политически режим, основаващ се на свободата и на народния избор. Те разбират също така, че сама по себе си демокрацията е цел, ценно благо, което трябва да се защитава. Демокрацията е също култура, начин да се възприемат действията и от-

ношенията между индивидите и социалните кръгове, които те формират. Това е култура на свободата, на автономията, на децентрализацията, на инициативата, на творчеството, на комуникацията, на участието в публичното пространство, на приемането на различността и на различията, на взаимното признаване. Тя е и разпространяване в различните области на социалния живот на убеждението, че от разнообразието на хората и идеите и от свободното аргументиране и свободния избор се създава мирното, динамично, висококултурно и благоденстващо общество.

Радикалната защита на демокрацията и на ценността и практиката на гражданството, било като осъществяване на права, било като поемане на задължения и споделяне на отговорности, трябва да насочва също така реформите в политическата система и администрацията по посока на създаване на условия за участието на гражданите и повишаване на ефективността на услугите, които им се предоставят.

14. Социалистическата партия подкрепя развитието на действия, които водят до засилване на демократичното участие на трудещите се в икономическия и социалния живот и на сътрудничеството между всички, които със своя труд, инициатива и предприемчивост допринасят за създаването на богатство и развитието на благоденствието.

Трудът не е само потребност, нито само стока. В своя най-дълбок смисъл трудът е право – правото на всеки гражданин да осигури своята лична реализация и своето лично и семейно благоденствие; правото да допринася за прогреса и колективното благоденствие. Това право не може да бъде отменено и неговото утвърждаване включва защитата на трудещите се в случай на структурно неравноправни трудови отношения.

Верен на това разбиране, демократичният социализъм се възприема като представител, макар и не единствен, на инте-

ресите на света на труда. Споделя широко разбиране за света на труда, включвайки в него многобройните форми и области, където се произвежда и разпределя богатство и се развива образованието, културата, сигурността и благоденствието.

Социалистическата партия се обръща към всички трудещи се, независимо от тяхната професия, образование и квалификация, както и към работодателите във всеки сектор, където инвестират и създават работни места. Поради това СП дълбоко вярва в предимствата на едно по-широко участие на заетите в процесите на вземане на решения както на равнището на предприятията и услугите, така и на равнището на цялата икономика. Партията подкрепя принципите и процесите на социално съгласуване и колективно договаряне и защитава правото на трудещите се да се организират в демократични синдикати, независими от политическите сили и от предприемаческите обединения. СП оценява системите за образование и професионална подготовка като необходими инструменти за повишаването на квалификацията и за отварянето на нови възможности за създаването на квалифицирана работна ръка. Тя си поставя като цели образованието и подготовката през целия живот и във всички области на живота. СП защитава също така правата на всички, които след години на тежък труд се намират в положението на пенсионирани, и на всички, които, без формално да са включени в пазара на труда, извършват домашна работа или други дейности от огромна полза за социалната организация.

15. Социалистическата партия се утвърждава като модерна и космополитна партия, която вярва, че духът на инициативност и предприемчивост, творчеството и комуникацията, хуманистичната, научната и технологичната култура, свободното движение на хората, обменът на идеи представляват основни съставни части на колективния живот и прогрес.

Социалистическата партия приветства постиженията на модерността, като същевременно се отнася критично към съществуващите недостатъци, както и към предразсъдъците и насилието, причинени от модела на развитие. Вярна на своя хуманизъм, СП изтъква сред тези постижения обръщането към бъдещето и готовността за развитие на знанието. Тя оценява космополитизма, способен да разбере огромното богатство от различия, което характеризира нашия свят, без да изпада в релативизъм, лишен от етичен критерий. Става въпрос да се води борба за масовото разпространение и използване на инструментите на познанието. Става въпрос да се разбере, че обществото, което, без да изоставя универсалните ценности и републиканското изискване за гражданска интеграция, зачита и приема различните култури, укрепва своята собствена идентичност.

Социалистическата партия възприема разбирането, че способността за иновация, волята за знания и комуникация, научният дух, публичната аргументация, свободното движение на хора, идеи и ресурси са фактори на прогреса. Тя изтъква огромните възможности на научните и технологичните изследвания, на творческата изява, на средствата и формите на комуникация и на етичен размисъл в рамките на обществото на информацията и познанието. Но, за да може този поток от информация да бъде пълноценно използван, е необходимо да се насърчава развитието на критичен дух у всички хора. В този смисъл СП отдава решаващо значение на формирането на гражданско съзнание и на мобилизацията на младите учащи се и трудещи се, опирайки се на присъщата на новите поколения енергия.

16. Социалистическата партия се ангажира в процеса на изграждане и развитие на Европейския съюз, включително на задълбочаване на неговото политическо измерение като

логично и необходимо следствие от колективния проект за мир, благоденствие и солидарност, издигнат върху отломките, до които Втората световна война доведе Стария континент. СП гледа на европейското изграждане като на отправна точка за нов световен ред, движен от принципите на сътрудничеството, взаимното уважение, солидарността, правото и устойчивата връзка между човека и природата.

Вярна на своя фундаментален избор, който я превърна във водеща партия в изграждането на плуралистична и европейска демокрация в Португалия, СП изцяло подкрепя процеса на европейско изграждане и на развитие, задълбочаване и разширяване на Европейския съюз. Твърдо отстоява разбирането, че това трябва да е демократичен процес, с участието и под контрола на европейските граждани. Поради това тя се обявява за трансформиране на европейските институции и политически практики по посока на доближаването им до гражданите. СП е срещу позициите на затваряне и нелегитимен протекционизъм, срещу идеята за Европа-крепост, занимаваща се само със своите собствени привилегии и безразлична към съдбата на другите народи.

За социалистите отговорите на големите предизвикателства, пред които се изправят днешните общества, трябва да се търсят в една наднационална и дори глобална рамка, която да отстоява върховенството на демократичната политическа власт над другите власти, по-специално икономическата. Ключовите въпроси на устойчивото развитие, нарастването на заетостта, регулирането на миграционните вълни и социалната интеграция на имигрантите, битката срещу организираната престъпност, тероризма и други причини за несигурност, общата външна политика и политиката на отбрана в служба на Европа и на нейните ценности – това са някои от измеренията на политиката, за които отговорите, с които разполагат сегашните държави, стават все по-неза-

доволителни. Ето защо за СП укрепването на европейските институции върви ръка за ръка с обновлението на техните правомощия, с цел осъществяване на общите цели, основаващи се на Конституцията на Европейския съюз. Това е много съществен въпрос на демократичното реформиране на тези институции и на утвърждаването на европейското гражданство, което не само не измества, но дори засилва националното гражданство.

17. Социалистическата партия, създадена в борбата за свобода и демокрация, член на Партията на европейските социалисти и на Социалистическия интернационал, се обявява за международен ред, основаващ се на сигурността и мира, на демокрацията и зачитането на човешките права. В този смисъл тя разбира външната и отбранителната политика като основни инструменти за защитата на независимостта и националния интерес и утвърждаването на Португалия в света. Демократичният социализъм е неотменно ангажиран с интернационалистическата солидарност и борбата за сигурност и мир между народите и нациите. Този ангажимент произтича от дълбоката вяра в универсалността на човешките права, независещи от различията в културите и идеологиите, и представляващи най-добрата гаранция за съжителството и взаимното уважение и за сътрудничеството; в утвърждаването на универсалното право на народите на свобода и самоопределение, на справедливи условия за развитие; в принципите на международното право като защита срещу злоупотребите от страна на политическата или военната власти.

Социалистическата партия счита, че правно-политическата система, която Обединените нации изградиха с много труд, трябва да бъде засилена. Тя се обявява срещу всеки едностранен акт или хегемонно домогване на свръхсила, които могат да я поставят под съмнение.

Социалистическата партия стои на позицията, че португалската външна политика трябва да се осъществява при зачитане на международните организации и договори, към които страната свободно се е присъединила, и по-специално в рамките на своите права и задължения като член на Европейския съюз, Организацията за европейско сътрудничество и сигурност, Атлантическия алианс и Организацията на обединените нации. В същото време три главни насоки трябва да отличават и обогатяват нашата външна политика: засилване на връзките с разпръснатите по света португалски общности, защита и развитие на португалския език и португалската култура и сътрудничество със страните от Общността на португалоезичните страни.

18. Социалистическата партия се бори за по-справедлив и регулиран международен икономически ред, който да благоприятства етично информираната и демократично контролираната глобализация, да е фактор за социален напредък и да стимулира развитието на всички нации и народи, заличавайки границите между Севера и Юга. По тази причина тя е срещу тенденциите към установяване на господство в света на икономически власти, които не подлежат на демократичен контрол и защитава създаването на нови форми на наднационално регулиране.

Социалистическата партия убедено вярва в потенциала на свободата на движението и обмена на международните движения на хора, идеи, ресурси и капитали. Тя не желае връщането към остарели форми на национализъм или икономически ултрапротекционизъм. Но обстоятелството, че ускоряването на движението на капитали не се извършваше при необходимото институционално регулиране, доведе в решаваща степен през последните две десетилетия на XX век до задълбочаването на пропастта между развити и развиващи

се страни и до недопустимо натрупване на богатство, от една страна, и задълбочаване на бедността и неравенствата, от друга. Наред с това, сляпото приложение на неолибералните идеи, без грижа за социалното единство, причини в различни региони на света икономическо и социално опустошение.

Светът обаче не може да се ръководи от икономическите интереси, нито глобализацията на финансовите и икономическите пазари може да служи като предтекст за засилване на нарушаването на икономическите и социалните права или за незачитането на интересите и потребностите на страните и народите. Икономическото развитие не може да стане жертва на жаждата за незабавни печалби или на безскрупулната спекула. Следователно е необходимо да се изгради демократична алтернатива на настоящото хегемонизиране на света от безконтролната дейност на мултинационални компании и от неолибералната идеология, сражаваща се срещу държавите. Необходимо е да се противопоставим на крещящите неравенства между богатите и бедните страни. Необходима е по-справедлива организация на световната търговия. Необходима е активна международна политика на сътрудничество за развитие, за да се намалят действително неравенствата, които отричат основни права на по-голямата част от световното население и подриват мира и сигурността на всички.

Социалистическата партия се обявява за наднационално регулиране на глобализацията, така че да се засилят нейните позитивни аспекти и да се предотвратят и преодолееят ефектите, пораждащи неравенство и изключване.

19. Социалистическата партия не отдава предпочитания на никоя философска или религиозна доктрина и признава на своите членове пълна свобода при избора на доктрина и житейска етика.

Социалистическата партия е светска партия, съставена от свободни хора, които, осъзнаващи своите права и задължения като граждани, приемат да отдадат на партията политическата си ангажираност, следвайки изискванията на етиката на отговорността. От своя страна партията се задължава да зачита личността на всеки член, без да изисква от него да влиза в противоречие или да действа срещу личните си убеждения.

Изхождайки от това разбиране на връзката между пълното уважение към етичните, философските или религиозните възгледи на своите членове и възприемането на организирано гражданско участие като следствие от етиката на отговорността, СП разглежда своя принос в основните дебати в настоящето и близкото бъдеще за етичните граници на научната, технологичната и социалната дейност. За СП критичен въпрос в тези дебати е необходимостта от демократичен публичен контрол, преди всичко в светлината на зачитането на човешките права и хуманистичните ценности, върху целите, условията и последиците от научно-изследователската дейност и нейните технологични приложения.

20. Социалистическата партия е републиканска партия, която произлиза от гражданите. Затова тя възприема политическата дейност като колективна задача за мобилизиране на хора и групи в името на проекта за пълно осъществяване на демокрацията и утвърждаване на идеалите на свободата, равенството и солидарността. Тя е партия на различността, сплотена партия, партия на братството, отворена за постоянна комуникация с различните организации и идейни течения, които съставляват богатството на гражданското общество. Опира се на социалното и гражданското участие на своите членове, активисти и симпатизанти, свободни и активни граждани, обединени от широката политическа платформа на демокрацията и демократичния социализъм.

Да се действа, означава да не се приема пасивно фаталистичната логика на увековечаването на факторите на икономическа, културна и научна изостаналост, както и на факторите на социална несправедливост и неравенство. Да се участва, отхвърляйки отчуждението, безразличието и конформизма, означава да се упражняват основополагащо право и задължение на гражданина. СП призовава всички, които се отъждествяват с проекта за пълна реализация на демокрацията и развитието на човешките права, да се мобилизират за политическа дейност чрез различните конкретни форми в съвременното общество.

Социалистическата партия намира, че е от жизнено значение да не отстъпва пред присъщото на политическите организации изкушение да се затварят в себе си. Без да омаловажава значението на партийната структура и решаващия принос на нейните членове, без да губи нито една от здравите оси, които я свързват с трудещите се класи, и без да абдикира от природата си на голяма народна партия, СП желае да задълбочава комуникацията с различните идейни течения и движения, които съставляват богатството на гражданското общество, като отдава специално внимание на диалога със света на науката, културата и техническата и социалната иновация. Задачата е да се изгради истинска мрежа на сътрудничество и солидарност между различни начини на политическо действие.

Наред с това СП счита за свой морален, граждански и демократичен императив да осигури подходяща организационна рамка и да развива истински климат на уважение и диалог между своите членове. СП задълбочава вътрешната демокрация и вижда своята главна сила в плурализма на характеристики, убеждения и проекти на своите членове, обединени в широката политическа платформа на базата на взаимовръзката между проекта на демократичния социализъм и пълното осъществяване на политическата, икономическата, социалната и културната демокрация.

Социалистическата партия се стреми постоянно да е в центъра на политическия дебат, да е отворена за идейните течения и социалните движения. Тя желае да анализира критично различните приноси, които дават храна за демократичната промяна.

ПРИНЦИПИТЕ НА СОЦИАЛДЕМОКРАЦИЯТА НА ФИНЛАНДСКАТА СОЦИАЛДЕМОКРАТИЧЕСКА ПАРТИЯ (приети на XXXVIII конгрес на партията в Турку през 1999 г.)

СТРЕМЕЖ ЗА ЕДИН СПРАВЕДЛИВ СВЯТ

Нашият идеал за справедливо общество

Социалдемократията си е поставила за цел изграждането на общество, основано на свободата, равенството и солидарността. В едно такова общество всеки, съобразно собствените си възможности, способства за увеличаване благополучието на всеки и допринася за по-нататъшното общо благоденствие. Грижи се полагаат както за отделния човек, така и за околната среда. Справедливостта се генерира чрез баланса между права и отговорност. Тя се постига в общество, основано на свободата, общество, в което тържествуват демокрацията и солидарността, общата отговорност. Идеалите и целите на социалдемократията стигат далеч отвъд видимите днес възможности. Мечтите, волята и политическото действие преобразуват и ще преобразуват реалността, така че тя да бъде по-близо до нашите идеали.

Началото на работническото движение

Организирането на работническата класа в политически и синдикални движения даде нова и прогресивна насока в развитието на Европа. Финландската работническа партия е основана на конференцията в Турку през 1899 година. Тя пос-

тавя за свои цели икономическата и социалната еманципация на работниците. Приема името „Социалдемократическа партия” на партийната конференция във Форса през 1903 година, като заявява принадлежността си към социалистическата програма на международното работническо движение и възприема демократични форми на действие. Недвусмислената привързаност към парламентарната и общинската демокрация, както и отстояването на правата на работниците определят нашите основни различия с капитализма и с комунизма. В днешни дни социалдемократията продължава своята борба в полза на материалното и моралното равенство между хората и срещу ултралиберализма, социалния и политическия консерватизъм.

Социалдемократията означава реформи

Социалдемократията се стреми да реформира обществото, оставайки вярна на ценностите на социализма. Социализмът поставя на преден план колективната отговорност на индивидите един към друг и към общността. Общочовешките ценности на социализма са вкоренени дълбоко в демократична Европа. Едно народно движение, уповаващо се на човешкото достойнство, човешките права и чувството за отговорност на индивида, издигна хората до статута на граждани, притежаващи граждански, културни, социални права и права, свързани с трудовия процес.

Хората трябва да се отнасят един към друг като равни

Всеки човек трябва да има възможността да се развива при условия на свобода и равенство. Съзнанието за общност,

солидарността и отговорната свобода са основополагащите звена на развитието на обществото. Тези ценности отговарят на нуждата на човека от сигурност и на динамиката на развитието на обществото.

СОЦИАЛДЕМОКРАЦИЯТА – ДВИЖЕНИЕТО НА СВОБОДАТА И РАВЕНСТВОТО

Нашите ценности стоят стабилно в променящите се времена

Решенията, взети в едно общество, трябва да се основават на устойчиви ценности, на дълготрайни цели и на волята да се постигнат определени резултати. Социалдемокрацията като движение на еманципацията, се основава на социалистическите теории, но също така черпи идеи и от наследството на хуманизма, завещано от Античността, от християнската етика и от прогресивната идеология на Просвещението. Тези ценности дават на социалдемокрацията силата и важните опорни точки на нашето движение да продължи реформирането на обществото, да свърже приемствеността и промяната, традицията и бъдещето.

Свободата и равенството създават възможността за избор

Хората имат правото да живеят свободно, независимо от личните им качества или техния социален и икономически произход. Свободата им принадлежи във всичките ѝ проявления, които не накърняват другите, обществото или околната среда. Целите на социалдемокрацията отиват далеч отвъд обикнове-

ните достижения на материалното равенство на гражданите или зачитането на формални свободи. На практика, възможността да се прави избор в материален и в морален аспект е толкова важна, колкото и самият избор. Всеки човек, жена или мъж, има правото на равни възможности за постигане на благополучие, сигурност и участие във вземането на решения – на работното място, в дома, както и в обществото като цяло. Културата помага на човешките същества да постигнат желаното равнище на личностно развитие и контрол над собствения живот.

Нашата цел – общество на солидарността

Постигането на свобода и равенство изисква никой по никакъв начин да не нарушава правата на другия. Балансът между тези ценности се постига, когато общността поеме отговорност за своите членове, но едновременно с това, и когато гражданите си помагат взаимно и се грижат за общността си. В едно солидарно общество всеки зачита правата на другите, като се цели равенство и общо благоденствие. Няма експлоатация и никой не употребява обществото в преследването на егоистични желания.

Природата принадлежи на всички

Солидарността се простира извън ограниченията на поколенията. Човечеството е част от природата, към която то е длъжно да поема определени отговорности. Защитата на околната среда и внедряването на методи на производство, които да бъдат по-чувствителни към екологичните изисквания, са отговорности на всяко следващо поколение, което трябва да се стреми да поддържа едно устойчиво развитие. Всички хора трябва да могат да се радват на природното разнообразие.

Всички човешки същества са еднакво ценни, независимо в коя точка на света се намират

Борбата за правото на свободен и достоен живот се води навсякъде по света. Международното социалдемократическо движение застава на страната на потиснатите срещу потисниците, защитава бедните и онеправданите срещу правото на силата. По света стотици милиони хора живеят в подчинение; стотици милиони хора знаят какво е глад. Отчаянието трябва да се замести от надеждата на общата отговорност, а егоистичната алчност – от празненството на ума и на солидарността.

Интернационализмът, съзнанието за световна общност, е солидарност към потиснатите. Той е също движение в полза на мира; той е осъзната общност, преминаваща през границите. Не силата на могъщия, нито властта на парите и оръжията, а универсалната справедливост трябва да управлява света.

СЪЗНАНИЕТО ЗА ОБЩНОСТ КАТО ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ЕГОИЗМА

Нормите и споразуменията, взети с предварително общо съгласие, защитават хората

Мярката на всяко общество е човекът. Структурите и процедурите в обществото съществуват, за да служат на хората. Те предпазват от безразличието, което води до дезинтеграция на общностите. Те предотвратяват необузданото съревнование, което причинява страдания на по-слабите и разрушения на околната среда. Държава, основана върху законово управление, създава права и задължения, защитаващи индивидите и общностите срещу егоизма на капитала. Хората трябва да бъдат равни пред закона. Обществото трябва да е стабилно и сигурно, така че да позволява на хората и общностите, на мъжете и жените на равни начала да планират бъдещето си.

Според социалдемокрацията законите и споразуменията са съставна част на прогреса и спомагат за премахването на антагонизмите и неравенствата в обществото.

Отговорната свобода

В един взаимозависим и отворен свят отделните самобитни култури се обогатяват една друга. Хората се очистват от националните си предразсъдъци и стават граждани в рамките на една култура, които живеят във взаимно разбирателство в мултинационални общности. Членовете на една общност са различни. Отношението към общността се определя от възможността, която има всеки неин член да мечтае и да осъществи желанията си. Чувството за принадлежност и включеност към общността стимулира гражданите да участват активно в развитието ѝ. Интелектуалната и моралната леност, безразличието и преследването на лична изгода са напълно чужди на духа на осъзнатата общност.

Участието е право

С непрекъснато нарастващата сложност на обществото и увеличаващата се значимост на организациите се появява опасността от концентрацията на знания и информация, както и на власт за вземане на решения. Всички хора имат право на еднакви възможности да печелят и да притежават, да създават, оценяват и боравят с информация и знания. Това е задължителен елемент за постигането на демокрация и за развитието на обществото. Задачата на политическите движения, на разнообразните източници на информация, на образователната система и продължаващото обучение, както и на информационните потоци в глобалната мрежа е да се повишава съзнанието и участието на гражданите и да се задълбочава гражданският диалог в рамките на обществото.

Към демокрация на няколко нива

Модерната демокрация се осъществява на няколко нива. Демократичните процедури трябва да се прилагат на местно, национално и международно ниво. Участието на хората в рамките на близката им общност е също опорен стълб на транснационалната демокрация. Хората имат право да влияят на развитието на най-близката си общност не само като граждани, но и като ползватели на обществени услуги, като работници, потребители, собственици на жилища. Когато хората са активни в собствените си общности и мрежи, то демокрацията се засилва в общините и в регионите, в Европа, както и в целия свят.

УЧАСТИЕ В ОБЩЕСТВОТО

Икономиката трябва да служи на цялото общество

Нарастването на материалното благосъстояние, на сигурността и на културното равнище зависят колкото от производителността на икономиката, толкова и от справедливото разпределение на плодовете на икономическата активност. Ако бъде поставена под подходящ контрол, пазарната икономика е способна да удовлетворява нуждите на населението. Икономиката трябва да служи на цялото общество и да осигурява благоденствие на всички членове на обществото. Общият интерес трябва винаги да надделява и да предхожда търсенето на частната полза. Социалдемократическите политики се стремят към постигане на този общ интерес.

Демократичен контрол на пазара

Според социалдемокрацията човекът е цел сам по себе си и абсолютна ценност; той не е търговска стока. Използването на икономическите ресурси трябва да почива върху демократичен контрол чрез посредничеството на пазарите. Демокрацията и проспериращата икономика взаимно поддържат своите успехи. В съответствие със социалистическите принципи обществото има право да следи много внимателно и да се намесва в печалбата, генерирана от средствата за производство, както и да контролира употребата на последните, тяхното местонахождение и техните собственици. На работниците и потребителите трябва да се предостави възможността да влияят върху решенията, отнасящи се до развитието на производството и на икономиката. В допълнение към стопанската си дейност предприятията имат определени отговорности към обществото и към своите служители. Пазарите трябва да действат открито и публично.

Глобалният пазар трябва да бъде поставен под контрол

Икономиката, производството и потреблението, както и политиката, технологиите, въпросите на околната среда и културата са взаимосвързани и образуват глобална система. Като резултат от това производството се интензифицира, икономиката расте, цените на продуктите намаляват и според мнозина пред страната се отварят нови перспективи. Но от друга страна, едновременно с това бедността и неравенството нарастват вътре в страните и между тях. При липсата на каквато и да е регулация глобалната икономика отслабва демокрацията и в крайна сметка намалява способността на пазара да функционира като такъв. Трябва да бъде наложена регулация на глобалния пазар, на движението на капитали и

на операциите на мултинационалните компании. Международното социалдемократическо движение трябва да впрегне своите сили, за да поправи последиците от лошата употреба на глобалната икономика.

Обществото на благоденствието като предпазен механизъм

В едно общество на благоденствието политиката има ключово значение за активността на икономическата система. Структурите на обществото на благоденствието предоставят на гражданите много помощни механизми, които позволяват личностното развитие на всеки и увеличават участието. Човешкият потенциал се освобождава за широката културна база и познания, постигнати чрез равния достъп до образование. Услугите, предоставяни от държавата и от институциите на местната власт, повишават равенството и благоденствието в обществото. Поддържането на публичните услуги е отговорност на обществото. Обществената регулация, колективните трудови договори, както и колективната собственост върху средствата за производство допълват пазара и ограничават господството на силите на пазара.

Постигане на баланс между гарантираните права и отговорностите

Обществото на благоденствието е общност на свобода, задължения и равни възможности, където е достигнат баланс между права и отговорности. Обществото на благоденствието също така се намесва, когато се появи несправедливост; то предотвратява определени рискове и се подготвя за тяхното управление. Хората разполагат с възможността да се развиват и да изпълнят призванието си; да се изправят срещу труд-

ностите и след преодоляване на препятствието да започнат отначало. Фундаменталната сигурност на всички включва не само околна среда, която да гарантира физическата неприкосновеност, но и гарантирането на основни услуги и ползи, защита на трудовата среда, при задължително определена минимална социална закрила. Възможността за личностно развитие, както и достъпът до култура обособяват основополагаща част от основните човешки права.

Трудът е важен фактор на участие и интеграция

Социалдемократията поставя на преден план правото на достойна, подходяща и стабилна трудова заетост, на работа, която е източник на успех, самочувствие и сигурност. Трудът има своите специфични съдържание и значение за производството на блага и за предоставянето на услуги, които да задоволяват нуждите на хората. Трудът, а не спекулациите създават богатството на едно общество. От гледна точка на индивида трудът означава препитание, дейност, която носи полза за семейството или за общността, изграждане на личното или на общностно благоденствие. В най-добрите си проявления трудът дава шанс на човека за личностно развитие и социална интеграция в общността. Той усилва човешкия и социалния капитал.

Повишаване значението на синдикатите в променящите се времена

Взаимоотношенията между работник и работодател не трябва да имат характер на подчинение. Работникът трябва да получава своя дял от печалбата, генерирана от неговия труд, от икономическия растеж и от благоденствието. Синдикатите имат значима роля като изразители и защитници на правата и интересите на работниците. Колективните споразумения

между социалните партньори трябва да целят повишаване на сигурността на работните места, подобряване на условията на труд, разширяване на знанията и уменията, регулиране на доходите и подпомагане на икономическото развитие. Такива са и целите на социалдемокрацията, що се отнася до синдикалната дейност на международно ниво и до постигането на международни споразумения.

Правата се основават върху човешкото достойнство

Нашият идеал е общество, в което свободата доминира над подчинението, хуманността – над нетолерантността, и справедливостта – над егоизма. Културното разнообразие и различията в степента на развитие, достигната от всяко общество, не променят по никакъв начин целите на социалдемокрацията. Тези цели започват с човешкото достойнство. Свободата, равенството, солидарността и мирът принадлежат на всички хора, навсякъде по света.

ДЕКЛАРАЦИЯ НА ПРИНЦИПИТЕ НА ФРЕНСКАТА СОЦИАЛИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ (приета на 14 юни 2008 г.)

ПРЕАМБЮЛ

Социалистическата партия има своите корени в традицията на хуманизма и във философията на Просвещението. Тя приема като свои ценности свобода, равенство, братство, прокламирани от Френската революция. Тя се ражда от срещата на критичната мисъл – богата и разнообразна, с дейността на работническото движение, които в продължение на два века бяха носители на оспорването на една социална организация, оформена от капитализма, и защитаваха виждането за едно солидарно общество, чиито членове ще се радват на равна свобода и на равни права. Тя се уповава на спомена за 1848 година и премахването на робството, на Комуната, на наследството на Републиката с нейното демократично дело и борбата ѝ за светска държава, на големите социални победи, на Народния фронт, на Освобождението на Франция вследствие на победния край на Втората световна война, на май 1981 година и на последвалите правителства на левицата. Тя участва в големи политически и интелектуални битки за свободата на човека – от аферата Драйфус до премахването на смъртното наказание. Тя приема като своя Всеобщата декларация за правата на човека от 1948 година.

Тези стремежи са не по-малко актуални днес. За социалистите човекът е надарен с разум, той е свободен и израства от общуването си с другите хора, той е отворен към всички потенциални възможности. Затова условията, в които той живее, са изключително важни. Изграждането на един нов и

по-добър свят, подчинен на човешкото достойнство и осигуряващ опазването на планетата, е първостепенната задача на социалистите; тя мотивира у тях един непрекъснато възпроизвеждащ се ангажимент, отиващ отвъд различните подходи за неговото постигане, които придобиват различни формулировки във времето в зависимост от залозите и проблемите.

Демократичният социализъм се стреми да бъде обяснение на света, учение за действието, бъдеще за човечеството. Неговата природа е „да се стреми към идеала и да разбира реалността“, да предвижда бъдещето и да работи в настоящето, да поема напреженията и противоречията, които произлизат от това и които съпътстват човешкия живот.

I. НАШИТЕ ФУНДАМЕНТАЛНИ КРАЙНИ ЦЕЛИ

ЧЛ. 1. Да бъдеш социалист означава да не се задоволяваш със състоянието на света, такова каквото е. Социалистическата идея се състои едновременно от бунт срещу несправедливостите и от надежда за по-добър живот. Целта на социалистическата дейност е пълната еманципация на човешката личност и опазването на планетата.

ЧЛ. 2. Равенството стои в сърцето на нашия идеал. Търсенето на равенството има смисъл само чрез и за свободата. Равенството и свободата са неделими. Социалистическата идея противопоставя на несправедливостта и насилието по света един ангажимент за свободно, справедливо, солидарно и братско човечество. Тя носи универсално послание винаги, когато стане въпрос за защита на фундаменталните права на всеки и на всички. Според социалистите тези цели не могат да бъдат постигнати при спонтанно функциониране на икономиката и обществото. Постоянното преразпределение на

ресурсите и богатството е необходимо, за да се претвори в реалност равенството на правата, за да се предостави на всеки възможността да изгради пълноценен живот, за да се намалят статусните различия и за да се води борба с бедността.

ЧЛ. 3. Устойчивото развитие трябва да позволи да се даде отговор на нуждите на настоящето, без да се навреди на бъдещето на новите поколения. Крайните цели на демократичния социализъм са пълноценно осъществяване на волята да се опази нашата, заплашена днес, планета – особено от рисковете на промените в климата и загубата на биоразнообразие, да се запазят и да се възобновят природните ресурси, да се подобри качеството на околната среда. Тази необходимост изисква отговори, които не дават предимство на бързата рентабилност, а съгласуват частните интереси с общия интерес. Съзнавайки тясното взаимодействие между човешките дейности и екосистемите, социалистите вписват осъзнаването на нуждата от опазване на планетата редом с фундаменталните си крайни цели като прогреса на човешките общества и справедливото удовлетворяване на техните нужди.

ЧЛ. 4. Прогресът, синоним на подобряване на човешкия живот, е фундаментална ценност за социалистите. Те смятат, че упражняването на разума трябва да е достъпно за всички, приемливо за всички, приложимо навсякъде. Те насърчават знанието, образованието, изследванията, културата. Те искат да предоставят научния и техническия напредък в услуга на хората и на планетата. Този напредък поставя същностни въпроси за бъдещето на човечеството. Социалистите защитават принципа на предвидимост, който позволява да се прави колективен избор чрез демократично взето решение и да се подчинява на приемливостта на рисковете, съпътстващи неизбежно развитието на науката, на полезността на нововъведенията и на легитимността на тяхното използване. Икономическият и социалният прогрес не може да бъде оценяван

само през призмата на увеличаването на търговското производство; това следва да става с помощта на индикатори, отразяващи ефективното качество на условията на живот и труд на индивидите.

ЧЛ. 5. Демокрацията представлява едновременно и крайна цел, и средство. Тя възплъщава една универсална ценност и борба. Тя определя самата същност на социалистическата дейност. Тя не се свежда само до един метод. Да бъдеш социалист означава да мислиш, че мъжете и жените, решени да действат заедно, са способни да повлияят на еволюцията на своя живот, на своето общество и на света. Нашият социализъм е една концепция и едно практическо приложение на гражданството във всички области и във всички негови измерения. Политическата демокрация и социалната демокрация, представителната демокрация и демокрацията на участието съставляват едно цяло, позволяващо обсъждането и вземането на колективни решения.

II. НАШИТЕ ЦЕЛИ ЗА XXI ВЕК

ЧЛ. 6. Социалистите изразяват историческа критика на капитализма, създаващ неравенства, предизвикващ кризи, който е все така актуален във времето на глобализацията, доминирана от финансовия капитализъм.

Социалистите са привърженици на социална и екологична пазарна икономика, на пазарна икономика, регулирана от публичната власт, както и от социалните партньори, която има за крайна цел задоволяването на основните социални нужди. Желаната от социалистите система е смесена икономика, съчетаваща динамичен частен сектор, ефективен публичен сектор, качествени и достъпни за всички публични услуги и трети сектор на социална и солидарна икономика.

Социалистите твърдят, че някои блага и услуги, които засягат основни права, не могат да бъдат оставени да функционират съобразно пазарните принципи. Те правят от създаването и преразпределението на богатството основна цел на своето политическо действие.

ЧЛ. 7. Социалистите защитават модел на устойчиво развитие на планетарно ниво, който съчетава икономическия растеж, технологичните нововъведения, екологичните норми, създаването на работни места и социалната защита. Социалистите са загрижени не само за количеството на произведеното богатство и неговото разпределение, но и за начина, по който те са произведени и за съдържанието на произведеното. Социалистите действат, за да бъдат икономическият растеж и производството на блага осъществявани чрез намаляване на използването на невъзобновяеми ресурси и чрез засилване на социалната кохезия.

ЧЛ. 8. Човешкият труд има фундаментално значение; той е индивидуален и колективен начин на включване, на признание, на еманципация. Социалистите не приемат и се борят срещу едно разделено между бедни и богати общество, в което някои ще успяват да се издържат от труда си, а други ще са затворени в системите за социално подпомагане или в социалното изключване. Те защитават принципа за едно общество, което дава на всички средствата да живеят достойно и което се бори срещу неблагоприятните стечения на обстоятелствата в живота. Качеството на работните места е основна цел, която предполага наличието на справедливо възнаграждение, гарантирани и спазвани права, достъп до квалификация през целия живот, осигуряваща професионалното и социалното израстване, право на здравословни условия на труд. Трудът трябва да бъде съчетан с начин на живот, който предоставя достатъчно свободно време, достъп до култура и до спорт и който предлага на всеки възможност да изгради

живота си и да участва в обществения живот. Трудът трябва да дава заслуженото място на незапартния сектор.

ЧЛ. 9. Също толкова важна задача е актуализирането на най-съществения принос на демократичния социализъм през миналия век. Това е социалната държава, която позволява колективните решения да дадат отговор на цялото разнообразие от индивидуални нужди. Социалната държава дава предимство на инвестициите в производството за сметка на рентата и спекулата. Тя трябва да бъде държава, която инвестира и еманципира, поставяйки на преден план образованието, изследователската дейност, иновациите и културата. Тя осигурява защита срещу социалните рискове. Тя се основава на едно приемливо преразпределение и на прилагането на прогресивна данъчна скала. Тя следва да гарантира на всички личната и имуществената им неприкосновеност, защото без нея няма истинска свобода. Регулирането е една от най-важните роли на социалната държава за съвместяването на пазарната икономика, демокрацията и социалната и териториалната кохезия.

ЧЛ. 10. Борбата за мир, за колективна сигурност и за помощ при развитието отговаря на интернационалното призвание на социалистите. Това е нашият хоризонт за века, който започва. Борбата за една международна общност, поставяща на първо място мира, е неразделно свързана със защитата на човешките права и битката за социална справедливост. Тя изисква също така да бъдат признати интересите на отделните държави и на народите, да се работи в посока за намиране на общите интереси, за да бъде построен един балансиран, справедлив и сигурен свят. Необходими са двойно повече усилия за подсилването, за реформирането и за демократизирането на международните институции. Трябва накрая да се постигне едно солидарно управление на световните публични блага, на първо място сред които са климатът, водата,

биоразнообразието. За да постигнем това, ние имаме нужда от засилване на ООН и на тежестта на ЕС и на неговата решителност.

ЧЛ. 11. Волята на социалистите е да допринесат за това, Франция да бъде отворена страна, уважавана в международен план, полагаща усилия в името на мира, човешките права и устойчивото развитие. Франция, чрез своята история, е едновременно уникална и универсална, и трябва да остане вярна на това двойно наследство. Тя трябва да се бори срещу всяка дискриминация и да защитава фундаменталните права на имигрантите.

III. НАШАТА СОЦИАЛИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ

ЧЛ. 12. Социалистическата партия е републиканска партия. Тя работи за социалния прогрес и се поставя в служба на гражданската ангажираност. Тя прави свои ценности на Републиката – свобода, равенство, братство и светското начало. Тя се обявява за разделението на властите, гарантиращо функционирането на един отговорен политически режим. Тя защитава плурализма и независимостта на информацията в медиите. Тя не възприема нацията като съпоставяне на общности, а като договор между свободни и отговорни граждани. Нацията уважава правата на всички, живеещи на нейна територия, и следи всеки да изпълнява задълженията си към нея. Социалистическата партия има амбицията да благоприятства съпричастието на всички към ценностите на Републиката.

ЧЛ. 13. Социалистическата партия е светска партия. Тя защитава отделянето на църквата от държавата и светския характер на общественото училище. Тя следи за свободата на убежденията. Светският характер на държавата е повече

от принцип на толерантност, той е борба срещу всякакъв род фундаментализъм, срещу всяко сектантство. Социалистическата партия смята да насърчава и да организира общо пространство, уважаващо религиите, стига те да се изповядват в рамките на закона и да не са препятствие пред индивидуалната и колективната свобода. Светското начало е условие за съвместно съжителство в Републиката.

ЧЛ. 14. Социалистическата партия е партия на реформите. Тя се стреми да упражнява управленски отговорности на всички нива с цел да промени обществото. Тя е носител на проект за радикална социална трансформация. Тя знае, че такава не може да бъде декретирана и че тя е резултат от силна колективна воля, устойчива във времето, вземаща предвид идеала, реалностите и историята. Социалистическата партия иска да даде своя принос в промяната на живота с обществото и чрез обществото, закона и договора. Тя никога не е възприемала съотношението на силите в даден момент като заковано или непреодолимо. Тя смята да се бори с всеки вид социален детерминизъм, който е причина за несправедливост или неравенство.

ЧЛ. 15. Социалистическата партия е феминистка. Тя действа в полза на еманципацията на жените. Тя работи за равенство между жените и мъжете, за паритет и за „смесено” общество. Тя гарантира на жените достъпа до фундаменталните права, които осигуряват контрола върху собственото им тяло. Тя защитава равенството на трудовите възнаграждения и професионалното равенство между мъжете и жените.

ЧЛ. 16. Социалистическата партия е партия на хуманизма. Тя се бори срещу всички форми на дискриминация, независимо от техните причини и произход. Тя осъжда превръщането на човешкото тяло и неговите части в стока. Тя се бори срещу всяко посегателство срещу човека и човешкото достойнство по причина на сексуална ориентация.

ЧЛ. 17. Социалистическата партия е поддръжник на децентрализацията. Тя отдава първостепенно значение на разнообразието и на характеристиките на отделните територии. Тя иска да съчетае присъствието на държавата като регулатор и гарант на равновесието, включително финансовото, между териториите с динамична и жизнена местна демокрация.

ЧЛ. 18. Социалистическата партия отстоява висшите принципи на правосъдието. То е както ценност, така и институция. То е гарант за прилагането на практика на правата на всеки. То трябва да е достъпно, независимо и еднакво за всички. То е призвано не само да наказва, но също така и да помага за превенцията, реабилитацията и успешното повторно приобщаване към обществото.

ЧЛ. 19. Социалистическата партия поставя културата и образованието в сърцевината на своите ценности. Културата позволява едновременно да се събира и да се освобождава. На фона на опасността от една нееднородна и пазарна цивилизация, културата, с незаменимия принос на артистите и на творците, спомага да се построи един свят, основан върху разнообразието, диалога и отвореността. Цифровите технологии могат да помогнат в тази насока, стига да бъдат прецизирани демократичната рамка и плуралистичните правила.

Образованието и обучението са значимо условие за еманципацията на всеки и за демократизацията на нашето общество. Те са решаващи за бъдещето на нашата страна. Социалистическата партия трябва да следи всички да имат еднакъв достъп до образование и обучение.

ЧЛ. 20. Социалистическата партия е европейска партия, която действа в рамките на Европейския съюз, който тя не само желаеше да стане реалност, но и отчасти замисли и основа. Социалистическата партия поема отговорността за историческия избор на тази конструкция и за изграждането на една политическа, демократична, социална и екологична

Европа. За социалистите тя трябва да бъде натоварена с мисията чрез своите общи политики да осигури мира на континента и да спомага за него на глобално ниво, да поощрява силния и устойчив икономически растеж наред със социалния прогрес, да подсилва ролята на публичните услуги, да насърчава творческото начало и културното разнообразие, да спомага да се преодолеят предизвикателствата пред планетата чрез примера за сътрудничество, който предлага. Като член на Партията на европейските социалисти социалистическата партия възнамерява да впрегне всичките си сили, за да засили социалистическото послание в Европа.

ЧЛ. 21. Социалистическата партия е партия, отстояваща интернационализма. Тя осъжда всяко потисничество, всяка експлоатация и съвременните форми на робство. Тя работи за спазването на правата на децата. Тя признава изцяло правото на убежище. Тя се бори срещу ксенофобията, расизма и антисемитизма.

Социалистическата партия се бори за постигането на уважаван и справедлив международен ред, за сътрудничество между народите, за една истинска политика на развитие. Тя защитава ролята на ООН и на международните институции. Тя иска Социалистическият интернационал да се превърне в истинско прогресивно движение в световен мащаб.

ЧЛ. 22. Социалистическата партия е народна партия, чиито корени са в работническия свят. Тя е резултат на политическите битки и социалните борби, водени от XIX век насам, за повече справедливост и повече социално равенство. Отворена към обществото, тя се стреми да изразява общия интерес на френския народ.

ЧЛ. 23. Социалистическата партия е демократична партия. Тя приема за принцип равнопоставеността между мъжете и жените. Тя уважава всеки свой член. Тя организира прозрачен и отворен политически дебат. Тя следи за разно-

образяването на партийните и изборните отговорности на всички нива. Тя се съобразява и формира своите виждания в постоянен диалог със силите и движенията на гражданското общество, и по-специално със синдикатите, асоциациите и неправителствените организации, уважавайки тяхната независимост. Социалистическата партия е партия, която защитава политическата етика в своите принципни битки. Тя се основава на доброволно членство, което изисква решенията, текстовете и правилата, обсъдени и приети от всички, да бъдат спазвани.

ЧЛ. 24. Социалистическата партия иска да събере всички измерения на левицата. Тя не се примирява с разделения, наследени от миналото. Откакто е създадена, тя организира свободен вътрешен дебат и призовава всички мъже и жени, които споделят нейните ценности, да се присъединят към борбата.

МАНИФЕСТ НА ХОЛАНДСКАТА ПАРТИЯ НА ТРУДА (от 30 януари 2005 година)

1. ИДЕАЛИ

1.1. Свободата, демокрацията, справедливостта, взаимната подкрепа и солидарността са идеалите на социалдемократията. При сблъсъка на тези идеали с ежедневната действителност, принципите ни дават насоката. За Холандската партия на труда правото на достоен живот е основополагащ принцип; той позволява пълноценното участие в обществото, в което има място за желаещите да се включат; той означава достойно отношение и към тези, които не са в състояние да го направят. Достойно общество е това, в което свободата, солидарността и отговорността обединяват силите си.

1.2. Социалдемократията е европейско и международно движение, което се бори за тези идеали. Холандската партия на труда (ХПТ) е представителят на това движение в Холандия. Това движение се противопоставя на всяко нарушаване на човешките права и всяко неоправдано неравенство на доходи и власт. То се противопоставя на бедността, на дискриминацията, на изчерпването на ресурсите и замърсяването на природата и околната среда. „Социалдемократическият метод” е свързан със силна икономика и жизнен пазар, но той отстоява и една рамка, в която социалната справедливост, демократичната отговорност, публичният интерес, културното развитие и екологичната устойчивост не могат да бъдат гарантирани само от пазара.

1.3. Начинът, по който движението води битките си през ХХ век, показва чувство за отговорност и реализъм. Социалдемо-

крацията играеше водеща роля през XIX век в противопоставянето на разюздания капитализъм, който определяше условията на живот на големи групи от населението. Тя изигра водеща роля за еманципацията на работниците и на други групи, жертви на дискриминация, както и във възстановяването на Европа от пораженията на двете световни войни. Социалдемократията е исторически свързана с повторното възстановяване на парламентарната демокрация, с изграждането на държавата-провидение и социално договорената икономика. Същевременно социалдемократията се стреми към модернизацията на тези основни стълбове, които поддържат достойното общество. В сърцевината на социалдемократическите принципи стои и винаги ще стои разбирането, че такава модернизация не може да бъде постигната без силно и демократично управление.

1.4. За повече от век социалдемократическите идеали са вдъхновявали и обединявали хора с най-различен произход и различни убеждения. Холандската партия на труда се стреми да мобилизира хората и да им предложи място, от което те да могат да се борят за своите идеали – във и извън политиката, но винаги по демократичен път. Социалдемократията вярва, че политиката може да спомогне да се ограничи маргинализацията в името на достойния живот, унижението в името на еманципацията, съперничеството между нациите в името на международното сътрудничество, апартейдът в името на свободата. Политиката има значение!

2. ПРИНЦИПИТЕ В МОДЕРНАТА ЕПОХА

2.1. Правото на достоен живот

Предоставянето на възможности, разпределението на власт и доходи, както и инвестирането в знанието са необ-

ходими елементи, за да могат хората да достигнат най-доброто от себе си. Те изискват непрекъснато да се прави избор – свободата на едни срещу свободата на други, правата срещу задълженията, свободата срещу социалната справедливост. В една отворена икономика ефективното преразпределение е трудна задача. Няма извинение за изоставянето на амбициите, но целите трябва да бъдат ясно формулирани. Непоклатимото убеждение, че хората са равни, се превръща в основен довод на разбирането за достойния живот. Като минимално изискване всеки има право на някаква социална защита, която да му позволи да участва пълноценно в обществото. Всеки трябва да може да разчита, че публичните институции ще се отнасят към него с необходимото уважение. Така управлението ще може да очаква същото от гражданите.

2.2. Солидарност и взаимна подкрепа („заедност”)

Голяма част от работническата класа, както и много жени бяха еманципирани спрямо техните позиции на лишения по традиционни и културни причини. Появи се широка, макар и доста разнообразна, средна класа. Въпреки че е най-големият източник на солидарност, средната класа невинаги успява да извлече достатъчно ползи от това. Но от друга страна, не всеки в Холандия е добре образован, проспериращ и еманципиран. Днес, може би повече отвсякога преди, липсата на образование, постоянните лишения и изключването вървят ръка за ръка. Твърде много имигранти изпитват трудности при намирането на собственото си място в обществото. Интересите на тези групи са толкова разнопосочни, че обществената воля да се поема отговорност към другия е поставена под натиск. Солидарността се корени и черпи сили от дълбока симпатия и взаимна подкрепа. Нарастващото разнообразие поставя под

натиск тези основи. Обръщането на тази тенденция изисква политика на селективна миграция, развитието на споделена ориентация и виждане за миналото и бъдещето на нашето общество, както и радикални мерки за премахване на дискриминацията и лишенията.

2.3. Децентрализирано управление

Публичната администрация е поставена под натиск. Социалните проблеми рядко се ограничават в административните граници. Понякога те имат общи за широка територия характеристики; понякога те имат чисто локален характер. Усилията за контролиране на тези проблеми често са придружени от стремежа към създаване на организации и бюрократични структури, а това води до слаби резултати и липса на демократичен контрол. Гражданите, и това е разбираемо, са недоволни от това положение. Но развитието на широкомащабни, анонимни и силни структури е в противоречие с нарастващата нужда от децентрализирана демокрация с локални измерения. Социалдемократията подкрепя такова управление, което е възможно най-близко до хората и е представително на местно ниво. От това следва, че е възможно преосмисляне на разпределението на отговорностите между Европейския съюз и страните-членки, както и в самите страни-членки между националното и местното управление. Нека привържениците на другата теза – широкомащабно управление и представителство, да докажат ползите от тях.

2.4. Приоритети и устойчиво развитие

Силната икономика е жизнено необходима за високото качество на живот. Въпреки че методите на производство на предприемачеството са главният мотор на иновациите,

просперитета и създаването на работни места, икономиката не е всичко. Необузданата стопанска дейност поставя препятствия пред качеството на живота: нуждата от все повече работа се превръща в непрекъснато увеличаване на изискванията; търговията става културно еднообразие; пазарът не се интересува от природата, околната среда и биологичното разнообразие; негативните последици от нашия икономически растеж се прехвърлят върху развиващите се страни и бъдещите поколения. Казано накратко – стопанският растеж трябва да има приоритети и устойчивост.

2.5. Развиваща се конституционна демократична държава

Нуждата от подобряване на социалната среда остава непроменена. Въпреки това критериите, определящи кои са ефективните инструменти, са станали по-стриктни. Политическите промени трудно и бавно убеждават обществеността.

Тези, които приемат подкрепата за законите и нормите като очевидна даденост, може често да се разочароват. Гражданите търсят и намират собствени начини да влияят върху обществото: като холандски и европейски граждани, като потребители, като съседи, на работните си места и като доброволци. Но конституционната държава, с парламентарната си демокрация, с традиционното равновесие между властите и със защитата на основните права, остава водеща. Тя обаче има нужда да бъде много по-разнопосочна, с голям брой похвати да влияе на обществото и с различни форми на управление. Именно тук лежи огромен потенциал за социални промени. Холандската партия на труда предлага политики, които подтикват гражданите да бъдат по-активни и да поемат отговорност не само за собственото си добро, но и за бъдещето на обществото като цяло.

2.6. Свободата е право

Свободата не е някакъв вид награда; свободата е право. Освен правото на всеки да бъде свободен, социалдемократията предлага възможности и пътища за всеки да се радва на тази свобода. Отправните точки обаче не са еднакви за всички и рисковете за много хора са големи. Предоставянето на възможности, дори равни, не е достатъчно. Хората имат също правото на сигурност – сигурност за един достоен живот. По това социалдемократията се различава от (нео) консерватизма. Ние защитаваме откриването на възможности и преразпределението на ресурси, така че да създадем равни отправни точки, и пледираме за солидарност, така че да позволим на всеки да има достоен живот във и извън пределите на Холандия. Ние се стремим да обхванем и намалим пазарните механизми и да запазим публична сфера, която да не е доминирана от търговията и където основните услуги са достъпни за всички.

2.7. Обществото като избор

Социалдемократията дава смисъл на създаването на обществото, на социалното единение и на публичната етика без патернализъм и срамежливост. Това отличава социалдемократията от (нео) консерватизма. Още от своето начало социалдемократията винаги е подкрепяла хора, които се обединяват по свой собствен избор с цел да се освободят, а не да се подчиняват. Ние силно вярваме в едно свободно общество, в което мъжете и жените могат да правят избор относно работата, грижите, образованието и доброволческата дейност. Ние защитаваме една либерална етика, при която, освен основните закони, важащи за всички, има място за различни идеологии, начини на живот и култури.

3. НАШИТЕ ЖЕЛАНИЯ

3.1. Холандия и светът

3.1.1. Глобализацията

В нарастваща степен светът се превръща в едно икономическо цяло. Този процес е свързан с технологичното развитие, но е и резултат от икономически и политически решения. Глобализацията предполага както възможности, така и заплахи за развитите и развиващите се страни. Въпреки това равносметката не е положителна, както е видно от положението, в което се намират много африкански страни. Глобализацията трябва да носи честност и да намалява несправедливостта и неравенството, вместо да ги увеличава. Най-доброто решение срещу изключването на развиващите се страни е премахването на търговските бариери, издигнати за тях. Допълнителните световни търговски споразумения предполагат по-равнопоставено участие на тези страни в световната икономика. Отношението към тези страни трябва да бъде обвързано с техните собствени усилия: работата им по постигане на добро управление и конституционна демокрация, борбата с корупцията и усилията им при участието в международното преразпределение. Ефективната помощ за развитие цели борба с бедността и еманципация на уязвимите социални групи.

3.1.2. Устойчиво развитие

В глобалната икономика устойчивото използване и честното разпределение на пространството и суровините са първостепенни. Компаниите и потребителите, индивидуално или колективно, спонтанно или с подпомагане, трябва да допринесат за това чрез отговорни действия. Глобалните споразумения за намаляване на употребата на добиваните от земните недра горива, за силно стимулиране на развитието на

устойчиви алтернативи и за запазване на биоразнообразието са много важни. Човешките същества са отговорни за опазването не само на собствените си условия на живот в бъдеще, но и за тези на останалите живи организми на планетата.

3.1.3. Закон и власт

Значимостта на мира, сигурността и човешките права според Всеобщата декларация за правата на човека не е обвързана с граници. Затова международните организации, като Организацията на обединените нации, следва да бъдат засилени и демократизирани. Ефективността на тези организации се повишава, когато в тях се включват възможно най-много нации. Например Европейският съюз (ЕС) би следвало да търси съюзници с други страни, зачитащи международното право. Когато мирните инициативи се провалят в опитите си да възстановят международния правов ред, то е необходим ефективен инструментариум на законовата сила. Нужно е засилено международно сътрудничество в борбата с тероризма и в усилията за премахване на първопричините за неговата проява.

3.1.4. Европа като общност на закони и ценности

След двете кървави световни войни, сринали Европа в първата половина на XX век, западноевропейските страни избраха пътя на международното взаимодействие, създавайки НАТО и Европейския съюз. Това сътрудничество даде като резултат десетилетия на безпрецедентен мир и просперитет за Европа. Конституционната демокрация съществува или се изгражда практически във всички части на континента. Но Обединена Европа все още не е завършена. ЕС трябва да бъде отворен към всички европейски страни, споделящи същите тези демократични ценности и готови да задълбочат сътрудничеството си, за да бъдат разрешени общите пробле-

ми. Холандската партия на труда приема напълно европейския културен идеал, който поощрява и уважава националните различия, но който се противопоставя на агресивния национализъм. Мирното сътрудничество и отворените формати са били и ще бъдат изключително важни. Европа от своя страна трябва да подхожда решително и демократично. Една решителна Европа има нужда от приемане на решенията на мнозинството и от гъвкавост във всички видове конкретни действия. Една демократична Европа призовава за засилване на националните парламенти и на Европейския парламент, който да изисква инвестиции в знания и публичен дебат за Европа.

3.1.5. Европейската интеграция

Премахването на търговските бариери в рамките на Европа допринесе изключително много за увеличаването на просперитета. Субсидиарността и осигуряването на публичния интерес следва да имат преобладаващото значение при отговора на въпроса колко задълбочена трябва да е европейската интеграция. В многобройни области това води до нуждата от по-засилена интеграция, като например външната политика и политиката за сигурност, в борбата с организираната престъпност и с тероризма. Трябва също така да се положат усилия за изграждането на едно по-силно европейско политическо и военно единство в рамките на Атлантическия алианс. В други сфери обаче изходните точки предполагат аргументи в защита на тезата за по-малко интеграция. Развитието на единния европейски пазар заплашва да намали ненужно потенциала на страните и парламентите да регулират отношенията между правителствата и пазара. Това е нежелано последствие в области, където са заложили първостепенни обществени интереси – като образованието, здравеопазването или социалната сигурност.

3.2. Възможности и сигурност

3.2.1. Достоеен живот

В един свят, пълен с предпоставки за успехи и провали, хората трябва да бъдат сигурни, че обратите няма да доведат до тяхното изтласкване встрани. Достойното съществуване е минимумът, на който хората могат да разчитат. То не е само въпрос на доходи, но също така и на социална сигурност в най-широкия смисъл на това понятие: добро образование, здравни грижи и жилищно настаняване, защита от престъпността и терора; уважение от страна на правителството и шанс за пълноценно участие в битността на гражданин в процесите на вземане на решения.

3.2.2. Отговорности

Хората са на първо място отговорни за своето бъдеще. Те заслужават шанса да направят нещо от това бъдеще и да се възползват от предоставените им възможности. Изходните позиции не са равни и съществуват много рискове и несигурност. Придобитите в обществото знания бързо се оказват недостатъчни и дефицитите трудно могат да бъдат преодолени. В този смисъл истинското предлагане на възможности, дори равни възможности, не е достатъчно. Хората трябва да имат възможност да постигнат нещо в живота си, без да се чувстват несигурни. Те заслужават да са сигурни, че основните публични услуги са достъпни за всеки, независимо от успехите или неуспехите. Хората са способни да рискуват повече, когато знаят, че няма да бъдат изоставени сами на себе си, ако нещо се обърка. Тези, които използват знанията си и влагат усилия, за да увеличат просперитета на всички, заслужават повече простор за действие; тези, които са постигнали успех, но искат да се предпазят от лошо стечение на обстоятелствата, заслужават защита; а тези, които имат нужда от помощ и протегнатата ръка от нас, за да се изправят на крака, имат право на перспективи.

3.2.3. Образование

Образованието, обучението, стимулирането на креативността и иновациите са жизнените сили на социалдемократическите стремежи. Придобиването, притежанието и подобряването на знанията имат нарастващо значение по отношение на подпомагането на индивидите и икономиките да са адекватни на глобалната ситуация; достъпът до информация (особено дигитален) се превръща в ключ за внедряване в социалната среда за нарастващ брой хора. В такова общество, определяно от знанието, образованието не е само необходимо за еманципацията, интеграцията и гражданската активност, но и за просперитета и предприемачеството в бъдеще. Следователно хората трябва да имат възможност да откриват и използват талантите си. Достъпното и висококачествено образование е от решаващо значение, защото то не само обслужва индивида, но и служи на публичния интерес.

3.2.4. Смесен икономически ред

Частното предприемачество е главният мотор за иновациите, просперитета и заетостта. То успява да предостави възможности, но не е в състояние да дава сигурност. Икономическата власт може да причини много щети, когато е концентрирана, ако липсват отчетност и контрол, или ако няма достатъчно силен отпор. Цивилизованият капитализъм изисква смесен икономически ред, при който пазарът е ограничен и канализиран чрез закони и правила. Това с течение на годините се доказва като едно от многото силни проявления на социалдемократията. Данъчна система, основана върху възможността да се плаща, жизнен публичен сектор, равновесие между социални и икономически цели, активна система на социална сигурност са основните характеристики на този тип социална пазарна икономика.

3.2.5. Власт и противодействаща власт

Предприемачеството и индустрията естествено се опитват да прокарат на първо място интересите на капитала и на финансовите структури за сметка на интересите на работниците, на околната среда и на бъдещите поколения. Глобализирането на икономиката засилва тези тенденции. Затова една сила на противодействие е абсолютно необходима. Всяка компания трябва да бъде разглеждана като партньорство между управлението, служителите и акционерите. Тази широка социална отговорност на компаниите трябва не само да бъде поощрявана, но и засилвана.

3.2.6. Трудът

Постигането на пълна заетост остава една от централните задачи на социалдемократията. Заплащането на труда е първият източник на независими доходи. За много хора това е основата на (себе) уважението. Чрез своята работа много хора допринасят и за обществото. В това отношение контролът върху качеството на работата и трудовите отношения е изключително важен. Организацията на работниците както в предприятията, така и извън тях, заслужава признание и подкрепа.

3.2.7. Разликите в доходите

Допустими са само разумните разлики в доходите, основани на полагащите усилия, заслугите и отговорностите. Въпреки това елитите в публичния и в частния сектор във все по-голяма степен намират начин да си заплащат огромни възнаграждения. Тези възнаграждения са напълно диспропорционални спрямо произведената от тях добавена стойност и спрямо доходите на другите служители. Тази тенденция към силно неравенство заплашва социалната кохезия. Тя до-

принася за културата на личното забогатяване и представлява опасност от появата на хора, които си купуват политическа власт. Срещу такива различия в доходите трябва да се предприемат мерки.

3.2.8. Солидарност между поколенията

Солидарността вече не е свързана само с честно разпределение на тежестите между (привилегированите) богати и (непривилегированите) бедни. Въпросът за честното разпределение се отнася със същата сила за младите и за възрастните, за днешните поколения и тези на бъдещето. Въпросът за честното разпределение се усложнява все повече с нарастването на застаряването на обществото. Най-важното за бъдещите поколения е да има равновесие в разпределението на радостите и тежестите.

3.2.9. Публични услуги: предоставяне

Публичните услуги трябва да са отлични по отношение на достъпност и качество. За това отговаря правителството и това е въпрос на принцип. Кой доставя тези услуги не е принципен въпрос. Ако пазарът може да се справи по-добре, то тогава той трябва да доставя публични услуги. Ако правителството може да се справи по-добре, тогава то трябва да направи същото. Животът обаче не е само едно непрестанно сравнение между цени. Обществото трябва да може да претегля значимостта на свободата на избора срещу сигурността. Постоянството във високо качество на (публични) услуги е също така голямо благо, което може би е по-ценено от възможността отново и отново да се проявят индивидуални избори. Поставянето на пазарен принцип на публичните услуги трябва да се ограничи.

3.2.10. Публични услуги: достъп

Достъпът, без значение на доходите, е най-висшият публичен интерес. Парите никога не трябва да имат решаващо значение там, където други обстоятелства следва да преобладават. Достъпът до образование включва и таланта; достъпът до здравни грижи е въпрос на това кой е болен и кой е здрав. Не всеки може да използва публичните услуги, например поради психологически проблеми или зависимости. От социална гледна точка това е нежелателно, то доведе до изключване от системата на услугите и впоследствие до ръст на бездомните и просещи хора. За да не се случи това, автономността на засегнатите при определени условия може да бъде ограничена.

3.2.11. Публични услуги: качество и равностойност

Публичните услуги трябва да имат високо качество и да отговарят на нуждите на всеки. Само тогава данъкоплатците ще са готови да плащат за тях. Общество, което инвестира в гражданите, може да разчита на равностойни услуги. Хората трябва да бъдат призовани към лична отговорност, благоприличие и добросъвестност; неправилната употреба или злоупотребата трябва да бъдат наказвани.

3.2.12. Култура, наука и технологии

Науката и културата имат непреходна стойност, която не е обвързана с икономическите им измерения. Затова е изключително важно да се защитават независимостта и плурализмът на изкуството и науката. Науката има също така голямо значение за икономиката и за разрешаването на комплексни проблеми. Това означава, че новите научни открития трябва да носят ползи на човечеството като цяло, а не просто да служат на финансови структури или богати потребители. В общия напредък на науката биотехнологиите са от особена важност. Те

могат да допринесат за подобряването на качеството на живота, като повишат производството на хранителни продукти, като спомогнат за разработването на нови лекарства и като въведат изследвания на зародиша. Но не всичко, което е възможно, е допустимо и не всичко разрешено е необходимо. ХПТ подкрепя общото отхвърляне на клонирането на човешки същества. Изследванията на зародиша трябва да са доброволни. Новите медицински технологии следва да се използват само за медицински цели, а не да се влияят от променливите предпочитания на потребителите.

3.3 Индивидът и обществото

3.3.1. Обществото

Обществото изисква усилия от всеки. Социалдемократите ценят високо значително нарасналите възможности за реализиране на разнообразни индивидуални начини на живот. Успехите на културната еманципация обаче поставиха по-високо изискванията на хората при проявата на волята им да си спазват задълженията. Хората трябва да се отнасят с уважение едни към други. Криминалното и антисоциалното поведение в публичното пространство, расизмът и дискриминацията, злоупотребата със социалните средства, корупцията, измамите и избягването на данъчното облагане подкопават основите на социалната солидарност и трябва да бъдат решително премахнати. За това решаваща роля ще изиграят възпитанието, училището, социалната подкрепа и в краен случай наказателното право.

3.3.2. Едно спокойно общество

Платеният труд е важен, но не е всичко. Взаимната грижа, доброволната работа и социалният живот са изключително важни за взаимното доверие и активната социална позиция.

Те представляват едно неформално училище за гражданско поведение и толерантност. Това училище може да продължи да съществува само когато мъжете и жените са способни да организират работата, задълженията и учението си така, че да им остане време за самите тях, за техните семейства и приятели, за почивка и общуване.

3.3.3. Гражданството

Именно в общество с нарастваща самостоятелност и еманципираност на гражданите с най-разнообразен произход е много важно хората да са способни да приемат своите различия. Тези, които се вслушват и приемат различните мнения, се включват по-ефективно в модерното общество от тези, които търсят консенсус за това, което е истинско, и това, което не е. Възпитанието и образованието поставят основите на модерното гражданство; създаването на съзнание за общо бъдеще е изключително важен компонент. Една от целите на образованието е да научи младите хора да показват разбиране и уважение към другите.

3.3.4. Имиграция и интеграция

Холандия се превърна в страна, която силно привлича имигранти. Културното и етническото разнообразие са постоянни характеристики на холандското общество. Свободната пазарна икономика не би могла да съществува в Холандия без притока на нови трудолюбиви и креативни таланти. Холандия трябва да бъде винаги отворена към хора, търсещи политическо убежище. В същото време обаче нито едно общество, включително и холандското, не разполага с неограничен потенциал да приема бежанци. Затова е логично да бъдат въведени критерии за влизане и постоянно настаняване в страната. Очаква се от всички граждани, включително и от имигрантите, те да уважават

демократичните ценности на конституционната демокрация и да допринасят за развитието на обществото чрез платен труд или доброволна дейност, а когато е възможно и чрез двете. Всички граждани, включително и имигрантите, могат да разчитат на защита от дискриминация и на уважително отношение към културните и религиозните им дейности, които се включват в границите на конституционната демокрация – зачитане на религиозната свобода на другите, приемането на факта, че мъжете и жените, хомосексуалните и хетеросексуалните имат равни права в Холандия, включително и правото да не вярват в нито една религия. Безусловна подкрепа заслужават тези, които срещат трудности по пътя на своята еманципация от страна на семейството, традицията или религията.

3.4. Демокрацията и конституционната държава

3.4.1. Конституционната демокрация

Достоен живот е възможен само в рамките на конституционната демокрация. Там сигурността служи на демокрацията и гражданите са защитени от произволната власт. Тази отправна точка трябва да се има предвид, когато се обсъждат аргументите „за” и „против” защитата или намаляването на достъпа до личното пространство в интерес на обществената сигурност. В конституционната демокрация промените във властта стават по мирен път. При многобройно население е неизбежно управлението да е непряко. Това поощрява ефективността и демокрацията. Решенията се вземат на най-ниското възможно ниво, така че да улеснят максимално общественото влияние. Ред е на защитниците на по-голяма централизация да докажат тезите си.

3.4.2. Представителната демокрация

Всяка политическа власт трябва да се основава на мандат от избирателите. Политическата власт изисква обществен контрол и отчетност. Членовете на парламента трябва да са в състояние да могат да оттеглят доверието си от правителството. Политическата власт обаче все повече се упражнява без директното въвличане на механизмите на представителната демокрация. Вместо това действат държавните служители, професионалните организации и лобиращите групи, училищните настоятелства и домсъветите, неправителствените организации и международните институции. Тук обаче са важни както пропорционалното участие на групи, представляващи специален интерес, така и публичната отчетност и прозрачността. Членовете на парламента играят водеща роля в организирането на този процес.

3.4.3. Една развиваща се демокрация

Хората са способни все повече да се организират и да демонстрират самостоятелно, както и да приемат нови подходи към бъдещото развитие на обществото. Някои хора обаче имат по-голям потенциал за това от други. За да се предотврати диспропорционалното влияние на най-добре организираните и финансово обезпечени интереси върху политическата система, принципът един избирател – един глас трябва да остане фундаментът на упражняването на всяка политическа власт. При това трябва да бъдат поощрявани нови форми на гражданско управление, участие и допитване, с цел да се даде на обществото повече възможност да влияе в сфери, които засягат пряко хората.

ПРОГРАМА НА ШВЕДСКАТА СОЦИАЛДЕМОКРАТИЧЕСКА ПАРТИЯ (приета на XXXIV партиен конгрес през 2001 г.)

ДЕМОКРАТИЧЕН СОЦИАЛИЗЪМ

Социалната демокрация има за цел изграждането на общество, основано на демократичните идеали и на еднаквата ценност на всички. Свободни и равнопоставени хора, живеещи в солидарно общество, е целта на демократичния социализъм.

Всички хора трябва да бъдат свободни, да се развиват като личности и да управляват своя собствен живот, както и да вземат активно участие в обществото, в което живеят. Свободата включва в себе си едновременно свобода от външна принуда и потисничество, глад, невежество и страх от бъдещето, както и свобода на участие в решаването на въпроси заедно с другите, свобода за личностно развитие и възможност за живот в сигурно общество, а също и свобода на избор на собственото бъдеще.

Тази свобода предполага равенство. Равенството означава, че на всички хора, независимо от техните различия, се дава еднаква възможност да градят собствения си живот и да влияят върху обществото, в което живеят. Това равенство предполага правото на избор и индивидуално развитие без различия, водещи до социално разслояване, социално деление във властта и управлението на обществения живот.

Свободата и равенството се отнасят както до индивидуалните права, така и до колективните решения, които осигуряват най-доброто за всички хора, а с това и основата за реализиране на индивидуалните възможности на всеки. Човекът е социално същество, което се развива и израства във взаимодействие с други хора и голяма част от това, което е важно за

неговото благополучие, може да бъде постигнато единствено в рамките на обществото.

Тази обществена полза предполага солидарност. Солидарността е единство, което произлиза от убеждението, че всички ние заедно сме зависими един от друг, а идеалното общество е това, което е изградено върху основата на взаимодействие, взаимопомощ и уважение. Всеки трябва да има еднакви права и възможности за влияние в обществото; всеки трябва да има еднакви задължения и отговорности. Солидарността не изключва стремежа към личностно развитие и личен успех, тя изключва егоизма, който води до експлоатацията на едни хора от други хора.

Цялата власт в обществото трябва да произтича от тези, които заедно го формират. Икономическите интереси никога нямат право да ограничават демокрацията: демокрацията винаги има правото да установи правилата на икономиката и да сложи граници на пазара.

Демокрацията трябва да бъде упражнявана по много начини и на различни нива. Социалната демокрация се стреми към социален ред, в който хората като граждани и като личности могат да влияят както върху развитието и функционирането на цялата общност, така и върху своя всекидневен живот. Ние се стремим към икономическа система, в която всеки човек като гражданин, получаващ заплата и извършващ потребление, може да влияе върху преразпределението на продукцията, както и върху организацията и условията на работната среда.

Социалната демокрация се стреми тези демократични идеали да характеризират обществото като цяло, както и взаимоотношенията между хората. Нашата цел е общество без разделение на високо- и нискостоящи, без класови различия, без полово или етническа дискриминация, без предразсъдъци; общество, в което всеки има свое място, равни права и е еднакво ценен; общество, в което всички деца могат да рас-

тат като свободни и независими личности; общество, в което всеки управлява собствения си живот и заедно с това солидарно с всички останали допринася за най-доброто развитие на общността, в която живее.

Тези идеи на демократичния социализъм са наследени от отминалите поколения, извлечени са от опита и са се превърнали в движеща сила на днешните и утрешните ни политически усилия. Социалната демокрация има своите дълбоки корени в убеждението, че всеки човек е еднакво ценен и непркосновен.

I. СЪВРЕМЕННИЯТ СВЯТ

Съвременният свят предлага на всеки човек уникални възможности за по-сигурен и по-богат живот. Модерните производствени технологии създават огромни ресурси. Но тези възможности са все още много неравностойно разпределени. Съвременният свят се характеризира също и с дълбоко разделение както между хората, така и между държавите в зависимост от властта и богатството, които те притежават.

Развитието се характеризира с парадокси:

- Много бедни страни извървяха своя път от слаборазвити към развиващи се държави и все по-голяма част от световното население има дял в по-високия растеж. Но разделенията между богати и бедни страни е все още много голямо, а неравномерното разпределение на модерни производствени технологии и съвременно медицинско обслужване заплашва да доведе до изостряне на вече съществуващите несправедливости. Дори и в богатите страни неравенството между хората расте, водейки до появата на нови ареали на бедност и социална маргинализация. Много повече хора от преди имат

възможност за избор в живота, но същевременно се засилва чувството за безсилие и отчаяние сред тези, които са изключени от пазара на труда и от живота на обществото.

- Постиженията на демокрацията са по-големи от всякога в световната история и дори в редица все още съществуващи диктаторски режими демократичните сили все повече се засилват. Същевременно демокрацията трябва да води борба срещу силните интереси на капитала, който заплашва нейната способност да функционира, срещу националистически движения, фундаменталистки възгледи и етнически предразсъдъци, всеки от които води до жестокости и потисничество. Заедно с това демокрацията трябва да се справи със своята собствена криза, произтичаща от факта, че все повече избиратели се чувстват крайно ограничени във възможността си да упражняват своята воля.

- Движението на хора в света се засилва. Имиграцията в много аспекти обогатява приемащите страни, но невъзможността да се овладее новото етническо и културно многообразие създава сериозни опасности от сегрегация и маргинализация. Това, заедно с изключването от пазара на труда на нискограмотното население, създава благодатна почва за крайно десни популистки движения с националистически и расистки отличителни черти.

- Борбата за разоръжаване бележи значителен прогрес. Краят на Студената война намали рисковете от междудържавни военни конфликти. Вместо това се засилват вътрешните въоръжени сблъсъци в държави, които са били част от бивши съюзни обединения. По този начин се създава заплахата за сигурността и стабилността на цели региони. Кървави граждански войни отнемат стотици хиляди човешки животи, милиони хора са принудени да бягат, а икономическите и социалните структури в засегнатите държави бяха разрушени в такава степен, че това ще доведе до тежки последици за бъдещото развитие на тези страни.

- Разумното използване на ресурсите на планетата е най-важното условие за бъдещето на човечеството. Екологичните въпроси заемат все по-значимо място както в националната, така и в международната политика. Екологичната система на планетата е все още под постоянно напрежение вследствие на постоянната нужда от ресурси както за технологично производство, така и за задоволяване на консумативно общество, възникнало в индустриалната епоха. Развитието на екологично чисти производства е прекалено бавно. Икономическите и социалните структури усложняват необходимото съобразяване с устойчивото екологично развитие.

В рамките на тези парадокси се наблюдава ясно изразен конфликт между силата на демокрацията и тази на капитала, между обществения интерес и интересите на капитала. Този конфликт е класически. Новите производствени условия, създадени от съвременните информационни технологии, имат своя предистория на остри сблъсъци и предизвикателства пред демократичните сили.

И това все още не е цялата истина. Не само интересите на капитала от експлоатация създават разделението между богати и бедни държави; за това допринасят също и егоистичните интереси на богатите държави. Съвременните екологични проблеми произлизат не само от желанието за бързи печалби, но и от самия характер на консумативното общество, който може да бъде променен само чрез съзнателния избор на самите потребители. Не само икономическата доминация държи хората в бедност и социална неравнопоставеност. Това е следствие също от потисничеството на жените и неравнопоставеността между половете.

Ако искаме да използваме всички възможности за повишаване на справедливостта, увеличаване на благосъстоянието и разширяване и засилване на демокрацията, независимо от всички нейни вътрешни противоречия, трябва да се фоку-

сираме върху всички фактори, които са причина за неравенство по отношение на властта, свободата и благоденствието.

Нова система за производство

Икономиката и пазарът на труда въздействат върху цялото общество. Това разбиране е било винаги в основата на социалдемократическия анализ на обществото.

С навлизането на машините и индустриалните методи в производството се промени не само трудовият процес, но и цялото общество. Промени се отношението на хората едни към други и към света, в който живеят, промениха се условията на живот, а това в крайна сметка доведе до промяна в организацията на обществото: монархията и олигархията трябваше да дадат път на демокрацията, основана на всеобщи избори.

Цялото общество се променя по същия начин днес, когато научно-техническото развитие променя условията на индустриалното производство, трудовия процес и търговията.

Манифактурната индустрия все още дава голяма част от националния продукт, но нейният дял в заетостта все повече намалява. Възникващите сектори на услугите стават все по-важни за трудовата заетост, тъй като осигуряват широко разнообразие от работни места. Нуждата от квалифицирана работна ръка се повишава. Големите компании се интернационализират и същевременно малките фирми се разрастват. Всичко това води до нови условия за труд и за обществото.

Съвременните информационни технологии намаляват значението на географската отдалеченост и националните граници. Те дават нови възможности за търговия и икономическо сътрудничество. Движението на пари до всяка точка на света става изключително бързо, а производството в различни части на държавата или извън нея може бързо и лесно да

бъде координирано. Създават се нови и по-ефикасни начини както за обмяна на опит, така и за извършване на различни икономически операции.

Промените в икономиката, в технологиите и в живота на работещите създават нов социален модел, който налага и нови изисквания към политиката. Появяват се нови възможности за защита на равнопоставеността и справедливостта. Заедно с това възникват нови форми на несправедливост и нови социални проблеми. Интернационализацията на икономиката води до необходимост от интернационализация на политиката и от засилване дейността на синдикалните съюзи. Това изисква и нови политически и синдикални средства за справяне с новите предизвикателства към демокрацията.

Освен технологичните и икономическите промени, върху обществото влияят и други фактори, налагащи нови изисквания към политиката. Богатото общество и социалната сигурност дават на хората повече независимост и възможности за управление на техния живот. Нарастването на равнопоставеността между жените и мъжете повишава възможностите за избор и същевременно променя светогледа на хората. Всички тези фактори заедно се стремят да разчупят стария авторитарен модел, налагайки нуждата от повече равнопоставеност в отношенията между хората в семейството, в професионалния и в обществения живот.

Властта на капитала

Капиталистическият начин на производство, основаващ се на частната собственост, предполага определен приоритет на печалбата пред всички останали интереси, независимо как е постигната или какво коства тя на обществото, на обикновените хора и на околната среда. Политическите партии и професионалните съюзи отдавна се стремят да противодействат на този едностранчив модел, но в съвременния свят на

промени техните възможности за противодействие значително намаляват. Интересите на капитала стават все по-малко зависими от националната платформа, върху която почиват политическите и синдикалните действия. Фактът, че финансовите интереси не са вече толкова обвързани с производствения сектор означава, че те избягват натиска на свързаните с труда и производството противодействия.

Тази засилена позиция на капитала очертава ясно както вътрешната неспособност на капитализма да бъде икономичен на ресурси, така и неговата способност да създава дълбоки социални и икономически неравенства. Краткосрочните спекулативни финансови операции допринасят за нестабилността на международната икономика, причинявайки сериозни икономически проблеми в редица отделни страни. Концентрацията на големи компании в бързо разрастващи се световни концерни създава крупни центрове на икономическа власт, които стоят далеч от лостовете за демократичен контрол. В бедните страни работната сила се експлоатира чрез ниско заплащане и лоши условия на труд. Съпротивата на профсъюзите често пъти е безмилостно смазвана. В богатите страни населението, което не носи печалба, е изключено от пазара на труда. В същото време нараства броят на работещите, получили различни здравни увреждания вследствие на все по-засилващото се темпо на работа. Замърсяването на околната среда е многократно по-високо в бедните страни, в които силните интереси на капитала безпощадно експлоатират земята и природните ресурси.

Наред с това капиталистическите ценности имат огромно влияние върху публичния дебат и общественото мнение. По този начин управлението на общественото мнение подсилва чисто икономическата власт на финансовия капитал. В капиталистическия свят парите и икономическият успех са мярката за това кое е добро и желателно. Човешките ценности като солидарност и състрадание са трансформирани в изчисления

на печалбата. Работната сила е възприемана като съставна част на потреблението. Нуждата на децата от повече време с техните родители е поставена на второ място след изискванията, които професионалният живот налага на работещите. Естествената човешка потребност от общност и уважение се превръща в обект на груба комерсиална експлоатация. Вредите, които всичко това нанася, са толкова сериозни, колкото и тези, които произтичат от невъзможността на капитализма да пести ресурси; резултатът е студено и жестоко общество без усещане за доверие и общност.

Новата сила на капитализма все още не разкрива цялата картина на развитие. Интересите на капитала са зависими от заобикалящия ги свят: от законите, правилата и средата, които единствено обществените институции могат да изградят и поддържат; от работещите, които благодарение на своите способности създават производствени системи; от консуматорите, които плащат цената на производството вследствие на все по-нарастващите им нужди. Тази зависимост винаги е съществувала и винаги се е засилвала при промяна на организацията на производство. Тя изисква технологично развитие, добре изградена среда, която може да бъде поддържана единствено от общество, в което има висока степен на конкуренция на работната сила, както и добре развити и все по-нарастващи консумативни нагласи. Всичко това създава огромни възможности за въздействие и промяна. Демокрацията създаде хора, които желаят да управляват сами собствения си живот и не приемат да бъдат управлявани от интереси, които са извън техния контрол. Този факт заедно с демократичните ценности, оцелели десетилетия наред, представляват най-силната защита срещу стремежа на капиталистическите интереси да доминират над общественото развитие.

Днес силите, противостоящи на властта на международния капитал, все повече нарастват и се развиват. Политиката

развива свои форми на международно сътрудничество. Националните държави търсят нови икономически и политически средства, за да ограничат спекулативното движение на капитала. Професионалните съюзи се стремят към изграждане на международни стратегии за гарантиране на достойно заплащане, подпомагане на здравните услуги за работещите и повишаване на безопасността на труда. Обществените движения усвояват възможностите на новите технологии за обмяна на идеи и съвместни действия. Реакцията на потребителите срещу действията на мултинационалните компании в бедните страни в много случаи означаваше старт на по-висока социална отговорност. Ангажирането с проблеми на околната среда и с необходимото приспособяване към изискването на устойчиво развитие, е международна противотежест, която обединява много хора срещу на експлоататорското икономическо мислене.

Всъщност условията днес са сходни с онези от зората на индустриалното общество. Неговите първи фази се характеризират с крайно неравномерно разпределение на ресурсите и технологиите, създадени по онова време. И тогава групите, контролиращи новия индустриален капитал и неговите печалби, са били изключително силни. Но възможностите за по-добър живот на всички работещи хора, които индустриалното общество създава, водят до равномерно засилване на борбата за по-справедливо разпределение на влияние и на благоденствие. Когато създаващата се работническа класа обединява своите усилия под формата на политическа и профсъюзна борба, управляващата олигархия също засилва своето противодействие.

И днес новото технологично развитие създава възможности за повишаване на благосъстоянието и демокрацията. Точно както в зората на индустриалното общество, тези възможности са използвани главно от тези, които контролират движението на капитала по начин, който задълбочава

разделението и несправедливостта. Но и днес противопоставящите се на олигархията сили, възникващи вследствие на новото технологично развитие на света, имат достатъчно потенциал, за да устоят в дългосрочен план. И днес тези, които защитават интересите на мнозинството от хората, ще докажат, че са по-силни. Някоя социална или икономическа организация не може дълго да се противопоставя на интересите на мнозинството.

Днешното върховенство на интересите на капитала не е неизбежно и още по-малко непроменимо последствие от глобализацията. То може да бъде спряно чрез последователни политически и синдикални усилия. Появяват се нови големи възможности за премахване на разделенията и възтържествуване на демокрацията и благоденствието, но за това са нужни политическа воля и усилия.

Шведската социалдемократия има за цел да бъде част от тези политически сили, които превръщат глобализацията в инструмент на демокрацията, на благоденствието и на социалната справедливост.

Новият класов модел

Концепцията за “класа” описва съществените различия в условията на живот, създадени под влияние на производствената среда. Различията се състоят както в икономическите средства, възможностите за контрол над живота и работата на всеки човек, така и във възможностите му за участие и влияние върху живота на цялото общество.

Демокрацията и държавата на благоденствието намалиха класовите разделения. Въпреки това все още съществуват големи различия между хората, създавани главно от условията на производство. Икономическата криза през 90-те години създаде нови условия за засилване на класовото разделение. Неравен-

ството характеризира почти всички сфери на живота: заплащане и условия на труд, здравеопазване и образование на децата, жилищни и екологични условия, както и достъпа до култура и развлечения. И днес, както в миналото, класовото разделение означава ограничения във възможностите за свободен растеж и развитие, а и неравностойно участие в обществения живот.

Основната разделителна линия е между тези, които разполагат с големи капиталови ресурси, и онези, които разчитат единствено на своята работна сила. Тази разделителна линия между труд и капитал е основополагаща за класовия анализ. Новият начин на производство променя както фактора труд, така и фактора капитал, което като цяло се отразява на класовия модел. Промените са в две основни насоки: от една страна, конфликтът между капитала и труда се изостря, от друга страна, разделителната линия между тях става все по-неясна поради засилващата се равнопоставеност между човешкия и финансовия капитал.

Една от основните промени е отслабването на връзката между собствеността и директната отговорност за производството и предприятието. Капиталът на реалните собственици става нещо анонимно, въплътено в различни институции: инвестиционни компании, тръстове, пенсионни осигурителни фондове и др., които управляват чужди капиталови активи и които представляват основния дял от пазара, акумулиращ и управляващ финансови средства.

Увеличаващото се институционално участие засилва желанието за бърза и краткосрочна възвръщаемост на инвестициите. Същевременно международното движение на капитали засилва желанието за печалба, което от своя страна води до управлението на авоари със силно влияние върху нивото на производство. По много начини това оказва въздействие върху производството, води до повишаване на текучеството на работната ръка и до често използване на временна заетост. В тази сфера промените в собствеността изостриха конфликта между капитала и труда.

Голяма част от институционализирания капитал е съсредоточена в пенсионни осигурителни фондове и застрахователни компании, създадени със средствата от заплати на трудовите хора. Това от своя страна води до нови възможности за работещите да упражняват колективно влияние върху използването на капитала. В дългосрочен план съществува възможност разделителната линия между капитала и труда да се размие.

В производството все по-голямо значение придобиват уменията и компетентността. Успехът на компаниите става все по-зависим от квалификацията на техния персонал. От голямо значение са както университетското образование, така и професионалните умения на работещите. Заедно с това от голяма важност е и способността за сътрудничество и за самостоятелно изпълнение на различни задачи. От класическа социалистическа гледна точка това означава, че работещите биха могли отново да имат контрол върху собствената си работа и по този начин да засилят позициите си в икономическия живот. Властовите отношения между труд и капитал се променят, като позициите на труда стават по-силни.

Същевременно това развитие е фрагментирано, защото се появяват подчертано пролетарски групи със слаби връзки с пазара на труда и изключени от обществото. За тях борбата със силите на капитала все повече се изостря.

Разделението между маргинализираните и най-привилегированите групи от населението на трудовия пазар е голямо и все повече се увеличава. Между тях съществуват различни слоеве с второстепенни позиции в икономическия живот. Някои от тях притежават капитал под формата на образование, а други под формата на акции във финансовия сектор.

Това развитие може да бъде представено като трипартитно класово разделение. То съдържа в себе си риска на т. нар. “две-трети общество”, т. е. класата на силните капиталови собственици и средната класа да формират своеобразен съюз

срещу тези, които имат изключително слаби позиции на пазара на труда или са напълно изключени от него. В същото време това състояние на обществото предполага възможност за нови стратегически съюзи срещу чистите интереси на капитала, както и за въздействие върху неговото управление.

II. НАШЕТО ИДЕЙНО НАСЛЕДСТВО И НАШИЯТ СОЦИАЛЕН АНАЛИЗ

Социалната демокрация се стреми да отговори на днешните национални и международни предизвикателства въз основа на ценностите, които ние влягаме в свободата, равенството и солидарността, както и въз основа на политическия ни опит и нашата вяра в силата и подкрепата на демократичното общество.

A. Нашите ценности

Свобода

Свободата означава освободеност от външна принуда и потисничество, глад, невежество и страх, както и свобода на участие в решаването на въпроси заедно с другите хора в обществото, свобода за личностно развитие и възможност за живот в сигурно общество, както и свобода на избор, отнасящ се до бъдещето на собствения живот.

Граждански права и свободи, универсални и равни права за гласуване, свобода на мнението и религиозните убеждения, свобода на словото и сдружаването – всичко това е необходимо условие за свободата, но всяко отделно право само по себе си е недостатъчно. Икономическите и социалните различия създават както различни условия на гражданите за използва-

не на тези свободи, така и различни възможности на всеки да управлява собствения си живот. Истинската свобода на участие и развитие предполага всички хора да са освободени от икономически, социални или културни ограничения, както и от евентуална зависимост от властта на различни икономически групи от хора, извън контрола на демокрацията.

Свободата е въпрос както на индивидуални права и свободи, така и на обществени структури, които дават реална възможност на индивида да се развива и да участва в развитието на обществото наравно с всички останали.

Равенство

Равенството е израз на идеята, че всички хора имат еднаква ценност, достойнство и права. Равенство означава възможността всеки да управлява собствения си живот и да участва в управлението на обществото, в което живее.

Същевременно равенството не означава, че всички трябва да живеят по един и същ начин. Напротив, стремежът към равенство е стремеж към многообразие: хората трябва да бъдат свободни да избират и да изграждат своята индивидуалност без ограничения и без риск, при това без да се окажат социално губещи заради избора, който са направили. Равенството предполага различия, но е несъвместимо с идеята за социално разделение.

Равенството е условие за свободата. В общество на неравенство тези, които са засегнати от неравнопоставеността, са несъмнено по-малко свободни във възможностите да контролират и управляват собствения си живот. Равенството предполага справедливо разпределение на ресурсите, необходими за свободата на хората: икономическа сила, образование и достъп до култура. Както свободата, така и равенството се нуждаят от социални структури и икономически условия, които дават на всеки човек равни права и равни възможности за развитие и участие.

Солидарност

Хората са социални същества и като такива ние сме зависими един от друг. Общуването между хората им позволява да се развият емоционално и интелектуално като индивидуалности. Общуването между хората формира обществото, което създава условия за всеки да изгради своя собствен живот. Тази взаимна зависимост налага взаимна грижа и взаимно уважение, и това от своя страна представлява същността на солидарността.

За тези, които страдат от позицията на онеправдани, солидарността означава подкрепа в борбата за справедливост. Без значение колко силен може да е човек, солидарността е важно условие за сигурност в обществото за всеки. Сигурността и чувството за общност се раждат единствено при наличието на доверие и никога в състояние на борба или съперничество.

Солидарността изисква всеки според възможностите си да допринесе чрез своята отговорност за обществения и професионалния живот. Същевременно солидарността означава, че ние като граждани сме готови да осигурим един на друг: сигурна прехрана, в случай на болест, трудова злополука, старост или безработица; право на образование; здравеопазване; участие в културния живот и др. Наред с това солидарността означава уважение към ценностите на всеки – като личност и като гражданин на обществото.

Свободата, равенството и солидарността заедно изграждат фундамента на демократичното общество. В същото време единствено демократичното общество може да превърне в реалност свободата, равенството и солидарността. Демокрацията е същинската основа за обществената философия на социалната демокрация и нейните идеали трябва да характеризират обществения живот като цяло – в политическо, икономическо, социално и културно отношение.

Б. Историята на работническото движение

Работническото движение възниква като естествена реакция на жестокия опит на народа от бедността, унижението и несправедливостта. Демократичните и социалистическите идеали дават политическа форма на тази реакция, създавайки организация с голямо социално значение.

Социалдемократическите идеали имат няколко основни корена. Основополагащите ценности – свобода, равенство и братство, се раждат от радикалните дебати в епохата на Просвещението. Те запазват своето влияние през XIX век, по време на социалния критицизъм, когато както либералните, така и социалистическите мислители се опитват да формулират алтернатива на господстващата обществена система, изпълнена с редица несправедливости. В Швеция работническото движение се развива и въз основа на традициите на местното самоуправление, което от своя страна се основава на по-стари обществени движения – като борбите за въздържание от алкохола и движението за независима църква. Тези идеи, които дават израз на възгледа за общество, основано на гражданска принадлежност и демократично сътрудничество, играят главна роля за формиране на социалдемократическата политика, чийто акцент винаги е бил демократичното участие в обществото.

Свободата, равенството и солидарността са ценности, които се отнасят до живота на всеки човек. Но възможностите за свобода, равенство и солидарност зависят най-вече от условията, създадени от самото общество. Политиката за свобода, равенство и солидарност е политика за създаване на условия в обществения и професионалния живот на хората, които да позволят на всички членове на обществото да водят свободен, равнопоставен и солидарен живот. Както отделните личности, така и различните обществени групи са зависими едни от други: основната цел е правото на благоденствие

и свободно развитие на отделните хора, но тя може да бъде постигната единствено чрез съвместни усилия в рамките на обществото, където всеки се ползва от тези права.

Затова демокрацията и политиката са както цел, така и средство за работническото движение. В борбата за политическа демокрация либералите и социалдемократите са на една и съща страна. Но социалната политика на работническото движение се различава от тази на либералите. За работническото движение тя трябва да представлява нещо повече от преодоляване на бедността и на изнурителния труд за работещите и осигуряване на по-добри условия за живот. Работническото движение се стреми към цялостна промяна на обществото, която да доведе не само до премахване на бедността, но и до възможност на работещите в зависимост от своите усилия да получат заслужен дял от резултатите на своя труд. Става дума за промяна на условията, които обществото предлага на своите граждани. Целта е да се премахнат класовите разделения. А това може да се постигне единствено чрез демокрацията и разширяване на участието на хората в управлението.

Идеологията на работническото движение е едновременно и средство за анализ на развитието на обществото. Фундамент на този анализ е материалистическата гледна точка към историята – убеждението, че фактори като технология, капитал, количествено натрупване и организация на труда, или т. нар. производствени сили, са от решаващо значение за общественото развитие и условията за живот на хората.

Материалистическият възглед върху историята, връзката между икономика и общество е централна идея на Карл Маркс, който заедно с Фридрих Енгелс описват модел, чрез който се обясняват нарастването и устойчивостта на несправедливостта в обществото. Другата основна идея е теорията за класовата борба. Според нея двигател на общественото развитие е борбата за контрол над средствата за производство, което означава и власт

над самото производство, както и над неговото разпределение. Според тази теория борбата между труда и капитала е последната фаза на историческия процес. Капитализмът отрицва огромни производителни сили, но безпощадният стремеж към печалба довежда до постоянна криза, която в последна сметка създава революционна ситуация и вземане на властта от работническата класа. В тази фаза на развитие работническата класа е единствената освен класата на собствениците на капитала, тъй като според теорията средната класа ще се пролетаризира и ще се слее с тази на работниците. След революцията класовата борба ще престане, тъй като средствата за производство ще се превърнат в обществена собственост, а плодовете на производството ще бъдат достатъчно за всички.

Моделът на обществено развитие, описан от Маркс и Енгелс, е научна теория и както всички теории нейната правилност се доказва или отхвърля от теста на реалния живот. Историкоматериалистическата концепция несъмнено има голям принос в осмислянето на общественото развитие и дава силно отражение както върху обществения дебат, така и върху развитието на социалните науки. Същевременно някои части от този теоретичен модел доказаха своята несъстоятелност, представяйки да бъдат обект на дискусии. Теорията, че историческото развитие следва дадени закономерности не се подкрепя от съвременната наука. Социалдемократията отрече предопределеността на един по-ранен етап. Бъдещето не е предопределено от съдбата, а зависи единствено от самите хора.

Маркс и Енгелс вземат активно участие в политическия дебат на XIX век, но тяхната теория не е политическа програма за действие. Тяхната теория твърди, че промяната в обществото ще се случи, но не обяснява по какъв начин ще стане това. Същевременно тя не дава отговор и на въпроса как ще изглежда новото безкласово общество. Теорията е изцяло неприложима и поради факта, че според нея едно от най-важните условия за

трансформацията на обществото е достигането му до определено равнище на техническо и икономическо развитие.

За работническото движение, което е притиснато между бедността и много несправедливости, е немислимо единствено да изчаква хода на историята. Мнозинството от бедни и упорито работещи хора желаят промяна в този момент, а не в далечното бъдеще. Вътре в движението и между различните социалистически организации през XIX век интензивно се дискутира въпросът по какъв начин би могло да се въздейства върху хода на историческия процес за постигане на обществената промяна, описана в теорията на Маркс.

Реформизъм и революция

Едната посока на мислене е революционната и произлиза от идеята, че крахът на капитализма ще бъде и краят на историята. Съгласно това разбиране хората не трябва да чакат последната криза на капитализма. (Според тази идея група революционери могат да ускорят хода на историята, извършвайки насилствен преврат и насочвайки развитието на историческия процес в друга посока.) Тази идея е развита от комунистите и анархистите, като и в двата случая се пренебрегва демократичният път за социална промяна. По този начин на практика се отрича идеята за равенство между хората, тъй като се отнема правото на всеки да участва във формиране на бъдещето.

Развитието на съветския комунизъм чрез използването на силна репресия се обяснява едновременно с отказа от демократичен избор и чрез схващането, че политиката само трябва да осъществи на практика онова, което историята е доказала като неизбежно. Така, ако развитието е детерминирано от историята и вашата политическа сила единствена разбира това, тя няма нужда да се съобразява с гледните точки на другите

или дори да бъде избрана с мнозинство от гласовете на населението. Обратното, от тази гледна точка е дори е необходимо в интерес на гражданите да се води борба срещу всяка опозиция, която се опитва да тласка развитието в посока, различна от правилната.

Убеждението, че развитието на обществото е предопределено от историята, от религията или от нещо друго, обикновено се нарича фундаментализъм. Фундаменталистката гледна точка е несъвместима с демокрацията, тъй като при нея основна задача е не спечелването на одобрението на избирателите, а следването на предопределената линия. Без значение какъв е управляващият елит, който счита себе си за най-добре разбиращ единствения правилен път, това управление се превръща в диктатура. Развитието на плановите икономики на комунистическите държави не може да бъде обяснявано единствено с управлението на некадърни лидери или неподходящи политически организации. Това развитие е вследствие на фундаментализма, присъщ на комунизма.

Другата посока на мислене е реформистката. Тя се основава на принципите на демократичното участие и на реформите, подкрепени от мнозинството от населението. За реформистите промяната на обществото не означава реализиране на някаква определена външна организация. Тя означава постепенно увеличение на демократичното участие на хората както в обществения, така и в професионалния живот. Усилията за промяна започнаха с изискванията и потребностите на гражданите в един постоянен дискурс, чрез който теориите минават многократно през теста на реалния живот.

Шведското работническо движение се разви в две основни насоки. Едната линия е тази на синдикалните съюзи, а другата е чисто политическата. Между двете е естествено единодействието, но едновременно е мотивирано и разделението на труда. Основното внимание на синдикалната дей-

ност е било и е насочено към професионалния живот, като целта е засилване на правата на работещите. Политическата дейност както и преди е насочена главно към сферата на гражданските права, които са най-силното средство на работещите за въздействие върху обществото, в което живеят. Днес въпросът опира до запазването и по-нататъшното развитие на тези граждански права, както и на демократичните средства за действие, постигнати през последния век.

В. Развитие на работническото движение:

Политическа демокрация

Първите десетилетия от съществуването на работническото движение са белязани от: борбата за всеобщо изборно право, за право на организиране на синдикални съюзи и за свободата на словото. Тези борби работническото движение води в тясно взаимодействие с либералите срещу доминиращите капиталистически интереси на консерваторите. Така вследствие на този сблъсък в началото на ХХ век се оформя моделът на политическата демокрация. Същевременно правото на самоорганизиране в синдикални съюзи е признато и гарантирано със закон.

Политическата демокрация осигурява възможност за защита на интересите на трудещите се по начин, различен от описаните в класическите теории. Тя оказва влияние едновременно върху социалните и икономическите структури, но не и в посоката, предвидена в теориите. Частната собственост се запазва, но капиталистическият начин на производство, при който единственият движещ мотив е печалбата, се променя в значителна степен. Обединяването на всички останали интереси в производствения процес срещу интересите на капитала води до промяна както в организацията на труда,

така и в преразпределението на печалбите от продукцията. Властта бива изместена от собствениците към обикновените граждани, работещите и потребителите.

Тази промяна е следствие както на законодателната и икономическата политика, така и на профсъюзните действия. Промяната е следствие и на съответните общински политики, които имат корени в местните традиции. Промяната произтича и от ангажирането на цялото общество с подкрепата на политическите партии и обществените движения, които изпълват новите демократични форми с действително съдържание.

Резултат от тази промяна е преосмислянето на теориите. Овлабяването на собствеността върху средствата за производство престава да бъде решаващ фактор. Решаващо значение придобива демократичният контрол над икономиката. Демократичните убеждения с акцент върху участието, сътрудничеството и плурализма са изведени на преден план. Смисълът на политиката се свежда до няколко основни точки: социални правила за предприятията, икономическа политика, колективни договори на пазара на труда, работническо и потребителско законодателство, изграждане на солидарно консуматорско общество и силен публичен сектор на базата на обществена собственост, в който водещ принцип на преразпределението са нуждите на хората, независимо от техните доходи.

Опитът на отделните хора доказва възможностите на демокрацията да доведе до увеличаване на свободата, сигурността и справедливостта в обществото. Опитът на други държави показва, че пълната национализация на икономиката води до точно обратното: липса на свобода и справедливост и всеобща несигурност в обществото. Тези различни примери допълнително увеличават желанието за демократизиране на икономиката и засилват убеждението, че не въпросът за собствеността, а този за демократичния контрол е най-важният фактор за справедливото развитие на обществото. Ико-

номическата демокрация, също като политическата демокрация, не може да се основава единствено на властта на няколко големи институции. Демократичната икономическа система трябва да бъде изградена въз основа на участието на работещите и потребителите, както и на правата и възможностите на гражданите да определят социалните условия на производствения процес.

Развитието на работническото движение: социална политика

През втората половина на XX век са изградени социално-осигурителните системи, които дават на всички граждани икономическа сигурност в случай на болест, безработица и старост. Образованието получава развитие с цел да бъде достъпно за всички деца, без оглед на доходите на техните родители. Медицинската помощ, помощта за децата и помощта за възрастните се превръщат във всеобщо право.

Социалните реформи дават повече свобода на движение. Заедно с колективните договори и трудовото законодателство социалните реформи дават възможност на работещите да управляват свободно собствения си живот, освобождавайки ги от принудата да приемат разумно заплащане на труда и неблагоприятни трудови условия, за да оцеляват. Социалната политика променя също и частния капиталистически начин на производство. Не е учудващо, че повечето от реформите са постигнати в процес на остро противопоставяне срещу по-привилегированите групи от обществото.

През последните десетилетия от XX век със засилването на консервативните и неолибералните тенденции социалните реформи са обект на нови атаки. Техните противници твърдят, че социалните системи водят до намаляване на отговорността на хората и отслабване на тяхната инициативност, което от

своя страна се отразява негативно на цялата икономика. Този тип критики са плод на политическа и идеологическа борба и са лишени от реално основание. Част от капиталистическата митология е твърдението, че способността на хората да действат нараства, ако те са поставени в неравностойно положение, а икономиката се засилва, ако най-важният ѝ ресурс – хората, са изтощени и слаби.

Развитието на работническото движение: разгърнат възглед за равенството

От 70-те години насам екологичните проблеми и въпросите на равенството се превръщат във все по-съществена част от социалдемократическата политика. Екологичният дебат възприема класическото социалдемократическо искане за икономика без експлоатация. Политиката за равнопоставеност между половете също произлиза по естествен начин от общата социалдемократическа концепция за равенството. Същевременно и двата въпроса съществено разширяват обществения анализ.

Екологична среда

Разпределението на власт и ресурси между труда и капитала все още заема централно място в анализа на състоянието на демокрацията и икономиката. Но екологичните проблеми показваха, че демократичната икономика също може да бъде експлоататорска. Това се случва, когато преследваните цели са съобразени единствено с необходимостта да се създаде количество от ресурси за благосъстоянието на днешния ден, без да се отчита реалната цена на използването на природните ресурси. Екологичните въпроси създават ново измерение в спора за икономическата власт, което има своето значение

независимо от собствеността и разпределението на плодовете от производството.

Екологичната политика налага промяна и в политическия принцип за преразпределение между поколенията. Стремещът на днешните поколения за осигуряване на благоденствие още сега не може да бъде за сметка на изтощаване на природните ресурси и разрушаването на околната среда, която е гаранция за живота на следващите поколения. От такава гледна точка социалдемократическата партия е екологична партия.

Равенство на половете

Класовият модел, възникнал вследствие на икономическото развитие, е ключов за разбиране на проблемите на неравенството. Всички политики, насочени към равенството трябва да се основават на стремежа за премахване на класовото разделение. Същевременно дебатът за равенството на половете показва ясно, че проблемът не опира само до производството, а и до редица извънпроизводствени фактори. Действията против класовата несправедливост не са достатъчни за постигането на истинска равнопоставеност. Затова са нужни действия срещу всички останали форми на неравенството.

Ясно изразена неравнопоставеност между половете, създаваща напълно неравноправни условия за съществуване на мъжете и жените, се наблюдава при т.нар. родов или патриархален обществен модел. При него в рамките на всички обществени класи жените са поставени в неравносложно положение спрямо мъжете: трудът им се заплаща многократно по-ниско, а отговорностите им към дома и децата са многократно по-големи от тези на мъжете. Този обществен модел ограничава условията за живот и развитие на жените, но едновременно с това поражда такива ролеви очаквания у мъжете, които ограничават възможностите им за индивидуално

развитие. Коренната промяна на модела на мислене, обосноваващ неравнопоставеността между половете в обществото с техните биологически различия, означава разширяване на възможностите за развитие и на двата пола. Това води до съвършено различно и многократно по-хуманно общество на равни права и равни отговорности между мъжете и жените в семейството, в професионалния и в обществения живот. Основавайки се на тази философия, социалдемократическата партия е феминистка.

Отношение към различните етноси

Дискриминацията и предразсъдъците въз основа на етнически произход също водят до ограничаване на житейските възможности на хората. В днешния свят както имигрантите, така и техните деца са изправени пред по-голям риск от безработица, често изпълняват работа под равнището на своето образование, както и имат ограничено политическо представителство в изборните органи. Жилищната сегрегация също засяга гражданите с чуждестранен произход многократно по-силно, отколкото хората от всички останали групи в обществото.

Дискриминация

Сексуалната ориентация, инвалидността или старостта са други фактори, които могат да доведат до непосредствено изключване на индивида или до ограничаване на неговите възможности за пълноценен личен, обществен и професионален живот.

Политиката за равнопоставеност трябва да бъде насочена към всички форми на социално разделение и именно в рамките на тази широка концепция за равенството стоят бъдещите предизвикателства пред задачите на социалдемократията.

Развитие в две основни посоки

Работническото движение промени Швеция. Социалдемократическа Швеция е държава, в която все повече хора имат възможност за собствен избор и където демокрацията е залегнала в ежедневиия живот многократно по-силно, отколкото в много други държави.

Швеция е страна, която се развива в различни посоки. Швеция е една от държавите с най-широка равнопоставеност на населението, но наред с това в нейното общество все още съществува видимо класово разделение, неравнопоставеност между половете и етническа сегрегация.

За много хора бъдещето предлага огромни възможности за свободен избор с достатъчно ресурси на тяхно разположение. Това са децата и внуците на обществото на благоденствието, които са постигнали тези възможности за себе си. Те произлизат от независимостта, която от своя страна е следствие от икономическата сигурност и от възможността за избор на собствено бъдеще, както и от стремежа към солидарност. Като свободни, силни и независими личности те увеличават изискванията си към свободата на избор и към лично влияние, като същевременно остават верни на идеите за солидарни решения и отговорност към общите нужди като образование, здравеопазване и социални грижи.

Въпреки това разделения по класа, пол и етнически признак все още създава неравенство. Когато класовите различия се съчетаят с различия, мотивирани чрез пол и етническа принадлежност, тогава неравнопоставеността е огромна.

За много хора възможностите за избор са малки или въобще не съществуват, а трудностите и ограниченията са трудно преодолими. Класовото неравенство се предава от възрастните към техните деца по начин, който представлява опасност от все по-нарастващо социално разделение в бъ-

деще. Все още прекалено много хора имат пределно малки възможности за професионално развитие и същевременно са принудени да рискуват здравето си, работейки в напълно нездравословна среда. Тази картина на професионалния живот е в силен шокиращ контраст с нарастващия брой привилегии на индустриалния елит. Всичко това налага на работещите постоянна несигурност в професионалния им живот.

Жените все още се сблъскват с препятствия в своите професии, характерни за половата сегрегация на пазара на труда. Такива са по-ниското заплащане, както и ограничените възможности за професионално развитие. Те все още имат основната грижа за дома и децата. Тежките изисквания на пазара на труда оказват негативно влияние върху много семейства, в които както родителите, така и децата трудно осигуряват храната си. Ако тази тенденция не бъде спряна, много хора биха могли да бъдат изправени пред избора между децата и професионалната си кариера. Както за жените, така и за мъжете това би означавало, че широкият спектър от възможности, включително правото на грижовен родител и на активен работник едновременно, ще бъде отново силно стеснен.

Заедно с това се развиват нови форми на дискриминация спрямо жените, които целят отново да ги принудят да изпълняват роля, съобразена с нуждите на мъжете, а не продиктувана от техния собствен избор и виждания. Засилената сексуализация на женското тяло, засягаща младите жени на работните им места или в университетите, би могла да доведе до сериозни последствия за тяхното личностно развитие и за избора им на професия.

Новите модели на взаимоотношения между мъжете и жените се различават от предишните. Но същевременно те целят подобен тип полово детерминирано разделение в обществото, което съществено ограничава индивидуалната свобода на действие.

Днес Швеция представлява мултиетническо общество, но с видими прояви на неравенство, свързани с различията в етническия произход на хората. В много от гъсто населените с имигранти предградия съществува усещане за социална изключеност сред хората, които не са допуснати до пазара на труда, както и сред децата, които чувстват, че нямат бъдеще в заобикалящото ги шведско общество. Тази социална изключеност създава една от най ярките и оскърбителни форми на разделение в днешното общество. Това усещане за съществуване извън обществото и ограничени възможности, характерно за голяма част от имигрантите, е напълно несъвместимо с идеалите на социалната демокрация за свобода и равенство.

Социалните разделения се засилват и в различни части на страната. Неравномерното икономическо развитие може да доведе до големи регионални различия по отношение на човешките възможности за работа и живот и условията за постигане на социално ориентирано общество. Подобни различия са напълно несъвместими с условията за постигане на равенство и солидарност, както и със стремежа на хората към свобода на избора, когато трябва да избират различни видове жилища или социална среда.

Г. Социалдемократическата визия за обществото днес

Демокрация

Условията за живот на всеки човек са до голяма степен зависими от цялото общество. Това води до нуждата от демокрация. Всеки трябва да има еднакво право на влияние върху нещата, които са важни за собствения му живот. Личният живот никога не може да бъде контролиран от политически решения, но политиката определя до голяма степен възмож-

ностите за контрол над живота на всеки. Индивидуалните и колективните интереси съвпадат в демократичния процес. Роден от волята и убеждението на гражданите, този процес е инструментът на социалната промяна, защитена от комерсиалния стремеж към печалба; промяна, при която гражданите могат по естествен начин да разчитат на много по-широка социална перспектива. Това създава ясна представа за ценностите на демокрацията, което от своя страна води до чувството на лична отговорност за поддържането на тези ценности. Тук новите информационни технологии създават нови възможности за по-голямо участие в дебата за пресечната точка между населяващите различни части на страната и засиления контакт между гласоподаватели и избрани представители.

Обществените движения винаги са били носител на демократични възгледи и тази им роля е от особена важност днес, с увеличаване на влиянието на масмедията. Медията сами по себе си имат важно значение за свободата на словото и свободната обмяна на информация. Същевременно концентрацията на власт в медийната индустрия и нейната все по-силна обвързаност с развлекателния бизнес води до унифициране на информационния поток и внушава по-скоро пасивно потребителско поведение, отколкото обществено ангажиране. Предотвратяването на монополизма, поддържането на плурализъм и защитата на обществените радио и телевизионни канали са ключови елементи в социалдемократическата медийна политика. Некомерсиалните медии, насочени към сфери като образование и култура, също имат важно значение за демокрацията. Заедно с това сферите за публичен дебат и обмяна на мнения и опит, предлагани от различни обществени движения, са също незаменим противовес на комерсиализацията на обществото. Обществените дискусии, формирането на обществено мнение и критичното отношение към политиката никога не трябва да зависят само от експертните дебати. Обществените

и културните дискусии в обществото трябва да почиват върху включване на самите граждани.

Доверието в демокрацията зависи от това доколко то е споделяно от всички граждани, от възможностите на хората за действие, както и от способностите на политиците да осъществяват на практика решенията, взети в парламента. Правото на участие и въздействие върху вземането на решения е основен въпрос, отнасящ се до правото на влияние върху реалността. Демокрацията изгубва кредита си на доверие, когато не е в състояние да се справи с ежедневните проблеми на хората, както и с проблемите, които те виждат в обществото. Демократичното управление трябва да бъде постоянно защитавано срещу онези групи хора, които притежават власт заради икономическата си сила, а също и срещу такива, които смятат, че притежават по-голямо право за политическо влияние поради специалните си познания или умения.

Интернационализацията води до нови предизвикателства пред демокрацията на участието. Много политически решения, които преди можеха да се правят на национално ниво, сега изискват международно съгласуване. Това повишава демократичността на действията и същевременно увеличава дистанцията на реалната политика от самите избиратели. По този начин у много хора се създава усещането, че тяхното участие и опити за влияние са безполезни. Нуждата от силни демократични действия се оказва в конфликт с необходимостта от демократично участие.

Ето защо методите на функциониране и на вземане на решения в международните политически организации трябва да бъдат преосмислени и доразвити с цел постигане на по-голяма яснота и контрол, както и на по-сигурна демократична основа. Наред с това трябва да бъдат променени и националните политически форми на демократично и институционално управление, за да се улесни разширяването на гражданското

участие в няколко различни посоки. Това изисква и по-силна воля за промяна на старите методи на функциониране и на институциите, както в различните обществени организации, така и в и политическите партии.

Демократична икономика

Съвременните технологично развити системи за производство неизбежно се основават на големи капиталовложения. Ако средствата за подобни инвестиции могат да бъдат осигурени, очаква се съответното производство да даде възвръщаемост на капиталовложенията и допълнителна печалба. В този чисто икономически смисъл натрупването на капитали не може да бъде избегнато.

Същевременно концепцията за капитализма има различен и по-широк смисъл в политическия дебат. Той представлява политическа система, в която човек, притежаващ капитал, има правото да взема решения, несъобразени с никакви други интереси. Наред с това човешките права са определени от личната способност за извличане на печалба в чисто икономическия смисъл на думата. Тази политическа система води до липса на свобода за всички, в т.ч. и за големите собственици на капитали. Тя създава огромна несправедливост и социално напрежение вътре и между държавите. Тя води до опасно експлоатиране на околната среда и на природните ресурси.

Срещу този монопол на властта социалдемократията предлага икономика, ръководена от народните интереси. Ние се стремим към икономическа система, в която всеки човек, като гражданин, работник и потребител има правото и възможността да оказва влияние върху посоката на разпределение на печалбата от производството, както и върху организацията и условията на труда. Това включва различни форми на собственост и стопанска инициатива. Тя взема предвид

грижата за околната среда като основен приоритет, засягащ всеки аспект от производството. Това изисква производственият процес да се основава на уважението към труда на всеки, да се стреми към активното участие и желание за работа на всички, както и осигуряване на справедливо и достойно възнаграждение. Този процес предполага уважение към демократичните правила, разбирани като неотменимо право на всеки да има определящо влияние.

Тази система не противоречи на частната предприемчивост. Тя приема за даденост, че при всички съвременни производства реалният капитал трябва да има възвръщаемост. Тя вижда в предприятията и тяхното управление един от значимите фактори за икономиката. Тя гледа на пазарната икономика като на една част от икономическия живот. Същевременно тя не допуска стремежът към лична печалба да доминира над всички останали интереси и да управлява развитието на обществото; не приема също така пазарът да бъде норма за социалните услуги и обществения живот.

В конфликта между капитала и труда социалдемократията винаги представлява интересите на труда. Социалдемократията е и остава антикапиталистическа партия, която винаги е противостояла на стремежите на капитала за власт над икономиката и обществото.

Демократичното общество винаги има неотменното право да задава условията и общата рамка за икономическия живот. Демократичното общество винаги има правото също да променя условията и формите, ако определен начин на организация на работния процес и на цялата икономика не удовлетворяват важни обществени интереси. Икономическите интереси никога нямат правото да ограничават демокрацията. Напротив, демокрацията е тази, която установява граници на пазара и на икономическите интереси. Социалната демокрация отрича развитие на обществото, при което капиталът

и пазарът доминират и комерсиализират социалните, културните и човешките взаимоотношения. Нормите на пазара никога не трябва да определят човешката стойност, нито пък да създават норми на социалния и културния живот.

Демокрацията трябва да бъде съчетана с ефективност в икономическия живот в името на общественото благо. Неефективното производство води до по-ниска възвращаемост на инвестициите, което от своя страна води до по-малко ресурси за социална политика. Това на свой ред намалява доверието на хората в ефикасността на демократичните форми на организация. Опитът показва още, че ефективността и продуктивността изискват откритост и разнообразие. Това предполага директно въздействие от страна на потребителите, както и условия на труд, основани на уважение към способностите, идеите и активното участие на работещите. Ефективността на демокрацията предполага и възможности за хората да реализират своите идеи, чрез свой собствен бизнес.

Изискванията на демокрацията, както и тези на ефективността, водят до един и същ извод: трябва да бъде възможно да се въздейства върху икономическия живот по много различни начини и на различни нива. Различните изисквания на икономическия живот не могат да бъдат задоволени единствено чрез политически или чрез пазарни решения. Те налагат смесена икономика, основана на съчетаването на обществени мерки и пазарни механизми, силни професионални съюзи и разумни и активни потребители, опиращи се на стабилно потребителско законодателство.

Политическите решения трябва да осигурят правилата за предотвратяване на всички форми на експлоатация, за гарантиране на икономическия баланс и справедливото разпределение на печалбите от производството по начин, който отговаря на фундаменталните социални права. Пазарът е необходим за ефективността на производството, което от своя

страна създава средствата, необходими за благоденствието на цялото общество. Капитализмът и пазарната икономика трябва да се разглеждат като отделни явления. Пазарната икономика е система за разпределение, в която стоките и услугите сменят своите собственици чрез парите като средство за размяна. Капитализмът е политическа система, която се отплаща на капитала, превърнат в определяща норма.

На пазара на стоки и частни услуги ценовият механизъм е бързо и ефективно средство за комуникация между производителите и потребителите. Нови компании могат да се развият бързо, задоволявайки потребителските изисквания, а конкуренцията между различните компании създава широки възможности за избор на потребителите. Пазарът се изгражда въз основа на голям брой независими актьори, които осигуряват възможности за реализиране на много идеи и за създаване на реални икономически ресурси.

Но пазарът не може да се поддържа сам. Присъщата му тенденция към концентрация противоречи на разнообразието, което, от друга страна, е една от неговите предпоставки. Ценовият механизъм, чрез който пазарът работи, не може да създаде стабилни правила, от които пазарът има нужда, за да функционира добре. Единствено публичните институции, независими от пазара, могат да създадат и да поддържат тези регулиращи правила. Единствено система от правила може да поддържа конкуренцията и да спре тенденцията към концентрация, която елиминира ценовия механизъм във вреда на потребителите и създава вид частен монопол, срещу който работническото движение винаги се е борело.

Ценовите механизми на пазара не могат да се справят и с тези ресурси, които нямат пазарна цена – като въздуха и водата. Това отново изисква политически решения.

Ето защо пазарът е само част от смесената икономическа система, предпочитана от социалдемократията. Пазарът

може да удовлетвори единствено тези нужди и предпочитания, които могат да бъдат изразени чрез засилено потребителско търсене. Онези обществени нужди, които представляват социалните права и са достъпни за всеки, независимо от неговите доходи, трябва да бъдат извадени извън разпределителните принципи на пазара и да се осигурят съгласно други принципи. Това са: социалните грижи, образованието и здравните услуги, правната система, културата. Жилищният сектор до степента, която изисква осигуряване на правото на всеки на удобен дом, също влиза в сферата на непазарните механизми. Към този списък може да се прибави и политиката за осигуряване на комуникация и социална инфраструктура на територията на цялата страна.

Изходна точка за избора между държавната ангажираност и пазарната икономика трябва да бъде въпросът кое от двете дава най-добри резултати с оглед на справедливостта и ефективността. Изборът може да варира между различни сектори на икономиката в зависимост от това какви очаквания и изисквания те би трябвало да покриват. Разпределението би могло да се промени, ако не могат да бъдат удовлетворени важни потребности. Социалдемократията отхвърля икономическия фундаментализъм, характерен както за десни, така и за леви политически сили, които възприемат една-единствена форма на собственост в икономиката като предпоставка за добро общество. Решаващият фактор не е външната организационна форма, а доколко добре се постигат целите на начинанието.

Демократичната икономика не е лишена от конфликт на интереси, както и от трудности и дефекти. Но при демократичната икономика няма експлоатация на хората и околната среда. Демократичната икономика е икономика, при която различните интереси си сътрудничат и интересите на капитала са подчинени на демокрацията. Демократичната икономика дава възможност на тези, към които са насочени призивите за промяна, да

се адаптират към новите условия. Демократичната икономика се основава на правото на всички да участват в създаването на блага, както и на правото да се радват на ползите от тях.

Равенство и плурализъм

Съществуват различни фактори, които създават неравенство в обществото, но основният модел е един и същ: отделният човек не е третиран като личност и не може да се развива съгласно своите собствени условия и избор. Изборът е подчинен на принадлежността към дадена група, определена от класа, пол или етнос, от инвалидност, възраст или сексуална ориентация. Този модел може да се види и в условията на труд, и в позицията, която човек заема в тях.

Социалдемократията се стреми към равенство в разпределението на ресурсите, необходими за човешките възможности за влияние върху обществото и над личния живот. Нашата задача винаги е била промяна на този модел, както и на властовите структури в обществото, водещи до невъзможността на някои хора да се развиват пълноценно. Политиката на равенство трябва винаги да произлиза от нуждите на тези, които страдат от неравностойното си положение. Но същевременно реформите, насочени към равенството, трябва винаги да се подкрепят от убеждението на мнозинството от населението, че те са правилни и ценни за цялото общество. В противен случай, те ще бъдат нетрайни. Общество на равенството е стабилно единствено тогава, когато допринася за по-добрия живот на всички.

Силата на съществуващите социални системи произлиза от факта, че те съчетават нуждите на различни групи от обществото с различен начин на живот чрез решения, създаващи сигурност и свобода за всички. По същия начин нашата политика днес трябва да намери решения за съчетаване на

нуждите на тези, които са притиснати от ограничения и неравенство, и на онези, които благодарение и на социалдемократическата политика са вече независими и силни.

Политиката на равенство е насочена към равни права и възможности за работа за всички, нещо, което осигурява икономическа независимост, както и шанс за бъдещо развитие. Тя се фокусира върху правото на всеки да влияе върху собствената си работа, както и върху създаването на такива условия на труд, при които всеки да бъде оценен по достойнство. Тази политика се отнася и до правото на всеки да участва в политическата и синдикалната дейност, да има достъп до културните постижения и да участва във функционирането на обществото като цяло. Политиката на равнопоставеност е свързана с променящия се класов модел и с разбиването на традиционния ролеви модел, изграден върху основата на класови, полови, етнически и много други предразсъдъци, а и други форми на дискриминация.

Пълна заетост, равно заплащане за равен труд и организация на труда, която да осигурява на всеки възможността за влияние и израстване, са основополагащи условия. Образователният сектор също има фундаментално значение, тъй като дава възможност на всеки да направи своя избор в живота – избор на образование и избор на професия, както и избор за обучение през целия живот.

Политиката за равенство е въпрос на взаимното финансиране на благополучието на всеки по честен и солидарен начин. Тя предполага ефективна и амбициозна политика на преразпределение. Данъците и таксите, които осигуряват общественото благо, трябва да бъдат съобразени с финансовите възможности на всеки, а социалните услуги трябва да се разпределят според нуждите.

Политиката на равенство е свързана и с еднаквите права на мъжете и жените както в професионалния, така и в семей-

ния живот, а също така и с еднаквата отговорност за дома, семейството и децата. Това изисква политика, осигуряваща възможността за съчетаване на професионалния живот с грижата за семейството, както и добре изградена система от институции, подsigуряваща грижата и развитието на децата.

Политиката на равенство е политика на интеграция, която се основава на открито отношение към възможностите, осигурявани от плурализма, както и на взаимния респект между имигрантите и местното шведско население. Културните и религиозните традиции спомагат за личностното самоопределение и могат да допринесат за обогатяване на обществото. Културният и религиозният плурализъм трябва да бъде стимулиран до степен, която не застрашава правата и възможностите на останалите хора да правят своя житейски избор.

Политиката на равенство се стреми към общество, в което инвалидите са възприемани като компетентни и независими граждани с равно право на активен и пълноценен живот, на работа и собствен дом, както и на възможност за пълна мобилност в обществото наравно с всички останали. Тази политика цели също така сексуална равнопоставеност, при която хората могат да избират формата на социален живот, без да се страхуват от дискриминация и изключване от обществото. Целта е политика, която подпомага и подкрепя хората с ментални проблеми. Това е политика за включване на всички възрастови групи в социалната структура, като се придава специално значение на опита и мъдростта на възрастните хора и се отделя особено внимание на нуждите и правата на децата.

Политиката на равенство изисква решителна съпротива срещу всички форми на расизъм и враждебност срещу чужденците, както и срещу сексуалното насилие и тормоз. Тази политика е зов за битка срещу всички видове предразсъдъци и дискриминация, ограничаваща живота на хората и техните възможности за свободен избор. Това е политика за многооб-

разие, при което всеки човек се възприема като индивидуалност, с право на развитие по негов личен избор и същевременно с право на участие в трудовата и обществената среда наравно с всички останали.

Законите и правилата в обществото трябва да стимулират такова развитие, което е насочено към все по-голямо равенство в условията на многообразие. Пазарът на труда и образователната сфера играят ключова роля в разбиването на класовия модел, както и за премахването на неравнопоставеността по пол, етнос и инвалидност. Но същевременно този процес зависи много от променящите се ценности и отношения, както и от преодоляване на противодействието, основано на различна визия за обществото. Обществените движения и политическите партии, компаниите и синдикалните организации, училището и детските градини – всички заедно имат своя дял в отговорността. Целта на социалдемократията като обществено движение е да стимулира обществен дебат и в рамките на нашето собствено движение да осигури реализация на нуждата от плурализъм и равнопоставеност.

Необходимостта от равенство във всички негови аспекти трябва дълбоко да пронизва политиката на социалдемократията във всяка сфера от живота.

Социална политика

Социалдемократическата социална политика се основава върху принципната триада – свобода, равенство, солидарност. Тя произлиза от стародавна традиция, възприемаща обществото като нещо, което ние всички заедно градим. Тези принципи създават едновременно лично и обществено благо. Те осигуряват права и същевременно налагат изисквания.

Социалната политика засяга всички, а не само хората с ниски доходи. Всички са равнопоставени както в правата,

така и в задълженията си и участват на равнопоставена основа. Гражданите не се разделят на “получаващи” и “плащащи”, както това става според приходната система и би могло да доведе до конфликт на интереси. Универсалната социална политика е нещо, при което гражданите солидарно дават едни на други, участват във финансирането в духа на солидарност. Свободата и сигурността, както и личната и обществена подкрепа, която социалната политика създава, са от огромно значение за всички.

Социалната политика е свързана с икономическата сигурност, както и със създаването на житейски възможности и осигуряване на условия за избор на различните етапи от живота. Всеки трябва да има право на работа, както и правото да се развива професионално. Всеки трябва да има правото на безопасно и сигурно детство в съгласие с хартата на ООН за децата. Всички деца и млади хора трябва да имат правото да растат в свят без наркотици и насилие. Всеки трябва да има правото на образование и култура. Всеки трябва да има правото на удобно жилище на приемлива цена в безопасна и сигурна среда. Всеки трябва да има правото на сигурни и достойни старини. Всеки трябва да има правото на избор в живота, без да се сблъсква с предразсъдъци и дискриминация и без да рискува да бъде поставен в социално губеща позиция. Всеки трябва да поеме отговорността да поддържа социалната система, без да злоупотребява с правата си.

Социалната политика е свързана с много повече от преодоляване на съществуващите несправедливости, създадени от икономическия живот. Социалната политика е свързана с равенството. Тя е въпрос за увеличаване на властта на всеки над собствения му живот. По този начин тази политика допринася за промяна на властовите отношения в икономиката и обществото.

Социалното осигуряване и публичните услуги като социални грижи, образование и здравеопазване никога не могат да бъдат превръщани в стоки на пазара, където задачата на обществото е единствено да плаща своите данъци в замяна на лични придобивки. Социалната система предполага отговорност на гражданите не само към тяхното лично благо, но и към правата на всички останали. Тези права трябва да бъдат определени по начин, който да позволи упражняването на обща отговорност. Тъй наречените модели за избор на потребителите, които превръщат публичните услуги като образование, социални грижи и здравеопазване в стоки на пазара за услуги, е несъвместим със стремежа към солидарна отговорност. Принципите на пазара и конкуренцията не трябва да засягат публичните услуги. Демократичните принципи, откритото и отговорно управление трябва да имат превес.

Ние не приемаме увеличаването на частните осигурителни институции в сферата на социалната политика. Те заплашват всеобщата социална политика и биха създали напълно неприемлива несправедливост от гледна точка на достъпа на всички граждани до благосъстояние.

Образованието, социалните грижи и здравеопазването играят централна роля в осигуряването на възможности в живота. Неравните възможности за образование, социална грижа и здравеопазване се наследяват и пренасят неравенството в личностното развитие, в обществения живот и на пазара на труда. Подобни социални разделения нанасят вреда както на отделните личности, така и на цялото общество. Равният достъп до тези публични услуги, осигурявани при еднакво високо качество за всички, е ключов елемент на политиката за равнопоставеност. Социалните грижи, образованието и здравеопазването също не трябва да отчитат ролята на моделите на поведение, обусловени от класа или пол, и да работят целенасочено за тяхната промяна.

Ето защо образованието, социалните грижи и здравеопазването са грижа на обществото. Осигуряването на тези ползи никога не трябва да бъде обект на ценовите механизми на пазара и никога не трябва да бъде зависимо от личните интереси и стремежа към печалба.

Образованието, социалните грижи и здравеопазването трябва да бъдат финансирани от данъчната система в духа на солидарността. Избраните политически представители трябва да имат отговорността да отговорят на различните нужди на обществото, както и да гарантират, че данъците осигуряват еднаква достъпност и еднакво високо качество на публичните услуги за всички. Възможността на обществото да осигури образование, социална грижа и здравеопазване е условие за поддържане на фундаменталните принципи на равенство и перазпределение съобразно нуждите.

Всички живеещи в страната трябва да имат равен достъп до образование, социална грижа и здравеопазване. Това предполага и изравняване на местните данъци. В противен случай комбинацията между различията във възможностите за плащане на данъци и различията сред населението ще доведат до различия в благосъстоянието на гражданите в различните общини.

Ние искаме да развием сферата на публичните услуги така, че те да отговорят едновременно на класическия стремеж към справедливост и равен достъп и на новите изисквания за влияние и свобода на избора. Възможността на всеки за влияние върху своето образование и здравеопазване е част от властта над личния живот на хората и е необходимост, свързана със смисъла на включване в обществото, както и с идеята за отговорността на всеки за обществото.

Хората са различни, имат различни нужди и живеят при различни условия. Ето защо са необходими различни педагогически системи, различни форми на здравеопазване, както и алтернативи на здравното обслужване. Трябва да съществува

възможност за избор между различните форми на социална грижа, образование и здравни услуги, при условие че има пространство за повече алтернативи. Във връзка с това условията се различават в по-слабо и по-гъсто населените райони.

Плурализмът и вариантите в организационните форми са важни и от гледна точка на равенството и на благосъстоянието. Една от основните задачи на публичния сектор е да създаде алтернативни услуги, за да отговори на различните нужди и желания на хората. Същевременно и кооперативните, и частните алтернативи, и алтернативите с идеална цел също могат да играят важна роля, и те трябва да имат достъп до обществено финансиране, но единствено ако спазват същите правила като тези за публичните услуги. Други алтернативи включват възможността на гражданите да избират образование, социална грижа и здравни услуги, но не и възможността на частни производители да подбират своите ученици или пациенти в зависимост от това кои от тях ще им донесат големи печалби. Достъпът на гражданите до блага не трябва да е зависим от мотивите за печалба на частни компании.

Публично финансираните услуги трябва да отговарят също така на високите очаквания за добри трудови условия, и възможност за упражняване на влияние и за професионално развитие. Те трябва да осигурят участието и компетентността на служителите, както и да създадат пространство за изпробване на нови идеи и решения. Както в публичната сфера, така и в различните частни алтернативи трябва да се стимулира независимостта и креативността. Услугите трябва да се характеризират с отвореност и познаваемост. Свободата на словото и защитата на източниците на информация не трябва да бъдат ограничавани от служителите.

Парите от данъчни постъпления са крайно ограничени и никога не са достатъчни за задоволяване на всички нужди. Винаги е нужен баланс между различните нужди,

като се взема предвид предимството на справедливото и с еднакво високо качество осигуряване за всички. Този баланс на интереси трябва да се прави в един отворен демократичен процес, в който всеки може да оказва влияние чрез формите на представителната демокрация. Възможностите за финансова подкрепа на частните алтернативи не могат да се превръщат в автоматично функциониращи правила, които биха могли да заместят демократичния процес.

Поради икономически причини, както и в интерес на ефективността отделните общини и общински съвети трябва да разполагат с достатъчно средства за разработване на публични услуги съобразно местните нужди и условия. Същевременно националните ангажименти към публичните услуги никога не трябва да бъдат измествани за сметка на местни решения. Правата на всеки, определяни от решенията на парламента и правителството, или тези, които са част от националните цели, каквито са образованието, социалните грижи и здравеопазването, не трябва да бъдат зависими от местни решения.

Добрата икономическа защита, в случай че някой изгуби източника на своите приходи, е основополагаща за сигурността и свободата на личността. Социалноосигурителната система трябва да даде на всеки тази защита и да компенсират изгубения приходоизточник. Единствено универсалните социалноосигурителни системи могат да посрещнат едновременно нуждата от икономическа защита на личността и политическата необходимост да се защитят изоставените групи от населението чрез политика на преразпределение. Осигурителната система трябва да бъде съобразена с пазара на труда, където се увеличава броят на хората, преминаващи през периоди на обучение и периоди на доходоносна работа. Наред с това много хора съчетават наемния труд с техен собствен бизнес.

В много от периодите на промяна в човешкия живот свободата и сигурността се явяват необходимост, която спомага за адаптирането към нови условия. Всеки, който остане без работа, има правото на време за придобиване на нови умения, за да се намери нова подходяща работа. Всеки, който загуби работоспособността си вследствие на болест или увреждане, има право на лечение. Всеки инвалид има право на подкрепа, за да води независим живот и да дава своя принос към трудовия живот. Хората с деца трябва да имат правото на отпуск по майчинство, а тези, които имат малки деца, трябва да получат осигурена и развита грижа за децата си, която да даде възможност на родителите да съчетават родителските си задължения с професионалния си живот.

Жилищната политика е неотменима част от общата социална политика и представлява четвъртият стълб на социалната политика заедно със социалните грижи, образованието и здравеопазването. Домът е социално право и затова именно обществото е отговорно за жилищното осигуряване. Силната жилищна политика и кооперативните компании са необходими като противодействие на сегрегацията и за поддържане на ниски цени на жилищата. Влиянието на живущите над собствените им жилища и жилищни квартали трябва да нараства.

Интегрална част на социалната политика в по-широк план са също широкообхватните мерки за предотвратяване на трудовите злоупотреки, болестите и изключването от пазара на труда. Към това биха могли да се прибавят и профилактичните мерки, трудовото законодателство, изучаването на пазара на труда, както и сексуалното образование. Сигурността по улиците и на публичните места, както и в дома на всеки човек трябва да бъде също част от социалната политика. Борбата с престъпността е част от политиката на сигурност, но към това трябва да се прибави и борбата срещу причините за извършваните престъпления. Обще-

ството трябва да реагира амбивалентно срещу престъпността и нарушаването на правилата. Но най-добрият начин за борба срещу престъпността в по-дългосрочна перспектива е създаването на общество, в което социалните разделения са малки, в което всеки има правото на труд, в което сексуалното насилие не съществува и децата и младите могат да растат и да се развиват в сигурна среда.

Труд и растеж

Силната икономика и производствената система, както и високата конкурентоспособност в международен план представляват основа за продължително и позитивно развитие по отношение на работни места, реално заплащане на труда и социално благоденствие.

Благосъстоянието укрепва условията за развитие. Когато повече хора са по-добре образовани и способни да повишават своята компетентност, икономиката се засилва. Активната политика към пазара на труда улеснява безработните в намирането на нова работа и същевременно помага на работодателите да намират работници, които отговарят на изискванията за съответната работа. Здравното осигуряване дава на хората средства да се грижат за здравето си, а това от своя страна намалява риска от тяхното изключване от професионалния живот.

Отглеждането на деца е въпрос на благосъстояние и житейски възможности. Това е също и въпрос, отнасящ се до бъдещето – и съответно до икономическото развитие. Професионален живот, приемлив за децата, е този, при който жените и мъжете са способни да постигат своите житейски цели дори в периода, в който имат деца и родителски задължения. Социалдемократията се стреми към благоприятно за децата общество.

Разбирането за връзката между силна икономика и социална политика трябва да бъде водещо в политиката, а това

налага изисквания към характера на растежа. Целта на развитието е увеличаване на човешкото благосъстояние и това не може да бъде постигнато с методи, които омаловажават човешкото здраве и качество на живот и опустошават околната среда или изтощават природните ресурси. Това развитие не представлява реален растеж; човешката, екологичната и социалната цена показват, че този модел може да доведе единствено и само до краткосрочни печалби.

Всеки растеж е плод на човешките усилия: техническото развитие е следствие от човешката изобретателност; социалните системи за производство и потребление, които хората изграждат, и капиталът, натрупван в резултат на тези системи; и не на последно място, растежът се дължи на човешкия труд, който използва капитала и технологиите за увеличаване на доходите. Трудът на хората е основата на всяко благосъстояние и всяка култура.

Всяка политика на растеж трябва да създава благоприятни условия за човешкия труд, за изобретателност и предприемчивост в цялата страна. Растежът е краен резултат от много усилия на различни професионални нива във всеки регион на страната. Той предполага работа за всеки и условия на труд, които дават възможност да се използват и разгръщат уменията и компетентността на всички, желаещи да работят.

Пълната заетост е както социална, така и икономическа цел. Тя позволява на всеки да участва в създаването на блага и предпазва от усещането за изключеност, за разочарование и несправедливост, характерно за безработните. Тази политика дава подкрепа на усилията за премахване на сексуалните стереотипи, на етническите предразсъдъци и дискриминацията, притъпява острието на механизмите за селекция, които при слаби трудови пазари биха заместили значението на уменията и квалификацията, разделяйки хората въз основа на пол, етнически произход, възраст или инвалидност.

Политиката на растеж на социалдемократията се основава на правото на сериозна работа при добри условия на труд във всяка работна сфера, добри условия за бизнес инициативи, добра работна среда, лишена от стрес и изтощение, възможности за всеки за развитие, както и за достойна оценка на труда. Всеки работещ трябва да има възможността да влияе върху своя труд. Заедно с това всеки трябва да има възможност да развива своите способности и квалификация чрез допълнително обучение. Трудовият процес трябва да е организиран така, че да бъде изведена на преден план конкуренцията между работещите както по отношение на образованието, така и по отношение на опита. При днешната засилваща се нужда от квалификация това е предпоставка за силна икономика и едновременно с това е проблем на равенството. Същевременно стремежът към равенство означава и право на добри трудови условия и осигурена подкрепа за онези, чиято работа не изисква високо образование. Такива работни места играят важна роля за производството като цяло и това трябва да намери отражение както в работната заплата, така и в условията на труд.

Производствената система трябва да бъде изградена така, че да реализира по-голямата част от идеите и инициативите както на наетите, така и на работодателите. Правилата за търговските предприятия трябва да бъдат ясни и лесно разбираеми. Трябва да се стимулира научноизследователската работа. Новите предприемачи и бизнесът трябва да бъдат подпомагани, а кооперативните предприятия – стимулирани. На монополите и концентрацията на бизнеса трябва да противодейства ефективното трудово законодателство.

Необходими са силни работнически съюзи, за да отстояват общия интерес на работещите по отношение на заплати, работна среда, работно време и условия на наемане. Това са очевидно належащите въпроси, по които трябва да има кон-

сенсус между равноправните страни на пазара на труда. Този всеобщ консенсус е необходимо условие и за легитимността на правилата за трудовия живот, както и за постигането на неконфликтни споразумения. Силното трудово законодателство е необходимо за защита на наетите.

Данъчната система трябва да съдейства за доброто функциониране на промишлеността и за справедливото преразпределение на производствените ресурси. Тя трябва да бъде изградена по такъв начин, че да стимулира разумно икономическо поведение и същевременно да гарантира възможността за финансиране на важни публични услуги. Ясната и неусложнена правна система, както и еднаквата и широка данъчна база са фундаментални принципи. Данъчната система, таксите и субсидиите не трябва да водят до маргинални ефекти, които биха засегнали труда и предприятията в негативен план.

Професионалният живот, който създава по-голяма част от компетентността на всички работещи, трябва да отчита човешките различия и нееднаквите условия на живот. Тези, които имат деца, трябва да могат да съчетават семейния живот с професионалния. Тези, които наближават пенсионна възраст, трябва да имат възможността за редуцирано работно време или да поемат по-леки задачи, ако чувстват, че работоспособността им намалява. Техническите възможности за приспособяване на работните места към нуждите на хора с увреждания трябва да се използват напълно.

Всичко това допринася за по-високо качество на живот на трудещите се и за по-добра ефективност на компаниите, тъй като удовлетворява нуждите на работещите и изискванията на съвременния трудов живот за по-гъвкаво използване на персонала и работното време. Но гъвкавост, която да води до това, работниците да плащат цялата цена под формата на незащитени и опасни условия на труд, е напълно недопустима.

Дискриминацията и предразсъдъците, причиняващи подценяване на квалификацията и желанието за работа на хората, са крайно неприемливо изхвърляне и пропиляване на човешки ресурси и на това трябва да се противодейства активно. Фактът, че хора, които имат желание да работят, са пренебрегнати и унижени от пазара на труда, е посегателство срещу човешкото достойнство и основна причина за социална несправедливост.

Всеки трябва да има правото да влияе върху своите работни часове. Ние искаме съкращаване на работното време по начин, който би позволил да се разшири обхватът на личното влияние. Целта е постигането на тридесет часова работна седмица.

Всички, населяващи тази държава, споделят общ интерес навсякъде в страната да имат възможността да живеят и да се развиват. Дори регионалното развитие осигурява повече работа, по-добро използване на различните ресурси на страната и това от своя страна води до създаване на повече блага за всички. От друга страна, неравномерното развитие създава опасност от преексплоатиране на дадени региони и стагниране на други. Това води до слабо използване на наличните ресурси и висока социална цена за всички. Всички региони трябва да осигуряват добри условия за работа, предприемачество и образование, както и добри условия за живот на местните жители.

Редица фактори в съвременната икономика увеличават възможностите за разпространение на ръста върху цялата страната и за предоставяне на нови условия за икономически растеж в много региони. Съвременните информационни технологии намаляват значението на географското положение. Екологично съобразеното, устойчиво развитие също се основава на повишено използване на ресурси – като гори и различни видове култури, които се намират извън гъсто населените райони. Нарастващото значение на туристическата

индустрия създава много нови работни места. Всичко това води до нови възможности, създаващи по-големи и разнообразни трудови пазари във всички региони. Предварително условие е и съществуването на транспорт и комуникационни системи, които свързват различните места в един общ пазар на труда и улесняват връзките между тях.

Национална отговорност е създаването и поддържането на фундаменталните условия за растеж, които включват изградена инфраструктура и равномерно разпределение на научно-образователните центрове в цялата страна. Политиката за местно развитие трябва да се основава на специфичните условия на всеки регион, което предполага и съществена свобода на всяка област за свои решения и възможност за по-нататъшно оптимизиране на своите природни ресурси. Добре функциониращите местни и регионални мрежи са важни за бизнеса и за трудовия пазар. Кооперативното движение и други актьори в социалната икономика играят важна роля в регионалното развитие и трябва да бъдат подкрепяни.

Зелената Шведска социална държава

Мъдрото използване на ресурсите на планетата е важно условие за бъдещето на човечеството. Икономическото развитие трябва да е в хармония с екологичната стабилност, ако искаме и бъдещите поколения да живеят в свят с чист въздух и чиста вода, естествен климат и биологично разнообразие на видовете. Но днес природните ресурси и екосистеми са експлоатирани далеч над ограниченията на дългосрочната стабилност, и ако това развитие не бъде спряно, ни заплашва екологична катастрофа. Задължителното приспособяване към устойчиво екологично развитие е отговорност на световната общественост като цяло и представлява цел на социалната демокрация в международен контекст. Основ-

ното изискване е производственият процес и енергийните и транспортните системи да бъдат адаптирани към по-икономично използване на природни ресурси и същевременно към по-ефективен начин на функциониране, което, от друга страна, е важно условие за социалната справедливост. Това предполага съществено съкращаване на днешното използване на ресурси и промяна както в производствените, така и в потребителските модели. Нужна е и нова визия за икономическа рационалност, нови посоки в социалното планиране и поемането от всеки индивид на лична отговорност за използването на ресурсите.

Грижата за нуждите на околната среда трябва да бъде съставна част на производствения процес от самото начало. Природните ресурси трябва да бъдат използвани по-ефективно. Енергийното производство трябва бъде съобразено с това. Биологичното разнообразие трябва да бъде защитено. Земеделската политика трябва да отговаря на изискванията за екологично земеделие, за безопасни хранителни продукти, за животновъдство, при което животните живеят в естествената си среда и са защитени срещу болка и мъчения. Транспортните системи трябва да се реорганизират в посока на по-доброто обслужване съобразно нуждите на обществото. Същевременно трябва да се разработват и въвеждат по-икономични двигатели, алтернативни горива и по-добри пречиствателни технологии. Високо приоритетен въпрос е този за рязкото намаляване на замърсяващите околната среда газове. Всяко действие, което уврежда природната среда трябва да бъде сведено до възможния минимум.

Силата на шведската промишленост зависи от осигуряването на енергийни източници, а географското разположение на Швеция предполага използването на голям обем от енергия за отопление, електричество и транспорт. Но грижата за екологията налага ограничения на възможната

употреба на енергия. Ядрената енергетика трябва да отстъпи и същевременно трябва да бъде ограничен добивът на природни горива. Тези различни цели предполагат полагане на едновременни усилия за развитие на алтернативни енергийни източници и инвестиции в по-ефективни методи на използване на енергията, които биха довели до цялостно намаляване на нейното използване. Трябва да бъдат развити по-икономични производства на енергия и по-ефективни системи за отопление в домовете и в публичните помещения.

Приспособяването към изискването за устойчиво екологично развитие е силен стимул също за икономическия растеж, тъй като създава нужда от нови и икономични на ресурси технологии, от нови, съобразени с околната среда, машини и транспортни решения, както и от нови форми на енергийно производство. Строежът и конструирането на нови жилищни сгради и работни места изискват решения, които трябва да отговорят на нуждата от екологична устойчивост. Всичко това налага стратегическа екологична политика, свързваща икономическото, социалното и екологичното развитие, и даваща тласък на практическа научноизследователска работа в компаниите. Най-важният инструмент за постигане на всичко това са инвестициите в изследвания, както и законодателството и различните икономически лостове.

Международното сътрудничество е необходимо условие за постигане на ефикасна екологична политика. Това сътрудничество съдържа и отговорността на богатия свят да даде достъп на бедните страни до нови, екологично чисти технологии в областта на земеделието и индустрията. Богатите страни, които са най-големите консуматори на ресурси, носят и отговорността за промяна в производствения и консумативния си модел.

Общество, основано на знанието

Образованието и културата са инструменти за личната човешка свобода и индивидуалното развитие, както и за развитието на обществото, за неговия икономически растеж и благоденствие. Образованието и културата дават на хората възможността за увеличаване и разширяване на техните перспективи, дават свобода на идеите и творчеството на хората. Тази освобождаваща сила представлява сигурно противодействие на амбицията на икономическия и обществен елит за управление на нашето мислене.

Даването на всички на достъп до образование е важно условие за разрушаване на класовия модел. Образованието и квалификацията все повече се превръщат в инструменти, от които зависят личните възможности на всеки в професионалния живот. Големите различия в достъпа до тези инструменти задълбочават разделението в професионалния живот и впоследствие в обществото. От друга страна, високото ниво на образование и квалификация сред всички работещи означава, че класовият модел, създаден от производството, е променен. Високото равнище на компетентност в професионалния живот повишава силата и конкурентоспособността на промишлеността, което от своя страна означава и повишаване на източниците на благосъстояние.

Новият начин на производство се базира до голяма степен върху обработката на информация. Информационният поток от своя страна никога не е бил основан на това. Информационният поток никога не е бил толкова всеобхватен, колкото е днес, а модерните информационни технологии демократизират достъпа до знанието. Но силата, която знанието дава, не е само въпрос за достъп, а и за възможност за интерпретиране на тази информация. Разпространението на знанието трябва да се опира на факти и същевременно трябва да дава и средства за интерпретиране и оценка на информацията обектив-

но, с разбиране на социалния контекст и при разграничаване на факти и ценности. То трябва да стимулира способността за ориентиране между фактите и ценностите. Само тогава може да се говори за истинска демократизация на знанието.

Задачата на социалдемократията днес е създаването на общество, основано на знанието, основано както на опита, така и на образованието, открито и еднакво достъпни за всеки.

Широката образователна и квалификационна сфера изисква активни усилия от страна на обществото. Това включва отговорността за осигуряване на помещения, персонал и техническа инфраструктура, които да са широко достъпни за всеки. Тук влиза и отговорността за това образователният сектор да дава както фактологично познание, така и умения за интерпретиране и използване на това познание. Образователната сфера трябва да даде на всички деца и млади хора реални възможности да получат това образование. Тази сфера трябва да осигури на всички възрастни реални възможности да развият допълнително своите умения и квалификация както чрез разширяване и задълбочаване на професионалните си умения, така и чрез свободен достъп до знание. Това ще осигури възможност за всеки да участва активно в професионалния живот на своето поприще.

Обучение през целия живот

Високото качество е фундаментално изискване към всички форми на образование. Това предполага добра квалификация на учителите. То изисква изследвания в педагогиката, за да се разработват нови преподавателски методи.

Качеството на преподаване зависи също от работната среда в учебното заведение, от организацията на труда и управлението на персонала. Всичко това изгражда голяма част от компетентността и уменията на преподавателите. Децата-ученици, както и по-възрастните студенти трябва да имат

равни права като всички останали работещи – право на безопасна трудова среда и право на влияние върху собствения си труд. Ученето е процес, който до голяма степен предполага участие и ангажираност на човека, който се учи. Преподаването е вид екипна работа, която трябва да се основава едновременно на ролята на учителя в стимулирането на стремежа към знание и, от друга страна, на ролята на учениците и тяхното желание и способност да поемат отговорност за собственото си образование.

За доброто на децата е важно да имаме цялостна перспектива за детския и юношеския период. За целта трябва да се развиват сътрудничеството и обменът между различните образователни форми и етапи. Преминаването през началното образование би могло да бъде различно в зависимост от условията и нуждите. Образование без различни категории и рангове е целта на нашата политика.

Обучението и мисленето са индивидуални процеси. Но интересът и възможността за придобиване на знание до голяма степен зависи от социални и културни фактори. Днес всеки има еднаквото право на образование и еднакви формални възможности да го получи, но реалните възможности за това са все още социално предопределени. За цялата образователна сфера трябва да се установят високи изисквания за работа въз основа на много широка база и разнообразни методи, което от своя страна ще доведе до разчупване на социалния и зависимия от пола модел. Това налага също постигането на такава среда в учебните заведения, в която да няма заплахи и сексуално насилие, расизъм и враждебно отношение към чужденците. Средното и висшето образование трябва да си сътрудничат с общността и с професионалния живот. Общобразователното училище, в което деца от различни среди и с различен произход се събират и работят заедно е важно противодействие на сегрегацията.

При завършване на задължителното образование всички ученици трябва да достигнат нивото, заложено в националната учебна програма. Средното училище трябва да дава на учениците възможност за избор на академични програми в зависимост от техните предпочитания, но същевременно трябва да осигурява необходимото на всеки основно образование, за да отговори на днешните изисквания на обществения и професионалния живот. Поне половината от учащите се трябва да продължат към висше образование. Препятствията за продължаване на образованието, породени от обществени предразсъдъци, трябва да бъдат спрени, както и тези, основани на полов и етнически принцип.

Предучилищното образование – при което децата са оставени да бъдат деца, дава основа за учение през целия живот и трябва да бъде разглеждано като част от универсалната социална политика – по същия начин както и останалата част от образованието.

Основното и средното образование трябва да бъдат безплатни, а всички висши училища трябва да бъдат управлявани от публичните власти. В дългосрочен план това трябва да бъде приложено и към предучилищното възпитание.

Днес бързото развитие на знанието води до ситуация, при която обхватът на образованието не може да бъде сведен единствено до децата и младите хора. Обучението се превръща в процес за цял живот, при който периодите на добре заплатена работа се редуват с периоди на допълнително обучение. Образователната сфера и системите за икономическа подкрепа на студентите трябва да бъдат съобразени с това, че хората могат да се възползват от предоставената възможност за постоянен избор в живота. Възрастните, които се връщат към образованието, са в различна фаза на живота си, за разлика от младите, които след завършване на средното си образование направо продължават към висшата образователна степен. Ето защо

възрастните трябва да имат възможността за обучение при различни условия, позволяващи съчетаването на обучението с работата. Това би могло да бъде постигнато и чрез средствата на информационните технологии, позволяващи т. нар. дистанционно обучение.

Всеки човек във всяка професионална сфера трябва да има възможността да продължава своето обучение и своята квалификация. Специално внимание трябва да се обърне на тези, които са слабо образовани. Необходимо е разширяване на формите за образование на възрастните, както и развиването и повишаването на професионалната квалификация и опит. Еднакво важни са висшите учебни заведения, възможностите за квалификация, предлагани от пазара на труда, както и доброволното образование.

Изследванията осигуряват основа за развитие на образованието както в обществото, така и в професионалния живот. За да поддържаме и укрепваме позициите на Швеция като водеща нация, стъпила на образованието, са нужни значителни усилия – едновременно от страна на държавата и на промишлеността. Гарантирането на свободата на изследователската работа и на фундаменталните изследвания, провеждани от отделни изследователи, е специална отговорност на държавата. Трябва да бъдат стимулирани интердисциплинарните изследвания и заедно с това да бъде разширявано взаимодействието между техническите и хуманитарните науки.

Шведската промишленост прави големи инвестиции в приложните изследвания. Сътрудничеството в изследователската работа между висшите учебни заведения и индустрията трябва да бъде разширено. Наред с това малките и средните предприятия също трябва да имат възможност за участие и на свой дял в резултатите на научноизследователската развойна дейност.

Култура

Културата притежава най-различни измерения, които не би трябвало да бъдат противопоставяни. Тя обхваща както лекото и лесното, така и тежкото и трудното. Културата изисква самостоятелно мислене и ангажираност и същевременно дава възможност за почивка и забавление. Културата дава възможност на хората да прескочат отвъд реалността и същевременно тя никога не трябва да бъде поставяна над реалността на ежедневието. Културните ценности не трябва да бъдат определяни от ограничени елитарни групи, и по този начин превръщани в бариери за всички останали, които не разбират техния смисъл. Това би довело до изчезване на динамизма и силата на културата, правейки я недостъпна за много хора.

Осигуряването на възможност на всеки да участва в ядрото на културния живот – възможността хората да освободят силата на мисълта си, е централна задача на демокрацията във време, в което нарастващият комерсиален контрол на медиите и информационният поток заплашват да доведат до униформеност и ограничаване на съзнанието.

Както децата, така и възрастните трябва да имат достъп до плодовете на културата във всички региони на страната. Културата осигурява качество на живота и представлява спойката между хората от различни поколения и държави. Културата има силата да обединява хората в отделни местни общности и по този начин се явява важен фактор за регионалното развитие. Културната политика трябва да осигурява широки възможности за личностно творчество и култивиране на мисълта, както и подкрепа на професионалния културен живот с високи творчески качества.

Културата трябва да има място за изява без изисквания за търговска жизнеспособност и без ограниченията, налагани от този тип изисквания. Библиотеките трябва да бъдат безплатни. Залите, предлагащи обучение и култура, трябва да бъдат отво-

рени за всеки на достъпна цена. Културните институции като театри и музеи трябва да се разпространят по цялата страна.

Културните институции и културният живот трябва да отразяват културното многообразие в днешна Швеция, както и да съхраняват нашето културно наследство. Това включва и възможност за малцинствата също да пазят и развиват своите език и култура.

Музикалните училища и специализираните в изучаване на културата трябва да са достъпни за всички деца.

Интернационализъм

Свободата и равенството не познават национални или етнически граници. Отговорността за действия в подкрепа на човешките права е толкова естествена на международната арена, колкото и въкъщи. Солидарността със защитаващите тези ценности е еднакво силна както в международната, така и в националната политика. От самото си начало работническото движение се е възприемало като част от голямото международно движение. Днес социалдемократията е естествено свързана с всички сили по света, ангажирани в борбата за мир, демокрация и човешки права.

Въпросите на мира и солидарността са фундаментални за нашия международен ангажимент. Мирът е предпоставка за всяко развитие. Целта е справедливо разпределение на световните ресурси чрез равни възможности за благоденствие и просперитет за всички хора по света, което от своя страна е необходимо условие за траен мир.

Но днешната интернационализация добавя нови изменения към тези класически въпроси на сътрудничеството между хората. Днешната интернационализация променя цялостния социален модел, навлизайки в ежедневиия живот на хората, като оказва влияние върху идеи и ценности, създава

нови методи за производство и потребление и нови начини за разпространение на знания, култура и политическа дейност.

Ролята на националната държава и съответно на политиката значително се изменя. Сферата на действие на националната държава невинаги е достатъчна за отстояване на целите на традиционната вътрешна политика, като например високата заетост или борбата срещу престъпността. Екологичните проблеми са глобални. Ограничаването на вредите от парниковия ефект, засягащ климата, или предотвратяването на опасността за биологичното разнообразие представляват предизвикателства, на които може да се отговори единствено чрез международно сътрудничество.

Това международно сътрудничество укрепва силата на политическите действия на национално ниво и същевременно значително увеличава шансовете за постигане на резултати по отношение на поставените цели. Социалдемократите винаги са били ангажирани с международното сътрудничество на глобално ниво, на европейско ниво и между скандинавските страни. Ние искаме да заздравим и развием това сътрудничество в по-голяма степен.

Същевременно интернационализацията създава у много хора усещането, че политическите решения са зависими откън, което отслабва демокрацията. Оттук понякога възниква и идеята, че решението на проблемите на интернационализацията е в оттегляне от международно сътрудничество. Но националният изолационизъм няма да реши проблемите, възникващи вследствие на ограничаването на сферата на действие на националната държава. Това единствено би ограничило възможностите, които интернационализацията дава на хората – силата, която съвместните действия придават както на националната политика, така и на глобалната солидарност и на политиката на развитие.

В днешния свят на изчезващи граници вътрешната политика на държавите става все по-зависима от международните действия. Международните и националните въпроси се сли-

ват; границите между вътрешната и външната политика изглеждат. Швеция е естествена интегрирана част от международната общност. Швеция е в света и светът е в Швеция.

Европейският съюз

Сътрудничеството в рамките на ЕС е част от националната и общинската политика, отговорност на регионалните органи на властта и на шведския парламент. Това сътрудничество повишава шанса за отстояване на централните политически цели като пълна заетост, устойчиво екологично развитие и стабилна данъчна основа. Заедно с това сътрудничеството създава нови възможности за европейските граждани за близки и чести контакти чрез: образование, работа, пътуване, сътрудничество и обмяна на опит между различните нации, региони, общини, асоциации и групи по интереси.

ЕС израства като стабилна сила, обединяваща континента, който от векове страда от постоянни войни между държавите. Това ново съзнание за сътрудничество и воля за решение чрез консенсус, създадено от ЕС, е задължителен фактор за продължаващото позитивно развитие в Европа. Целта на социалдемократията е Европа, изградена върху основата на мира и сътрудничеството. От решаващо значение е отварянето на ЕС за държавите, които имат желание да станат негови членове. По този начин нашият континент, който беше разделен прекалено дълго, сега се обединява.

Социалдемократията трябва да продължи да действа в рамките на ЕС за обща европейска политика на пълна заетост, основана на уважението към правата на заетите и предотвратяваща социалния дъмпинг.

Тристранното сътрудничество между Европейската комисия и различните сектори на пазара на труда трябва да се развие, а профсъюзите трябва да имат правото да действат извън наци-

оналните граници. В рамките на Съюза ние възнамеряваме да работим за демократичен социализъм и за смесена икономика.

За адаптиране към устойчиво екологично развитие и чрез усилията за намаляване използването на ресурси от страна на богатите нации, екологичната политика на ЕС трябва да бъде развивана по-нататък. Към това трябва да се прибави и нуждата от данъчни облекчения за разходите, свързани с екологичната политика, общи минимални равнища на енергийните такси и общо финансиране на екологичните инвестиции. Това включва и реорганизация на земеделската политика. Гледната точка на потребителите, а не на производителите трябва да бъде изходна точка за една политика, в която основни принципи да са безопасните и здравословните храни, грижата за природата и добрите условия за отглеждане на животните. Нашата работа в ЕС трябва да отдаде по-голямо значение на интересите на потребителите.

ЕС трябва да увеличи своята способност да предотвратява и да се справя с кризисни ситуации в тясно сътрудничество с ООН. ЕС трябва да се превърне в движеща сила на международното движение за солидарност, както чрез развиване на своята политика за помощи към бедните страни, така и чрез премахване на своите тарифни бариери пред тези страни. ЕС трябва да има обща отговорност за бежанските и емиграционните въпроси. Бежанската политика трябва да гарантира защита на всеки, който търси спасение от преследване, война или екологични бедствия. Всеки, който се стреми към защита в рамките на ЕС, трябва да получи равностойно отношение, основаващо се на принципите на солидарността и хуманността.

ЕС играе важна роля в европейските усилия за повече равенство, като движеща сила за националното законодателство и за формиране на общественото мнение. Също така ЕС трябва да бъде водеща сила по въпросите на правата на децата. Необходими са координирани европейски мерки срещу разрастващата се търговия с жени в рамките на сексиндус-

трията, където бедните са експлоатирани при почти робски условия. Трансграничните престъпления са общ проблем за членовете на ЕС и изискват широко сътрудничество.

Като организация ЕС не може да копира методите на работа нито на международните организации, нито на националните държави. ЕС трябва да си изработи нови методи на функциониране, които да отговорят на изискванията за демократична взаимопомощ между страните-членки, за по-голяма съпричастност на гражданите на Съюза в процеса на вземане на решения и по отношение на политическото въздействие на общите действия. Развиването на тези методи е важна част от социалдемократическата дейност в рамките на ЕС.

Всяка страна-членка трябва да представлява основа за демокрацията в ЕС. Демократичната легитимност на ЕС трябва да се изгражда вътре в страните-членки чрез постоянно интегриране на европейските въпроси в политиката на самите държави, както и чрез избраните представители в Европейския парламент и националните представители в Съвета на министрите, които имат ясен мандат за действие, даден им от избирателите.

Социалдемократическата партия има желанието да работи за такава организация, в която членовете на ЕС могат да се развиват в зависимост от своите собствени условия, като същевременно си сътрудничат за постигането на общи цели. Най-добрият отговор на нуждите на променящия се свят е постигането на гъвкава организация, в която сътрудничеството в различните сфери има различен облик, но страните-членки могат да работят в различни формати съвместно по общи проблеми. Трябва да бъде избегнато разделянето на организацията на постоянно вътрешно ядро и външна периферия с по-слабо развити механизми за сътрудничество.

Съвместните действия на държавите-членки на Европейския съюз могат да се основават на общо законодателство, но и на решения за определяне на общи цели, при което всяка страна да има свободен избор на пътища, по които ще постигне тези цели.

Шведската политика на сигурност

Шведската политика на сигурност цели запазване на мира и независимостта на нашата страна, гарантирането на стабилността в заобикалящия ни регион и даване принос за укрепване на международната сигурност.

Швеция ще остане необвързана във военно отношение. Необвързаността е важен инструмент на политиката на сигурност. Швеция избра да играе активна роля като посредник, строител на мостове и партньор в диалога при международни конфликти в рамките на ООН. Необвързаността ни дава свобода на действие за провеждане на независима политика в ситуации на кризи и по въпроси, свързани с разоръжаването и съкращаването на ядрените оръжия. Като необвързана държава във военен аспект ние можем да избираме да сме неутрални в случай на война.

В Европа голямата заплаха за сигурността вече не е война между нациите. Заплахите са от друго естество: конфликти вътре в самите нации, посегателства над човешките права, тероризъм и насилие срещу демократичните институции, нарушаване на инфраструктурата като електроснабдяване, телефонни връзки и др. Тези заплахи се разпростират отвъд националните граници. Те изискват по-широка политика на сигурност, базирана по-скоро на международното сътрудничество, отколкото на военни основи.

Свободна търговия

Свободната търговия е един от най-важните инструменти за подпомагане на глобалното икономическо развитие, но тя предполага справедливи правила в международната търговска система. Търговските споразумения не трябва да се превръщат в инструменти на силния капиталов интерес, насочени срещу бедните страни и същевременно тези споразумения не трябва

да изключват бедните държави от пазарите на богатия свят.

Международните търговски договори трябва да бъдат в хармония с международните екологични споразумения. Заедно с това те трябва да бъдат координирани с международните споразумения за условията на труд и за спазване правата на трудещите се. Световната търговска организация (СТО) трябва да се превърне в организация, която да подпомага глобалното развитие в посока към икономически растеж и социална справедливост.

Социалните клаузи в търговските споразумения обикновено се възприемат като ограничаващи развитието, но, от друга страна, възприемането на производствени методи, които нанасят вреди на хората и околната среда, не могат да доведат до дългосрочно и трайно развитие. Трайното развитие предполага както в бедните, така и в богатите страни наличието на безопасна трудова среда, приемливо работно време и грижовно използване на природните ресурси. Това се отнася както за богатите, така и за бедните държави. Международните правила за околната и работната среда помагат на бедните страни, които изпитват затруднения при поставянето на подобни изисквания пред чуждестранните инвеститори.

В замяна на тези социални клаузи богатите страни трябва да премахнат своите търговски ограничения срещу бедните държави. Споразуменията за свободна търговия трябва да бъдат разширени, като в тях се включат всички видове продукти, а не само типът индустриални стоки, чието производство се доминира от богатите държави. Такова разширяване на свободната търговия изисква реформа в земеделската политика в индустриалните страни.

Противодействие на международния капитал

Политическите и синдикалните организации винаги са били ефективно оръжие срещу интересите на капитала. Це-

ленасочените и координирани политически и синдикални действия представляват противодействие на днешния глобален капитализъм.

В сътрудничество с близки на нашата партия и други организации социалдемокрацията в ЕС и в различните международни организации трябва да се стреми към глобални икономически правила, основаващи се на социалната справедливост, демократичните принципи и грижата за околната среда. Споразуменията за свободна търговия и международните екологични договори, както и конвенциите за правата на работещите са много важни инструменти в тази борба. Целта на тези споразумения е предотвратяването на социален дъмпинг, най-малкото въз основа на трудовото и корпоративното данъчно законодателство. Централна задача е развиването на инструменти, които да повишават стабилността на международната финансова система.

Необходимо е широко международно синдикално трансгранично сътрудничество, което да подпомогне профсъюзните организации в бедните страни.

Съществуват международни конвенции и т. нар. етично поведение на компаниите, които могат да бъдат важно противодействие срещу стремежа към бързи печалби. Активните потребителски реакции срещу компании, нарушаващи установените правила, също биха могли да допринесат в тази посока, тъй като компаниите са чувствителни дори към най-малките движения на потребителите. Нови и стари народни движения играят важна роля за такъв тип надзор от страна на потребителите и в техните реакции. Целта трябва да бъде по-системният надзор над транснационалните компании, както и сътрудничеството между синдикалните и потребителските действия. Това също изисква сътрудничество между работническите движения в различните страни.

Мир и работа за солидарност

На спиралата при надпреварата във въоръжаването от времето на Студената война беше сложен край и действията за разоръжаване постигнаха съществен прогрес. Целта продължава да бъде пълното премахване както на ядрените, така и на всички останали оръжия за масово унищожаване. Рискът такива оръжия да бъдат произвеждани от дълбоко недемократични режими или терористични групи, стоящи извън всички международни споразумения, налага специални действия от страна на световната общност. Това се отнася и до борбата срещу нелегалната търговия с оръжие. Разоръжаването е все още фундаментална задача на международното сътрудничество.

Не трябва да се позволява на нито една държава или терористична група, притежаващи военна или икономическа сила, да подчиняват военно или политически друга държава. Суверенното право на всички нации да отхвърлят подобни атаки е главно условие за международно сътрудничество между партиите с еднаква принципна основа. Същевременно еднакво необходимо условие е и спазването на човешките права. Винаги трябва правото на всеки на живот, свобода и сигурност да се защитава. Световната общност трябва да бъде способна да реагира срещу сериозни заплахи за групи от населението, дори и тогава, когато заплахата идва от тези, които са на власт. Всяка форма на терор и на организирано насилие, насочена срещу цивилно население, трябва да бъде решително отхвърлена.

Социалдемократията отказва да приеме, че всяка власт има правото да защитава или нарушава човешките права въз основа на политически и икономически интереси. Навсякъде, където човешките права се нарушават, трябва да бъдат прилагани едни и същи стандарти.

В днешния свят често има напрежения, различни от военните, които предизвикват въоръжени конфликти. Икономи-

ческото разделение, както и етническият и социалният антагонизъм представляват основната заплаха за мира. Много често тези напрежения водят до вътрешни или междудържавни конфликти. Бедността създава социални конфликти; конфликтите водят до насилие, а насилието увеличава бедността. По този начин бедността и войната създават свой собствен дяволски кръг, в който нарастват посегателствата над човешкия живот и човешките права. Дългосрочните усилия за запазване на мира трябва да се фокусират върху очертаване на социалните и икономическите фактори, които създават и поддържат насилието. Борбата срещу бедността, за усилването на демокрацията и запазването на мира са взаимосвързани цели.

Трябва да се засилят възможностите на ООН за намеса с цел опазване на мира. ООН трябва да има стратегия за мониторинг над тлеещи конфликти в тяхната най-ранна фаза, за да може в случай на необходимост да се намеси и да установи контрол над ситуацията. ООН трябва да има по-голяма легитимна власт, като се ограничи възможността за налагане на вето от страна на част от Съвета за сигурност. Заедно с това ООН и Хартата на ООН трябва да са водещият фактор при употреба на сила в международни и вътрешнонационални конфликти, като се гарантира изпращането на въоръжени сили под командването на ООН.

При изпълнение на тази роля ООН трябва да се превърне в централен фактор на борбата за човешки права и против бедността, която е във фокуса на внимание при солидарността с другите нации. Това е особено важно днес, когато колониалната система е премахната. За да изпълни тази си роля, ООН трябва да реформира своята вътрешна организация. ООН трябва да подкрепя и активно да поддържа диалога между глобалните обществени движения.

Бедността е въпрос на липсата на елементарни средства за препитание, но наред с това тя е свързана с насилие и на-

рушаване на права, с липсата на възможност всеки да определя ежедневиия си живот, с неграмотността, несигурността и дълбокото отчаяние. Бедността е липса на средства, необходими за промяна на живота на всеки, липса на средства за грижа за тялото и здравето на човека и липса на средства за осигуряване на бъдещето на децата.

Борбата срещу бедността по същество е борба за човешко достойнство и човешки права. Битката с бедността изисква усилия на много различни нива. Нейна цел е засилването на възможностите на хората и нациите да управляват своя живот и своето бъдеще.

Развитието на бедните страни е от общ интерес както за богатите, така и за бедните части на света. Икономическите организации като Световната банка и Международния валутен фонд трябва да включат социалното развитие и социалната справедливост в своите стратегии. Помощта за развиващите се държави, търговската политика и международните инвестиции трябва да бъдат координирани. Швеция трябва да постигне отделянето на един процент от своя национален доход за оказване на помощ на развиващите се страни.

Помощта за развитие трябва да се основава на собствените ресурси на бедните държави. Политиката за развитие трябва да положи повече усилия в подкрепа на развитието на демократичните институции и използването на човешкия потенциал чрез създаване на по-добри възможности за здравеопазване и образование. Борбата срещу разпространението на смъртоносни болести като малария и ХИВ/СПИН е отговорност на цялата световна общественост. Това е въпрос за здравно и медицинско обслужване, снабдяване с ефикасни лекарства и преустановяване на невежеството и предразсъдъците, които допринасят за разпространение на болестите.

Съществена част от тази дейност е засилването на позициите на жените и подобряване на условията за развитие

на децата. Тези две задачи изискват право и възможност за семейно планиране. Жените трябва да имат право на образование и икономическа независимост и най-вече правото да решават сами въпросите, свързани със собственото им тяло.

Богатите държави трябва да отворят своите пазари за развиващите се страни. Бедните страни трябва да имат възможност за облекчения на дълговете. Те трябва да имат достъп до модерни информационни технологии и екологично чисти и енергоикономични производствени технологии. Същевременно на правителствата на тези държави трябва да се поставят изисквания за спазване на човешките права и за демократично управление. Преследването на дисиденти, ограничаването на свободата на словото и на свободно сдружаване са винаги неприемливи както в бедните, така и в богатите държави.

Солидарността на демократичния социализъм обединява всички страни. Нейна цел е свободата за всички хора, свободата за целия свят.

ФОНДАЦИЯ “ФРИДРИХ ЕБЕРТ”
ЦЕНТЪР ЗА ИСТОРИЧЕСКИ И ПОЛИТОЛОГИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

ЕВРОПЕЙСКАТА СОЦИАЛДЕМОКРАЦИЯ

Сборник от нови програмни документи

Българска

Първо издание

Съставител
Нора Ананиева

Превод
Нора Ананиева, Татяна Липова, Евгений Кандиларов,
Жулиета Авджиева

Редактор
Таня Турлакова

Компютърен набор
Жулиета Авджиева

Графичен дизайн и предпечат
Графимакс ООД

Формат
60x90/16
Печатни коли - 20,5

ISBN 978-954-92194-5-6